

Kenangan sing pinaringan berkah
Eyang Paisios saka Gunung Athos
Tembung
Jilid II
Kebangunan Rohani

Isiné:

Pambuka Penerjemah

Eyang Sepuh sing Kasucèkaké, Schemamonk Paisios saka Gunung Athos, lair ing Kapadokia taun 1924. Dhèwèké gedhé ing Yunani. Wiwit cilik, dhèwèké nglakoni urip asketisme. Ing taun 1950, piyambakipun dados biksu, nglampahi kathah wekdal ing Gunung Athos, ing Monasteri Stomion ing Konitsa, lan ing Gunung Sinai. Panjenengané nindakake pakaryan asketis sing luar biasa lan diparingi Gusti aneka karunia rahmat. Miturut panggilan ilahi, panjenengané maringi pitutur rohani marang ewonan wong lan kalebu salah siji sesepuh sing kebak rahmat lan wicaksana ing jaman modhèrn. Panjenengané séda ing pangayomaning Gusti tanggal 29 Juni/12 Juli 1994. Panjenengané dikubur ing biara wanita St. Yohanes Teologian, sing wis dipundirèkaké déning panjenengané, ing désa Suroti, ora adoh saka Thessaloniki.

Antara taun 1998 lan 2001, telung jilid pisanan saka *Words* (Tembung-tembung) Sang Sepuh Paisios diterbitake ing basa Yunani. Diputusake miwiti nerjemahake *Words* menyang basa Rusia saka Jilid II, amarga isine saiki pancen dadi topik sing relevan. Kedadéan anyar sing ngganggu ing Rusia lan saindenging donya manèh negesaké kabeneran, wigati, lan kaurgénan tembung-tembungé Sang Sepuh Paisios. Mugi buku iki bisa mbantu wong-wong Rusia tangi saka turu tanpa peduli lan putus asa, lan mugi dadi senjata ampuh kanggo nolak upaya licik sing arep nyemplungaké manèh dhèwèké ing turu dosa iki.

Ing pratélan ing Jilid I, Ibu Abbas Philothea sing paling kinurmatan nerangaké kanthi rinci carané karya penerbitan 'Words' saka Sang Sepuh Paisios dilakokaké. Kita bakal nyimpulaké kanthi cekak panjelasané.

Elder nyekel jabatan minangka bapak rohani ing Biara St John the Theologian wiwit taun 1967 nganti pungkasaning uripé sing berkah. Warisan rohanié tetep ana ing biara: layang-layang kanggo para biarawati—bèbarengan lan siji-siji; rekaman pita lan transkrip ringkes obrolan umum karo dhèwèké; lan cathetan sing

dijupuk déning para biarawati, sing kanthi restu Ibu Superior langsung nyathet isi saben obrolan pribadi karo Sang Sepuh sawisé obrolan kuwi rampung. Warisan rohani iki wis diatur lan saiki diterbitake ing wangun jilid tematik kapisah, sing digabungake ing seri **The Words** saka Eyang Paissios saka Svyatogorsk. Yen perlu, bahan saka koleksi iki bisa dilengkapi karo cuplikan saka buku-buku sing wis diterbitake sadurunge sing ditulis dening Eyang Paissios nalika isih urip (deleng dhaptar ing pungkasan jilid iki).

Mula, ing edisi Yunani, saben jilid sabanjure ora minangka sambungan saka jilid sadurunge, nanging bisa dianggep minangka buku sing kapisah. Mula saka iku, prioritas sing diwenehake kanggo nerbitake Jilid II ing terjemahan basa Rusia ora bakal nyebabake kesulitan kanggo pamaca. Yen Gusti kersa, terjemahan basa Rusia saka Jilid I, lan sabanjure Jilid III, saka **Words*-é* Bapak Paisios bakal diterbitake ing wektu sing ora suwe, sawisé kuwi saben jilid saka edisi basa Rusia bakal njupuk panggonan sing pantes.¹

Basa ing **Words*-é* Sang Sepuh Paissios pancen urip banget lan kiasané sugih, kebak ungkapan dialèk, idiom, paribasan, lan sapituruté.

Ing sawetara kasus, nerjemahaké kanthi gaya sing setya menyang basa Rusia ora bisa. Uga kudu dielingi yèn nalika nyusun buku iki, kutipan saka macem-macem genre—epistolar, hagiografi, paguneman lisan, lan sapituruté—asring dilebokaké ing siji konteks. Iki dadi tantangan tambahan nalika nerjemahaké. Penerjemah ngaturaken panuwun sing jero marang sedaya ingkang sampun nyumbang ing edhisi menika lan ngarep-arep bilih bibit rohani saking Sesepeuh Paissios badhe tiba ing lemah ingkang sae lan ngasilaken woh ingkang melimpah ing manah para maos ing Rusia ingkang tanpa, 'ingkang mireng sabda lan nampi, lan ngasilaken woh...' (Markus 4:20). Amin.

Kristus wis tangi!

Panjenengané pancèn wungu!

Hieromonk Dorimedont. Gunung Athos. Paskah, 2001.

Kandhapan

Wiwit taun 1980, Sang Sepuh Paisios ngandhani kita bab jaman kang angel kang bakal teka. Panjenengané kerep mbaleni manawa kita uga bisa waé kudu nglakoni akèh saka apa kang kacathet ing Kitab Wahyu. Liwat piwulangé, Panjenengané nyoba mbangunaké ing kita rasa prihatin sing séhat, supaya kita bisa nguwatké perjuangan rohani lan nolak roh ketidakpedulian sing, miturut Panjenengané, alon-alon mlebu ing jeroné urip monastik. Liwat pacelathoné, Sang Sepuh nyoba mbantu kita mbusak katresnan marang dhiri dhéwé lan ngungkuli kelemahan kita, supaya pandonga kita saya kuwat. "Amarga kelemahan kita," pangandikane, "ndedonga kita dadi ringkih, lan kita ora bisa nulungi awake dhewe utawa wong liya. Para juru sinyal dadi ora ana gunane. Lan yen para juru sinyal ora bisa makarya, mungsuh bakal nyekel para pejuang liyane."

Ing pratélan ing Volume I saka 'Tembung-tembung' Sang Sepuh almarhum, kanthi irah-irahan 'Kanthi Lara lan Katresnan kanggo Manungsa Modhèren', diterangaké carané bahan sing dadi wiwitan kumpulan 'Tembung-tembung' Sang Sepuh Paissios saka Svyatogorsk kabentuk, dikumpulaké, lan disistematiasi. Jilid kapindho saka

¹ Jilid I, III, IV, lan V saka **Words*-é* Bapa Paissios saiki wis diterbitake. Jilid VI saka **Words** saiki lagi disiapake kanggo diterbitake.
— *Cathetan penyunting*.

"Tembung", kanthi irah-irahan "Kebangunan Rohani", ngemot pangandikane Sang Sepuh babagan topik-topik sing cocog karo kanyatan saiki. Tembung-tembung iki ngajak kita supaya tansah waspada lan nyiapake kita kanggo kahanan angel sing bisa kita alami. Sawise kabeh, kita wis nyekseni apa sing asring diomongake dening Sang Sepuh: 'Kita bakal ngliwati badai—siji sawise sijine. Wis pirang-pirang taun iki, kahanane bakal kaya ngene: ana geger umum ing endi-endi.'

Jilid kapindho iki dipérang dadi limang pérangan. Pérangan kapisan ngrembug keacuhan umum lan ketidakbertanggungjawaban sing wis nyebar ing jaman saiki, lan kasunyatan yèn ing kahanan saiki, tugasé wong Kristen sing nduwé nurani yaiku mbantu wong liya kanthi ngembangaké dhiri, tumindak kanthi wicaksana, ngakoni iman, lan ndedonga. "Aku ora ngajak kowe nggawa poster," kandha Sang Sepuh, "nanging ngangkat tanganmu marang Gusti." Ing pérangan kapindho buku iki, Bapa Paissius, tanpa matesi pamaca mung marang siji tumindak pangibadah, nguripi semangat kanggo upaya rohani, sawisé kuwi saben wong dibiarkan nglakoni perjuangan sing cocog karo kekuwatan lan semangaté, kanthi tujuan urip ing swarga donya—yaiku urip ing Kristus. Bagéan katelu mbahas diktatoré Antikristus sing umuré cendhak, sing bakal maringi wong Kristen kasempatan sing becik, sepisan manèh sawisé Pembaptisan Suci, kanggo kanthi sadar ngakoni Kristus, nindakake pakaryan iman, lan bungah luwih dhisik marang kemenangan Kristus nglawan Setan. Kaya sing diandharake Sang Sepuh, malah para wali padha kepengin nganti ngiler marang kasempatan kaya ngono: "Akeh para wali mesthine padha nyuwun supaya bisa urip ing jaman kita, supaya bisa nindakake kaluhuran. Nanging iki tiba ing tangan kita... Kita ora pantes; paling ora, ayo padha ngakoni iki." Supaya kita bisa ngliwati wektu kang angel kaya mangkono kanthi becik, kita kudu ngembangaké ing sajroning dhiri kita kawani lan semangat pangorbanan dhiri sing istimewa. Bagéan kaping papat saka jilid iki, kang dipersembhaké kanggo Pangayomaning Gusti, pracaya, kapitadosan marang Gusti lan pitulungan kang diparingaké, mbahas sumber saka ngendi kita kudu njupuk kekuwatan kanggo ngungkuli kabèh kasulitan. Pungkasané, pérangan kaping lima saka buku iki negesaké kabutuhan lan kekuwatan pandonga saka jeroning ati, 'sing dadi senjata kang gawat' kanggo ngungkuli kabecikan sing saya nyebar. Sang Sepuh ngajak para biksu supaya tetep ana ing kahanan siap tempur sakabehé, kaya prajurit ing mangsa perang. Panjenengané ngajak para biksu supaya tanpa kendhat ndhukung donya lumantar pandonga lan ngupaya njaga semangat sejati monastisisme saka owah-owahan, ngreksa ragi kanggo generasi sabanjuré. Bab pungkasan nemtokake makna paling jero urip lan negesake pentinge tobat.

Kaya biasane, akal iku ukuran kang digunakake Sang Sepuh kanggo nimbang tembung lan tumindaké. Ing bab-bab sabanjuré, kita bakal weruh yèn ing sawijining wektu Bapa Paissios ora ngendhegake pandongané, senadyan para peziarah ngetok lawang selé nganggo palu kanthi ora sabar, karo njerit: 'Mandheg ndonga, Geronda, Gusti ora bakal nesu!' — dene ing kahanan liya, piyambakipun medal menyang donya amarga ketiadaanipun ing demonstrasi protes umum bisa disalahpahami lan nimbulake karusakan tumrap Gréja. Ing sawijining kahanan, Sang Sepuh, kabakar déning nesu suci, ngadhepi kablasphemian; ing kahanan liya, piyambakipun mung ndedonga meneng kanggo wong sing ngucap kablasphemian. Mula saka iku, pamaca aja buru-buru nyimpulake nganti wis maca buku iki kanthi teliti saka wiwitan nganti pungkasan. Kita kudu luwih ngati-ati nalika nyitir saka piwulangé Sang Sepuh, amarga yen dijupuk saka konteksé, bisa mimpin wong sing dadi mitra obrolan kita marang kesimpulan sing salah. Kudu dielingi yèn alesané apa sing diomongaké Bapa Paissios mesthi ana ing sawijining kedadeyan utawa pitakon tartamtu, lan tembungé Sang Sepuh dialamatké marang wong tartamtu, sing panyelamatan jiwané dadi tujuan pungkasané.

Wong-wong sing kenal karo Sang Sepuh Paisios kelingan welas asih sing ngrembaka ing atiné saka tembung-tembungé, sanadyan kadhangkala tembung-tembungé kaku. Iki amarga tujuwané Sang Sepuh mesthi kanggo marasaké kabecikan, dudu kanggo nandhani isin. Dheweke ora ngremehake hawa napsu wong sing diajak ngomong, nanging mbantu supaya jiwane bisa uwal saka iku. Mula saka iku, tembung-tembungé Sang Sepuh sing padha bisa nduwèni pangaruh sing béda—lan mbok menawa ora marasaké—yen dipisahake saka sambungan asline karo welas asih sing tulus lan katresnan marang wong sing diajak ngomong. Tinimbang panglipur ilahi lan rasa aman, tembung-tembung mau bisa nandur rasa ragu lan wedi ing ati wong, utawa malah nuntun marang ekstrim. Nanging Seseputh kita dudu wong sing berpandangan siji utawa ekstrim; panjenengané prihatin supaya kabecikan disebarake kanthi alus — supaya bisa maringi manfaat. Dheweke, mesthi wae, ora tau ragu ngucapake bebener, nanging ngucapake kanthi wicaksana; nalika weruh pangajabalan sing suci, dheweke bisa kabakar semangat nesu ilahi; dheweke wis maringi pratandha babagan kedadeyan nggegirisi sing bakal teka, nanging sikapé ora nimbulake wedi utawa kuwatir. Kosok baline, tembung-tembungé maringi kowe pangarep-arep lan kabungahan Paskah; nanging kabungahan iki rawuh sawise pangorbanan, kabungahan sing nyawiji manungsa karo Kristus. Yen kowe wis nyawiji karo Kristus, yen kowe melu ing gesang mistik Gréja lan netepi dhawuhe, mula kowe ora prelu wedi apa-apa: 'ora setan, ora panyiksa.' Kaya sing diandharaké Sang Sepuh dhéwé kanthi swara sing padhang lan ceria kaya biasané: 'Nalika kowé mbuwang "dhirimu", Kristus langsung mlebu ing kowé.' Iki pancen tujuan sakabehe urip rohani; mulane Bapa Paissios maringi perhatian khusus marang salah siji bebaya sing ngintip umat Kristen: tanpa ngembangake semangat pangorbanan dhiri ing batine, ora mungkin dadi peserta ing uripe Kristus. Tanpa pangorbanan dhiri, wong mung bakal dadi Kristen arang, wong sing ora duwe urip batin. Sawetara pamaca bisa uga kaget amarga ing crita-critane, Sang Sepuh kerep nyebutake uripe dhewe, lan katon gampang lan alamiah nalika nyritakake babagan kedadeyan mujijat sing wis dialami. Nanging kudu dielingi manawa, nalika nyalin tembung-tembungé Sang Sepuh sing diucapaké ing kertas, ora mungkin nerangaké angelé piyambaké ngomong bab dhiri dhéwé, uga tekanan sing diadhepi amarga kuwi. Kadhangkala Panjenengané nyritakaké siji kedadeyan marang para biarawati sing béda-béda kanthi potongan-potongan lan rincian sing béda; sakwisé kuwi, yèn bisa, kita kanthi isin nyoba 'ngorek' informasi saka Panjenengané kanggo ngisi bolongan ing critané. Mula, sajrone rong puluh wolu taun nalika Panjenengané maringi pitutur rohani marang biara, Eyang Paisios mbukak marang kita (kanggo mbantu kita) sawatara kedadeyan mujijat ing gesangé. Iki minangka 'kado rohani' kanggo kita. Mula, amarga ora weruh pratandha kamajuan rohani sing diarep-arep, piyambakipun krasa sedhih banget, nganti kadhangkala piyambakipun ngendika: 'Aku nyuburi wedhi.'

Kita matur nuwun marang sedaya ingkang, amargi ngajeni dhumateng pangandikaning Seseputh, sampun maos piwulang ingkang badhe katur ing ngandhap punika sadèrèngé kapublikasi lan paring komentar dhumateng piwulang wau, saha ugi marang ingkang, kanthi negesaken bilih piwulang Seseputh punika dipuntujokaken dhumateng Gréja sedaya, paring inspirasi dhumateng kita supados nerusaké pakaryan ingkang sampun kita wiwiti.

Kita ndedonga supaya lumantar perantara Sang Sepuh Paissios sing kasucèkaké, sing miturut kasaksian akèh wong, ngreksa kita awan lan bengi lan nulungi kita kanthi katresnan ilahine, tembung-tembungipun, ingkang kempal ing jilid punika, mugi nyemangati kita supados gadhah raos prihatin ingkang sae, supados kita saged makarya kanthi semangat, lan piala saged sirna, lan katentremaning Gusti saged mrentah ing donya. Amin.

Pangantening Indhunging Gusti Allah ingkang Maha Suci, 1999

Biarawati Kepala Biara Santo Yohanes Sang Rasul lan Penginjil

Yohanes Teologos, Suster Filotea, bebarengan karo sedulure ing Kristus.

— Geronda, kenapa kowe ninggalake kaliva lan mlebu alas?

— Endi maneh kowe bakal nemu meneng, ing sel! Ana sing ngetok saka kana, ana sing saka kene. Aku wis nemokake panggonan apik ing salah siji lereng. Yen aku waras, aku bakal ngedegake pos pandonga ing kana, kaya radar. Panggonan kuwi ayu tenan, pas kanggo mangsa panas, ana wit-witané... Aku bakal bisa ngadeg ing sikil dhéwé ing kana. Yen aku bisa nepaki tugas-tugas monastikku, kuwi kabungahan lan panguripanku! Ayo kapan-kapan mampir!..

Pambuka (saka tembungé Sang Sepuh)

Kanggo mlebu ing Majelisé Gusti, wong kudu dadi 'wakil' Gusti, tinimbang wong sing mung ngamanake posisi empuk kanggo awake dhéwé

— Geronda,² , piye panemumu babagan apa sing kedadeyan?

— Kepiye panjenengan ndeleng iki?

— Apa sing kudu kita ucapake, Geronda?.. Kowe sing ngandhani kita iki.

— Aku keganggu karo kahanan sing santai banget saiki. Ana sing lagi kedadeyan. Kita durung bener-bener mangerteni jaman sing kita jalani utawa kasunyatan yèn kita bakal mati. Aku ora ngerti apa sing bakal kelakon saka kabèh iki; kahanané rumit banget. Nasib donya gumantung marang sawatara wong, nanging Gusti isih nahan dhisik. Kita kudu ndedonga kanthi khusus lan kanthi sedhik banget supaya Gusti Allah campur tangan ing apa sing kedadeyan. Ayo padha miwiti iki kanthi semangat lan urip kanthi rohani. Iki wektu sing angel banget. Akèh abu, sampah, lan ketidakpedulian wis numpuk — lan supaya kabèh iki kabuwang, dibutuhake angin kenceng. Para sepuh biyèn kandha yèn bakal ana wektu nalika wong-wong wiwit ngamuk. [Lan saiki]— padha ngrubuhaké pager, ora nggatekaké apa-apa. Iki medeni! Kekacauan Menara Babel wis teka! Waca pandonga telung priya enom ing³ lan kowé bakal weruh kanthi andhap asor apa padha ndonga.

Lan ing Mazmur 82: 'Ya Allah, sapa sing kaya Panjenengan? Aja meneng...' Iki sing dibutuhake; yen ora, aja ngarep-arep apa-apa sing apik. Campur tangan Ilahi dibutuhake.

Sawatara panyakit Éropah muncul lan saya maju wujudé. Siji kepala kulawarga — wong Siprus sing manggon ing Inggris — kandha marang aku: "Kita ana ing bebaya rohani. Kita kudu mlayu saka Inggris karo

² Geronda iku istilah pangurmatan sing dienggo marang bapa rohani. – *Cathetan juru basa*

³ Delengen Dan. 2:21, pandonga Azaria lan kidung telung mudha. (Ing kéné lan ing sakabehé, kabèh rujukan marang Kitab Suci Suci asalé saka Kitab Suci Slavia.)

kabèh kulawarga." Delengen — ana bapak nikah karo putrine, ana ibu nikah karo putrane... Kejadian-kejadian kaya ngono nganti isin diomongake. Lan kita padha turu kaya bajing lemah. Aku ora ngajak kita nggawa poster, nanging supaya kita nggatekake bebaya gedhe sing ana ing ngarep lan ngangkat tangan marang Gusti. Ayo padha mikirake carane kita bisa mbela awake dhewe saka sing ala. Kita kudu tetep nyetir kanthi nginjak rem, amarga ana kecenderungan kanggo nglémbutaké kabèh [ngratakan kabèh]. Saiki iku wektu kanggo ndedonga nganggo tembung nabi: *"Rendhahna para pangerané, ya Oriva lan Ziva, lan Zevaya lan Salman... sing kandha: 'Ayo padha njupuk kuasa ing sucié Gusti Allah kanggo awaké dhéwé.'"*⁴

Ana geger gedhe. Kacau balau; pikiran wong-wong padha mumet. Wong-wong kuwi kaya tawon. Yen kowe nggebuk sarangé, tawon-tawon mabur metu, wiwit nggerung 'woo-oo-oo...' lan, kesusu, muter-muter ngubengi sarangé. Banjur padha bakal milih arah gumantung saka ngendi angin sumilir. Yen anginé saka lor, padha bali menyang sarangé; yen anginé saka kidul, padha mabur adoh. Mangkono uga karo wong-wong, sing saiki digoyang-goyang déning 'angin lor nasional' lan saiki déning 'angin kidul nasional', lan sirahé padha mumet. Nanging, sanadyan ana kahanan kaco iki kabèh, aku rumangsa ana panglipur ing atiku, ana kapercayan. Wit zaitun bisa uga layu, nanging bakal tunas maneh. Ana sawatara wong Kristen sing Gusti manggon ing sajroning atiné. Isih ana umat Gusti, wong-wong sing doyan, lan Gusti Allah sing Maha Apik sabar marang kita lan bakal ndandani kabeh maneh. Wong-wong sing doyan iki maringi kita pangarep-arep. Aja wedi. Kita, minangka sawijining bangsa, wis ngliwati akèh badai lan ora binasa. Dadi, apa kita bakal wedi marang badai sing arep teka? Kita uga ora bakal binasa saiki! Gusti Allah tresna marang kita. Ana kekuwatan sing kasembunyi ing jero manungsa kanggo wektu-wektu butuh. Mung bakal ana sawetara taun angel. Mung siji badai.

Aku kandha iki ora kanggo medeni kowe, nanging supaya kowe ngerti panggonan kita. Kanggo kita, iki kalodhangan sing banget becik; kasangsaran lan martir dadi sebab kanggo ngrayakake. Tetep bebarengan karo Kristus, urip manut dhawuhe, lan ndedonga supaya bisa tahan marang kahanan angel iki. Buwang hawa nafsu supaya sih rahmat Gusti bisa rawuh. Lan yen rasa prihatin sing wajar nyekel kita (bab ing ngendi kita ngadeg lan apa sing bakal teka), iku bakal banget mbantu kita njupuk langkah-langkah sing perlu lan nyiapake awake dhewe. Mugi gesah kita luwih sedheng. Ayo urip luwih rohani, luwih ramah, nulungi sing nandhang sangsara, lan mbantu wong mlarat kanthi katresnan, welas asih, lan kabecikan. Ayo ndedonga supaya wong-wong sing becik muncul.

Gusti bakal nuduhaké dalan metu

Gusti Allah bakal ngatur kabeh kanthi cara sing paling apik, nanging dibutuhake akèh kasabaran lan pangopènan, amarga asring, nalika padha kesusu mbukak simpul, wong malah mung nggawe luwih kusut. Gusti Allah mbukak simpul mau kanthi sabar. Apa sing kedadeyan saiki ora bakal suwe. Gusti bakal nggawa sapu-Nya! Ing taun 1830, ana akèh pasukan Turki ing Gunung Suci, mula sawatara wektu ora ana siji waé biksu sing isih ana ing Biara Iviron. Para bapak wis lunga — sawatara karo relik suci, liyane kanggo mbantu pambrontakan. Mung ana siji biarawan sing teka saka adoh kanggo nyalakake lampu lan nyapu lantai. Ing njero lan njaba biara kebak prajurit Turki bersenjata, lan jiwa kasihan iki, nalika nyapu, bakal kandha: 'Ibu Gusti! Apa sing bakal kelakon iki?' Ing sawijining dina, nalika lagi ndedonga kanthi khusyuk marang Sang Putri Allah, dhèwèké weruh ana sawijining Wanodya sing nyedhak marang dhèwèké, pasuryané sumunar lan padhang. Kuwi Sang Putri

⁴ Mazmur 82:12–13. Delengen Hakim-hakim 7 lan 8.

Allah. Dhèwèké njupuk sapu saka tangané lan ngendika: 'Kowé ora ngerti carané nyapu sing bener; Aku dhéwé sing bakal nyapu.' Lan Panjenengané miwiti nyapu, banjur sirna mlebu ing sangkèping altar. Telung dina sawisé, kabèh wong Turki wis lunga! Iboné Gusti wis ngusir wong-wong mau. Apa waé sing ora bener, Gusti bakal mbuwang, kaya luh sing mbuwang bledug saka mripat. Setan makarya, nanging Gusti uga makarya, ngowahi ala dadi becik, supaya kabecikan bisa metu saka kono. Coba njupuk ubin, umpama: bisa waé pecah, nanging Gusti nggawe mosaik éndah saka serpihan-serpihané. Mula, aja nganti kuciwa sanadyan sethithik, amarga Gusti ana ing ndhuwur kabèh prakara lan kabèh manungsa; Panjenengané sing mréntahaké kabèh bakal ngadegaké saben wong ing pangadilan kanggo njawab tumindaké, lan manut iku saben wong bakal nampa ganjarané saka Panjenengané. Wong-wong sing nyumbang kanggo kabecikan kanthi cara apa wae bakal nampa ganjaran, lan wong-wong sing nindakake ala bakal kena paukuman. Gusti Allah bakal pungkasané nempatake kabèh ing panggonané sing pantes, nanging saben kita bakal dipertanggungjawabake kanggo apa sing wis kita tindakake sajrone taun-taun angel iki liwat pandonga lan tumindak welas asih.

Saiki ana upaya kanggo ngrusak iman, lan kanggo ngrubuhake bangunan iman, watu-watu diangkat alon-alon siji-siji. Nanging, kita kabèh tanggung jawab marang karusakan iki: ora mung wong-wong sing mbusak watu lan nyebabake karusakan, nanging uga kita sing nyekseni karusakan iman lan ora ngupaya nguatake. Sapa waé sing nyurung tanggane nindakake ala bakal tanggung jawab marang Gusti Allah. Nanging uga wong sing mung meneng waé nalika semana: amarga dhèwèké uga weruh ana wong sing nindakake ala marang tanggane nanging ora nindakaké apa-apa kanggo nyegah. Wong-wong gampang pracaya marang wong sing pinter mbujuk.

— Wong-wong, Geronda, kuwi kaya kéwan...

— Aku ora duwe keluhan bab kéwan. Kowe weruh, kéwan ora bisa nindakake ala gedhe, amarga ora duwe akal, déné manungsa sing wis nyasar adoh saka Gusti dadi luwih ala tinimbang kéwan galak! Wong-wong kuwi nindakake ala gedhe. Cuka kuwat digawe saka anggur asem. Cuka jinis liya sing digawe sacara buatan ora sak kuwat kuwi... Luwih medeni maneh nalika setan nggawe aliansi karo wong sing rusak budi; banjur dheweke maringi cilaka kaping pindho marang wong liya, kaya pikirane hawa nepsu, nalika padha nggawe aliansi karo daging, maringi cilaka luwih gedhe marang daging. Supaya setan bisa kerja bareng karo wong kaya ngono, dheweke kudu bisa ngandelake wong kuwi; wong kuwi dhewe kudu luwih seneng marang ala lan nyimpen ing jero atine.

Mula saka iku, mugi Gusti ngreksa kita, para pangrusak iki bakal [sengaja] nggawe kesulitan kanggo kita, lan ngganggu wong liya lan biara-biara. Padha bakal nyimpen rasa dendam marang Gréja lan urip biara amarga ngalang-alangi rencanane. Kahanan saiki mung bisa diadhepi kanthi rohani, ora kanthi cara donya. Badai bakal saya kenceng sethithik maneh, nglimpahi kaleng, sampah, lan sakabehe barang-barang rongsokan menyang pesisir, banjur kahanane bakal dadi luwih cetha. Lan kowe bakal weruh kepiye, ing kahanan iki, ana sing nampa ganjaran sing pantes, dene liyane mbayar utange. Bakal kabukten yen sangsara sing dialami wong-wong kuwi ora bakal kakehan kanggo ditanggung, sanajan mesthi wae padha ora bakal ngucapake 'Mulyakna kowe, ya Gusti'.

Piyé Gusti tresna marang kita! Yen apa sing kelakon saiki,⁵, lan apa sing saiki direncanakake, kelakon rong puluh taun kepungkur, nalika wong-wong luwih wuta rohani, mesthi bakal banget angel. Saiki wong-wong

⁵ Diarakaké ing Juni 1985. (Sabanjuré, cathetan saka penerbit Yunani diwènèhaké tanpa referènsi.)

wis ngerti: Gréja wis saya kuwat. Gusti Allah tresna marang manungsa—penciptaané—lan bakal nyukupi kabutuhané, mung kanthi sarat manungsa kuwi pracaya lan netepi dhawuh-dhawuhé.

"Kutukna sapa waé sing nindakake pakaryané Gusti kanthi sembrono..."⁶

Ing jaman biyen, yen ana biksu sing taat ngentekake wektu kanggo kuwatir bab kahanan donya, dheweke bakal dikurung ing menara.⁷ Saiki malah kosok baline: biksu sing taat kudu dikurung ing menara yen dheweke ora peduli utawa ora nggatekake kahanan sing wis lumaku ing donya. Amarga biyen, para panguwasa nduweni Gusti ing sajroning atine, nanging saiki akeh panguwasa sing ora pracaya marang Gusti. Saiki ana akèh wong sing kepéngin ngrusak kabèh: kulawarga, para mudha, Gréja. Ing jaman saiki, nggatekake lan prihatin marang kahanan bangsa kita iku tumindak iman, amarga nagara lagi perang nglawan hukum Ilahi. Undhang-undhang sing digawé nagara kuwi ditujokaké marang hukumé Gusti Allah.

Ana uga wong-wong sing pancen ora peduli nganti ora ngakoni Gréja minangka lembaga [saka Gusti], lan nindakake tumindak sombong marang bangsane dhéwé; nanging, kanggo mbenerake kemalasané, padha kandha: 'Rasul Paulus kandha manawa wong ora kena ngurusi bab-bab donya'—lan tetep ora peduli. Nanging Rasul Paulus nduwéni maksud liya. Ing wektu kuwi, kakuwasan ana ing tangané bangsa-bangsa sing nyembah berhala. Sawetara wong misah saka nagara lan pracaya marang Kristus. Wong-wong kaya ngono kuwi sing diomongi Rasul Paulus: 'Aja padha nggatekake urusan donya iki,' supaya padha misahake awake dhewe saka donya, amarga sakabehe donya kuwi nyembah berhala.⁸ Nanging wiwit Constantine Agung nguwasani lan Kristen menang, Tradisi Kristen ageng alon-alon kabentuk, kalebu gréja-gréja, biara-biara, seni, upacara liturgi lan sapiturute. Mula saka iku, kita tanggung jawab njaga kabèh iki lan ora ngidini mungsuh Gréja ngrusak. Aku malah tau krungu bapak rohani kandha: 'Aja padha kuwatir bab iki!' Yen padha nduwé kasucian gedhé lan liwat pandonga wis tekan kahanan sing ora ana bab liya sing narik kawigatèn, aku bakal nyium sikilé. Nanging saiki padha ora peduli, amarga padha kepéngin rukun karo kabèh wong lan urip tanpa kuwatir.

Ketiadaan minat iki ora bisa ditrima sanajan ing kalangan awam, luwih-luwih ing kalangan rohani. Wong sing jujur lan rohani ora kena nindakake apa-apa kanthi ketiadaan minat. *'Laknatlah wong sing nindakake pakaryané Gusti kanthi sembrono...'*⁹ — kandha nabi Yeremia.

Ayo padha mbantu wong liya sacara rohani

Ing jaman biyen, enem saka sepuluh wong padha wedi marang Gusti, loro sedheng lan loro liyane ora peduli, nanging sanajan wong sing ora peduli kuwi isih duwe iman ing jerone atine. Saiki ora kaya ngono. Aku ora ngerti nganti ngendi kahanan iki bakal tekan. Ayo padha nyoba saiki, sak apike sing bisa, kanggo mbantu wong liya sacara rohani. Supaya — kaya ing jaman Banjir Bandang, ing Bahtera Nuh, uga saiki — ana sing bisa slamet lan ora cacat rohani. Iki mbutuhake perhatian lan renungan sing gedhe: mriksa apa sing kedadeyan saka

⁶ Yer. 48:10.

⁷ Struktur pertahanan dhuwur saka biara-biara Gunung Suci, digunakake kanggo perlindungan saka bajak laut.

⁸ Cf. 2 Tim. 2:4.

⁹ Yer. 48:10.

macem-macem sudut pandang lan mbantu wong. Apa kowe mikir aku seneng nalika wong padha kumpul, utawa aku kepengin ndeleng kerumunan gedhe kaya ngono? Ora, nanging ing kahanan sing saiki kita alami, wong-wong sing cilaka iki butuh pitulungan sethithik. Aku ora dadi imam mung supaya ora ana gandhengane karo wong, lan ing pungkasan aku malah luwih kerep ngurusi wong-wong. Nanging Gusti ngerti watakku lan maringi aku luwih saka sing bakal diparingake yen aku nindakake apa sing tak senengi. Pira kaping aku wis nyuwun marang Ibune Gusti supaya paringi aku panggonan sepi lan terpencil, supaya aku ora weruh lan ora krungu apa-apa lan bisa ndedonga kanggo sak donya, nanging Panjenengané ora ngrungokaké aku; déné Panjenengané ngrungokaké panyuwun-panyuwun cilikku liyané. Nanging delengen, sadurunge wong-wong teka, Gusti Allah maringi aku lara nganti aku kudu turu supaya aku bisa istirahat. Panjenengané ora maringi aku manèh rasa manis sing biyèn tak rasakaké nalika ndedonga, merga yèn ora, aku ora bakal bisa pisah saka kuwi. Wektu kuwi, yen ana wong teka menyang kaliva, aku meksa awakku metu saka kahanan rohani kuwi.¹⁰

Ing kana, ing kaliva, aku urip manut jadwalé wong liya. Aku maca Mazmur ing njero, déné wong-wong padha nggebuk lawang ing njaba. "Enteni," kandhaku, "seperempat jam," lan padha njerit: "Heh, Pak, mandheg ndedonga—Gusti ora bakal nesu!" Kowe bisa ndeleng nganti pira padha wani, ya? Lan ora bakal dadi masalah yen aku mung diganggu sedhela, nanging pas aku metu—wis. Apa wae sing wis tak rampungake nganti wektu kuwi, kuwi wae sing tak entuk. Jam setengah pitu utawa pitu esuk, supaya tentrem, aku kudu wis rampung nglakoni Vesper. 'O Cahya Esuk Suci!' Nalika kowe rampung Matins, aku wis rampung nglakoni rosari kanggo Vesper. Apik yen aku isa mangan antidor esuk; sawisé kuwi, ora ana maneh teh—aku ambruk kaya mayit. Biyen, nalika Paskah lan ing Minggu Suci, aku nglakoni Jam Sanga lan Triduum.¹¹ Apa kowe bisa utawa ora, kowe kudu bisa nglakoni. Ana sawijining wektu, aku ora ngerti apa sing nyegah wong-wong teka—mbok menawa ana badai ing segara lan kapal ora mangkat—nanging ora ana siji wae sing teka ing kaliva. Ah, aku nglampahi sedina ing Sinai kaya nalika semana ing guwa Santa Epistimia!¹² Nalika ana badai ing segara, aku tentrem. Nalika segara tentrem, aku ngalami badai.

Mesthi wae aku duwe pilihan kanggo mundur menyang panggonan sing sepi. Apa kowe ngerti pinten wong sing wis nawakake mbayar biaya lelungan supaya aku bisa menyang California utawa Kanada? "Ayo," ujare, "kita duwe Hesychasteries."¹³ Yen aku nemokake awakku ing panggonan sing durung tau dak kenal, aku bakal krasa kaya ana ing swarga. Ora ana sing bakal ngerti aku; aku bakal nduwé rutinitas dhéwé, urip monastik kaya sing tak karepaké. Nanging, kowe weruh, demobilisasi mung kelakon sawisé perang. Lan saiki ana perang—perang rohani. Aku kudu ana ing garis ngarep. Akeh banget Marxis, akeh banget Freemason, akeh banget Satanis

¹⁰ Sawisé ngalami geger rohani sing abot déning Sang Sepuh (panjenengané krasa lumer amarga katresnan marang Gusti Allah lan manungsa, kaya lilin ing anget), panjenengané nampa wahyu saka dhuwur yèn dhèwèké ora kena nolak mbantu wong. Wiwit wektu kuwi, dhèwèké nyawisaké dina-dinané kanggo wong-wong sing teka ndelok dhèwèké, déné ing wayah wengi dhèwèké ndedonga kanggo manéka masalah donya. Nanging nalika jumlah peziarah mundhak kanthi drastis, Sang Sepuh mikir arep mundur menyang panggonan sing ora dingertèni supaya bisa nyawisake kabèh wektu kanggo ndedonga. Banjur, kaping pindho, dhèwèké diparingi kabar yèn dhèwèké kudu tetep ing selé, 'Panaguda', lan mbantu wong liya.

¹¹ Puasa saka panganan lan banyu nganti jam sanga wektu Bizantium (jam telu sore) utawa telung dina.

¹² Ing taun 1962–64, Sang Sepuh manggon minangka pertapa ing Gunung Sinai ing sel ara-ara Samuné Santa Epistimia.

¹³ Hesikasteri (saka basa Yunani ἡσυχία – meneng) iku sawijining biara jinis khusus, asring gumantung marang biara induk, uga sawijining sel kapisah sing dumunung ora adoh saka biara induk. – *Cathetan penerjemah*.

lan macem-macem liyané! Akèh roh sing kesurupan, anarkis, lan wong-wong sing kesasar padha teka marang aku supaya aku mberkahi kesasarane. Lan pintena sing dikirim marang aku tanpa dipikirake dhéwé; ana sing mung kanggo ngusir, ana liyane supaya dheweke ora perlu narik ula saka bolongané... Yen kowe ngerti sepira aku diremuk, lan saka pintena sisih! Cangkemku kebak paiting sangsara manungsa. Nanging ing jeroné aku krasa tentrem. Yen aku lunga, aku bakal nganggep iku kaya ninggal garis ngarep, kaya mundur. Aku bakal nganggep iku pengkhianatan. Mangkono pandanganku. Apa iki sing tak karepake nalika aku miwiti mlaku ing dalan iki, utawa mbok menawa aku kepengin mbantu biara-biara? Aku arep menyang siji panggonan, nanging akhire tekan panggonan liyane, lan saiki aku lagi ngupaya banget! Lan aku ora krungu ana wong liya sing ngomong [bab apa sing kedadeyan ing sakupenge kita]. Apa padha ngrusak Gereja? 'Ora apa-apa,' ana sing bakal kandha. Nanging padha nyambung karo loro-lorone, mung kanggo njamin panggonan sing luwih nyaman kanggo awake dhewe! Lan panggonan sing nyaman tenan! Ing pungkasané, setan dhéwé sing bakal 'ngurus' dhèwèké. Iki isin! Yen aku péngin nindakaké apa sing maringi kesenengan — oh, kowé ngerti dhéwé sepira gampangé kuwi! Nanging, tujuwané dudu nindakaké apa sing cocog karo aku, nanging nindakaké apa sing mbantu wong liya. Yen aku mikir carane njamin posisi nyaman kanggo awakku dhewe, aku bisa nemokake ing pirang-pirang panggonan. Nanging kanggo mlebu ing Pasamuané Gusti, wong kudu dadi 'wakil' Gusti, dudu wong sing mung njamin posisi nyaman kanggo awake dhewe.

Bagéan 1.

Tanggung Jawab Katresnan

'Gereja tumindak lumantar katresnan, ora kaya para legalis. Gereja ndeleng kabeh kanthi sabar lan ngupaya mbantu saben wong, ora peduli apa sing wis padha lakoni, ora peduli sepira gedhene wong dosa'

Bab 1.

Generasi sing Acuh Tak Acuh

Ora peduli marang Gusti Allah nuntun marang ora peduli marang kabeh bab liya

— Suara apa kuwi ing kana?

— Iku pesawat, Geronda.

— Tutup jendhela, demi Gusti, supaya ora mabur mlebu kene! Amarga kahanan edan sing wis digayuh donya iki, bisa waé nganti kaya ngono! Kabeh wis ambyar: kulawarga, pendhidhikan, layanan umum... Lan padha ora peduli! Padha ora nduwé apa-apa ing jerone...

— Geronda, sapa sing kudu disalahake nganti kita tekan kahanan kaya ngene iki?

— Aku ngomong sacara umum: aku pengin negesake sepira adohé ketidakpedulian iki wis tekan. Mampirlah ing sekolah apa wae lan kowe bakal weruh, contone, yen jendhela mbukak lan kaca-kacane gemeteran kena angin, angel golek bocah sing gelem nutup jendhela supaya kaca ora pecah. Bocah-bocah kuwi mung ngadeg kaku, ndelok jendhela gemeteran, mlaku liwat kaya ora ana apa-apa. Apatís! Siji perwira sing ngurusi depot kandha marang aku: "Aku lagi ngalami wektu sing angel golek prajurit sing pantes kanggo jaga depot bahan bakar lan pelumas,¹⁴, supaya wong liya ora nggawé kobongan utawa dhèwèké dhéwé ora nyebabaké kobongan merga sembrono mbuwang puntung rokok."

Roh sing anget-anget; ora ana kawani babar pisan! Kita wis ambruk tenan! Kepiye Gusti isih bisa sabar marang kita? Dene biyen, ana ajining diri, ana pakurmatan!¹⁵ Sajrone perang taun 1940¹⁶, wong Italia ing tapel wates kadhang kala ngobrol karo prajurit tapel wates kita lan teka sowan ing pos-pos wates Yunani. Lan delengen keramahan sing dituduhake wong Yunani: sepisan, nalika wong Italia teka ing pos wates Yunani, wong Yunani miwiti nggawe kopi kanggo wong-wong mau. Banjur ana perwira Yunani sing njupuk gumpalan dhuwit ing ngarepé—kertas dhuwit limang puluh lan satus drachma (lan wektu kuwi dhuwit isih regané larang)—lan mbuwang dhuwit mau menyang geni kanggo nyulut geni, kanggo nuduhaké marang para yèn nagara Yunani sugih. Para Italia padha kaku lan kaget. Kuwi pancèn pangorbanan!

Lan saiki, semangat sing padha sing biyen ngrembaka ing nagara komunis wis tekan marang kita uga. Ing Rusia, sanajan taun iki ana panèn, apa kowe ngerti bakal ana pacekitan kaya apa!¹⁷ Padha ora ngundhuh gandum ing wektu sing pas — mula padha metu ngundhuh ing mangsa gugur. Ngundhuh ing mangsa gugur? Ya, yen gandum kuwi dudu duwèké dhéwé, piye carané padha gelem ngopeni lan lunga ngundhuh! Uripé mung cobaan dawa amarga dipaksa. Padha ora nduwé semangat kanggo nggawe apa-apa, amarga wis pirang-pirang taun ora tau ngasilaké apa-apa. Lan karo sikap longgar sing wis nyantol, karo kedinginan ati iki, kabèh nagara wis ambruk. Udan, lan gandum sing wis dipukul ana ing lantai pemukul gandum lagi dikeringaké. Padha ora peduli. Wektu budhal wis teka? Padha budhal, nalika udan ngrusak gandum.

Esuké, wong-wong mau bakal teka pas wektuné kanggo nglumpukaké sisa-sisa sing ana! Nanging yèn gandummu dhéwé ana ing lantai pangumban lan wiwit udan — apa kowé bakal ngidini gandummu rusak? Kowé mesthi ora bakal turu, kanggo nylametaké gandummu. Lan banjur, amarga kesel, kowé bakal ngrasakaké kabungahan lan rasa lega.

Ora peduli marang Gusti Allah nuntun marang ora peduli marang kabèh bab liya; iku nuntun marang ambruk. Iman marang Gusti Allah iku bab ageng. Wong nyembah Gusti Allah, banjur tresna marang wong tuwa, omah, sedulur, gaweyan, desa, wewengkon, negara, tanah kelairan. Sapa wae sing ora tresna marang Gusti Allah utawa kulawargane, ora tresna apa-apa. Lan mesthi wae, dheweke uga ora tresna marang Tanah Air, amarga Tanah Air iku kaya kulawarga gedhe. Maksudku, kabèh diwiwiti saka kene. Wong sing ora pracaya marang

¹⁴ Bahan bakar lan pelumas. – *Cathetan penerjemah*.

¹⁵ Philotimo (Basa Yunani: φιλότιμο). Tembung iki bola-bali muncul ing tulisan-tulisan Sang Sepuh Paissios, sing negesake pentinge philotimo ing urip rohani. Ora ana padanan kanggo tembung φιλότιμο ing basa Rusia modhèrn. Tembung iki ora bisa diterjemahake sacara harfiah dadi 'kemurahan ati', nanging luwih minangka watak pangorbanan dhiri, ora nggatekake barang-barang materi kanggo ngutamakake cita-cita moral utawa spiritual. – *Cathetan penerjemah*.

¹⁶ Perang taun 1940–41 antara Yunani lan Italia Fasis. – *Cathetan penerjemah*.

¹⁷ Diarakaké ing taun 1990.

Gusti Allah banjur ora ngajeni wong tuwa, kulawarga, desa, utawa Tanah Air. Iki persis sing saiki arep dipecahake, mulane padha nyengkuyung kahanan longgar iki. Ana polisi sing nulis marang aku: "Aku ora bisa teka amarga aku duwe gunung gawean. Saiki mung ana loro saka kita sing isih ana ing kecamatan, padahal kudune ana wolu." Apa kowe percaya karo apa sing kedadeyan iki! Padha bisa nambah loro maneh, nanging ora — padha ninggalake mung loro wae!

Nanging, untunge ana pangecualian. Sawijining dina, ana bapak teka marang aku lan kandha: "Donga kanggo Angelos,¹⁸, utawa dheweke bakal dipatèni." Aku wis kenal karo anaké wiwit isih cilik, lan saiki dheweke lagi nglakoni tugas militer wajib. "Ngapa," takonku, "apa sing kelakon?" Dheweke kandha: "Siji dina dheweke weruh sawetara prajurit liyane padha main kertu tinimbang nindakake tugase. Dheweke ngomel marang wong-wong mau, nanging padha ora nggatekake. Banjur dhèwèké nglapor marang wong-wong mau, lan salah siji pemain ngancem arep matèni dhèwèké." — "Rungokna," ujarku, "dhèwèké ora bakal tenan matèni. Nanging aku bakal ndedonga supaya Angelos ora diadili déning pangadilan militer amarga ora main kertu!"

Lan nalika aku krungu babagan kedadeyan liyane, aku kandha: "Syukur marang Gusti, isih ana wong Yunani sing peduli marang tanah airé." Siji pilot, nalika pesawat Turki nglanggar wates, nyoba maju sethithik ngarepé kanggo njupuk foto minangka bukti yèn padha wis nglanggar wates. Pilot liyane mbengok marang dhèwèké liwat radio: "Biyenana!" — nanging dhèwèké tetep nyoba kanthi saktenané... Pesawat Turki kuwi luwih gedhé lan mabur luwih cepet, lan dhèwèké mabur banget cedhak lemah, mula pilot Yunani sing kasihan kuwi kacemplung ing segara! Lan banjur ana wong-wong sing mung seneng-seneng mabur nganggo pesawat! Mangkono béda-bédaé manungsa siji lan sijiné!

Wong kudu mangertèni makna kabecikan, ngrasakaké yèn kuwi dadi kabutuhan; yèn ora, mung bakal ana longgoran total. Coba paksa wong menyang perang! Dhèwèké bakal nyoba mlayu saka kono lan nyelundup bali saka kéné. Nanging, sawisé dhèwèké nyadari pira ala sing bakal digawa mungsuh, dhèwèké bakal mlebu dadi sukarelawan dhéwé.

Saiki, wong mung mikirake awake dhewe wae

Ing tanah kelairanku, ing Faras, biyèn padha kandha: 'Yèn kowe nduwé gawéan, aja ditunda nganti sesuk. Yèn kowe nduwé panganan enak, simpen kanggo sesuk — bisa waé ana tamu teka.' Saiki, wong mikir kaya ngéné: 'Gawéan bakal ditunda mengko; mbok menawa ana wong sing teka sesuk lan nulungi kita.' Nanging ayo padha mangan panganan sing enak iku dhéwé ing bengi iki!" Akèh wong saiki egois; padha mikir mung kanggo dhéwé. Bayangna yèn tiba udan deres. Kowe bakal weruh: akèh saka kowe bakal mikir apa sandhanganmu isih digantung, banjur buru-buru njupuk bali. Ora ana sing salah karo kuwi, nanging padha ora nindakake luwih saka kuwi. Sanajan sandhanganmu teles, bakal garing maneh. Nanging piye karo wong-wong sing lagi ngumbul pari ing alun-alun pangumbulan pas wektu kuwi? Apa kowe kroso welas marang wong-wong kuwi, utawa kowe bakal ndedonga kanggo wong-wong kuwi? Utawa nalika ana badai petir, nalika kilat sumunar, kayane ora ana limang utawa enem jiwa sing bakal nyisihaké pikirane kanggo jiwa-jiwa kasihan sing lagi nyambut gawe ing sawah, utawa kanggo sing ngopeni omah kaca. Kanthi tembung liya, sawijining wong ora mikirake wong liya, ora metu saka 'diri' dhéwé, nanging tansah muter-muter ing awaké dhéwé. Nanging, nalika muter-muter ing awaké dhéwé, pusaté ana ing awaké dhéwé, dudu Kristus. Wong-wong kuwi ana ing njaba poros sing iku

¹⁸ Yaiku kanggo putrané, sing jenengé Angelos. — *Cathetan panerjemah.*

Kristus. Yen ana wong sing kepéngin tekan titik mikirake tangga teparo, pikirané kudu dhisik manunggal karo Kristus. Banjur padha mikirake tangga teparo, lan sabanjure mikirake kewan-kewan lan sakabehe alam. 'Radioné' wis urip, lan sakwise ana sinyal mlebu, padha langsung nyerbu nulungi. Nanging, yen pikirane ora ana ing Kristus, atine ora bisa makarya, mula padha ora tresna marang Kristus, ora marang tangga teparo, malah luwih-luwih ora marang alam—kewan, wit, tanduran. Yen kowe terus tumindak kaya saiki, kepiye kowe bisa nyambung karo kéwan, karo manuk?! Yen manuk tiba saka atap, kowe bakal maringi panganan, nanging yen ora tiba, kowe malah ora bakal mikir maneh. Aku weruh manuk banjur kandha: 'Kita kudu maringi panganan marang makhluk-makhluk sing mlarat kuwi!' — Aku nyebar remah roti lan nyedhiyakake banyu kanggo ngombe. Aku weruh ranting sing lara ing wit, lan langsung kepengin motong supaya ora nularake ranting liyane. Utawa yen lawang utawa jendela muni kenceng nutup, pikiranku langsung menyang kana. Aku bisa lali marang awakku dhéwé yèn butuh apa-apa, nanging aku bakal mriksa apa lawang utawa jendhela wis rusak, utawa ana karusakan liyane. Aku mung mikir marang awakku dhéwé sakedhap. Yèn ana wong sing ngopeni ciptaané Gusti kanthi jero banget, sepira manèh mesthiné dhèwèké mikir marang Pangripta! Nanging yèn ana wong sing ora tumindak kaya ngono, kepiye dhèwèké bisa selaras karo Gusti?

Lan siji maneh: nalika kowe metu menyang dalan, delengen sakupenge. Mbok menawa ana wong, amarga kecerobohan utawa niat ala (muga-muga ora ana sing nindakake sing ala), wis mbuwang barang lan nyulut geni, mula delengen. Iki uga ditrapake ing jagad rohani, amarga katresnan ana ing tumindak ndelok iki. Nalika aku metu saka kaliva, aku ndeleng mudhun, nyawang atap, lan nyium kanggo mriksa apa ana ambu kobongan. Beda maneh yen kowe nduwé iman kaya ngono, yèn ana geni kobong lan kowe miwiti ndedonga, geni kuwi bakal mati. Yèn kowe ora nduwé kuwi, mula kowe kudu tumindak [kaya manungsa]. Utawa, nalika ana gumuruh saka adoh, aku ngrungokake kanggo mangerteni apa iku: bedhil meriam, latihan militer, utawa ana sing dibom? Pikiranku langsung nyambung marang kuwi, lan aku miwiti ndedonga kanggo apa sing kedadeyan. Ing wong sing ora peduli marang awake dhewe amarga tresna marang wong liya, ana pangayoman agung saka Gusti, lan kabeh wong padha ngopeni dheweke.

Nanging generasi saiki iku generasi sing ora peduli! Umume mung pantes kanggo pawai. Yen ana apa-apa sing kelakon, aja ngomong marang wong-wong mau, 'Bela awakmu dhéwé!' Elinga, saiki malah ora kepéngin pawai! Ing jaman biyen, wong-wong biyèn padha menyang pawai, ngrungokaké mars, lan ana rasa kang nyentuh ing atiné. Saiki, ing antarané kita wong Yunani ana kurangé disiplin. Mesthi waé, bangsa liya malah luwih parah, amarga ora nduwé idéal. Sampeyan weruh, wong Yunani nduwé akèh cacat, nanging uga nduwé karunia saka Gusti—katresnan marang kesenengan lan semangat wani. Kabeh dadi perayaan kanggo wong-wong mau! Bangsa liya malah ora nduwé tembung kaya ngono ing kosakatane.

Kita tanggung jawab¹⁹

Ana wong ateis sejati teka ngunjungi aku ing gubugku. Dheweke terus-terusan ngomong bab macem-macem perkara, banjur ngumumake: 'Aku iki ikonoklast.' Dheweke miwiti ora pracaya apa-apa, lan pungkasané malah tekan ikonoklasme! "Oh, kowe wong duraka tanpa Gusti," ujarku, "yen kowe ora pracaya apa-apa, kenapa

¹⁹ Diarakaké ing taun 1992.

kowe ngomong yèn kowe iku iconoclast? Ing jaman ikonoklasme²⁰, sawatara wong Kristen amarga semangat sing kakehan malah kesasar, banjur mlebu ekstrim liyane, lan banjur Gréja mbenerake kabèh manèh. "Ora kaya padha ora pracaya babar pisan." Lan, sakliyané, ateis iki nyetujoni kahanan saiki. Kita padha rebutan. "Ya wis," ujarku, "apa sing sejatine kedadeyan iki? Para hakim padha wedi maringi paukuman. Wong-wong ngajokake gugatan marang para kriminal, nanging sakbanjure para penggugat diancam, lan padha kudu mbatalake tuntutané. Lan sapa, ing pungkasané, sing mimpin kabèh iki? Kowé seneng karo kahanan kaya ngéné iki? Kowé nyetujoni iki? Kowé dhéwé kriminal! Apa merga kuwi kowé teka mrana? Saiki metu saka kéné!" Aku ngusir dhèwèké.

— Geronda, apa kowe ora wedi ngomong kaya ngono?

— Apa sing kudu ditakuti? Aku wis nggali kuburanku dhéwé. Yen durung, mesthi aku kuwatir ana wong liya sing kudu repot-repot nggali. Nanging saiki sing perlu mung mbuwang sawetara sekop lemah ing ndhuwur...

Aku ngerti ana wong liya sing ora pracaya lan ngina Gusti sing diijini tampil ing televisi, senajan wis ngucapake tembung-tembung paling ngina marang Kristus lan Ibune Gusti. Lan Gréja meneng bae lan ora ngucilake para wong sing ngina kuwi. Gréja kuduné ngucilake wong-wong kaya ngono. Apa pangucilan iku, mbok menawa, nyeselake?

— Geronda, apa sing bakal padha mangertèni yèn padha diasingaké, awit padha ora ngakoni apa-apa?

— Paling ora, bakal cetha yèn Gréja nyatakaké pendapate.

— Geronda, apa meneng iku ora padha karo nyetujoni tumindak kaya ngono?

— Inggih. Salah sijine nulis tembung kang ngina marang Ibune Gusti, lan kabèh padha meneng bae. Aku kandha marang salah sijine: 'Apa kowe ora weruh apa sing ditulis si anu kuwi?' — 'Oh,' ujare, 'kowe iso apa marang dheweke? Kowe bakal nemu masalah yen melu campur karo wong-wong kuwi.' Wong-wong kuwi padha wedi ngomong.

— Apa sing ditakuti, Geronda?

— Dhèwèké wedi yèn ana sing bakal ditulis bab dhèwèké, yèn dhèwèké bakal kabukak ing ngarepé kabèh wong, mula dhèwèké manut karo cacik maki marang Ibuné Gusti Allah! Aja nganti ngentèni wong liya sing narik ula metu saka bolongané supaya kita bisa tentrem. Kuwi tandha kurangé katresnan. Banjur wong iku wiwit dipandu déning kapentingan dhéwé. Mulané semangat kaya ngono saiki nyebar banget: 'Ayo padha rukun karo si anu, supaya dhèwèké muji kita. Lan ayo dadi kanca karo si anu, supaya dhèwèké ora ngremehake kita, supaya kita ora dianggep bodho, supaya kita ora dadi korban!' Lan ana sing meneng merga ora peduli. 'Aku bakal meneng,' pikiré, 'supaya ora ana sing nulis bab aku ing koran.' Tegesé, mayoritas pancèn ora peduli. Saiki kahanané mung wiwit owah sethithik, nanging suwé banget ora ana siji waé sing nulis apa-apa. Pirang-pirang taun kepungkur, aku mbengok marang siji wong ing Gunung Suci. "Kowe kakehan patriotisme," ujare marang aku wektu semana. Lan bubar iki dhèwèké teka, nemokaké aku lan miwiti: "Kowe wis ngrusak kabèh: kulawargamu, caramu dibesarké..." Wektu kuwi giliran aku mangsuli nganggo tembungé dhéwé. "Patriotisme," ujarku, "kowe kakehan kuwi!"

²⁰ Ikonoklasme – sawijining bidah Kristen sing nggeguyub Kakaisaran Bizantium luwih saka satus taun (726–843) lan surut sawatara wektu sawisé Konsili Ekumenis Kapitu (787). Fase kapindho ikonoklasme, sing diwiwiti déning Kaisar Leo V si Armenia, rampung ing taun 843 nalika Saint Methodius, Patriark Konstantinopel. Ikonoklasma iku wong Kristen sing ora ngajeni ikon-ikon suci.

Kahaman iki kabèh wis nuntun marang loro bab: sing ala lan sing apik. Sing ala yaiku sanajan wong-wong sing wis nduwé semangat ing jeroné ati wiwit dadi acuh tak acuh lan kandha, 'Apa aku tenan isa ngganti kahaman iki?' Lan sing apik yaiku akèh sing wiwit merenung lan owah. Sawetara teka marang aku lan nyoba golek alesan kanggo kaluputan sing wis tau ditindakké biyèn. Kuwi amarga padha wis miwiti mikir kanthi tliti.

— Dadi, Geronda, apa kita kudu tansah ngakoni iman kita?

— Kita kudu nggunakake pertimbangan. Ana wektu nalika kita ora perlu ngomong, lan ana wektu nalika kita kudu wani ngakoni iman kita, amarga yen kita meneng bae, kita bakal nanggung tanggung jawab. Ing taun-taun kang angel iki, saben kita kudu nindakake apa sing bisa ditindakake manungsa, lan nyerahake apa sing ora bisa ditindakake manungsa marang karsa Gusti. Kanthi mangkono, nurani kita bakal tentrem, amarga kita wis nindakake apa sing bisa. Yen kita ora mbantah iki, para leluhur kita bakal tangi saka kubure. Padha wis ngalami sangsara banget kanggo Tanah Air, lan apa sing kita lakoni kanggo iku? Wong Yunani dhewe padha perang nglawan Ortodoks Hellas, tradhisine, para wali lan pahlawane, lan kita meneng bae! Iki nggegirisi! Aku kandha marang siji wong: "Ngapa kowe meneng bae? Kepiye kowe bisa nampa tumindak si anu?" Dheweke mangsuli: "Ana gunane ngomong apa-apa? Dheweke wis bener-bener rusak." — "Yen dheweke wis bener-bener rusak, ngapa kowe meneng bae? "Marahi dhèwèké omelan sing pantes!" Nanging ora ana sing kaya ngono—padha nglilani dhèwèké! Aku wis marahi salah siji politisi omelan sing pantes. "Kanggo," ujarku marang dhèwèké, "Aku ora sarujuk karo iki!" Kuwi sing jujur! Apa kowe pancèn péngin kabèh gampang kanggo kowe, déné liyané diidini rusak?"

Yen wong Kristen ora dadi martir, ora nglawan kejahatan, mula [sing ngrusak] bakal tambah nyolot. Nanging yen wong Kristen nglawan, wong-wong kuwi bakal mikir kaping pindho. Nanging sanajan wong Kristen jaman saiki ora gelem perang. Wong Kristen wiwitan kuwi wong-wong sing tangguh: padha ngowahi sak donya. Lan ing jaman Bizantium—yen mung siji ikon dijupuk saka gréja, wong-wong bakal nolak. Kristus nahan salib supaya kita bisa tangi saka pati, nanging kita tetep acuh tak acuh! Yen Gréja meneng supaya ora bentrok karo negara; yen para metropolit meneng kanggo njaga hubungan apik karo sapa waé, amarga nampa dhukungan saka organisasi kamanungsan E lan sapituruté; yen malah para biksu Gunung Athos meneng supaya ora kelangan pitulungan finansial,²¹ banjur sapa sing bakal ngomong? Aku kandha marang salah siji abbot: "Yen padha kandha arep mandheg mbayar, kowe wangsuli manawa kowe uga bakal mandheg maringi panginepan,²² supaya padha kudu garuk sirah." Para dosen teologi uga tetep meneng bae. "Kita," ujare, "iku abdi nagara: yen gajine ilang, piye urip sawisé?" Biara-biara uga kena jebakan pensiun. Lan kenapa aku ora gelem nampa pensiun cilik saka Administrasi Negara Wilayah iki?²³ Sanajan biksu wis diasuransikake liwat skema Administrasi Negara Wilayah, isih ora adil. Yen dhèwèké diasuransèkaké karo wong-wong mau minangka wong sing duwé kemampuan winates—ya, kuwi ngluhuraké dhèwèké, nanging apa gunané diasuransèkaké liwat Administrasi

²¹ Sing diomongaké yaiku pitulungan finansial (utawa sing diarani 'pembayaran kanggo metochia'), yaiku jumlah dhuwit tartamtu sing dijanjèkaké déning nagara Yunani kanggo mbayar saben taun marang biara-biara suci ing Gunung Athos wiwit taun 1924. Ing wektu kuwi, biara-biara Gunung Athos nyerahake metochia-ne—sing dadi sumber minyak, gandum, anggur, lan panghasilan liyane—marang pangungsi Yunani saka Asia Cilik.

²² Biara komunal ing Gunung Athos nyedhiyakake panginepan wengi gratis kanggo para peziarah lan wisatawan. — *Cathetan panerjemah*.

²³ OGA (Ὁργανισμός Γεωργικῶν Ἀσφαλίσεων) – sawijining organisasi asuransi kanggo wong-wong sing melu ing kegiatan pertanian. — *Cathetan panerjemah*.

Negara Regional? Sang biksu wis nolak pensiun gedhé, ninggal donya, mlebu biara—nanging isih nampa pensiun! Pungkasané kita bakal ngiyani Kristus demi pensiun!

— Geronda, piye yen, umpama, biarawati wis makarya pirang-pirang taun dadi guru lan saiki nduwé hak pensiun?

— Kuwi ora pati elek. Nanging aku bakal kandha iki: yen dhèwèké maringi pensiun kuwi marang wong liya, Kristus bakal maringi dhèwèké pensiun sing luwih apik!

Aku weruh apa sing bakal teka ing ngarep kita, lan mulane aku kroso lara ati

Taun-taun wis kliwat, lan taun-taun kuwi pancen angel! Kasangsaran durung rampung. Kualiti lagi nggodhok. Lan yen ana wong sing ora teguh, kepiye tumindake nalika ngadhepi kahanan angel? Gusti ora nggawe manungsa sing ora bisa sukses. Kita kudu ngembangaké keteguhan atiné dhéwé. Lan yèn, mugi-mugi Gusti ora kersa, ana geger, pinten sing bakal tetep ajeg? Sadurungé perang taun 1940, ing Konica,²⁴ , jejere bengkel tukang kayu aku, ana pasar ing ngendi wong-wong saka désa nggawa jagung, gandum, lan sapituruté. Nalika para petani miskin nggawa jagung menyang pasar kanggo didol, sawetara wong ' sugih'—lan sepira sugihé tenan? Mung cukup kanggo entuk bunga sithik saka bank—nginjak-injak nganggo sikilé lan takon, 'Pira regané?' Nalika perang teka lan dhèwèké dhéwé kudu ngedol kabèh, salah sijiné mesem lan kandha: 'Sugeng dinten!' — nalika liyane kanthi sopan takon: 'Apa sampeyan duwe jagung?' Mula saiki, panjenengan padha matur nuwun marang Gusti Allah kanggo kabeh. Upayakna dadi wong sing wani. Padha guyub sithik. Aku bisa weruh apa sing bakal teka kanggo kita, lan mulane aku kroso lara. Lan apa panjenengan ngerti apa sing dialami wong Kristen ing negara liya?²⁵ Ing Rusia — ing kamp paksa kerja! Kasangsaran kaya ngono! Bab buku rohani? Ora ana sing bisa diomongake! Kita durung nyakup Albania! Ora ana pangan. Padha ora ninggalake gréja utawa biara. Malah jenengé wong-wong diganti, amarga padha ora péngin krungu jeneng Kristen. Malah ing Amerika: mung sithik wong Kristen Ortodoks, padha sumebar ing panggonan béda-béda lan, kowe ngerti piye padha nandhang sangsara? Yen ora ana komunitas Ortodoks [ing sacedhake], padha lelungan pirang-pirang jam nganggo sepur menyang panggonan sing adoh mung kanggo rawuh ing ibadah. Kanggo njaluk pitutur bab masalah, padha teka menyang Gunung Suci! [Mulane] semangat longgar sing nyebar ing Yunani iku pancen ora ngucapake panuwun.

Pira wong suci sing bakal Gusti bangkitake ing negara-negara komunis biyen! Para martir! Padha siap mati. Padha nyekel jabatan dhuwur nanging nolak netepi undang-undang nalika undang-undang kuwi bertentangan karo hukumé Gusti. 'Aku ora sarujuk; patèni aku, penjara aku,' ujare, supaya wong liya ora kesusahan. Nanging ing kéné, akèh sing nuduhaké kethèk kaya ngono tanpa ana paksaan. Yen padha ngerti kepiye angelé, perang utawa wektu susah kuwi, mesthi padha ndeleng kahanan béda. Amarga saiki koyo-koyoné ora ana apa-apa sing kelakon. Kaya-kaya ana wong sing mabur saka Australia menyang Yunani kanggo mangsa panas, banjur bali maneh ing mangsa gugur nalika mangsa semi teka ing Australia. Saka semi nganti semi, tanpa tau

²⁴ Konitsa – sawijining kutha cilik ing sisih lor-kulon Yunani, ing ngendi Sang Sepuh nglampahi masa cilik lan mudha. – *Cathetan penerjemah*.

²⁵ Diarakaké ing Mei 1987.

weruh mangsa adhem. Wong-wong kuwi malah ora ngerti kepiye mangsa adhem; ora ngerti apa-apa bab cuaca ala utawa sing padha.

— Geronda, kepiye carane mbantu wong sing ora peduli?

— Kowe kudu alus nyurung supaya padha kasengsem, nggawe padha mikir bab kuwi, supaya dheweke dhéwé kepéngin nulungi awaké dhéwé. Kanggo diwènèhi banyu, wong kudu krasa ngelak. Coba paksa wong mangan sing ora duwe napsu — mesthi bakal mual lan muntah. Yen wong liya ora kepéngin [soko], aku ora bisa nyopot kamardikané, kersané dhéwé.

Ora ana alesan kanggo ora ngerti

— Mbok menawa, Geronda, ana wong sing ora peduli amarga ora ngerti?

— Kowe ngomong bab apa iki! Aku bakal crita bab kabodhoan: ana filolog saka Chalkidiki sing ora ngerti apa iku Gunung Suci!²⁶ Guru Jerman ngandhani bab Gunung Suci, banjur padha teka bebarengan. Wong Jerman kuwi, sanajan Protestan, ngerti pira biara sing ana ing Gunung Suci, malah ngerti ing endi relik suci tartamtu disimpen. Apa ana alesan kanggo kabodhoan kaya ngono? Warga liyane saka Chalkidiki disaranake supaya teka marang aku kanggo pitulungan dening kenalané saka Amerika. Saka Amerika! Aku bakal crita luwih lengkap sakcepete: ana wong saka Florina sing teka marani aku ing kalivaku.²⁷ "Sampeyan saka Florina langsung?" takonku. "Ya," wangsulane, "saka Florina langsung." — "Kowe nduwé metropoliten sing apik ing kana," ujarku. — "Dhèwèké main kanggo tim apa?" pitakoné. Dhèwèké kira dhèwèké iku pemain bal-balan! Dhèwèké pancèn kesengsem banget karo bal-balan nganti ora ngerti uskupé dhéwé. Mesthiné saben wong ngerti Kandiotis,²⁸ paling ora. Ora ana alesan kanggo kabodhoan kaya ngono.

Ora, ing donya saiki ora ana alesan kanggo ora ngerti. Sing kurang yaiku ati sing gelem, katresnan marang Gusti. Sapa wae sing nduweni ati sing gelem kanggo ngerti Kristus bakal ngerti Panjenengané lan mbalik [marang Panjenengané]. Lan sanajan ora ana teolog utawa biksu ing sisihé, lan dhèwèké ora krungu sabda Gusti, nanging yèn atiné gelem, wektu kanggo pangowahané bakal saka ula, kéwan galak, kilat, banjir, utawa kedadéan liya. Gusti Allah bakal nulungi dheweke. Sawijining anarkis enom saka Yunani lelungan menyang Jerman. Ing kana dheweke dikirim menyang lembaga pembinaan amarga dheweke wis kecemplung ing narkoba lan sapiturute. Ora ana sing bisa nulungi dheweke. Ana wong ing lembaga pembinaan sing maringi Injil marang dheweke. Dheweke maca lan langsung owah. Dheweke mutusaké, 'Aku bakal lunga menyang Yunani; ing kana ana Ortodoksi.' Dheweke bali menyang désané, lan seduluré meksa supaya nikah. Dheweke nikah, lan lair siji anak. Bapak enom kuwi maca Injil, menyang gréja, lan ora kerja ing dina raya. Wong liya, nalika weruh carané uripé, kandha: 'Dheweke ilang akal merga maca Injil; wis edan.' Bojoné ora suwe ninggalaké dhèwèké, nggawa anaké. Nalika bojoné lunga, dhèwèké ninggalaké kabèh kagungané ing désa: lahané, traktor—kabèh sing

²⁶ Chalkidiki iku semenanjung lan unit administratif ing sisih lor-wétan Yunani, kang ngemot wilayah 2.995 km². Salah siji saka telung tanjung ing semenanjung Chalkidiki yaiku Gunung Athos. Mbutuhake rong jam kanggo nyopir saka ujung siji Chalkidiki menyang ujung liyane; kanthi tembung liya, ketidaktahuan filolog Yunani bisa dibandhingake karo ketidaktahuan filolog saka wilayah Moskow sing ora ngerti apa iku Lavra Trinity-Sergius. Sayange, kasus kaya ngono pancen ana. — *Cathetan penerjemah*.

²⁷ Florina iku sawijining kutha ing sisih lor-kulon Yunani. — *Cathetan penerjemah*.

²⁸ Augustine (Kandiotis) (lair taun 1907) — Metropolitan Florina wiwit taun 1967 nganti 1999. Asma pangarsa pastor sing semangat iki, panulis akèh buku rohani lan pangkhotbah sing antusias, kondhang ing saindenging Yunani. — *Cathetan penerjemah*.

diduwèni—lan manggon ing guwa dadi pertapa. Siji bapa rohani kandha marang dheweke: "Kowe kudu golek bojomu dhisik, ngrembug kabeh karo dheweke, banjur mutusake apa sing arep kok lakoni." Mula dheweke mangkat menyang Thessaloniki kanggo nggoleki bojone. Dheweke pracaya manawa, amarga bapa rohani wis kandha mangkono, Kristus bakal mbukakake bojone marang dheweke. Ing Thessaloniki, Kristus ora mbukakake bojone marang dheweke. Kajaba iku, dhèwèké ketemu sawatara wong Jerman, mulangké iman marang wong-wong mau, lan salah sijiné dibaptis. Wong-wong Jerman mau tukuaké dhèwèké tiket menyang Athena, nanging bojone uga ora teka ing kana. Wong-wong Jerman mau tukuaké dhèwèké tiket manèh, lan dhèwèké lelungan menyang Kreta. Dhèwèké entuk gawéan ing kana lan lunga ndelok bapak rohani. Nalika sang pandhita krungu masalahé, dhèwèké kandha: "Apa bojomu lan anakmu, mbok menawa, katon kaya ngéné? Ana sawijining wanita sing teka bubar iki lan makarya ing sacedhak kéné." Lan dhèwèké nerangaké bojone marang tamu mau kanthi rinci banget. "Mesthi kuwi dhèwèké," kandha priya mau. Pastur rohani mau ngandhani bojone. Sakwise bojone weruh bojone, dheweke kaku. 'Kowe wis nemokake aku,' ujare, 'liwat ilmu sihir. Kowe tukang sihir.' Dheweke ninggalake bojone lan mlayu sadurunge bojone bisa ngomong apa-apa, lan bojone ilang maneh. Dheweke krungu bab aku lan teka menyang kalivaku. Dheweke mengetuk sepisan banjur ngenteni; nalika aku mbukak lawang, dheweke mundur sethithik lan nyuwun pangapunten bola-bali. Sandhangane wis bolong-bolong. Dheweke nyritakake kabeh marang aku. Aku mung duwe sawetara ara garing, banjur tak wenehake marang dheweke. "Aku ora duwe untu," ujare. "Aku," ujarku, "uga ora duwe." — "Lan kowe," pitakoné, "njeru? Aku njeru. Saka lara muncul kabungahané Kristus." — "Arep tak wenehi kaos utawa apa?" takonku. "Aku duwe loro," ujare. "Yen suwe anget, siji bakal tak wenehake." Aku kandha: "Delengen, jaga awakmu nganti kowe rampung ngatur kabeh lan nggayuh kesepakatan karo bojomu, merga kowe uga tanggung jawab marang anakmu." Pantès pangorbanan! Wah, iman sing kuwat tenan! Nanging umuré durung ngancik 27 taun. Lan saka ngendi dhèwèké sinau babagan urip biara? Dhèwèké pancèn ora ngerti apa-apa, nanging nduwèni watak sing apik; Gusti Allah mbantu dhèwèké, lan dhèwèké ngrembaka kanthi cara sing banget kaya Injil.

Mulane aku kandha yèn kabodhoan saiki dudu alesan kanggo apa-apa. Mung wong cacat mental utawa bocah cilik sing bisa dibebasake saka kabodhoané. Nanging saiki malah bocah cilik cepet banget nyekel kabar! Dadi, yèn ana wong sing kepéngin, akèh kesempatan kanggo ngerti kabeneran.

Bab 2.

Bab anané wong Kristen

iku ing dhéwé wis dadi pangakuan iman

— Geronda, apa ana manfaat sing bisa dipikolehi saka macem-macem gerakan protes sing diorganisasi dening wong Kristen?

— Anané wong Kristen dhéwé wis dadi pangakuan iman. Bisa uga ana wong sing luwih mbiyantu liwat pandonga, nanging menengé bakal dimanfaatkané, lan wong-wong bakal kandha: 'Si anu ora ngetokaké protes; mula dhèwèké ana ing sisih kita, sarujuk karo kita.' Yen ora ana siji wae sing miwiti perang nglawan kabecikan — yaiku miwiti ngecam wong-wong sing nuntun para pracaya menyang sesat — mula kabecikan bakal saya

gedhe. Nanging kanthi cara iki, para pracaya bakal rada diwenahi semangat. Lan bakal luwih angel kanggo wong-wong sing perang nglawan Gréja. Gréja dudu prau kesenengané; iku Praué Kristus. Wong-wong iki pantes dicela. Kapentingané mung gajiné gedhé, mobil mewah, lan nguber hiburan... Banjur padha nglulusaké undang-undang babagan kemitraan sipil, e²⁹, lan nlegalaké aborsi. Mesthi waé Gusti ora bakal ngidini kajahatan menang, nanging kuwi dudu intiné ing kéné.

Lan padha nampilake film-film blasphemous kanggo ngina Kristus. Padha nindakake iki kanggo ngomong: "Delengen, iki sing kaya Kristus! Mesias saiki teka!" — banjur nampilake "mesias" dhewe. Kuwi sing lagi digarap.

— Lan wong-wong, Geronda, pracaya marang iki lan padha nyasar!

— Wong-wong sing wis rusak moral malah tambah rusak. Lan padha pracaya amarga kepengin mbenerake apa sing ora bisa dibenerake, lan kanggo nenangake nuranine. Liwat kabèh caci maki iki, padha nyoba mbeneraké kebejatan moral. Padha wis nglanggar kabèh wates. Para wong pracaya wis ngajokaké gugatan amarga film **The Last Temptation of Christ**³⁰ ngina iman, nanging jaksa kandha: 'Ora dadi masalah!' Kita durung tau krungu caci maki kaya ngéné sadurungé! Kanggo kita, protes marang film blasphemous iki minangka tumindak ngakoni iman kita. Nanging, mesthi ana bab apik sing metu saka kabèh blasphemy iki: sekul dipisah saka gandum; donya disaring kaya liwat ayakan.

— Geronda, apa ora pantes mbela awaké dhéwé ing sawetara kahanan, apa sacara pribadi utawa bebarengan, nalika ing kahanan liya meneng bae? Contoné, nalika kowe diarani bidah, kowe mangsuli, nanging kowe meneng bae nalika ana tuduhan liya.

— Kuwi sing diomongaké para Bapa Suci, dudu aku. Tuduhan liya mbantu aku ing urip rohani, déné tuduhan bidah misahaké aku saka Kristus.³¹

Padha nyoba ngendhokake wong supaya padha puas dhéwé

— Geronda, kepiye carane wong bisa mbenerake laku uripe nalika kabeh kedadeyan ing donya?

— Sapa waé sing kepéngin mbeneraké lakuné, miwiti saka bab-bab cilik. Contoné, lampu bisa goyang, utawa wong kuwi dhéwé kena guncangan pas gempa, lan kanthi mangkono dhèwèké éling. Nanging wong-wong sing ora precaya, nalika krungu bakal ana perang utawa bencana apa wae, malah dadi luwih ala lan kandha: 'Ayo padha seneng-senang; toh pungkasané kita bakal mati.' Banjur padha mlebu ing pesta-pesta lan pabebasan sing tanpa wates. Déné ing jaman biyen, sanajan wong-wong sing ora peduli, nalika krungu bakal ana perang, padha eling lan ngganti uripé. Saiki, wong kaya ngono arang banget. Ing jaman biyen, wong-wong kita urip kanthi rohani, mulane Gusti Allah mberkahi, lan para wali kanthi mujijat nulungi kita. Lan kita ngalahake

²⁹ Nganti pertengahan taun 1980-an, mung pernikahan ing gréja sing diakoni sacara resmi ing Yunani. — *Cathetan panerjemah*.

³⁰ Film blasphemous Martin Scorsese **The Last Temptation of Christ**, sing dirilis taun 1988, ditayangaké sawatara wektu ing bioskop-bioskop Athena lan nyebabaké badai protes saka umat Gréja Yunani, sing nuntut supaya penayangane dilarang. Sanadyan nalika semana Panjenengané nandhang lara hernia, Sang Sepuh lelungan bebarengan karo para biksu liya saka Gunung Athos menyang Thessaloniki, ing ngendi Panjenengané mèlu unjuk rasa, maringi semangat marang para umat mung kanthi rawuh.

³¹ Delengen *St Ignatius (Bryanchaninov)*. Karya. Jilid V. Kitabé Rama. Moskow: Pravilo Very. kaca 42–43.

mungsuh-mungsuh kita sing tansah luwih akèh. Saiki kita ngakoni awake dhewe Ortodoks, nanging sayangé asring mung nduwé jeneng 'Ortodoks' tanpa pancèn urip miturut ajaran Ortodoks.

Aku takon marang bapak rohani, sing melu karya komunitas karo akèh anak rohani: 'Apa sampeyan ngerti babagan film blasphemous?' Dheweke mangsuli: 'Aku ora ngerti apa-apa.' Dheweke pancen ora ngerti apa-apa, sanajan dheweke ngladeni ing kutha gedhe. Wong-wong mau diguyub supaya ora kuwatir lan tetep dihibur. Delengen, ing kahanan apa waé kowe ora kena ngomong yèn bakal ana perang utawa yèn Rawuhe Kapindho wis cedhak, lan yèn kita kudu nyiapaké awak dhéwé; priksa supaya wong-wong ora keganggu ing kahanan apa waé! Iku kaya para wong wadon tuwa sing, kaya-kaya pati ora bakal teka kanggo dheweke, padha merintih: 'Aja ngomongake pati, nanging mung preian lan baptisan'—lan kanthi mangkono padha ngrasakake kabungahan palsu. Nanging yen padha merenung manawa ana wong tuwa sing manggon cedhak kéné mati wingi, ana liyané sing lagi ing amben pati lan bakal mati uga, lan sesuk ana upacara pangeling-eling kanggo wong sing umuré luwih enom tinimbang dheweke, mula padha bakal mikirake pati lan kandha: 'Aku kudu marani pangakuan dosa; aku kudu nyiapake awakku sacara rohani, amarga mbok menawa Kristus bakal enggal nelpon aku menyang urip sabanjure.' Yen ora, pati teka lan nyekel dheweke kanthi kaget. Liyané, amarga rasa welas asih sing keliru, kandha: "Aja ngandhani wong sesat yèn dhèwèké salah, supaya katon yèn kita tresna marang dhèwèké" — lan kanthi mangkono padha nganggep kabèh padha. Yèn padha urip ing jaman wiwitan agama Kristen, kita ora bakal nduwé siji wong suci! Wektu kuwi wong Kristen diparingi pitutur: "Mung taburaké kemenyan ing geni, nanging aja mbantah Kristus." Para Kristen ora gelem nampa kuwi. 'Mung pura-pura nyawurake.' Wong-wong kuwi ora gelem nampa. 'Aja nyebut Kristus lan lunga menyang endi wae sing kowe karepake, dadi wong merdéka.' Para Kristen uga ora gelem nampa kuwi. Nanging saiki kowe weruh yèn wong-wong wis dicampur karo banyu. Raguné ora sing bener.

— Geronda, nalika Rasul Paulus kandha: *'Wohé Roh iku katresnan, kabungahan...'*³² apa tegese kabungahan iku pratandha urip sing bener?

— Ya, amarga ana kabungahan donya lan ana kabungahan ilahi. Nalika sawijining bab ora rohani utawa ora resik, ora bakal ana kabungahan sejati utawa tentrem ing ati. Kabungahan sing dirasakaké wong rohani iku dudu jinis kabungahan sing saiki digoleki akèh wong. Aja nganti kita keliru ngerti bab-bab sing béda. Apa para wali nate ngrasakaké kabungahan ing wujud sing kita goleki? Apa Ibuné Gusti Allah nate ngrasakaké kabungahan kaya ngono? Kristus—apa Panjenengané ngguyu? Sapa saka para wali sing urip ing donya iki tanpa lara? Wong suci endi sing nduwèni kabungahan kaya sing digayuh akèh wong Kristen jaman saiki—wong-wong sing ora péngin krungu apa-apa sing ora nyenengaké, supaya ora nesu utawa kelangan tentrem? Yèn aku nyingkiri geger mung supaya tetep bungah, supaya ora ngganggu tentremku, supaya alus, mula aku iku ora peduli! Andhap asor rohani iku siji bab, nanging kalem amarga apatis iku bab liya. Ana sing kandha: 'Aku wong Kristen mula kudu seneng lan tentrem.' Nanging kuwi dudu wong Kristen. Sampeyan ngerti? Iki apatis; iki kabungahan donya. Sapa wae sing nduweni prinsip donya iki ora wong rohani. Wong rohani iku wong sing kebak lara; tegesé, dhèwèké ngrasakaké lara amarga apa sing kelakon, dhèwèké ngrasakaké lara kanggo wong liya. Nanging amarga lara iki dhèwèké nampa panglipur ilahi. Dhèwèké ngrasakaké lara, nanging ing jeroné dhèwèké ngrasakaké ' ' lan panglipur ilahi, amarga Gusti Allah ngucuraké berkah menyang atiné saka Swarga,

³² Gal. 5:22.

lan dhèwèké bungah ing katresnan ilahi. Iki sing diarani kabungahan rohani — ora bisa diungkapake lan ngisi atine.

Tuladha iku wis nerangake dhéwé

— Geronda, apa wong sing urip rohani ing donya kudu nuduhake marang wong sing ora precaya yèn dhèwèké lagi puasa?

— Yen kita ngomongake babagan puasa sing ditemtokake dening Gréja kita — Rebo, Jemuwah, lan puasa pirang-pirang dina — mula kudu dituduhake, amarga iki minangka pangakuan iman. Nanging, puasa liyane sing ditindakake minangka praktik asketis amarga katresnan marang Kristus utawa supaya pandonga kita kanggo panyuwunan tartamtu dirungokake, kudu ditindakake kanthi rahasia.

Tujuane urip kanthi cara Ortodoks, ora mung ngomong utawa nulis kanthi cara Ortodoks. Mulane kowe weruh yen pangkotbah ora duwe pengalaman pribadhi, khotbahé ora nyentuh ati utawa ora ngowahi wong.

— Nanging piye, Geronda, yen sing ngrungokake utawa sing maca iku nduwé watak sing apik?

— Ah, mula padha wis duwé Rahmat Ilahi lan éntuk paédah persis amarga kuwi. Nanging, wong sing ora nduwé watak sing becik bakal miwiti nganalisa apa sing diomongaké pangkotbah lan ora bakal éntuk paédah apa-apa. Gampang mikir kanthi cara Ortodoksi, nanging urip kanthi cara Ortodoksi mbutuhaké upaya.

Nalika semana, sawijining teolog ing khotbahé ngajak wong-wong supaya padha nyumbang getih amarga ana kabutuhan. Lan pancen akèh sing kapengaruh déning khotbahé lan padha nyumbang getih akèh. Nanging dhèwèké dhéwé ora nyumbang sanadyan setitik getih, sanajan, jujur waé, dhèwèké nduwé getih luwih saka cukup. Wong-wong padha kesasar. "Aku," pangandikane teolog mau wektu kuwi, "liwat khutbahku wis maringi inspirasi marang wong-wong supaya nyumbang getih, lan kuwi padha wae kaya aku wis nyumbang getih luwih akeh tinimbang sapa wae!" Mangkono carane dheweke nenangake nuranine. Nanging mesthine luwih becik yen dheweke ora nglairake khutbah, nanging langsung menyang lan meneng-meneng nyumbang sethithik getih dhewe!

Sing penting yaiku cara uripé wong. Ana wong lanang sing pancèn ora ana gandhèngané karo Gréja kandha marang aku: 'Aku iki salah siji saka wong sing nganggo tangan tengen.' — 'Nanging yèn kowé ora nggawe pratandha salib, apa gunané kuwi?' — wangsulanku. 'Apa gunané tangan dianggep "tangan tengen" yèn ora nggawe pratandha salib? Apa bedane karo tangan kiwa, sing uga ora nggawe pratandha salib? Sakjane, senajan kowe ndeleng saka endi wae, tangan kuwi uga ora nggawe pratandha salib. Yen kowe kalebu wong sing nganggo tangan tengen nanging ora nggawe pratandha salib, apa bedane kowe karo wong sing nganggo tangan kiwa? Intine yaiku supaya kowe dadi wong rohani, urip cedhak karo Kristus. Banjur kowe uga bakal nulungi wong liya.'

Yen wong urip kanthi lurus, pakaryané wis nyritakaké dhéwé. Ing sawijining kutha ana wong Protestan sing nyalahaké kabèh: imam lan uskup. Lan ing sawijining biara cedhak kana, ana biksu sing urip kanthi tapa brata. Ing sawijining dina, wong ateis takon marang wong Protestan kuwi: "Yen mangkono, kowé nyalahaké kabèh uskup lan kabèh imam. Nanging piye panjenengan bab biksu iki?" — "Bab biksu iki," ujare, "aku ngajeni dhèwèké, amarga dhèwèké ora kaya wong-wong kuwi." Pira gedhéné pitulungan sing diwènèhaké wong pracaya marang wong liya, ing endi waé panggonané, yèn dhèwèké dhéwé urip kanthi bener! Aku kelingan sawijining polisi sing tak kenal sing ditugasake ing tapel wates [karo Yugoslavia]. [Ing sisih liya] ana komunis Serbia—lan ora sembarang komunis, nanging sing paling ora pracaya marang Gusti, sing paling dipercaya dening partai.

Nalika para imam nyabrang tapel wates, polisi iki nyium tangane. Para Komunis padha weruh iki. "Polisi Yunani, kok nyium tangan para imam Serbia!" Iki nggawe kesan gedhe marang para Komunis, lan nggawe dheweke mikirake bab iman.

Lan kepiye wong-wong sing nyekel jabatan tanggung jawab nanging tetep setya marang prinsip Kristen mbantu wong liya! Mula saka iku, nalika ana wong-wong 'penting' teka, aku nyoba ketemu lan mbantu, amarga kanthi tuladhaé padha bisa menehi pangaruh sing banget migunani marang wong liya. Iki ana siji marshal sing tak kenal—dhèwèké iku tuladha. Apa waé sing ditindakake asalé saka jero, saka ati, ora saka tampilan njaba. Wong liya, nalika ndeleng dhèwèké, padha merenung bab tumindaké dhéwé lan banjur nambahaké.

Lan ing jaman biyen, malah bangsawan lokal nduwé prinsip apik lan pracaya. Apa kowe ngerti apa sing diomongaké sawijining bangsawan wadon marang Anggota Parlemen ing sawijining kutha? Dhèwèké lagi mangan bengi karo bojone. Wektu kuwi lagi Puasa Dormisi, nanging padha nyuguhaké daging lan iwak... Gadis bangsawan iku lagi puasa mula ora mangan. Anggota Parlemen kuwi weruh lan kandha: 'Wong sing lara lan sing lagi lelungan ora kudu puasa.' — 'Mesthi wae,' wangsulane, 'lan uga wong sing lagi ngrawat wong lara, utamane sing lelungan nganggo kereta kuda.' Mula dheweke ora nyentuh panganan sing ora puasa. Ing pesta nedha bengi kuwi, ana salah siji rohaniawan sing maringi sambutan: 'Aku krasa bangga banget bisa ana ing kene karo kowe,' lan sapiturute; dhèwèké terus-terusan ngucapaké pujian marang wong-wong mau. Banjur bojone wanita iku nyelakké lan kandha: "*Aja ngandelake marang para pangeran, marang anak manungsa, kang ora ana panyelamatané...*"³³ Amarga rohaniawan iki kepéngin nggolèk pangayoman saka wong-wong mau. Ing wektu liya, wanita sing padha kandha marang sawijining profesor teologi ing universitas: "Aja nggoleki kasalahan cilik lan aja nganti para imam gagal ing ujiané. Tumindakna sing paling apik supaya padha lulus, amarga ana kekurangan imam ing keuskupan!" Maksudé, ing jaman biyen para bangsawan lokal setya marang Gereja lan dadi tuladha tumrap wong akeh.

Saiki, tuladha Kristen kita lan urip Kristen kita sing bakal nduwèni pangaruh positif marang wong liya. Umat Kristen kudu katon béda liwat kawani rohani, kabecikan ati, lan pangorbanan dhiri. Mulané aku kandha marang umat awam: 'Tresnaa marang Kristus, andhap asor, netepi kawajibanmu — lan Kristus bakal mbukak kabecikanmu marang wong liya.' Kebajikan nduwèni paugeran: kanggo 'mbukak' sawijining wong, ing endi waé panggonané. Sanajan padha ndhelik utawa, demi Kristus, nyamar dadi wong bodho suci, kebajikan bakal mbukak jati diriné, sanajan mung mengko. Lan bandha sing wis diklumpukaké, sing banjur bakal kabuka kanthi sakabehé, bakal manèh mbantu akèh nyawa, lan mbok menawa malah bakal luwih mbantu.

Gusti sabar marang kita

Saiki, Gusti ngidini apa sing kedadeyan supaya kelakon. Panjenengané ngidini kuwi supaya wong sing ala ora bisa mbeneraké dhèwèké dhéwé. Ing sawetara kasus, Gusti langsung campur tangan; ing kasus liyané, Panjenengané nggenteni lan ora langsung maringi dalan metu. Panjenengané ngarep-arep manungsa supaya sabar, ndedonga, lan berjuang. Endah sanget kamulyané Gusti! Coba deleng wong liya minangka conto: pira wong sing wis dipatèni ing perang sipil,³⁴ , nanging dhèwèké isih urip! Ing urip sabanjuré, Gusti bakal ngendika

³³ Mazmur 145:3.

³⁴ Perang Sipil taun 1946–1949 antara tentara pamaréntah Yunani lan pemberontak komunis. – *Cathetan juru basa*.

marang dhèwèké: 'Aku wis maringi kowe urip luwih suwe tinimbang wong sing sholeh.' Wong kaya ngono ora bakal nduwé alasan apa-apa.

— Geronda, kenapa kadhangkala wong kaya ngono, sanajan lara abot, ora mati?

— Katoné, wong-wong kuwi nduwé dosa abot, mulané ora mati. Gusti Allah ngenteni, mbok menawa, supaya padha tobat.

— Nanging piye karo wong-wong sing disiksa?

— Wong sing ora salah nanging nandhang sangsara iku nglumpukaké poin kanggo 'rekening tabungan'-é. Wong sing salah iku mbayar utangé.

— Geronda, apa tegese iki: *'Nanging wong-wong sing jahat lan dukun bakal makmur ing kabecikané sing ala, ngapusi lan diapusi?'*³⁵

— Delengen: ana wong-wong sing nduwé egois, lan Gusti maringi cubitan ing mburi sirah supaya padha mudhun sethithik. Wong liya luwih egois manèh, lan Gusti maringi cubitan ing mburi sirah supaya padha mudhun luwih adoh. Nanging, Gusti ora nyentuh wong-wong sing nduwé kesombongan setan. Kaya-kaya wong-wong kuwi makmur, nanging makmur kaya apa iki? Iki makmur kang peteng. Banjur padha ora mung tiba mudhun, nanging langsung mlebu jurang. Mugi Gusti ora kersa!...

Pelindhungan wong sing bener

— Geronda, sawijining stichera kandha: 'Digugah déning nesu sing adil.'³⁶ Nesu utawa amarah kaya apa sing paling adil?

— Njerit lan nesu amarga lara sejati nalika wong liya diperlakoni salah — iku 'nesu sing paling adil'. Nesu nalika kowe dhéwé diperlakoni salah — iku nesu sing ora murni. Yen kowe weruh ana wong sing nandhang sangsara kanggo kasucian, tegese dhèwèké nduwèni semangat kanggo Gusti. Lan wong bodho suci kanggo Kristus bisa dikenal kaya ngene. Yen, umpama, kowe njupuk ikon lan nyelehake bolak-balik ing ngarepe, wong bodho suci kanggo Kristus bakal langsung mlumpat! Iki semacam 'uji' kanggo wong bodho suci. Mula, ana nesu sing adil miturut Gusti Allah, lan nesu sing ora adil. Mung nesu sing adil sing pantes ana ing manungsa. Nalika Musa weruh wong-wong padha nyembah sapi emas, piyambakipun nesu lan mbuwang loyang paugeran sing wis diparingi Gusti Allah menyang lemah, lan loyang-loyang mau pecah.³⁷ Finehas, putrané imam agung Harun, nindakake loro pambunuhan, nanging Gusti Allah mrentahaké supaya para imam Israèl asalé saka keturunan! Nalika Phinehas weruh Zimri, wong Israel, nindakake perbuatan ora susila karo wong wadon Midian, Cozbi, ing ngarsané Musa lan kabèh wong Israel, dhèwèké ora bisa nahan dhiri. Munggah saka pasamuwan, dhèwèké mateni wong-wong mau, lan murkaé Gusti sirna. Yèn dhèwèké ora mateni loro-loroné, murkaé Gusti mesthi bakal tiba marang kabèh bangsa Israèl.³⁸ Pira medeni yèn kuwi kelakon! Saben aku maca ayat ing Mazmur, *'Lan*

³⁵ 2 Tim. 3:13.

³⁶ Stichera kanggo Ibadah Puji marang Para Bapa Suci saka Konsili Ekumenis Kapisan.

³⁷ Delengen Kaluwihan 32:1–20.

³⁸ Delengen Bilangan 25:1–15.

*Pinehas marasaké Panjenengané, lan mandheg matèni*³⁹, aku nyium jenengé kaping pirang-pirang. Lan Kristus, nalika Panjenengané weruh sapi, wedhus lan manuk dara didol ing pekarangan Bait Suci, lan weruh tukang tukar dhuwit padha tukar dhuwit, banjur njupuk cambuk lan ngusir wong-wong mau metu.⁴⁰

Nalika wong rohani, amarga nesu, nyoba mbela awake dhewe ing prakara pribadi, iku pancen egois banget; iku pakaryané setan. Wong kaya ngono saka njaba katon nyerah marang pangaribawa setan. Yen ana wong sing dirugèkaké utawa diolok-olok, wong liya kudu mbela—lan nindakake iku kanggo kadilan, dudu kanggo kapentingan pribadi. Ora pantes mbela awaké dhéwé. Nanging mbela wong liya kanggo nglawan sing nindakake salah lan mbela perkara rohani sing serius—yaiku sing nyakup iman kita, Ortodoksi—iku bab sing béda. Kuwi tugastamu. Mikiraké wong liya lan ngadeg mbela kanggo nglindhungi wong liya iku murni, amarga ditindakake saka katresnan.

Nalika aku menyang Gunung Sinai, aku mudhun menyang biara saben seminggu utawa rong minggu kanggo nampa Komuni Suci.⁴¹ Dikeos⁴² iku wong sing prasaja banget ing kana. Sawijining wektu dhèwèké kandha marang aku: "Ora, ora saben minggu. Para biksu kuduné nampa Komuni Suci patang setaun." Ing wektu kuwi, adaté nampa Komuni Suci mung arang banget. "Lan aja nganggo kukol uga," ujure. Biasane aku masang kukol ing ndhuwur kamelaukion, nanging wong-wong mung nganggo kukol nalika acara resmi. "Kaya kersamu," wangsulku, banjur aku nggantung kukol ing pundhak kaya selendang. Aku ora mikir luwih adoh bab kuwi. Apa aku kudune mbantah bab kuwi, toh? Nanging aku tansah nyiapake awakku kanggo Komuni Suci saben wektu lan menyang gréja. Nalika imam ngumumake: 'Kanthi ajrih marang Gusti lan pracaya, mèlu...' — aku nyuwun sirah lan kandha: 'Sampeyan, Kristusku, ngerti sepira gedhene aku butuh Misteri Paling Suci Panjenengan.' Lan aku ngrasakake owah-owahan sing nyata banget ing jeroning atiku nganti aku ora bisa ngomong kanthi pasti apa aku bakal ngrasakake yen aku nampa Komuni. Sawetara sasi kliwat, ana papat utawa lima priya enom teka menyang biara, sawise padha ngupaya lelungan menyang Sinai kanggo aku. Wong-wong mau uga diparingi pangandika supaya ora nampa Komuni. Ing wektu kuwi aku banjur ngomong bab iki, lan prakara iku rampung.

Ngadhepi wong-wong sing ngina

— Geronda, Kitab Suci kandha yèn ngina Roh Suci iku ora bakal diapura.⁴³ Blasphemie kaya apa iki?

— Blasphemi marang Roh Suci iku, sacara umum, ngremehake sing Ilahi (mesthi wae wong kuwi waras pikirane). Ing kahanan kaya ngono, dheweke salah. Contone, nalika ana wong kandha marang aku, 'Mampus kowe karo dewa-dewamu...' — aku nyurung lan nggoyang-goyang dheweke, amarga kuwi blasphemi. Utawa, umpama, ana loro priya mlaku liwat gréja. Siji gawe pratandha salib lan kandha marang sijine: 'Kancaku, salibna

³⁹ Mazmur 105:30.

⁴⁰ Delengen Yohanes 2:14–15.

⁴¹ Deleng cathetan 12.

⁴² Ing Biara Santa Katarina ing Gunung Sinai, istilah 'dikeos' nuduhaké marang anggota sing mimpin Majelis Suci Para Sepuh, sing dadi wakil uskup agung nalika piyambakipun ora ana.

⁴³ Delengen Matius 12:31.

uga...'; nanging sijine mbales: 'Mlayu kowe, kok kaya wong nyibuk, ngomong aku kudu salib ing endi!' Pangremehan kaya ngono iku blasphemy. Mula saka kuwi, wong sing taat ora bisa nindakake blasphemy. Lan ora isin uga kalebu blasphemi. Kanggo mbenerake kejatuhane dhewe, wong sing ora isin ngowahi utawa nginjak-injak sawijining kabeneran—umpamane kabeneran saka Injil. Dheweke ora ngajeni kabeneran, ora ngajeni kasunyatan; kanthi sengaja ngremuk-ngremuk; nginjak-injak sing suci menyang lendhut. Lan alon-alon iki dadi hakekat uriye. Banjur Rahmaté Gusti mundur saka dhèwèké, lan dhèwèké dadi korban pangaribawa setan. Lan ngendi kahanané bakal tekan, , yèn dhèwèké ora tobat!.. Mugi Gusti kersa nylametake!... Yen ana wong, amarga nesu, malah ngina Roh Suci, pangina kuwi ora nganti ora kaapura, amarga wong kuwi ora pracaya marang pangina sing diucapake. Dhèwèké ngucap kuwi amarga nalika kuwi, ing nesune, dhèwèké kelangan kendali marang awaké dhéwé. Lan dhèwèké uga langsung tobat. Nanging wong sing ora isin mbenerake goroh supaya bisa mbenerake kejatuhane dhéwé. Sapa waé sing mbenerake kejatuhane dhéwé, iku uga mbenerake setan.

— Lan kepiye, Geronda, dheweke mbenerake kejatuhane?

— Dhèwèké bisa kelingan apa sing diomongaké sepuluh taun kepungkur ing konteks sing béda lan migunakaké kuwi minangka conto kanggo mbeneraké dhèwèké. Ing wektu kuwi, malah setan — panyengkuyung paling hebat — ora bakal bisa mikiraké apa-apa kaya ngono.

— Lan kepiye raosé wong kaya ngono?

— Apa sing dirasakake? Dhèwèké ora tau nemu tentrem. Sanajan wong iku bener lan nyoba mbenerake dhèwèké dhéwé, dhèwèké ora nemu tentrem. Apamanèh yèn dhèwèké salah lan mbenerake dhèwèké dhéwé kanthi cara sing paling ora isin. Mula saka iku, ayo padha ngati-ati supaya ora nglakoni kakehan tanpa isin lan ngremehake—ora mung marang Gusti, nanging uga marang sesama, amarga sesama iku citra Gusti. Wong sing tanpa isin ana ing tingkat kapisan ngina Roh Suci. Ing tingkat kapindho ana wong-wong sing ngremehake Gusti. Ing tingkat katelu ana setan.

— Geronda, apa sing kudu ditindakake nalika wong padha ngomong nglawan Gréja utawa nglawan monastisisme, lan sapiturute?

— Ayo diwiwiti kanthi ngomong yèn ana wong sing ngomong ala, umpama, babagan kowe minangka pribadi, iku dudu prakara gedhé. Pikirna iki: Kristus, sing sejatine Kristus, wis diina, lan Panjenengané ora mbales; mula aku iki, wong dosa, pantes apa? Yèn padha kepéngin ngina aku sacara pribadi, iku ora bakal ngganggu aku babar pisan. Nanging nalika aku dihina minangka biksu, kabèh institusi monastik uga dihina, amarga aku minangka biksu ora bisa dipisah saka kuwi. Ing kahanan kaya ngono, aku ora kena meneng bae. Ing kahanan kaya ngono, wong kudu ngidini wong sing ngina kuwi ngomong luwih dhisik, banjur ngomong sawetara tembung marang wong-wong mau. Ana sawijining wektu, ing bis, ana wong wadon sing ngamuk ngina para imam. Aku ngidini dheweke ngomong, lan sawise rampung, aku kandha: 'Kita akeh keluhan marang para imam, nanging Gusti ora persis ngedhunake saka langit nganggo parasut, ta? Wong-wong kuwi duwe kelemahan manungsa. Nanging critakake iki: ibu kaya kowe, nganggo make-up lan kuku kaya cakar alap-alap, anak apa sing bakal kowe lairake, lan piye carane kowe ngopeni dheweke? Lan bakal dadi imam utawa biksu kaya apa, yen pancene dadi?' Aku kelingan wektu liyane, nalika aku numpak bis saka Athena menyang Ioannina, ana wong sing ngentekake sakabehe lelungan kanggo ngukum metropolit, sing wis nindakake apa wae wektu kuwi. Aku ngomong siji utawa loro tembung marang dheweke, banjur aku ndedonga. Dheweke terus kaya biyen. Nalika kita tekan Ioannina lan mudhun, aku narik dheweke menyang pinggir lan kandha: 'Kowe ngerti aku sapa?' — 'Ora,' wangsulane. "Nah," ujarku, "ngapa kowe lungguh ing kono ngomong kaya ngono? Mbok menawa aku

iki kaping pirang-pirang luwih ala tinimbang wong sing kowe ejèk, utawa mbok menawa aku iki wong suci?! Kepiye kowe isa lungguh ing ngarepku lan ngucapake omong kosong kaya ngono—prekara sing aku ora bisa mbayangake wong awam nindakake? Coba benahi tingkah lakumu, merga yen ora kowe bisa entuk hajaran abot saka Gusti Allah! Mesthi kanggo kabecikanmu dhéwé." Aku weruh dhèwèké wiwit gemeter. Nanging kuwi uga dirasakaké wong liya, kaya sing katon saka kahanan rame sing muncul sawisé.

[Kadhangkala] kowe weruh sing suci diina, nanging wong-wong sakupenge meneng bae. Nanging biyen, nalika aku arep ninggal Gunung Suci, aku ketemu wong sengsara ing prau sing lolos saka rumah sakit jiwa ing Gunung Suci. Dheweke njerit lan ngumpat tanpa kendhat: wong-wong kuwasa ing donya iki, pamarentah, para dokter... "Sak pirang-pirang taun," ujare, "aku disiksa nganggo setrum lan obat-obatan. Nanging kowe kabeh apik-apik wae! Kowe kabeh nduwé apa sing dikarepake, kowe kabeh nduwé mobil! Nanging nalika umurku rolas taun, ibuku ngutus aku menyang sawijining pulo, lan wiwit kuwi—wis rong puluh lima taun saiki—aku mung pindhah saka siji rumah sakit jiwa menyang rumah sakit jiwa liyane!" Dheweke ngamuk marang kabèh partai politik, banjur miwiti ngina Kristus lan Ibuné Gusti Allah. Aku banjur ngadeg lan kandha, "Pitek! Apa ora ana siji wakil panguwasa ing kéné?" Aku weruh kancané—mbok menawa polisi—wis nesu lan nyekel dheweke sithik. Wong sengsara kuwi, karo muni banter lan ngina, ngucuraké kabèh sengsarane. Lan aku krasa iba marang dheweke. Banjur dheweke nyedhak, nyium tanganku, lan aku uga nyium tangane. Dheweke pancen bener. Kita kabeh—ana sing luwih, ana sing kurang—nduwé tanggung jawab marang iki. Lan aku uga dadi panyebab caciané wong sengsara iki. Yen aku dadi wong kleregi, mesthi aku bakal mbenerake dheweke.

Pira kuciwa para Farisi,⁴⁴ , nalika, sajrone pertukaran⁴⁵ , padha numpak kapal menyang Yunani! Loro pelaut padha rebutan lan ngutuk Kristus lan Ibuné Gusti Allah. Para Farisi ora seneng bab iki. Wong Yunani, wong Kristen — nanging padha ngina Kristus lan Ibuné Gusti Allah! Padha nyekel wong-wong sing ngina kuwi lan mbuwang menyang segara. Begjané padha bisa renang lan slamet. Sanajan ana wong ngina wong liya, kita wajib mbela, luwih-luwih Kristus! Ana bocah sing tau teka menyang kalivaku—dhèwèké cacat mlaku, nanging raié sumringah. 'Iki,' pikirku, 'ora prakara biasa, yèn Rahmat Ilahi sumunar padhang kaya ngéné!' Aku takon, 'Kowe piye?' Lan dhèwèké nyritakaké apa sing wis kelakon marang dhèwèké. Ana wong kasar, dhuwuré nganti tekan langit-langit, padha ngina Kristus lan Ibuné Gusti Allah, lan bocah iki langsung nyerang wong kuwi kanggo nyegah. Wong kasar kuwi mbuwang dhèwèké menyang lemah, nginjak-nginjak, nganti sikilé cacat, lan sawisé kuwi bocah malang kuwi dadi pincang. Sawijining pangakun iman! Lan apa sing wis ditahan para pangakun iman lan para martir!

— Geronda, ing tentara ana priya-priya taat sing angel ngadhepi wong sing ngumpat. Kepiye kuduné padha tumindak?

— Padha butuh akal lan sabar. Gusti bakal nulungi. Ana siji operator radio sing tau makarya bareng kita, mantan dhokter, iku wong sing ora precaya lan seneng ngumpat. Saben dina dhèwèké teka menyang Bagian Administrasi kanggo ngumbah otakku. Dhèwèké bakal nyritakaké babagan teori Darwin lan omong kosong sing padha — kabèh kuwi kebak ngumpat marang Gusti. Nanging sawisé ana sawijining kedadeyan, dhèwèké banjur

⁴⁴ Warga Pharas – sawijining desa gedhé ing Kapadokia (Asia Cilik, saiki pérangan Turki). Panggonan lairé Sang Arsenius sing Kinurmatan saka Kapadokia lan Sang Sepuh Paissios sing Kabegjan. – *Cathetan penerjemah*.

⁴⁵ Iki nyebutaké pertukaran penduduk taun 1924, nalika wong Yunani saka Asia Minor pindhah manggon ing Yunani, déné wong Turki sing manggon ing Yunani bali menyang Turki. – *Cathetan panerjemah*.

nyadari soko. Kita padha ana ing misi bebarengan. Kita nggawa keledai gedhé sing kebak radio lan tandu. Ing turunan sing licin banget, aku nyekel buntut keledai, déné dhokter narik tali kekangé. Banjur, ing sekejap mata, tandu kuwi nyentuh kuping keledai, lan keledai kuwi—plak!—nyepak aku kenceng nganggo kuku sikilé mburi, lan aku mabur. Ora suwe aku sadar manèh lan weruh yèn aku bisa mlaku! Sing tak éling mung aku iso muni banter: 'Gusti!' Lan ora ana apa-apa manèh. Ana tapak kuku ing awakku, ing kene—dhadaku kabèh ireng, kuwi sepira kencengé jotosan keledai kuwi. Nalika dhokter weruh aku bisa mlaku, mripaté mbeseng. Kita nerusaké lelampahan. Sithik luwih adoh, dhokter kesandung watu, tiba lan ora bisa tangi. Banjur dhèwèké miwiti njerit: 'Gusti, Gustiku!' Dhèwèké wedi mungsuhé bakal nyekel dhèwèké: 'Saiki kabèh bakal ninggalaké aku, wis rampung, kabèh wis rampung, apa sing bakal kelakon marang aku, lan sapa sing bakal nulungi aku!' — 'Aja kuwatir,' ujarku, 'aku bakal tetep karo kowe. Yen padha nyekel aku, mesthi kowe uga bakal disekel." Banjur wong sengsara iku wiwit mikir: "Arseny⁴⁶, dipijak keledai, ora ana apa-apa, nanging aku mung kesandung sethithik wis ora bisa mlaku!" Ora suwe dhèwèké bisa tangi, nanging mlengos, lan aku mbantu mlaku bareng. Sing liyane wis padha maju dhisik. Dhèwèké wis sinau piwulang lan banjur éling sawisé kuwi. Biyèn dhèwèké asring ngumpat saben dina, nanging pas bebaya teka, dhèwèké langsung njerit: 'Gusti Putri, Gusti Putri!' Dhèwèké langsung kelingan marang Gusti Putri. Nanging ana wong liya sing biyèn dadi prajurit motor; sikilé wis patah kaping pindho nanging isih waé terus ngumpat.

— Apa kowe ora ngomong apa-apa marang dhèwèké, Geronda?

— Apa sing arep diomongake marang dheweke? Aku ora ngomong apa-apa, nanging dheweke terus ngumpat marang Kristus lan Ibune Gusti Allah — kanthi sengaja, mung kanggo nyakitake aku. Aku nyadari iki mengko lan mung ndedonga. Lan aja-aja — biyèn, dhèwèké lan wong liya padha ngumpat tanpa sebab, nanging sawisé kuwi, nalika kahanané ora miturut karepé lan padha kepéngin ngucapaké cacian, padha ngigit ilaté! Yen wong sing ora isin padha ngumpat utawa ngutuk, luwih becik pura-pura sibuk karo apa wae lan ora krungu, nalika kowe ndedonga ing atimu. Amarga yen dheweke nyadari yen kowe ngawasi, dheweke bisa wae terus-terusan ngumpat. Lan kowe, kanthi cara iki, bakal dadi panyebab roh najis ngenggoni dheweke. Nanging, yen sing ngumpat kuwi dudu wong tanpa isin, nanging wong sing duwe nurani, lan ngumpat amarga kabiasaan ala, kowe bisa ngomong marang dheweke. Nanging yen dheweke ora mung duwe nurani nanging uga cukup egois, kudu ati-ati. Aja ngomong marang dheweke kanthi tegas, nanging kanthi andhap asor lan sedhik sak isa kowe. St Isaac ngendika: "Marahi sing padha rebutan karo kowe kanthi kuwasa kabecikanmu ... lan menengake cangkemé kanthi alus lan tentremé lambemu. Marahi sing ora kendali kanthi tumindak becikmu, lan sing tanpa isin bab hawa napsu kanthi ngendhalèni pandanganmu."⁴⁷

⁴⁶ Jeneng donya Sang Sepuh.

⁴⁷ "Kanthi alus lan tentrem ing pangandikane, tutup cangkemé wong sing ora isin lan mbangkang, lan menengna wong-wong mau. Hadapi wong sing cabul nganggo kabecikaning uripmu, lan wong sing ora isin karo pandangané – nganggo pangendalianing mripatmu." Cf.: *Abba Isaac the Syrian*. Karya. Sergiev Posad, 1911. Sabda 56. kaca 281.

Bab 3.

"Amarga kabeh iku suci tumrap wong sing suci..."⁴⁸

Wong rohani iku 'wong sing mangan geni'

— Geronda, kepiye carane wong urip ing masyarakat saiki kanthi bener, minangka wong Kristen, tanpa kesasar amarga wong-wong sing urip adoh saka Gusti Allah?

— Napa wong kudu kesasar amarga wong-wong sing ora urip cedhak karo Gusti Allah? Yen ing sawijining kulawarga ana enem utawa wolu sedulur lanang lan wadon, siji utawa loro kesasar amarga Setan, apa pancen uripé sing dosa kuwi bakal nyasarake liyané?

— Ora, padha bakal ngrasakake welas marang wong-wong mau, amarga padha sedulur.

— Nah, kuwi lho; kowe weruh, ala ana ing jeroning awake dhewe. Kita kurang katresnan, mulane kita ora nganggep kabeh wong minangka sedulur lanang lan wadon, lan mulane kita kagoda karo uripe sing kebak dosa. Kita kabeh iku siji kulawarga gedhe lan sedulur siji lan sijine, amarga kabeh wong iku anaké Gusti Allah. Yen kita pancen nyadari yèn kita sedulur karo kabèh wong, kita bakal ngrasakaké lara ati kanggo wong-wong sing urip ing dosa. Lan banjur uripé sing kebak dosa kuwi ora bakal nggodha kita, nanging kita bakal ndedonga kanggo wong-wong mau.

Mula, yen kita kesasar, ala iku ora ana ing njaba kita nanging ana ing jero kita. Ayo padha kandha marang awak dhewe, nalika ana wong sing nuntun kita kesasar: 'Lan pinten wong sing kok tuntun kesasar? Lan ing asmané Gusti, apa kowe ora nahan marang sedulurmu?' Lan kepiye Gusti Allah sabar marang kowe, karo kabèh sing kok tindakaké?" Elinga marang Gusti Allah, marang Sang Putri Allah sing Maha Suci, marang para Malaikat sing ndeleng kabèh manungsa ing bumi. Koyoké padha ngadeg ing balkon, ndelok mudhun menyang alun-alun lan weruh kabèh wong padha kumpul ing kana. Padha weruh ana sing nyolong, ana sing ngumpat, ana sing nindakake dosa daging, lan sapiturute. Kepiye bisa padha sabar marang wong-wong kuwi? Padha sabar nampa kabèh kejahatan lan dosa ing donya, nanging kita ora bisa sabar marang sedulur kita! Kuwi nggegirisi!..

— Geronda, apa tegese tembungé Rasul Paulus: *'awit Gusti Allah kita iku geni kang nglelepake'*?⁴⁹

— Yen kowe mbuwang kertas utawa sampah menyang tungku, apa ora kobong? Mangkono uga karo wong rohani: apa wae sing dibuwang setan marang dheweke, kobong kabeh. *'Api kang nglelepake'*! Nalika geni ilahi murub ing sajero wong, kabeh kabakar. Pikiran ala ora nempel maneh marang dhèwèké. Tegesé, setan ora mandheg mbuwang pikiran ala marang dhèwèké, nanging wong rohani kuwi 'seuneu' lan ngobong kuwi kabèh. Banjur setan dadi kesel lan mandheg nyerang. Mulané Rasul Paulus kandha: *'Kanggo wong sing suci, kabèh iku suci.'* Kanggo wong sing suci, kabèh iku suci; ora ana sing najis. Sanajan wong sing suci dibuwang menyang rawa, dhèwèké bakal tetep suci, kaya sinar srengéngé, sing apa waé sing kena, tetep padhang lan suci.

Wong rohani malih amarga sesambungan karo wong suci—ing teges paling becik—nanging ora kobong amarga sesambungan karo wong jasmani. Dhèwèké ndelok wong iku, nandhang sangsara kanggo wong iku, nanging dhèwèké dhéwé ora cilaka. Wong sing ana ing kahanan spiritual menengah bakal owah dadi luwih becik

⁴⁸ Titus 1:15.

⁴⁹ Ibrani 12:29.

amarga wong spiritual, lan uga bakal owah dadi luwih ala amarga wong jasmani. Wong jasmani ora mangerteni wong suci lan malah diganggu dening wong jasmani. Lan nalika wong sing kesurupan weruh wong suci banjur mlayu, wong jasmani nyedhaki wong suci kanggo nggodha lan nyasarake. Wong sing wis tekan kahanan Sodomite malah digoda déning Malaékat.⁵⁰ Wong sing andhap asor, sanajan durung pengalaman ing babagan spiritual, bisa mbedakaké Malaékaté Gusti saka setan, amarga duwé kasucian spiritual lan mirip karo Malaékat. Nanging wong egois lan dagingi ora mung gampang diapusi dening setan sing licik, nanging uga nyebarake kelicikan kuwi, nyulut ing wong liya liwat daginge dhewe lan nularake jiwa ringkih nganggo kuman rohani.

— Geronda, kepiye carane wong bisa nggayuh kahanan ing ngendi kabeh katon suci?

— Atiné kudu disucèkaké supaya Rahmaté Gusti manggon ing jerone. '*Gawéna atiku sing resik, ya Gusti...*'⁵¹ — apa ora kuwi sing diomongaké mazmur? Nalika atiné — apa priya apa wanita — wis disucèkaké, Kristus manggon ing jerone. Lan banjur manungsa ora nggodha lan ora kagoda, nanging nyalurake sih rahmat lan pangurmatan marang wong liya. Wong sing waspada lan ngreksa kasucian rohani uga njaga sih rahmating Gusti; ora mung ndeleng kabeh iku suci, nanging uga migunakake sing ora suci kanggo kabecikan. Malah sing ora suci diowahi dadi barang migunani ing upaya rohani sing luhur. Dheweke ngolah maneh kertas sing ora dikarepake dadi serbet resik, lem, lan buku latihan; potongan perunggu dadi tempat lilin, lan sapiturute. Kosok baline, wong sing nampani tipu daya lan mikir kanthi licik malah ngowahi kabecikan dadi ala, kaya pabrik sing ngasilake amunisi—pabrik kuwi malah nggawe peluru lan selongsong peluru saka emas, amarga mesin ing pabrik kuwi dirancang kaya ngono.

Yen ana wong sing wiwit nyerah marang dosa, atine dadi peteng saka njero; mripat atine dadi remeng, lan pandangane dadi mendhung. Banjur dheweke wis kotor amarga dosa, lan dosa ngiket dheweke. Dheweke malah bisa ndeleng sing suci dadi ora suci. Ana wong-wong sing, umpama, ora precaya manawa ana para mudha lan para wadon sing urip suci lan murni. "Saiki," ujure, "iku ora mungkin." Jiwa-jiwa sengsara iki wis keserap banget ing dosa nganti padha ndeleng kabeh dadi dosa. Wong-wong sing nyawiji karo makhluk sing duwé tanduk,⁵², ora bisa mbayangaké yèn ana wong liya sing kanca karo Malaikaté Gusti Allah. Nanging, wong ora kena nuntut supaya babi ngajèni kembang lili. Amarga Kristus piyambak ngendika: '*...aja mbuwang mutermu marang babi, supaya ora diinjak-injak...*'⁵³ Mulane, sapa waé sing urip rohani sing suci kudu banget ati-ati, ora mung ora ngidini awaké dhéwé tumindak sembarangan nalika sesambungan karo wong donya, nanging uga supaya ora ngidini wong donya campur tangan ing bab-bab rohani, supaya ora ngrusak awaké dhéwé utawa wong-wong mau, amarga wong donya nduwé kode prilaku sing béda, 'canonarch' sing béda⁵⁴, lan padha ora bisa mbedakaké donya suci karo wewangen.

— Geronda, apa godaan saka njaba bisa ngalangi wong sing kepengin urip cedhak karo Kristus?

⁵⁰ Delengen Kejadian 19:1–5.

⁵¹ Mazmur 50:12.

⁵² Tangalashka (Yunani: ταγκαλάκτι) – iki julukan sing diwènèhaké Sang Sepuh marang setan. – *Cathetan panerjemah*.

⁵³ Delengen Matius 7:6.

⁵⁴ Kanonark iku kantur sing ngumumake apa sing kudu dinyanyikake déning paduan swara. Ing kéné, Sang Sepuh tegesé yèn 'kanonark' ing bab dosa iku setan, sing maringi dhawuh marang manungsa apa sing kudu ditindakake.

— Ora. Mung urip kita sing ora rohani sing bisa misahake kita saka Kristus. Kuwi pancen sing ditindakake déning sing nduwé tanduk — dhèwèké ngembangaké godaan lan nyebarake niat ala, nglawan manungsa, kadhangkala kanthi kejem, kadhangkala kanthi licik.

Kristus tresna marang kita, lan nalika kita urip manut kersané, Panjenengané ana ing sacedhak kita. Mula, nalika kowe weruh godaan muncul, aja wedi lan aja panik. Yen wong ora nyedhaki apa sing kedadeyan kanthi sikap rohani, dheweke ora bakal ngrasakake siji dina kabungahan, amarga setan bakal nyerang titik ringkihé lan tansah nggawe godaan kanggo ngganggu — siji dina iki, sijiné sesuk, lan sijiné maneh sawisé sesuk.

Aja nganti kita nyiptakaké godaan dhéwé

Ayo padha waspada saktenane lan aja nganti nyebabake kahanan sing nggodha wong liya. Aja nganti mbukak celah kanggo sing ala, amarga jiwa sing pikirane rusak bakal tambah rusak maneh lan banjur nggoleki alesan kanggo mbenerake awake dhewe. Lan ing kene, ing siji sisih kita mbangun, nanging ing sisih liyane kita ngrusak.

Nalika semana, sawetara pemuda—wong enom modhèrn—rawuh ing kalivaku. Kita ngobrol karo wong-wong mau. Ing dina iku uga, aku kudu ninggalaké Gunung Suci. Sawisé padha krungu kabar kuwi, wong-wong mau uga nyiapaké dhéwé kanggo lunga. Ing kapal, wong-wong mau nyedhak marang aku lan lungguh ing sacedhakku. Kanthi minat gedhe, padha takon aku macem-macem pitakon spiritual . Nanging, sawetara penumpang liyane salah paham karo apa sing kedadeyan lan ndelok kita kanthi curiga banget. Yen aku bisa mbayangake yen obrolan kita bakal disalahpahami, mesthine aku wis njupuk langkah-langkah pancegahan sing perlu.

Donya iku licik. Kita kudu nyoba supaya ora nggawe godaan. Kita ora tanggung jawab marang bab-bab sing ora bisa kita tindakake kanthi bener, utawa bab-bab sing kita durung duwe pengalaman. Nanging aja ngarep-arep ganjaran saka Gusti yen kita nyebabake masalah amarga kecerobohan. Kita bakal nampa ganjaran nalika kita waspada lan masalah kasebut disebabake mungsuh. Contone, ana wong sing kandha yèn aku kena ilmu sihir. Sepisan, aku bakal mriksa apa pancèn aku kena ilmu sihir utawa ora. 'Amarga dhèwèké kandha mangkono, tegese dhèwèké wis weruh soko. Dhèwèké ora bakal ngomong kaya ngono tanpa sebab; mesthi ana sing salah paham,'—mangkono pikiranku, lan aku nyoba nggoleki apa sing bisa salah paham saka diriku supaya bisa tak beneraké. Yen wong padha kandha aku kena guna-guna, aku iki dukun — kuwi malah nguntungake aku, merga wong akeh ora bakal padha kumpul lan uripku bakal sepi kaya biksu. Nanging wong sengsara sing nyebarake gosip kuwi bakal mlebu neraka, merga dheweke ngrusak Garéja. Apa ora sayangé [kanggo dheweke]? Lan aku sing bakal disalahake, merga aku kurang waspada. Contone, ana sawetara umat awam sing nyedhaki kanggo nyium tanganku, lan aku mung nyentuh sirahé alon-alon. Ana wong sing ndeleng kuwi banjur kandha: 'Dhèwèké mung biksu, kok mènèhi berkah—apa dhèwèké imam?' Lan dhèwèké ora bakal salah; sing penting aku ora nglakoni kuwi manèh.

— Geronda, nalika ana wong amarga kecerobohan nyebabake godaan, ana sing kandha: 'Biyenana; dheweke ora waras.' Kepingi kudu ndeleng iki?

— Sing ora waras iku sing ora bisa mikir, dudu sing ora nggatekake. Wong sing ora nggatekake iku nyalakake geni lan ora mikir yen ing panggonan sing dinyalakake kuwi bakal kobong. Nalika wong kaya ngono nyalakake geni lan nglelehake nyawa wong liya, kita kudu ndedonga lan nyawahi paling ora siji ember banyu marang kobongan kuwi. Ana uga wong liya sing kaya bledug muter: padha nduwé taqwa, nanging pikirane ora

waras tenan, lan yèn padha krungu apa waé sing ora cocog, tanpa mikir apa iku bener utawa salah, padha mecah kabèh dadi serpihan. Ing kahanan kaya ngono, kita kudu alon-alon nyetop dheweke, lan sawise mandheg, maneh alon-alon nyelehake watu ing sangisore rodhane, amarga dheweke bisa mlaku mundur lan nyeret wong liya bareng.

Piye ana wong sing seneng banget nggawe godaan

Aja cepet-cepet pracaya marang apa sing kok krungu, amarga ana wong sing mung ngomong manut sepira pangertené dhéwé. Ana sawijining wong teka marang Hajj Fendi⁵⁵ lan kandha marang dhèwèké: 'Mberkahi aku, Hajj Fendi. Satus ula wis ngrayap ing kana!' — 'Satus ula!? Saka ngendi?' — Saint Arsenius takon kanthi kaget. "Oh, ora persis satus, nanging limang puluh mesthi!" — "Limang puluh ula?" — "Ya, paling ora ana rong puluh lima!" — "Apa kowe tau krungu ana rong puluh lima ula sing merayap bebarengan?" — takon sang wali. Banjur wong iku kandha manawa mesthi ana sepuluh. "Ayo, ayo," kandha sang wali, "apa pancen padha rapat ing kana, nganti sepuluh ula padha munggah sakaligus? Ayo, kuwi mokal!" — "Ana lima," kandha wong iku manthengi. "Lima?" — "Ya wis, ana loro." Banjur sang wali takon marang dheweke: "Kowe weruh?" — "Ora," ujare, "nanging aku krungu swarane nghisik ing pucuking wit: sh-sh-sh!.." Maksude, mbok menawa kuwi mung jinis cicak! Aku ora tau nyimpulake saka apa sing tak rungokake tanpa mriksa dhisik. Wong siji bisa ngomong kanggo ngecam, wong liyane ngomong kaya ngono bae, lan wong katelu bisa uga nduweni maksud tartamtu.

Wong-wong kuwi pancen seneng nggawe godaan! Ing Konitsa ana loro kanca, kanca sing raket banget. Ing dina raya lan Minggu, padha ora nglumpuk ing kutha, nanging padha teka menyang biara Stomion,⁵⁶ malah nyanyi ing paduan swara, banjur munggah gunung menyang 'The Camel'.⁵⁷ Sawijining dina, ana wong ala sing nyetel godaan kanggo wong loro mau. Dheweke nyedhaki salah siji kanca lan kandha: 'Kowe ngerti apa sing diomongake kancamu babagan kowe? Iki lan iku.' Banjur dheweke nyedhaki kanca sing kapindho lan kandha: 'Kowe ngerti apa sing diomongake kancamu babagan kowe? "Si anu." Keduanya langsung nesu lan miwiti ribut ing kana ing biara. Sajeroning wektu kuwi, wong sing wis nyulut permulaan perselisihan mau nyelundup lunga, nalika padha terus-terusan padha adu argumen! Sing enom malah rada gugup lan miwiti ngina sing tuwa.

Aku mikir ing atiku: "Apa sing kudu tak lakoni iki? Delengen wae apa sing ditindakake wong sing nyebabake masalah iki!" Banjur aku nyedhak lan kandha marang sing tuwa: "Rungokna, dhèwèké isih enom lan rada gugup, mula aja tersinggung; nyuwun pangapunten marang dhèwèké." — "Bapak," ujare, "opo sing kudu daktulungi? Ora weruh kok piye dheweke ngina aku? Lan iki pisanan aku krungu tuduhané marang aku." Mula aku nyedhaki wong enom kuwi lan kandha marang dheweke: 'Ngrungokna, dheweke luwih tuwa tinimbang kowe, lan kahanane ora kaya sing kowe kira. Ayo, jak nyuwun pangapura marang dheweke.' Dheweke langsung nesu banget lan wiwit muni kenceng: 'Aku uga arep ribut karo sampeyan, Pak!' — 'Ya wis,' ujarku, 'yen ngono, Pantelis, ayo padha rebutan—ngenteni aku sedhela nyiapake.' Sawise kuwi aku mlaku adoh. Watara patang atus meter saka biara, aku wis nyimpen sawetara tiang abot kanggo pager kebon. Aku menyang kana, njupuk tiang

⁵⁵ Hajjefendi – iki jeneng sing diwènèhaké marang Santo Arsenius saka Kapadokia déning warga Faras.

⁵⁶ Ing taun 1958–60, Sang Sepuh Paisios sing kabegjan manggon minangka biksu ing Biara Stomion, sing dumunung ora adoh saka Konitsa. – *Cathetan panerjemah*.

⁵⁷ Pucuk Gunung Papingo – Timfi – mirip karo siluet unta wadon.

dawane kira-kira limang meter lan nyeret bali menyang biara. Aku meh ora kuat narik, mung supaya dheweke ngguyu. Dheweke krungu aku narik barang, nanging sapa sing bisa nebak apa sing tak lakoni? Aku narik menyang pekarangan lan mandheg pas ngarep lawang gereja. "Heh," ujarku, "Pantelis, mandheg, utawa kita bakal padha gelut." Kabeh padha ngguyu bareng nalika padha ngerti kenapa aku butuh tiang kuwi. Mung kuwi! Esé wis pecah. Setan wis kalah. "Kowe-kowe padha nduwé akal ora?" ujarku. "Kowe padha arep ngapa tenan?" Lan padha dadi kanca manèh.

— Apa mantera kuwi ditindakake ing dina sing padha?

— Ya, lan padha gelut tenanan! Kowé weruh apa sing ditindakake setan? Sing katelu kuwi mbok menawa iri marang wong loro kuwi, merga padha raket kaya sedulur. Dhèwèké ngadukaké siji marang sijiné banjur mlayu. Nandur prahara iku tumindak sing ala banget. Mulané mungsuh diarani setan.⁵⁸ Dhèwèké ngadukaké kahanan: dhèwèké kandha siji marang siji wong, lan liyané marang wong liya. Lan dhèwèké nggawe godaan. Lan para jiwa sengsara kuwi pracaya marang dhèwèké lan pungkasané padha gelut.

— Apa dhèwèké nindakake kuwi kanthi sengaja?

— Ya, kanggo nyelipake celah ing antarane wong-wong mau. Dheweke nindakake kuwi, mesthi wae, 'amarga katresnan'—tegesé, amarga iri.

Ngumbar dosa marang umum

Nalika kita weruh barang ala, kita kudu nutupi lan aja nyebarake kabaré. Salah nalika kaluputan moral dadi kabaré kabèh wong. Ayo bayangna ana rereged ing dalan. Wong sing wicaksana, nalika liwat, bakal njupuk barang iku lan nutupi supaya ora gawe wong liya muak. Kosok baline, wong bodho tinimbang nutupi malah ngorek-ngorek, malah gawe ambune tambah parah. Mangkono uga, kanthi tanpa mikir mbukak dosa wong liya marang umum, kita nimbulake karusakan sing luwih gedhe.

Pitutur Injil sing kandha '*kabari marang Gréja*' (⁵⁹) ora ateges kabèh kudu dadi kabar umum, amarga saiki Gréja ora kabèh. Gréja dumadi saka para pracaya sing urip manut kersané Kristus, dudu wong-wong sing perang nglawan Gréja. Ing taun-taun awal agama Kristen, nalika pengakuan dosa ditindakake ing ngarepe kabeh anggota Gréja, tembung Gusti, '*Wartakna marang Gréja*', nduwéni makna harfiah. Nanging ing jaman saiki, nalika wis arang ana sak kulawarga sing padha ngakoni dosa marang siji pangakun dosa, aja nganti mungsuh mbingungake kita nganggo '*Wartakna marang Gréja*' iki. Amarga kanthi mbukak marang umum, umpama sawijining pelanggaran moral, kita wis ngumumaké marang wong-wong sing mungsuh Gereja lan maringi alesan kanggo nyerang. Lan kanthi mangkono, iman ing jiwa sing ringkih dadi goyah.

Yen ana ibu sing nduwé putri sing dadi pelacur, dhèwèké ora ngina utawa ngrendhahaké putriné ing ngarepé wong liya, nanging nindakaké kabèh sing bisa kanggo mbalèkaké ajiné. Dhèwèké bakal adol kabèh kagungané, nganti barang pungkasan; dhèwèké bakal nggawa putriné lan pindhah menyang kutha liya, ngupaya nikahaké, lan kanthi mangkono ndandani uripé sing biyèn. Gereja tumindak persis kaya ngono. Gusti Allah sing becik sabar marang kita kanthi katresnan lan ora nate ngremehake sapa wae, sanajan Panjenengané, sing Maha

⁵⁸ Διάβολος (Basa Yunani) – pangumpet; διαβάλλω (Basa Yunani) – ngumpet, ngomong ala, nglaporake wong liya. – *Cathetan juru basa*

⁵⁹ Mat. 18:17.

Ngerti Atiné, wis ngerti kasangsaran kita. Lan para wali ora nate ngina wong sing dosa ing ngarepé donya, nanging kanthi katresnan, kepekaan rohani, lan kanthi cara sing misterius mbantu mbenerake sing ala. Nanging kita dhéwé, minangka wong dosa, tumindak kosok baline — kita tumindak kaya munafik. Kita kudu ati-ati supaya ora dadi korban gampang saka salah paham lan ora nganggep apa sing ditindakake wong liya minangka ala.

— Geronda, panjenengan sampun nyentuh babagan mbukak kaluputan moral. Nanging, apa perlu ngandhani tiyang sanes bab dosa utawi kahanan ingkang ora séhat ing jinis sanes?

— Delengen: Aku nindakake iki marang sawetara kenalanku. Contone, aku weruh ana wong tumindak ala lan nuntun wong liya menyang kesar. Aku menehi pitutur supaya dheweke mbenerake lakune: sepisan, kaping lima, kaping sepuluh, kaping rong puluh, kaping telung puluh, nanging dheweke ora gelem mbenerake lakune. Nanging, sawisé bola-bali dielingi, dhèwèké ora nduwé hak nerusaké tumindak ala, amarga wong liya padha kesar lan niru dhèwèké. Kowe weruh, wong cepet niru kabecikan, nanging ora niru kabecikan. Mula ana wektu nalika aku kapeksa ngomong bab iki marang wong liya sing nyekseni tumindak ala iki, supaya padha dilindhungi.

Kanthi tembung liya, nalika aku kandha: 'Aku ora seneng karo apa sing ditindakake si anu,' aku ngomong iki dudu kanggo ngukum dheweke, amarga aku wis ngandhani dheweke dhéwé limang atus kaping, nanging amarga wong liya, sing ndeleng kelemahane, kapengaruh, niru dheweke lan malah ngomong: 'Amarga Eyang Paisios ora ngomong apa-apa marang dheweke, mesthine ora ana sing salah karo tumindake.' Lan yen aku ora nyuarakaké pikiranku yèn aku ora seneng marang iki, bakal mènèhi kesan yèn aku nyetujoni, yèn aku uga seneng. Lan kanthi mangkono kabèh bakal rusak, amarga ana sing bisa mutusaké yèn taktiké wong sing tumindak ala kuwi bener, lan banjur padha niru dhéwé. Lan apa akibaté saka iki? Lan wong-wong malah mikir, aku durung tau ngomong karo dhèwèké, merga padha ora ngerti sepira dhèwèké wis nyiksa aku sak suwéné iki. Lan setan uga ana ing kono, kandha: "Ora ana sing salah kowe nindakake iki. Delengen, ana wong liya sing nindakake sing padha, lan Sepuh Paisios ora ngomong apa-apa marang dhèwèké." Mula, nalika aku weruh ana wong sing terus urip manut 'typikon'-e dhéwé,⁶⁰ tumindak sembrono, senadyan aku wis maringi pitutur supaya mbenerake lakuné, banjur ing obrolan karo wong sing kenal karo dhèwèké, aku kandha: 'Aku ora seneng karo apa sing ditindakake si anu,' kanggo nglindhungi dhèwèké saka bebaya. Iki dudu panghakiman; aja nganti keliru ngerti béda-béda bab.

Banjur ana wong-wong sing teka lan miwiti nyalahake aku: 'Ngapa kowe ngandhani wong liya bab iki? Iki kan rahasia.' — 'Rahasia apa?' tak kandha. 'Aku wis ngandhani kowe sewu kaping, nanging kowe durung ngowahi lakumu. Kowe ora nduwé hak mbingungake wong liya supaya padha mikir yèn aku nyetujoni apa sing kowe lakoni!' Kaya aku durung cukup meneng wae, dhèwèké malah mbingungaké wong liya! Apamanèh nalika ana bocah saka kulawarga sing tak kenal teka, lan aku weruh yèn polahé wis mecah kulawarga kuwi, aku kandha: 'Ngrungokna, yèn kowé ora mbeneraké polahmu, aku bakal ngandhani ibumu bab iki. Ora ana siji wae sing maringi kowe hak kanggo teka marang aku, ngomong kabeh iki, banjur nindakake manut kersamu. Aku bakal ngandhani ibumu supaya keluargamu tetep rukun.' Yen dheweke nuduhake rasa nyesel, iku prakara liya. Nanging yen dheweke terus nganggo polah kaya ngono, aku kudu ngandhani ibune, amarga aku tanggung jawab bab iki.

⁶⁰ Typikon (Yunani) – undang-undang, conto; ing kéné: cara urip, kabiasaan. — *Cathetan juru basa*.

Bab 4.

Bab kabutuhan tumindak kanthi wicaksana lan katresnan

Makarya ing Diri Sendiri

Yen kowe kepengin mbantu Gereja, upayakna ngapikake awakmu dhéwé tinimbang wong liya. Yen kowe ngapikake awakmu dhéwé, sawijining péranganing Gereja bakal langsung bener. Lan cetha yèn kabèh wong tumindak kaya ngono, Gereja bakal dadi tertib sampurna. Nanging wong saiki padha nggatekake kabeh kajaba awake dhewe, amarga luwih gampang nggatekake wong liya, dene nggarap awake dhewe mbutuhake upaya.

Yen kita miwiti perbaikan dhiri lan ngandelake pitulungan Ilahi, banjur luwih nggatekake kegiatan batin tinimbang tumindak njaba, kita bakal luwih mbantu wong liya lan luwih efektif ng . Saliyane, kita bakal bisa nggayuh tentrem ing batin, sing bakal meneng-meneng mbantu nyawa-nyawa sing kita temoni, amarga kahanan spiritual ing batin kita ngetokake kabecikan moral lan ngowahi nyawa wong liya. Yen ana wong nyawisake awake dhewe kanggo kegiatan njaba tanpa durung nggayuh kahanan spiritual batin sing wis resik, dheweke bisa wae nglakoni perjuangan spiritual, nanging ing wektu sing padha ngrasakake kasangsaran lan kasedhihan; dheweke ora bakal percaya marang Gusti, lan kerep kelangan tentrem. Yen padha ora ndadekake awake dhewe dadi becik, ora bisa ngaku manawa kepeduliané marang kabecikan bebarengan iku murni. Sawise padha mbebasake awake dhewe saka dhiri lawas lan saka kabèh bab donya, padha wis nduwèni Rahmat Ilahi. Mula, dhèwèké dhéwé bakal nduwèni tentrem ing ati, lan bisa nulungi wong-wong saka manéka watak. Nanging yèn dhèwèké ora nduwèni Rahmaté Gusti, dhèwèké ora bisa nguwasani dhiri dhéwé lan ora bisa nulungi wong liya kanthi cara sing nyenengaké Gusti. Kaping pisan, dhèwèké kudu kleleb ing Rahmat, lan mung sawisé kuwi kakuwatané sing saiki wis suci bisa digunakaké kanggo nylametaké wong liya.

Kabecikan kudu ditindakake kanthi cara sing becik

— Geronda, apa sing kok pikirake nalika kowe nemoni masalah?

— Aku mikir apa sing bisa lan ora bisa ditindakake saka sudut pandang manungsa. Aku nimbang masalah saka saben sudut: 'Yen aku nindakake kaya ngene, kepiye pengaruhe marang kahanan iki lan kahanan kuwi? ... Apa sing ala sing bisa kelakon, lan apa sing apik? ...' Aku tansah nyoba ndeleng masalah saka macem-macem sudut, supaya keputusan sing tak gawe, sak isa-isa, paling bener. Amarga kecerobohan bisa nuntun marang akèh kesalahan. Lan nalika, kanthi pandhangan mburi, kowe nyadari apa sing kuduné kowe lakoni, wis ora ana gunané — wis kasep, kaya sing diomongaké, manuké wis mabur!... Contoné, ana wong sing ora sengaja nggawé omah kobong. Ya, apa sing bisa kowe lakoni? Kowe ora bisa ngukum pati. Nanging — karusakané wis kelakon...

[Wektu semana] ana sawijining masalah ing sawijining organisasi. Manajere teka marang aku lan kandha: "Ya wis, kabeh wis beres. Aku menyang panggonan siji lan siji, ketemu siji lan siji, ngandhani iki lan kuwi, lan masalahé rampung." — "Masalahé," ujarku, "baru wae diwiwiti. Apa sing kelakon sadurunge dudu masalah.

Wiwitane mung ana sawetara bara; mesthine bakal mati dhéwé, nanging saiki kobongané wiwit murub." Dhèwèké mikir yèn kabèh wis rampung karo tumindaké, malah péngin kita muji dhèwèké. Nanging saktenané, tumindaké malah nyebabaké geger lan masalahé dadi luwih rumit.

Mbutuhake perhatian sing gedhe, kawicaksanan, lan pertimbangan sing sehat supaya tumindak becik bisa ditindakake kanthi cara sing bener lan nggawa manfaat; yen ora, tinimbang mbantu, malah mung bakal nesuake wong liya. Lan iki maneh: luwih becik ngenteni nganti apa sing arep kok tindakake bisa kasil. Amarga yen kowe kesusu mlebu ing sawijining bab sadurunge siap—tegesé njupuk keputusan sing gegabah—kowe bisa ngadhepi kesulitan mengko lan nandhang sangsara amarga kuwi. Yen prakara serius ditahan sethithik dhisik, banjur bakal rampung kanthi cepet lan bener. Kowe bisa dadi jenius, nanging yen tumindakmu digerakké déning kesombongan lan egoisme, kowe bisa uga ora nyadari kuwi. Contone, nalika moro, yen asu—sanajan asu campuran—nggoleki kanthi tliti, mesthi bakal nemokake tapak kelinci. Nanging asu liyane, sing paling murni keturunané, kanthi kabèh sipat asu sing paling apik, nalika kesusu, mlayu sembarangan menyang tengen lan kiwa tanpa ana asilé. Nglakoni dhisik sadurunge mikir iku sombong. Mula saka iku, aja kesusu tumindak, nanging luwih dhisik pikirna kabeh kanthi tliti lan ndedonga. Yen ndedonga dadi dhisik, sing makarya dudu buih akal utawa kesenangan semata, nanging pikiran sing suci.

Kita, minangka wong spiritual, asring tumindak kaya Gusti ora ana — kita ora maringi Gusti kesempatan tumindak. Nanging Gusti ngerti bab pakaryané dhéwé. Sing tak maksud yaiku kita kepengin tumindak kanthi cara donya nalika ana cara spiritual sing kasedhiya kanggo ngrampungake kesulitan kanthi cara spiritual. Nalika aku ana ing Gunung Sinai, ana sawijining hodja⁶¹, sing saben Jumat teka menyang biara, mlebu, munggah menara masjid sing ana ing kana, banjur miwiti muni banter! Lan suwarane pancen nggumunake! Malah bisa krungu nganti guwa Santa Epistimia. Banjur biara nemokake solusi: saben dina Jumat, nalika hodja teka, padha ngunci lawang biara supaya dheweke ora bisa mlebu. Aku ora ngerti bab iki. Sawijining dina aku mudhun lan weruh hodja lagi nesu. "Saiki," ujare, "aku bakal nuduhake carane nutup lawang pas ing ngarepku!.." Aku kandha: "Padha wis nutup lawang k supaya unta ora mlebu. Aku ora mikir padha nutup lawang kanggo nyegah kowe mlebu." Banjur aku critakake marang para biksu ing biara. Salah siji sekretaris kandha: "Aku bakal ngetokake, hodja kuwi! Aku bakal ngomong terus terang marang dhèwèké! Aku bakal nulis marang pamaréntah yèn hodja kuwi ngganggu kita!" — "Rungokna," ujarku marang dhèwèké, "Ortodoksi dudu semacam pil. Ayo padha ngadani jaga bengi kanggo Para Bapa Suci ing Sinai lan Santa Katarina, lan pasrahna prakara iki marang Gusti Allah. Aku uga bakal munggah ndhuwur lan ndedonga." Aku uga ngandhani sawetara sedulur supaya padha ndedonga, lan hodja kuwi mesthi entuk baline! Dhèwèké ngemas barang-barangé, lunga, lan ngilang! Lan yèn lawangé dikunci, pamaréntah isih bakal ngerti yèn kuwi ora bener yèn hodja nindhes kita, lan mesthi bakal ana skandal. Hodja mesthi bakal ngaku yèn lawang ditutup merga dhèwèké teka saben Jemuwah, lan dhèwèké bakal ngrusak biara. Lan luwih awal manèh, ana wong sugih sing ndeleng Gunung Sinai lan kepéngin mbangun omah mangsa panas ing pucuk Gunung Santa Katarina. Dheweke lara lan banjur seda. Lan ora suwe kepungkur, ana wong liya sing uga kepengin mbangun apa-apa ing kana — lan dheweke uga seda. Mula saka iku, luwih becik ora mung ngandelake upaya manungsa dhéwé, nanging ndedonga lan nglilani Gusti tumindak.

⁶¹ Hodja – hakim agama lan guru Muslim. – *Cathetan penerjemah.*

Tingkah laku lan Pamikiran

— Geronda, nalika kita weruh wong tumindak ala, apa kita kudu ngomong marang dheweke?

— Gumantung saka jinis wong kaya apa dheweke. Ing jaman saiki, dibutuhake akal budi sing jembar lan pencerahan ilahi. Ora gampang mangsuli pitakonmu. Aku wis nyumurupi yen ing saben kasus ana nganti limang atus 'sub-kasus'. Sawetara wong bisa mbenerake awake dhewe, dene liyane ora lan bisa nanggapi komentar kita kanthi negatif. Wong-wong sing egois bakal nanggapi kanthi ala banget yen gengsi-e kena lara. Sanajan asring padha nyadari yen dheweke salah, wong kaya ngono ora gelem ngalahake egoisme-e. Lan nalika motif kita ora sampurna—tegesé, nalika saliyané padha prihatin marang wong liya ana uga rasa gengsi ing ati kita, nalika katresnan kita ora murni—maka dheweke bakal nolak kanthi kenceng banget.

Yen kita nyalahake wong amarga katresnan, kanthi rasa lara, mula apa wae padha mangerteni katresnan kita utawa ora, ana owah-owahan ing atine, amarga kita digerakake dening katresnan sing murni. Nanging nyalahake tanpa katresnan, kanthi prasangka, ndadekake wong sing disalahake dadi kéwan, amarga niat ala kita, sing nyerang egoisme-e, nyulut percikan, kaya baja ing pemantik nyulut percikan saka batu bara. Yen kita sabar marang sedulur kita amarga katresnan, dheweke bakal mangerteni iki. Lan dhèwèké uga mangertèni niat ala kita, sanajan mung ana ing jero ati lan ora katon saka njaba, amarga niat ala kita marakaké dhèwèké kuwatir. Mangkono uga setan, sanajan muncul kaya malaikat pepadhang, marakaké kuwatir, déné Malaikat sejati marakaké kabungahan kang alus lan ora bisa diungkapaké.

— Dadi, Geronda, nalika kita ngomong soko lan ana reaksi negatif, apa kuwi ateges manawa titik wiwitan tumindak kita iku egois?

— Asring ana akèh salah paham. Siji wong mangertèni [bab iku] kanthi siji cara, liyané béda. Nanging kita kudu tansah mriksa dhiri: 'Ngapa aku péngin ngomong iki? Apa motifku? Apa aku ngrasakake lara amarga tanggane, utawa aku kepengin ngomong iki supaya aku katon apik, kanggo pamer?' Yen wong wis ngresiki atine, sanajan nesu, muni banter, utawa nyalahake wong liya, niaté bakal suci. Lan banjur kabeh dadi becik, amarga tumindaké nganggo wicaksana. Akai iku kasucian; iku pencerahan Ilahi, kajelasan rohani; mula, kepiye bisa egoisme urip bareng karo iku, ana ing jero? Lan nalika niat wong suci, atine tetep tentrem. Kanthi mangkono, kowe bisa mangerteni saben tumindakmu—apa iku becik utawa ora.

Asring kowe ora nyadari yen kowe lagi ngomong marang wong liya nganggo nada mréntah: 'Iki kudu ditindakake kaya ngene lan kaya ngono.' Kepentingan pribadi mlebu, lan kowe malah ndadekake tangga teparo mungsuh kowe. Yen niaté resik lan ana andhap asor, tembungmu bakal mbantu wong liya. Yen ora, egoisme mlebu lan nuntun marang asil sing kosok baline. Niyat ing balik tumindakmu bakal suci ing saben bab yen kowe mbusak 'diri'mu, mbusak egoismemu. Tumindak sing ora wicaksana asring nyebabake cilaka luwih gedhe tinimbang tumindak wong edan, sing pikirane ora waras lan nggebug sirah [dhewe lan wong liya]. Amarga wong sing ora mikir bisa nglarani jiwa sing sensitif nganggo tembungé sing landhep lan asring ndadekake padha putus asa, nyebabake tatu sing mateni.

Lan ana wong sing nambani saben wong padha. Nanging kowe ora bisa ngisi jumlah sing padha ing cincin jari cilik kaya ing tong, uga ora bisa muat barang sing padha ing sapi kaya ing jaran. Sapi kanggo ngolah tanah; ora pantes dipasang pelana utawa dibebani muatan. Mangkono uga, jaran ora pantes dipasang talo kanggo ngolah tanah, amarga jaran dimaksudake kanggo nggawa muatan. Siji kanggo siji tugas, sijine kanggo tugas liyane. Aja ngupaya supaya sakabehe donya manut karo standar dhéwé. Saben wong nduwéni cara dhéwé-dhéwé kanggo nindakake prekara. Lan yèn ora ana sing cilaka, kita bisa nglirwaké sawatara prakara. Yèn kabèh wong

bisa éntuk panggonan sing pantes ing urip iki, kabèh tumindak ora patut bakal mandheg, lan swarga uga bakal ana ing bumi. Mula, aja padha nuntut kakehan marang wong liya.

Ketulusan spiritual ditandhani dening katresnan

Kahanan donya saiki ala, amarga saben wong padha ngomong bebener 'agung' sing saktene ora cocog karo kasunyatan. Tembung manis lan bebener agung mung duwe rega yen metu saka lambé sing jujur. Iku mung bisa ngakar ing ati wong sing nduwé niat becik lan pikiran sing resik.

— Geronda, apa ana sing diarani ketulusan donya lan ketulusan spiritual?

— Inggih, mesthi. Ketulusan donya iku kalebu kurangé pamikiran.

— Apa kuwi nalika wong ngomong kanthi pas lan ora pas?

— Ora mung kuwi. Kasunyatan iku kasunyatan, nanging yen kowe ngomong kasunyatan tanpa pamikiran, iku ora kasunyatan maneh. Contone, kasunyatan yen ana wong tartamtu sing ora waras pikirane iku kasunyatan. Nanging yen kowe nyoba ngomong kasunyatan iki, ora ana gunane. Ana liyane sing bisa ngomong: 'Kanggo jujur, aku bakal menyang alun-alun lan nindakake dosa ing kana ing ngarep kabeh wong.' Kuwi dudu kejujuran. Wong sing wicaksana nduwèni katresnan sing loman, pangorbanan dhiri, lan andhap asor. Malah bebener sing pait diucapaké déning wong kaya ngono kanthi prasaja, lan kabecikane ndadèkaké luwih manis. Akibaté, nganggo tembung manis, nggawa manfaat sing luwih gedhé, kaya obat pait sing luwih migunani yèn dicampur karo sirup manis.

Kanyatan, yen digunakake tanpa wicaksana, bisa nuntun marang tumindak sing salah. Sawetara wong nindakake tumindak sing salah nalika tumindak ing jeneng kanyatan. Sapa waé sing nduwé ketulusan tanpa wicaksana bisa nyebabaké cilaka kaping pindho: sepisanan kanggo dhéwé, banjur kanggo wong liya. Amarga ing ketulusan kaya ngono ora ana welas asih. Sapa waé sing kepéngin tenan tulus kudu miwiti kanthi tulus dhisik marang dhéwé, amarga ketulusan rohani diwiwiti saka kono. Yen ana wong ora tulus marang awake dhewe, dheweke mung ngurangi awake dhewe lan ngolok awake dhewe piyambak. Nanging yen tumindak ora tulus marang wong liya, dheweke nindakake dosa gedhe, amarga dheweke ngolok wong liya.

— Geronda, apa bisa dadi kaya ngono mung amarga prasaja?

— Kesederhanaan apa sing kok omongake! Endi kowe tau weruh kesederhanaan ing wong kaya ngono! Yen iku bocah, mesthi duwe kesederhanaan. Yen iku wong suci, mesthi duwe kesederhanaan. Nanging yen wong diwasa sing ora cacat mental tumindak kaya ngono, kuwi setan!

— Lan apa sing dirasakake?

— Neraka murni. Siji godaan ngetutaké godaan liyané. Godaan tanpa entèk-entèk.

— Nanging, Geronda, kandhaa marang aku, apa ora kuduné tumindak kanthi terus-terangan?

— Kejujuran, kaya sing akèh wong [ngerti lan] gunakaké, nduwèni semangat legalistik. Padha kandha: 'Aku iki wong sing jujur, aku mènèhi piwulang "*saka pucuking atap*"⁶² ' — lan padha ngolok-olok wong liya. Nanging ing pungkasané, dhèwèké dhéwé dadi bahan guyonan.

⁶² Delengen Lukas 12:3.

'Huruf undang-undang matèni'⁶³

Nalika aku takon marang sawijining wong: 'Sapa kowe? Prajurit Kristus apa prajurit Sang Ala? Apa kowe ngerti yèn Sang Ala uga nduwèni prajurit?' Wong Kristen ora kena fanatik; dhèwèké kudu nduwèni katresnan marang kabèh wong. Sapa waé sing ngucapaké tembung tanpa mikir, sanajan bener, iku nindakaké ala. Aku tau kenal karo sawijining panulis. Dheweke wong sing taat banget, nanging dheweke ngomong marang wong donya kanthi cara kasar sing nembus tekan jero atine lan nggeterake sakabèhé. Sawijining wektu dheweke kandha marang aku: 'Ing sawijining kumpul, aku ngomong kaya ngene marang sawijining wanita.' Nanging, dheweke ngomong kanthi cara sing ngancurake dheweke. Dheweke ngina dheweke ing ngarepé kabèh wong. 'Rungokna,' ujarku marang dhèwèké, 'kowe mbuwang mahkota emas kang dihiasi intan marang wong-wong; nanging, kanthi mbuwang kaya ngono, kowe mecah sirahé—ora mung sing ringkih, nanging uga sing kuwat.' Aja padha mbuwang watu marang wong 'kanthi cara Kristen' [ing tanda petik]. Sapa waé sing ngecam wong dosa ing ngarepé wong liya utawa ngomong kanthi pilih kasih babagan wong tartamtu, ora digerakké déning Rohé Gusti, nanging déning roh liya. Gréja tumindak lumantar katresnan, ora kaya para legalis. Gréja ndelok kabèh kanthi sabar lan ngupaya mbantu saben wong, apa waé sing wis padha tindakaké, sepira gedhéné wong dosa mau.

Aku weruh ana sawetara wong sing nduwé logika aneh. Ketakwaané apik, karepé marang kabecikan uga apik, nanging kawicaksanan rohani lan pikiran sing amba uga perlu, supaya ketakwaan ora dibarengi pikiran sempit, supaya pikiran ora dadi kaku lan ngeyel nganti bisa diukir dadi patok. Kabèh dhasaré ana ing duwé kahanan rohani, supaya wong bisa nduwé pangertèn rohani. Yèn ora, dhèwèké mung nyandhak 'tèks hukum', lan 'tèks hukum matèni'. Wong sing duwé andhap asor ora nate ngadeg dadi guru; dhèwèké ngrungokaké wong liya, lan yèn ditakoni pendapaté, dhèwèké ngomong kanthi andhap asor. Dheweke ora bakal ngomong 'aku', nanging luwih 'pikiran iki muncul ing pikiranku' lan 'para bapa wis kandha'. Kanthi tembung liya, dheweke ngomong minangka murid. Sapa wae sing yakin bisa mbenerake wong liya iku kebak rasa penting dhéwé.

— Geronda, nalika ana wong sing miwiti tumindak kanthi niat becik nanging banjur mlebu ekstrim, apa kuwi ateges dheweke kurang wicaksana?

— Ana kapentingan dhéwé ing tumindak kuwi. Lan wong kaya ngono, amarga ora ngerti dhiri, ora nyadari iki, mulané padha kesusu mlebu ing ekstrim. Asring, ana sing miwiti kanthi pangurmatan, lan delengen ing ngendi pungkasané! Contone, para iconodules lan para iconoclasts. Kabeh mau kalebu ekstrim. Ana sing malah nganti nggosok ngilangi gambar Kristus lan, kanggo 'ngapikake' Komuni Ilahi, nyawurake bledug kuwi menyang Kalice Suci! Liyane ngobong ikon lan nginjak-injak... Mula saka iku Gréja kapeksa nyelehake ikon ing panggonan sing dhuwur, lan nalika prahara wis surut, Gréja mudhunake maneh supaya kita bisa nyembah lan ngajeni marang sing digambar ing kono.

Apa waé sing ditindakake wong, kudu ditindakake kanggo Gusti

— Geronda, biasane aku digerakake dening wedi gawe liyané nesu utawa kelangan ajining diri ing paningalé; aku ora mikir bab ora gawe Gusti nesu. Kepiye carané wedi marang Gusti saya tuwuh?

— Waspada iku penting. Apa waé sing ditindakake wong, kudu ditindakake kanggo kapentingan Gusti. Kita kerep lali marang Gusti, banjur pikiran manawa kita lagi nindakake bab sing penting mlebu ing ati. Karep

⁶³ Bandhingna karo 2 Kor. 3:6.

kanggo nyenengake wong uga muncul, lan kita nyoba supaya ora isin ing paningal wong liya. Yen ana wong tumindak kanthi pikiran yen Gusti ndeleng lan ngawasi dheweke, apa wae sing ditindakake bakal aman. Yen ora, kanthi nindakake apa wae supaya katon apik ing paningal wong liya, dheweke bakal kelangan kabeh; dheweke mbuwang kabeh mau sia-sia. Wong kudu takon marang awake dhewe bab saben tumindak: 'Ya wis, aku seneng karo apa sing tak lakoni, nanging apa Gusti seneng?' Lan kudu mikir apa iku nyenengake Gusti. Yen padha lali nindakake iki, mengko uga bakal lali marang Gusti. Mula biyèn wong-wong padha kandha: 'Kanggo Gusti' utawa 'Ah, dhèwèké wong sing ora wedi Gusti.' Utawa padha kandha: 'Yen Gusti kersa,' 'yen Gusti paring.' Wong tuwa rumangsa anané Gusti ing endi-endi; tansah ngelingi Gusti lan waspada. Padha ngalami kahanan kaya sing kacathet ing mazmur: *'Aku tansah nyelehake Gusti ing ngarepku... supaya aku ora obah.'*⁶⁴ Mulane dheweke ora kélangan ketenangan nanging tetep ajeg. Nanging saiki kowe weruh kepiye 'typikon' Éropah saya populer, lan akèh wong tumindak becik mung amarga tata krama donya. Apa waé sing ditindakake wong, kudu murni kanggo Kristus, kanthi nyadari yèn Kristus ndelok lan ngreksa. Ora kena ana unsur manungsa ing jerone. Kristus kudu ana ing inti saben tumindak manungsa. Yen kita nindakake apa-apa kanthi tujuan nyenengake wong, iku ora ana gunane kanggo kita. Prelu ati-ati banget. Kita kudu tansah mriksa apa sing dadi motif tumindak kita. Sakwise aku nyadari yen aku digerakake dening kepinginan kanggo nyenengake wong, aku kudu langsung mandheg, amarga yen aku kepengin nindakake kabecikan nanging kepinginan kanggo nyenengake wong nyusup mlebu—ya, wektu kuwi aku kaya nyedot banyu saka sumur nganggo ember kang bolong-bolong.

Umumé godaan asring digawé déning 'diri kita' nalika ing sesambungan karo wong liya kita nyimpen rasa penting dhéwé ing batin—tegesé, nalika kita digerakké déning kapentingan dhéwé, nalika kita kepengin ngunggahaké awak dhéwé lan ngupaya kapuasan pribadi. Wong munggah menyang swarga ora liwat munggah donya, nanging liwat mudhun rohani. Wong sing mlaku kanthi andhap asor mesthi mlaku kanthi yakin lan ora tau tiba. Mula saka iku, ayo kita, sak isa-isa, mbusak saka awak kita pangagungan dhiri donya lan kasuksesan donya, sing sejatine iku kegagalan rohani. Ayo padha mbenci egoisme sing samar lan sing terang-terangan, uga kepinginan kanggo nyenengake wong liya, supaya kita bisa tresna marang Kristus kanthi tulus. Jaman saiki ora ditandhani karo meneng, nanging karo sensasionalisme lan rame-rame kosong. Nanging urip rohani iku andhap asor. Bakal becik yen kita nindakake apa sing ana ing daya kita, kaya sing kuduné: kanthi andhap asor, tanpa nguber tujuan sing ngluwihi wates kemampuan kita; amarga yen ora, iku bakal ngrusak nyawa lan badan kita, lan asring uga ngrusak Gréja.

Pangabdian sejati marang sesami uga ateges pangabdian marang Kristus. Iki sing kudu kita gatekake: kepiye carane supaya pangabdian marang sesami suci, yaiku, kepiye mbusak saka pangabdian mau kepinginan kanggo nyenengake manungsa, supaya pangorbanan manungsa iki (yaiku pangabdian marang sesami) bisa diarahake marang Kristus. Yen ana wong sing nyoba 'ngatasi' masalah gréja kanthi cara sing dianggep Ortodoks, nanging sejatine tujuane mung kanggo 'ngatasi' awake dhewe supaya luwih apik—tegesé, ana kapentingan pribadhi—mangka kepiye wong kaya ngono bisa pinaringan berkah déning Gusti Allah? Kita kudu, sak isa-isané, urip kanthi cara sing nyedhak marang Gusti Allah. Kita kudu tansah mriksa atiné dhéwé lan ngupaya nepaki kersané Gusti. Kanthi nepaki kersané Gusti, manungsa tetep ana ing paseduluran karo Gusti, lan banjur, tanpa nyuwun marang Gusti, dhèwèké nampa, terus-terusan narik banyu saka mata air.

⁶⁴ Mazmur 15:8.

Kita perlu ngembangaké daya pangrasa rohani

Roh Suci ora siji ing siji panggonan lan sijiné ing panggonan liya; Panjenengané iku Siji lan nduwèni akèh karunia. Panjenengané dudu roh kang mbingungaké, nanging Roh katresnan lan tentrem. Nalika wong-wong rohani padha nyerang siji lan sijiné, kuwi ateges padha ana ing pangaribawa akèh roh liya sing ora ana gandhèngané karo Roh Suci. Ing jaman biyèn, Roh Suci maringi padhang lan nuntun. Wah, apik tenan! Saiki, Panjenengané ora nemu alesan kanggo mudhun. Menara Babel ing Prajanjian Lawas iku mung dolanan polos. Contoné, kowe njaluk lempung, banjur padha nggawa jerami. Saiki kita nduwé Menara Babel sing digerakké déning napsu. Kowe njaluk lempung, banjur padha mbuwang bata marang sirahmu. Nanging yen wong mbusak 'diri' saka saben tumindak lan nyisihaké kersané dhéwé, mula tumindaké wis bener. Wong kaya ngono mesthi bakal nampa pencerahan Ilahi, lan uga bakal duwé semangat guyub rukun karo tanggané. Amarga nalika wong mbusak gagasané dhéwé, gagasan Ilahi bakal teka marang dhèwèké.

Kanggo nggayuh pencerahan ilahi, wong kudu nduwèni daya pangrasa rohani. Iki dhasar sing kudu ditindakake supaya wong bisa mangertèni apa waé, utamané ing jaman saiki. Kahanan meksa kita nindakake iki. Pikirna iki: ing Asia Minor biyen, nalika taun-taun kang angel, kahanan meksa wong Yunani supaya padha nganggo akal budi. Loro wong Yunani bisa padha ngerti siji lan sijine nalika dikelilingi wong Armenia lan Turki, dene wong Turki ora ngerti apa-apa. Lan iki ana bab liya: saiki, ndeleng kahanan urip kita sing wis kaya ngene, wong-wong spiritual kudu bisa guyub rukun lan padha ngerti siji lan sijine. Taun-taun kang angel bakal teka. Kita kudu migunakaké akal. Yen wong ora migunakaké akal lan ora nduwé pencerahan ilahi, saben tumindak kudu takon dhisik carané tumindak. Aja ngarep-arep kabèh bakal diterangaké. Ana bab-bab sing kudu kowe pahami dhéwé, tanpa ngentèni wong liya ngandhani. Aku kelingan: sepisan ing Konitsa, sakdurunge aku arep gabung karo tentara, kita krungu yèn para pemberontak lagi ana ing dalan.⁶⁵ Ana papat wong: aku lan telung Muslim. Kita mlayu mlebu omah Turki ing pinggiran kutha. Bocah Turki umur limang taun ngerti apa sing kedadeyan lan wiwit ngomong kenceng: 'Ayo, ayo mrana, liwat kene—mlayu liwat pawonku!' Kita liwat pawon, metu saka mburi omah lan bisa ndhelik ing sawetara gudang ing ngisor. Nalika para rusuh teka, bocah cilik kuwi metu saka omah, ngandhani yèn ora ana wong ing njero, banjur mlayu. Bocah umur limang taun, mung cilik tenan, sing durung bisa ngomong kanthi bener – lan delengen piye pinteré tumindaké. Bayangna, dhèwèké langsung mangertèni kabèh ing kono! Delengen: dhèwèké mangertèni kabèh, dhèwèké tresna, déné wong liya, sing wis diwasa, bisa waé nindakake ala amarga kesusu. Mula ayo padha ora, minangka wong sing dibaptis, diolesi krisma suci, wis diwulang lan akèh maca, tetep ing kahanan durung dewasa, kaya bayi! Dadi bersayap! Apa kowe ngerti sapa sing bersayap? Serapim sing nduwé enem swiwi! Padha nduwé enem swiwi lan nggebuk swiwi mau, nyanyi: 'Suci, Suci, Suci!' Mula maburlah; nduwé enem swiwi!

Pencerahan ilahi iku kabèh

Aku kerep kandha marang sawetara wong: 'Tindakna miturut pencerahan sing diparingake Gusti.' Nalika aku kandha 'miturut pencerahan sing diparingake Gusti', aku kepengin wong iku ndeleng kabeh bab liwat

⁶⁵ Yaiku, pemberontak komunis. – *Cathetan penerjemah.*

pencerahan ilahi, tinimbang liwat logika manungsa. Aja mikir yen apa wae sing disenengi iku pencerahan saka Gusti.

— Geronda, critakna aku, kepiye pencerahan ilahi dumadi?

— Yen kowe ngresiki kabel saka karat, wong sing wis aus dadi konduktor sing apik. Banjur dheweke ngalirake Rahmaté Gusti liwat awake dhewe lan nampa cahya Ilahi sing kebak rahmat. Yen ora, bakal ana korsleting lan Rahmaté ora bisa makarya. Intine kaya ngene: manungsa kudu ngati-ati supaya Rahmaté Gusti ora ninggalake dhèwèké, lan banjur dhèwèké bakal éntuk pencerahan Ilahi. Amarga yèn ora ana pencerahan Ilahi, kabèh upaya kuwi ora ana gunané.

Sadurunge sih rawuh marang para murid, Kristus ngupaya banget karo wong-wong mau, amarga padha ringkih! Sadurunge Pentakosta, para murid diparingi kuwasa saka Gusti kanggo mbantu donya. Nanging, durung padha nduwé pencerahan Ilahi sing ditampa nalika Pentakosta. Nalika Kristus ngandhani marang para murid yèn Panjenengané bakal lunga menyang Yerusalem, yèn Putraning Manungsa bakal disalib lan sapituruté, para murid padha mikir yèn nalika Panjenengané lunga menyang Yerusalem, Panjenengané bakal diadèkaké raja. Padha mikir kanthi cara manungsa. Mulané padha padha sibuk mikir sapa sing bakal lungguh ing tengené Kristus lan sapa ing kiwané. Ibu para putrané Zebedéus marani Gusti nyuwun supaya salah siji putrané lungguh ing sisih tengené lan sijiné ing sisih kiwané ing Kratoné! Nanging, wiwit dina Pentakosta, nalika Kristus ngutus Panglipur—Roh Suci—para rasul tansah nampa sih rahmat ilahi. Sadurunge, padha mung nampa pencerahan ilahi saka wektu ke wektu, kaya batere sing diisi daya banjur entek maneh. Padha kudu nyolokake maneh menyang colokan supaya bisa diisi daya. Yen wis entek maneh—mbalek menyang colokan! Nalika Panjenengané ngutus Panglipur, 'colokan' kuwi ora perlu maneh. Aku ora ngomong yèn saiki kita luwih apik tinimbang jaman biyèn. Nanging kita urip ing Jaman Rahmat, mula ora ana kahanan kang nglegakaké. Kita wis dibaptis; kita nduwèni Panglipur; kita nduwèni kabèh. Wektu kuwi, Kristus durung disalib, lan setan, ing sawijining teges, nduwèni kuwasa lan gampang mbingungaké wong. Sawisé Penyaliban, Kristus maringi kabèh wong kasempatan kanggo nampa pencerahan ilahi. Kristus ngorbanake dhèwèké lan mbebasake kita. Kita dibaptis ing asmané. Dhèwèké wis nyambungake kita marang 'socket' mau salawas-lawase. Saiki kita dhéwé sing dadi alangan kanggo aliran sih rahmat ilahi, amarga kita ngidini kabel-kabel kita karatan.

— Geronda, apa syarat-syarat sing perlu supaya Roh Suci manggon ing sajroning manungsa?

— Roh kasunyian, andhap asor, katresnan, kabecikan ati, lan pangorbanan dhiri iku wigati. Tanpa sih rahmaté Roh Suci, manungsa ora ana gunané. Roh Suci iku Cahya, Cahya Ilahi. Kuwi dhasar sakabehé. Yen wong ora bisa ndeleng, bisa wae padha nabrak jendhela, tiba saka tebing, kesandhung mlebu bolongan, mlebu rereged, utawa malah mlebu jurang. Wong-wong kuwi ora bisa weruh panggonané arep lunga, amarga padha ora nduwé pepadhang. Nanging, yen padha isa weruh sanadyan sethithik, padha luwih ngati-ati. Yen padha isa weruh luwih cetha, padha bisa nyingkiri kabèh bebaya mau lan mlaku kanthi aman ing dalané. Supaya Cahya teka, wong kudu kepengin metu saka pepeteng. Yen wong bisa ndeleng, sanajan samar, dheweke ora bakal tiba maneh, lan Gusti ora bakal sedhih. Yen bapak ing donya sedhih nalika anak-anake tiba ing lendhut, kena duri, utawa tiba saka tebing, sepira maneh Gusti sedhih!

Kabèh kajahatan ing donya asalé saka ora ana pencerahan Ilahi. Nalika ora ana pencerahan Ilahi, manungsa ana ing pepeteng. Banjur ana sing kandha, 'Ayo mlaku liwat kéné,' ana liyané kandha, ' 'Ora, aku luwih ngerti; ayo mlaku liwat kéné,' ana sing katelu kandha, 'Liwat kana,' lan sing kaping papat kandha, 'Liwat kéné.' Saben uwong mikir yèn dhèwèké bener menyang panggonan sing diyakini kuduné dituju. Kanthi tembung liya, saben uwong péngin sing apik, nanging padha bingung lan ora bisa nggayuh pamahaman bebarengan. Yèn ora ana

kebingungan, padha ora bakal rebutan: padha bakal cetha weruh dalan sing luwih apik lan bakal padha mlaku bebarengan menyang kana. Sing tak maksud yaiku saben wong bisa tumindak kanthi niat apik, nanging amarga kebingungan iki, akèh masalah muncul ing masyarakat lan ing Gréja. Paling ora ing Gréja, mayoritas ora nduwé niat ala, nanging padha kurang pencerahan ilahi. Padha ngupaya apa sing apik, nanging pungkasané entuk apa?.. Mula saka iku, ayo padha nyuwun marang Gusti supaya paring paling ora sethithik pencerahan ilahi, awit yen ora kita bakal kesandhung-kesandhung kaya wong wuta. Ing Liturgi Ilahi, nalika imam ngumandhangake 'Saka Panjenenganipun, kagem Panjenenganipun', aku ndedonga marang Gusti supaya padhang donya, supaya bisa ndeleng. Mugi Panjenengané maringi padhang sanadyan sethithik, supaya pepeteng sirna, supaya manungsa ora cacat rohani! Lan, nalika maca mazmur kapindho, sing biyèn dibaca déning Santo Arsenius saka Kapadokia, 'supaya Gusti maringi padhang marang wong-wong sing padha rawuh ing pasamuwan', aku kandha: 'Mugi Gusti maringi padhang marang kabèh panguwasa; banjur mugi Panjenengané maringi padhang marang para rohaniawan lan kabèh bapa ing Gréja, supaya padha nampa Roh Suci kanggo nulungi donya.' Yen Gusti maringi padhang marang siji wong mung sethithik, lan ndadèkaké wong liya bisa nampa, apa kowé ngerti sepira akèh kabecikan sing bakal metu saka kuwi? Panguwasa mung perlu ngucapaké siji tembung lan kabèh dadi owah. Manungsa butuh pencerahan ilahi.

Gusti Allah sing loman paring pencerahan ilahi marang wong-wong sing nduwé niat becik. Sawijining hakim tau nyritakaké marang aku babagan sawijining kedadeyan sing dhèwèké dhéwé ngalami. Sawijining biara ngutus sawijining biksu karo limang atus lira emas kanggo tuku sawijining petak tanah. Biksune nyedhak marang sawijining pedagang, sing kandha marang dhèwèké: "Tinggalna karo aku; ngapa kowe kudu nggawa-nggawa kuwi?" Sang biksu ninggalaké dhuwit mau karo wong iku lan, amarga mikir wong iku becik, kandha ing atiné: "Wong iki pancen becik tenan, wis ngurangi bebanku!" Nalika dhèwèké bali, ora mung pedagang iku ora gelem mbalèkaké limang atus lira, nanging malah ngaku yèn sang biksu isih nduwé utang wolung yuta marang dhèwèké! Biksu sing apes kuwi bingung: kepiye carane bali menyang biara?! Dhèwèké wis nyerahaké limang atus koin emas, ora tuku apa-apa, malah saiki dipénta mbayar wolung yuta manèh! Prakara iki banjur digawa menyang pangadilan. Hakim, sing kaparingan wahyu dening Roh Suci, ngetokake pitakon-pitakon lan kabukten yèn pedagang kuwi ora mung ora ngutangaké apa-apa marang biksu, malah wis njupuk dhuwit saka dhèwèké. Aku nyumurupi ing hakim iki kahanan pikiran sing padha karo sing diduwèni nabi Daniel.⁶⁶

Dheweke wedi marang Gusti, mula Gusti maringi pencerahan marang dheweke, lan tumindaké bener.

Dhasar saka kabèh iku pencerahan Ilahi. Yen pencerahan kuwi teka, wong bakal maringi panglipur marang wong-wong ing sacedhaké lan uga ngembangaké rohani dhéwé. Mula saka iku aku kandha yèn lampu lan lampu gantung—temuané pikiran manungsa—iku apik, nanging padhangé pencerahan Ilahi saka sih rahmaté Gusti Allah sing maringi pencerahan marang manungsa iku luwih unggul tanpa bandhingan. Wong sing nduwèni pencerahan Ilahi ndeleng kabèh kanthi cetha, dipandu tanpa sangsi, lan ora mung dhèwèké dhéwé ora tau kesel, nanging uga bisa mbantu wong liya kanthi sukses banget.

⁶⁶ Delengen Dan. 13:45–62.

Bagéan 2.

Bab Asketisisme lan Kesalehan

"Sapa waé sing kanthi tekun lan semangat ngupaya kaslametan nyawane, ngupaya, maju, ngasilaké woh, kapenuhan rohani lan bungah kaya malaikat"

Bab 1.

'Tindak Pahala'

Perjuangan Kanggo Pangsuci Jiwa

Aku rumangsa bungah banget nalika weruh, ing donya kang kebak kesia-siaan, ana jiwa-jiwa sing waspada lan ngupaya. Gusti Allah, amarga pituwas lan adil, wis maringi kita kabeh karunia sing cocog: contone, kawani marang priya lan katresnan marang wanita. Panjenengané wis maringi kabèh mau marang kita supaya kita bisa ngupaya, kanthi pitulungan saka Rahmat Ilahi, munggah ing tangga rohani lan saya nyedhak marang Panjenengané sing dadi Pencipta kita. Kita ora kena lali yèn saliyané saka wong-wong sing bisa mbantu kita sacara rohani, kita uga duwé ing sacedhaké Kristus piyambak, sing nulungi kita, Indhungé Allah sing Maha Suci, Kerubim, Seraphim lan kabèh para wali. Mula, ayo padha semangat! Kristus kuwat banget, Kristus Maha Kuwasa; Panjenengané bakal maringi kita kekuwatan ilahi supaya kita bisa 'nggebug tanduké' sing jahat. Panjenengané tansah ngawasi kita tanpa katon; Panjenengané bakal nguwatké kita yèn kita nduwé niat becik lan nindakake pakaryan cilik miturut kemampuan kita.

Ayo, sak isa-isané, padha nyingkiri kahanan sing ndadèkaké dosa. Ayo padha waspada marang raos atiné, amarga kabèh mau diwiwiti saka kono. Lan yèn kadhangkala iki angel kanggo kita, paling ora ayo padha nyingkiri rasa kepéngin weruh, supaya mripat kita ora ndelok gambar-gambar sing dosa lan setan ora banjur ngadani pertunjukan kanggo kita. Yen kowe njupuk arang geni lan kenceng dicekel ing tanganmu, mesthi bakal nglarani tanganmu. Nanging yen kowe ngglingake arang mau ing antarane drijimu — mesthi aja suwe banget — tanganmu ora bakal tatu. Mangkono uga karo gambar-gambar ala: nalika padha kilat lumantar, mripat ora nyekel, mung nyentuh sekedhap, mula gambar-gambar kuwi ora bakal nglelarani jiwa.

Wong-wong sing biyen ora merhatosake lan entuk kabiasaan ala ing urip donya, sawisé tobat kudu sabar nampa serangan mungsuh, nanging aja nganti nyimpen niat ala. Yen padha ngupaya kaya ngono, bakal padha suci lan nggayuh kahanan wong sing suci, sing ora nindakake dosa gedhe, ora duwe kabiasaan ala, nanging uga ora nandhang panganiayaan abot. Wong sing nggunakake kesalahan kepungkur minangka pelajaran bakal makmur banget. Mlaku liwat lapangan ranjau tanpa ngerti medané, wong kudu maju alon-alon lan ati-ati banget, supaya ora kaplecak lan pecah. Nanging yèn wis ngerti medané, kanthi pengalaman sing diduwèni, wong bisa maju kanthi yakin lan cepet, sanajan tatu. Sapa waé sing miwiti ngolah lahan jiwa sing durung diolah bakal nyabut kabèh duri napsu saka kono lan nandur kabecikan ing panggonané. Nanging, iki pakaryan sing abot banget, mbutuhaké tekad sing kuwat lan kasabaran.

— Geronda, bisa ora panjenengan critakaké babagan sisih praktisé saka upaya iki?

— Saben dina kudu ngupaya nglebokake bab spiritual ing batin kanggo nglawan bab-bab donya lan dosa, lan kanthi alon-alon ninggalake diri lawas lan banjur bisa obah bebas ing alam rohani. Gantèkna gambar-gambar dosa ing memori karo gambar-gambar suci; lagu-lagu donya karo kidung greja; lan majalah donya karo buku-buku rohani. Yen wong ora mecah saka kabèh sing donya lan dosa, ora nduwèni sambungan karo Kristus, karo Ibuné Gusti Allah, karo para wali, karo Gréja sing menang, lan ora nyerahaké awaké dhéwé sakabèhé ing tangané Gusti Allah — dhèwèké ora bakal bisa nggayuh kasehatan rohani.

— Geronda, apa iku kasehatan rohani?

— Kesehatan rohani iku padha karo pikiran sing resik, akal sing padhang, lan ati sing suci, sing tansah nyimpen Kristus lan Sang Ibune Gusti Allah sing Maha Suci. Perhatian sing tliti, panyelidikan dhiri, lan pandonga banget mbantu kanggo nggayuh kesehatan jiwa. Donga iku wigati kanggo nyucèkaké jiwa, lan kawicaksanaan perlu kanggo njaga kahanan rohani sing waras.

Mesthi wae, urip iki dudu panggonan preinan: ana kabungahan, nanging uga ana kasedhihan. Kebangkitan diwiwiti dhisik karo Penyaliban. Pukulan cobaan iku perlu kanggo kaslametan jiwa kita, amarga iku ngresiki. Kaya sandhangan: luwih kerep digosok nalika dicuci, luwih resik dadi. Kahanan sing padha uga kedadéyan marang : luwih akèh kita nggebuk, luwih resik lan luwih alus. Lan iwak katon éndah nalika isih urip lan nglangi ing segara, malah nalika ana ing pasar—isih nganggo sisik lan durung dibelah wetengé. Nanging mung pantes dipangan sawisé dibersihaké—dadi ora ayu katoné—lan banjur dimasak. Mangkono uga karo manungsa: nalika padha mbuwang kabèh bab donya, banjur—sanadyan katoné kaya kelangan urip lan semangat donya—sisiké nggosok kabèh sing ora perlu, 'ngrumat awaké dhéwé nganti mateng', lan mung sawisé kuwi padha pantes dipangan.

Apa sing mbantu wong makmur sacara rohani

Wong-wong sing Gusti paringi (kanggo ngalambatké utawa amarga iri setan) supaya kena pukulan adhemé angin lor—ya iku cobaan—mbutuhaké akèh anget srengéngé lan kesegeran rohani sawisé, supaya bisa mekar lan ngasilaké woh. Kaya wit-witan sing kanthi percaya mbukak kunciné marang angeté tipuan nalika mangsa adhem, banjur tanpa welas asih dipukul déning angin lor sing kadhemen, mbutuhaké akèh srengéngé lan udan ing mangsa semi supaya sari uripé bisa mili lan wit-witan mau bisa kembang lan ngasilaké woh.

— Geronda, apa sing perlu kanggo pangowahan rohani?

— Gaweyan katresnan, sing digandhengake karo pangarep-arep lan kapitadosan marang Gusti. Kesederhanaan, digandhengake karo gaweyan katresnan, nggawa tentrem ing batin lan kapercayan dhiri, banjur nyawa kebak pangarep-arep lan kabungahan. Kanggo wong sing ngupaya supaya diparingi mahkota kasil, sabar, katresnan, lan kawani rohani iku perlu. Kawani mili saka ati sing tresna, lan yen wong nindakake apa-apa kanggo Kristus saka jero ati, iku ora ngenteki tenaga utawa nyeri, amarga nandhang sangsara kanggo Kristus iku pesta rohani. Kanthi sethithik ketekunan tresna lan panyilidikan dhiri, wong bisa tuwuh rohani ing wektu sing cendhak banget. Banjur nyawa bakal nampa pitulungan saka Kristus, Sang Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci, para Malaikat lan para wali. Maca, pandonga lan ngalihaké perhatian marang jero ati uga dadi pitulungan gedhé. Lan meneng sethithik uga mbiyantu.

Gusti kita Kristus maringi kekuwatan marang wong-wong sing ngupaya ing '*perjuangan sing becik*' (⁶⁷), sing wis dilakoni kabèh para wali kanggo ngendhalèkaké daging marang roh. Sanajan kita ngalami tatu, kita ora kena kélangan ketenangan, nanging kudu nyuwun pitulungan marang Gusti lan nerusaké perjuangan kanthi wani. Sang Gembala Apik bakal krungu kita lan langsung kesusu nulungi, kaya gembala sing mlayu nulungi anak wedhus nalika krungu swarane ngeluh amarga tatu utawa gigitan srigala utawa asu. Kanggo wong-wong sing biyèn nglakoni urip sing pantes diratapi, lan saiki padha ngupaya ing pracaya, aku nduwèni katresnan sing luwih gedhé; aku tansah nyimpen wong-wong mau ing pikiranku lan ngrasakaké *sedhih* luwih jero kanggo wong-wong mau tinimbang kanggo wong-wong sing ora kasiksa déning hawa napsu. Kaya panggembala sing ngrasakake lara luwih kanggo anak wedhus sing tatu utawa lara tinimbang liyane, lan ngopeni kanthi khusus nganti mari maneh.

Lan kadhangkala sababé, sanadyan kita ngupaya kanthi bener, kita ora weruh kamajuan, yaiku iki: setan, amarga kita wis ngumumaké perang marang dhèwèké, wis nyuwun pasukan tambahan marang Satan. Lan yèn setaun kepungkur kita perang karo siji setan, saiki kita perang karo limang puluh, lan sajrone setaun manèh bakal ana luwih akèh manèh, lan saterusé. Gusti ora ngidini kita ndeleng iki, supaya kita ora dadi sombong. Kita ora mangertos iki, nanging Gusti, sing ndeleng sikap kita sing becik, makarya ing jiwa kita.

— Geronda, apa sababé ana wong sing nyoba nanging ora kasil?

— Mbok menawa padha ngupaya kanthi sombong. Nanging apa aku bakal ngandhani kenapa sawenehing wong gagal lan ora kasil? Amarga wis duwe prasyarat [kanggo tuwuh rohani], padha mbuwang-mbuwang kanggo bab-bab cilik, banjur ora duwe kekuwatan sing dibutuhake kanggo perjuangan rohani. Contone, kita miwiti serangan marang mungsuh lan, sawisé nglumpukaké kabèh sing dibutuhaké, nyiapaké perang. Nanging, mungsuh, amarga wedi kalah, nyoba mecahaké kita lan ngalihké perhatian liwat sabotase lan serangan ing panggonan liya ing garis ngarep. Kita ngalihake perhatian menyang kana, ngirim pasukan menyang tengen lan kiwa. Wektu lumaku cepet, amunisi lan persediaan saya sithik, lan kita maringi pasukan seragam lawas. Ing antarané para prajurit wiwit ana gumun. Akibate, kabèh kekuwatan kita entek, lan kita ora bakal bisa perang nglawan mungsuh. Lan ing perjuangan spiritual, ana uga sing tumindak kaya ngono.

— Geronda, apa lingkungan sakupenge ora uga nyumbang kanggo kamajuan spiritual?

— Ya, iku mbantu, nanging kadhangkala ana wong sing urip ing antarané para wali nanging isih gagal makmur. Apa ana kahanan sing luwih nguntungaké tinimbang kahanan Yudas, sing tansah ana ing sacedhaké Kristus? Yudas ora nduwé andhap asor lan watak sing becik. Sawisé ngianati, dhèwèké isih ora ngendhekaké dhiri; kanthi nesu lan egois dhèwèké mbuwang potongan pérak mau lan kanthi licik banjur ngantungké awaké dhéwé. Lan wong-wong Farisi tumindak kaya setan. Sawisé tumindak mau rampung, padha kandha marang Yudas: '*Kowe bakal weruh*'.⁶⁸ Gusti tumindak manut kahanan wong. Ora ana sing ngalangi Roh Suci. Lan iki sing wis tak mangerteni: ing endi wae wong ana, yen padha usaha kanthi tekun, bisa nggayuh apa sing dikarepake, yaiku kaslametan nyawane. Lot manggon ing Sodom lan Gomorah, nanging kahanan rohanié pancen ala!⁶⁹ Saiki, senadyan kita seneng utawa ora, kita kudu ngupaya dadi wong sing luwih becik supaya Rahmat Ilahi bisa makarya ing jero kita. Kedadéan saiki meksa kita – lan bakal terus meksa kita – supaya luwih cedhak

⁶⁷ Delengen 1 Tim. 6:12.

⁶⁸ Mat. 27:4.

⁶⁹ Delengen Kejadian 19:1–38.

marang Gusti, supaya kita bisa nduwèni kekuwatan Ilahi lan tumindak kanthi bener ing kahanan apa waé. Lan mesthi waé, Gusti sing Maha Apik ora bakal ninggalaké kita; Panjenengané bakal maringi kita pangayoman.

Kita uga kudu nyadari yèn kanthi ngapikaké kahanan rohani kita, awake dhéwé bakal rumangsa luwih apik lan nggawa kabungahan marang Kristus. Sapa sing bisa mbayangake kabungahan gedhe sing dirasakake Kristus nalika anak-anake makmur? Aku ngarepake supaya kabeh wong makmur sacara rohani lan nyawiji karo Kristus, sing minangka Alfa lan Omega. Nalika sakabehe urip kita gumantung marang Alfa lan Omega, mula kabeh dadi suci.

Maca rohani

— Geronda, buku apa sing bisa mbantu wong-wong sing lagi tangi rasa prihatin sing sehat?

— Aja nganti padha maca Kitab Suci Lawas dhisik, supaya padha bisa mangertèni apa tegese Kristus. [Sawise] padha rada nyesel, wenehana padha maca Prajanjian Lawas. Sampeyan ngerti ora sepira angelé nalika wong sing durung maca apa-apa njaluk tulung marang sampeyan? Kuwi kaya murid sekolah dasar sing menyang profesor universitas lan kandha, 'Tulung aku.' Lan apa sing bakal diomongake profesor wektu kuwi? Manawa siji ditambah siji padha karo loro?

Ana uga wong-wong sing teka nanging ora nduwèni kepedulian sejati ing atiné, banjur kandha: 'Pastur, aku ora ana masalah, kabèh wis apik; aku mung mampir arep ndeleng panjenengan.' Nanging manungsa ora bakal bisa ngomong yèn dhèwèké pancèn ora nduwèni masalah babar pisan. Tansah ana waé sing dadi masalah. Perjuangan kanggo urip rohani ora ana entéké. Utawa, kaya sing diomongake sawetara wong marang aku: 'Critakake bab spiritual.' Iku kaya menyang toko sembako lan kandha: 'Wenehana barang.' Malah tukang warungé bakal bingung. Dheweke ora njaluk apa-apa sing spesifik: segitu segede sega, segitu segede gula, lan sakteruse, nanging kandha: 'Wenehana barang.' Utawa kaya menyang apotek lan kandha, 'Wenehana obat,' tanpa nerangake apa sing salah karo dheweke, apa wis mriksa dhokter, utawa apa sing diomongake dhokter. Coba ngerti kuwi! Nanging wong sing duwe kepedulian spiritual ngerti apa sing kurang, ngupaya golek, lan entuk manfaat saka iku. Nalika aku isih pamula lan maca buku, aku nyalin maneh supaya ora lali, lan aku nyoba ngetrapake apa sing wis tak waca. Aku ora maca mung kanggo ngisi wektu supaya nyenengake. Aku nduwé rasa prihatin sing tulus, lan nalika ana sing ora tak pahami, aku bakal takon kanggo ngerti [teges sing bener]. Aku saiki maca sethithik nanging nguji tenanan marang apa sing wis tak waca: 'Aku ana ing endi? Apa sing tak lakoni?' Aku nyelehake awakku ing bangku terdakwa; aku ora ngidini apa sing tak waca mung liwat tanpa ditantang [mlebu saka kuping siji banjur metu saka kuping liyane].

Saiki, wong maca akèh banget nganti padha dadi kaya perekam pita, ngisi pita-pita mau karo bab-bab sing ora perlu. Nanging, miturut Saint Isaac, 'sinau tanpa tumindak iku prajANJI isin.'⁷⁰ Kanthi cara sing padha, akèh wong sing kasengsem marang olahraga mung lungguh ing sofa maca majalah lan koran olahraga — sanajan awake dhéwé ringkih kaya anak sapi, nanging padha ngagumi para atlet. "Wah," ujare, "atlit sing luar biasa tenan, apik tenan," nalika dheweke dhewe ora nganti kringetan lan ora ngurangi bobot awak sanadyan siji kilogram. Dheweke terus-terusan maca babagan olahraga nalika santai ing sofa, lan ora entuk m apa-apa kajaba seneng maca. Antarane wong-wong biasa, ana sing maca koran, ana sing maca novel petualangan, lan ana sing

⁷⁰ "Nanging tembung sing dibarengi karo tumindak iku gudang bandha pangarep-arep; dene kawicaksanan sing ora dibarengi karo tumindak iku prajANJI isin." Cf. *Abba Isaac the Syrian*. Karya. Sergiev Posad, 1911. kaca 7

nonton pertandingan ing stadion; lan kuwi carane kabeh wong mau ngentekake wektu. Sawetara saka wong-wong sing maca buku spiritual uga nindakake sing padha. Padha bisa nganti ora turu sakwengi, nyeruput buku-buku kuwi lan seneng-seneng. Padha njupuk buku spiritual, lungguh nyaman, lan maca. 'Aku wis entuk manfaat,' pangandikane salah sijine. Luwih becik kowe ngomong yen kowe seneng-seneng, yen kowe ngalami wektu sing nyenengake. Amarga kuwi dudu manfaat. Sampeyan mung bakal entuk manfaat nalika sampeyan ngerti isi bukune, mriksa awakmu dhewe, lan meksa awakmu dhewe kanggo nerapake apa sing wis sampeyan waca ing uripmu. Apa tegese apa sing tak waca iki? Piyé posisiku sacara spiritual? Apa sing kudu tak lakoni? Lan banjur, luwih akeh wong sinau, luwih gedhe tanggung jawabé. Aku ora ngomong kowe ora kudu maca supaya ora ngerti akèh lan ora tanggung jawab [kanggo iku]. Sikap kaya ngono marang maca iku ora tulus. Maksudku, kowe ora kudu maca mung kanggo seneng-seneng. Iku ala yen pamaos nduwé memori apik lan éling akèh bab.

Wong-wong kuwi uga bisa akèh omong lan ngapusi dhiri dhéwé nganggep yèn dhèwèké wis nerapaké apa sing wis diwaca ing uripé. Kanthi mangkono, dhèwèké nimbulaké kesan palsu ing dhiri dhéwé lan ing wong liya. Mula saka kuwi, aja nganti pikiranmu santai kakehan mung amarga akèh maca. Wiwiti nerapaké [apa sing wis kok waca]. Apa maca akèh kuwi maringi pendhidhikan ensiklopedis—ngono ta omongé?

— Inggih, Geronda.

— Nanging tujuane yaiku ngedidik dhiri kanthi cara sing ngarah marang Gusti. Aku ora nduwé niat dadi profesor universitas, lan aku ora wajib ngerti akèh bab. Nanging, sawise nduwé pendhidhikan sing ngarah marang Gusti, aku bakal bisa gampang sinau bab saka bidang liya yen perlu. Apa wis cetha?

— Apa migunani, nalika pikiran ngelantur, kanggo konsentrasi maca?

— Ya, wong kudu maca sethithik bab sing banget kuat, supaya atiné bisa dadi anget. Rasané kuwatir lan susah bakal katutupi déning apa sing wis diwaca, lan pikiran bakal kabawa menyang alam ilahi. Yen ora, pikiran bakal ngumbara menyang bab-bab sing biasané kerep dipikiraké.

— Geronda, piye yen ana wong sing kesel utawa nesu lan kepengin maca sing entheng: crita cekak, novella, utawa sing padha?

— Apa pancen ora ana buku rohani sing cocog kanggo kahanan kaya ngono? Tujuane dudu supaya wong lali karo kasusahane, nanging supaya bisa uwal saka kasusahane. Fiksi ora maringi panyelamatan. Novel, koran, utawa televisi ora ana gunané ing urip rohani. Malah majalah rohani asring ngrusakaké umat Kristen, nyulut rasa iri sing bodho lan nimbulaké kebingungan. Ati-ati: aja maca bab-bab sing ora perlu ing wektu luangmu. Maca jinis buku tartamtu iku kaya ngisi wetengmu karo sup labu sing banyu akèh; kaya nggoleki siji butir gandum ing tumpukan jerami. 'Ya,' ana sing kandha, 'nanging maca kaya ngono mbantu aku santai.' Nanging piye kowe bisa santai, kancaku sayang, nalika 'bahan bacaan' iki nggawe sirahmu mumet lan ngilu mata? Luwih becik turu supaya badanmu bener-bener istirahat. Kahanan rohani wong bisa katon saka apa sing diwaca. Wong sing banget donyawu bakal maca majalah ora bermoral. Wong sing ora pati donyawu bakal maca majalah sing ora pati kotor, utawa koran. Wong sing rutin menyang gereja bakal maca publikasi rohani, buku rohani kontemporer, utawa karya Para Bapa Kudus, lan sapiturute.

— Geronda, buku spiritual endi sing paling migunani?

Ana paedah gedhé sing bisa dipikolehi saka manéka buku para Bapa Gereja, sing, syukur marang Gusti, saiki wis diterbitaké ewonan. Ing buku-buku iki, kowé bisa nemokaké apa sing kok golek lan apa sing kowé butuhaké. Kuwi panganan rohani sejati; kuwi nuntun kowé kanthi aman ing dalan rohani. Nanging, supaya bisa

migunani, kudu diwaca kanthi andhap asor lan pandonga. Karya-karya Bapa Gereja kaya CT scan:⁷¹ kaya CT scan sing mbukak kahanan fisik wong, buku-buku rohani mbukak kahanan rohani. Saben ukara ing teks Bapa Gereja ngemot ora mung siji, nanging pirang-pirang makna, sing saben wong mangerteni manut kahanan rohani dheweke. Luwih becik maca teks asliné,⁷² tinimbang terjemahan, amarga juru basa nerjemahaké teks asli manut spiritualitasé dhéwé. Nanging ing kahanan apa waé, supaya bisa mangertèni Bapa-Bapa Suci, wong kudu ngendhalèni dhiri, konsentrasi pikiran, lan urip kanthi spiritual, amarga roh Bapa-Bapa Suci mung bisa dirasakaké déning roh. Tulisan asketis Abba Isaac the Syrian iku banget migunani, nanging kudu diwaca sethithik-sethithik supaya gizié bisa nyerep. 'Evergetinos'⁷³ iku berkah gedhé, amarga lumantar iku wong bisa ngerti sakabèhé roh para Bapa Suci. Buku iki migunani amarga nerangake perjuangan Para Bapa Kudus nglawan kabèh hawa napsu kanthi tertib; nyawa bisa mangertèni carané Para Bapa makarya lan éntuk paedah saka iku. Kahanan sing padha uga ana ing urip para wali: iki sajarah sing disucèkaké, mula dadi pitulungan gedhé, utamané kanggo bocah-bocah. Nanging aja maca kaya dongèng.

Kanggo entuk takwa, ora perlu akèh kawruh. Yen kita merenung bab sethithik sing kita ngerti, atiné bakal kagugah. Kanggo sawatara wong, siji troparion waé wis cukup kanggo ngowahi sakabèhé jiwané, déné wong liya ngerti kabèh kanthi ati nanging ora ngrasakaké apa-apa, amarga padha tumindak ing njaba kasunyatan rohani. Mula, waca Para Bapa Gereja, sanajan mung siji utawa loro baris saben dina. Iku kaya vitamin, banget nyegerake.

"Para pemuja sejati..."⁷⁴

"Ing gréja cilik sing éndah iki," ana sing kandha, "aku ngrasakaké Liturgi Ilahi, nanging ora ing gréja gedhé. Yen gréja diplaster lan dicat putih, aku ora ngrasakaké apa-apa; nanging ing gréja sing dicat, kanthi ikonostasis sing éndah lan sapituruté, aku ngrasakaké Liturgi Ilahi. Iki padha kaya nambahaké uyah lan mrica ing panganan wong sing ora duwé napsu, supaya napsu makané tambah.

— Dadi, Geronda, apa sing wis panjenengan sebutake kuwi ora ana tegesé? Apa ora mbantu?

— Aku ora ngomong kaya ngono. Kuwi mbiyantu, nanging aja nganti kesengsem banget. Yen ora, wong bakal ngupaya ngalami Kristus kanthi cara gaib; dheweke bakal nggoleki sel sing peteng, lampu minyak sing temaram, gréja sing maringi rasa ngajeni, lan ora bakal bisa ndedonga tanpa barang-barang kuwi. Nanging wong kudu ngrasakake kahanane padha ing endi wae: apa ing sepur, ing guwa, utawa ing dalan. Gusti wis nggawe saben wong dadi gréja cilik, lan wong bisa nggawa gréja iku menyang endi wae.

⁷¹ Tomografi – pamariksaan radiografi lapisan demi lapisan sing ngasilake gambar bayangan saka saben lapisan objek sing dumunung ing jero sing beda (deleng Ensiklopedia Medis). – *Cathetan panerjemah*.

⁷² Ing kéné, Sang Sepuh nyebutaké teks-teks patristik ing basa Yunani Kuna lan terjemahané menyang basa Yunani Modern. Ing sastra spiritual Rusia, ana hubungan sing padha antarané teks-teks patristik ing basa Slavia Greja Kuna lan terjemahané menyang basa Rusia modern. – *Cathetan panerjemah*.

⁷³ 'Evergetinos' – sawijining kumpulan sistematis piwulang patristik ing papat jilid, disusun nalika jaman Bizantium déning biksu Paulus saka Biara Evergetis ing Konstantinopel lan pisanan diterbitaké ing pungkasan abad kaping 18 déning Sang Mulya Nikodemus saka Gunung Athos.

⁷⁴ Delengen Yohanes 4:23.

Saben wong ngupaya tentrem, nanging tentrem iku asalé saka jero ati. Lan para jiwa sengsara iki, sing lelungan saka siji papan suci menyang papan suci liyane, kepéngin nemokaké Kristus, padahal Kristus ana ing sacedhaké. Amarga duwé kasempatan nemokaké Panjenengané tanpa angel, padha kesel lan pungkasane ora bisa nemokaké Panjenengané. Wong sing sejati rohani ora nemokake tentrem kanthi ngumbara lan ngagumi maneka pemandangan. Iku kanggo wong sing nandhang sangsara, amarga mbantu lali sedhela marang kasangsarane. Wong spiritual sing duwé panglipur ilahi ora butuh bab kaya ngono. Nanging yèn ing jeroné ora ana panglipur ilahi, dhèwèké ora béda karo wong donya. Cita-cita lan minaté uga bakal donya, dudu spiritual. Wong kaya ngono bakal ngupaya tentrem liwat bab donya.

Akeh wong teka menyang Gunung Suci, sowan marang para sesepuh sing beda-beda, kepincut karo apa sing dirungokake saka saben wong, nerjemahake manut karepe dhewe lan malah mbingungake makna saka apa sing wis diomongake, lan malah nambahake: 'Kita seneng banget!' Nanging yen padha ngunjungi siji wae sesepuh, njaluk pitutur lan ngupaya nindakake apa sing diandharake, mesthi bakal nampa pitulungan sejati. Apa sing saiki ditindakake iku diarani 'wisata rohani.' Padha mbuang wektu, nyambut gawe tanpa tujuan lan ora entuk paedah apa-apa. Lan sepira luwih gampang yen padha tetep manut marang siji bapa rohani lan nglakoni apa sing wis krungu! Amarga wektu kuwi padha bakal ngrasa kesel ing jero ati sirna, dene saiki padha ngumbara saka siji panggonan menyang panggonan liya lan, kaya wong donya, padha santai sambil nyawang iwuhé Pagunungan Suci.

Ana uga sing kandha: 'Aku bakal menyang siji Ibué Gusti Allah, menyang Ibué Gusti Allah liyané!' Nanging mung ana siji Ibué Gusti Allah. Nanging padha ora nindakake kuwi amarga taqwa, nanging amarga kepéngin nyopir lan seneng-seneng. Iki nuduhake yen atine ora tentrem. Sapa wae sing ora nduweni rasa ngajeni lan andhap asor—sanajan kowe njaluk lungguh ing njero Kuvelia ing Makam Suci—ora bakal weruh apa-apa. Nanging yen nduweni rasa ngajeni, kowe bisa weruh Api Suci sanajan ing Golgota. Nalika semana, sawijining novis saka Lavra St. Sava teka menyang Makam Suci ing Setu Agung kanggo njupuk Api Suci kanggo biarané. Biasané, biara-biara sacedhaké ngutus biksu kanggo njupuk Api Suci. Novis iku banjur nglakoni tipu muslihat: nganggo jubahé, dhèwèké nyurung umat biasa lan maju menyang ngarep. Nanging sawisé para rohaniawan teka, dhèwèké dhéwé disurung bali, amarga wis ditemtokaké sapa sing kudu ngadeg ing endi. Banjur sang novis wiwit nyalahake awake dhewe: "Oh, kowe wong dosa sengsara, oh, kowe nyawa sing kesasar, kowe malah nyusup menyang ngarep nganggo kabecikanmu kabeh! Saiki metu saka kene, lunga! Kowe ora pantes ana ing gréja!" Lan dhèwèké pracaya marang apa sing diomongake marang awake dhewe. Dhèwèké metu saka gréja lan wiwit nyuwun marang Kristus: 'Kristusku, kula nyuwun dhumateng Panjenengan, aja mbecikaken kula lan paringana kula pantes menyang papan suci liya.' Banjur piyambakipun munggah menyang Golgota lan ing kono malih ngremehake dhiri: 'Pikirna apa perbuatan licik sing wis kok lakoni! Kowé, wong sing ora ana apa-apane, nganggo jubah pandita lan amarga iku wis ngusir wong liya—wong-wong sing luwih becik tinimbang kowe...' Lan ing sakedhap wektu, nalika dhèwèké lagi nyalahké dhiri kaya ngono, cahya kang gedhé sumunar saka Golgota Suci, nembus sakabèhé dhèwèké. "Api Suci wis mudhun!" — kandha wong sengsara kuwi; dhèwèké banjur njupuk sawatara Api Suci saka Golgota menyang lentera lan mangkat.

— Dadi, Geronda, apa pangibadah lelungan, contone menyang Tanah Suci, ora ana gunane?

— Delengen: jaman saiki, nalika kowe lelungan kanggo entuk sithik kauntungan, kowe luwih kamungkinan nampa cilaka gedhe ing sepur, pesawat, lan ing hotel. Kabeh wis dadi donya. Apa gunane lelungan menyang panggonan spiritual lan nyekseni pesta pora donya sing gedhe ing kana? Supaya kabèh iki ana paedahé, wong kudu kuwat banget. Lan pemandu wisata sing nyritakaké lan nerangaké nalika lelungan bareng-bareng—

luwih becik menawa dhèwèké meneng waé kadhangkala! Amarga dhèwèké ngomong kanthi ora ngajèni, contoné: 'Iki Gethsemane, iki Makam Suci,' banjur wiwit ngomong kenceng: 'Iki iki, kuwi kuwi; saiki kita arep menyang Betlehem, ing ngendi para Magi saka Persia teka' — lan kanthi alus 'nggawa' para peziarah... meh tekan Kuwait! Kanggo sapa waé sing wis maca Kitab Suci lan ngerti yèn iki yaiku Makam Suci lan iki yaiku Gethsemane, pemandu kaya ngono malah ngalangi konsentrasi lan pandonga. Crita-crita kaya ngono mung dibutuhaké déning wong sing durung maca Kitab Suci, nanging wong-wong sing lelungan menyang Tanah Suci mesthiné wis maca. Mula, tinimbang entuk manfaat saka pengalaman kuwi, pikirané wong-wong malah dadi bingung. Luwih parah maneh, padha kesusu langsung saka siji panggonan suci menyang panggonan suci liyane — apa sing wis dirungokake ora nancep ing pikirané. Kahanan dadi beda yen kanca-kanca peziarah lan pimpinan peziarahan iku wong-wong sing rohani, lan yen persiapan sing cocog wis ditindakake luwih dhisik.

Siji pangungsi saka Faras, sing wis manggon ing Yanitsa, kandha: "Apa iki sing kowe sebut haji?⁷⁵ Mbutuhake setengah jam mabur menyang Yerusalem lan setengah jam bali. Apa kuwi haji?" Ing jaman biyen, para peziarah wadon sing mlarat biyasane manggon ing panggonan suci lan berjaga ing kana, supaya entuk manfaat rohani lan ora kudu mbuwang dhuwit kanggo panginepan utawa mènèhi sedekah. Yen sawisé bali saka haji, ana wong sing ora owah bab spiritual, bakal diomongké: "Kowe mangkat kaya bawang putih, bali dadi bawang bombay." Santo Arsenius saka Kapadokia nindakake haji menyang Yerusalem saben sepuluh taun lan mlaku limang dina menyang Mersin kanggo numpak kapal ing kana. Saiki arang banget ketemu kahanan kaya ngono. Aku kelingan nalika ana wong Rusia saka Vladivostok teka ing hermitasku. Panggonané ana ing sisih ngelawan Jepang. Dhèwèké wis ngiket janji arep mlaku menyang Tanah Suci. Nalika dhèwèké menyang uskup kanggo njaluk berkah, uskup kandha marang dhèwèké: 'Kowe edan – arep mlaku ngendi manèh?' Mula dhèwèké pisanan menyang Zagorsk, cedhak Moskow, menyang sawijining biara, lan nampa berkah saka sawijining sesepuh. Ing Paskah dhèwèké miwiti mlaku saka Zagorsk lan tekan Yerusalem ing Oktober. Dheweke nempuh pitung puluh kilometer saben dina. Banjur, saka Yerusalem, dheweke mlaku munggah Gunung Suci lan nyiapake budhal maneh menyang Yerusalem. Dheweke pancen nduweni panggilan ilahi;⁷⁶ dheweke urip ing donya liya. Dheweke ngerti sethithik basa Yunani, lan kita padha bisa saling mangerteni. "Aku kira," ujare marang aku, "yen aku bakal ketemu Antikristus ing kana lan dadi martir, yen dheweke bakal motong sirahku! Nanging dheweke ora ana ing kana! Saiki aku bakal lunga maneh menyang Yerusalem lan sujud ing ngarep Makam Suci kanggo kowe, lan kowe kudu kelingan jenengku." Dheweke langsung munggah lan sujud ing lemah kanggo nuduhake marang aku carane dheweke bakal nindakake kuwi, lan carane dheweke bakal nggebuk sirahé marang watu! Kowé bisa weruh geni murub ing jerone atiné. Bab cara wong liya lelungan menyang Tanah Suci—kanggo wisata lan tanpa pangurmatan—luwih becik ora lunga menyang kana.

Pira cetha kita ngrasakake rawuhe Kristus ing Tanah Suci! Contone, nalika ing dalan menyang Golgota, kowe krasa ana sing owah. Sanajan ora ngerti ngendi dalan iki mimpin, nalika mlaku ing kana, kowe krasa banget tersentuh. Ana uga plakat ing kana sing ditulis nganggo basa Latin kanthi tembung 'Via Dolorosa'.⁷⁷ Lan ing Makam Suci, ana maneka warna wong. Para rohaniawan lan umat awam; ana sing nganggo busana

⁷⁵ Hajji (secara harfiah 'pengembara suci') – ing Wétan, gelar kehormatan sing dipasang ing ngarep jeneng wong sing wis nindakake ziarah menyang papan-papan suci – *Cathetan Penerjemah*.

⁷⁶ Θεῖος ἄρως (Yunani) – *Cathetan penerjemah*.

⁷⁷ Dalane Kasangsaran (Latin).

sederhana, ana sing ora sederhana; ana sing nganggo klambi dawa, ana sing klambi cekak, ana sing meh ora nganggo busana; ana sing cukur sirah, ana sing rambut dawa... Wong-wong saka bangsa sing béda, individu sing béda, suku sing béda. Lan saka manéka iman: ana sing Katolik Roma, ana sing Armenia... Nanging kabèh teka ing kana lan nyembah ing papan suci. Iki nggawe kesan marang aku. Iki nyentuh ati lan ngangkat semangat. Nanging kabèh iki kudu dideleng kanthi pikiran welas asih supaya bisa nyentuh ati lan ngangkat semangat.

— Geronda, yen ana wong sing ora kepengin menyang panggonan ziarah, apa kuwi ateges wong iku ora nduwé rasa ngajèni?

— Ora. Aku durung menyang kabèh biara ing Gunung Suci, uga aku durung ngunjungi akèh panggonan suci. Contoné, aku durung lelungan kanggo ndeleng Santo Yohanes wong Rusia, nanging kuwi ora ateges aku ora ngajèni marang santo kuwi. Apik nduwèni pangurmatan marang wali tartamtu [sing reliké disimpen] ing panggonan suci, nanging ora perlu ngluwihi dalan mung kanggo sowan. Kita bakal menyang nalika ana kasempatan sing becik utawa ana alesan kanggo nindakake. Sing penting yaiku apa sing diomongaké Kristus marang wong wadon Samaria: *'...Para penyembah sejati bakal nyembah marang Rama kanthi roh lan kabeneran.'*

Kaslamatan jiwamu

— Geronda, ana sing rumangsa yakin bakal slamet, ana uga sing ragu-ragu. Sikap endi sing luwih bener?

— Tujuane yaiku supaya manungsa netepi dhawuhe Gusti. Wong sing rohani kudu nganti tekan kahanan ngendi sanajan Gusti ora ngidini mlebu Swarga, iku ora bakal ngganggu atine. Kita kudu mangerteni tenan manawa saiki kita isih urip nanging bisa wae seda sesuk, lan ngupaya nyedhak marang Kristus. Wong-wong sing, kanthi sih-rahmaté Gusti, wis nyadari kasia-siaan urip iki wis nampa peparing paling agung. Dheweke ora perlu nggayuh peparing pangawikan utawa ndeleng masa depan, amarga cukup mung ndeleng ing ngarep, ngopeni kaslametan nyawane, lan njupuk langkah-langkah spiritual paling agung kanggo njamin kaslametané. Kristus piyambakipun ngendika: 'Sak donya iki ora pantes karo siji nyawa.'⁷⁸ Dadi, pinten regane nyawa! Mula, kaslametan nyawa iku prakara ageng.

— Dadi, Geronda, manungsa ora kena ngarep-arep kaslametan utawa wedi marang sangsara?

— Yen ana pangarep-arep kaslametan, mula ora ana wedi marang sangsara. Amarga wong nduwé pangarep-arep kaslametan, dhèwèké luwih utawa kurang wis bener. Gusti ora bakal ninggalaké wong sing ngupaya sak kuwasa, kanthi katresnan, sing ora kesengsem marang pesta pora, lan sing kadhangkala kalah lan kadhangkala menang ing perjuangané. Sapa waé sing sanadyan sethithik ora kepéngin nglarani atiné Gusti bakal mlebu Swarga 'kanthi galoshé'. Gusti, sing saé déning sipaté, bakal 'ndorong' wong-wong mau mlebu Swarga; Panjenengané bakal maringi luwih akèh tinimbang sing pantes ditampa; Panjenengané bakal nyetel kabèh supaya nyawane dijupuk pas ana ing kahanan tobat. Dheweke bisa wae berjuang sak uripé, nanging Gusti ora bakal ninggalake dheweke; Gusti bakal njupuk nyawane ing wektu sing paling pas.

⁷⁸ Delengen Matius 16:26.

Gusti iku apik; Panjenengané péngin kita kabèh slamet. Yèn kaslametan mung kanggo sawatara wong, ngapa Kristus kudu disalib? Gapura swarga ora sempit;⁷⁹ kabuka kanggo kabèh wong sing andhap asor nundhuk sirah lan ora kesusu amarga sombong. Yen padha tobat—tegesé masrahake beban dosané marang Kristus—padha bakal mlebu kanthi bébas liwat gapura kuwi. Saliyane, kita nduwé faktor pangurang: kita iki daging lan getih; kita ora mung roh kaya malaikat. Nanging, kita ora nduwé alesan yèn ora tobat lan nyedhaki Juruslamet kita kanthi andhap asor. Maling ing salib mung ngucap siji tembung, 'ampunana aku', banjur slamet.⁸⁰ Keslametan manungsa ora gumantung marang menit, nanging marang detik. Manungsa slamet amarga pikiran andhap asor; nanging yen nyimpen pikiran sombong, dheweke kelangan kabeh.

Pantes kita diselametake saka katresnan marang awake dhewe lan ora ana liyane. Amarga Gusti Allah ora ana lara sing luwih gedhe tinimbang ndeleng wong nandhang sangsara. Aku pracaya yèn mung matur nuwun marang Gusti Allah kanggo akèh berkahé lan ngajèni gambar-gambarané—tetanggan kita—kanthi andhap asor lan katresnan, digandhèngaké karo sithik tumindak nyingkiri napsu dhiri, wis cukup kanggo njamin yèn jiwaku éntuk tentrem ing urip iki lan sabanjuré.⁸¹

Bab 2.

Babagan carane setan makarya

Setan nyoba nyasarake wong asketis

- Geronda, kadhangkala godaan teka siji sawisé sijiné, lan aku wis ora duwe kekuwatan maneh...
- Aku bakal mulang kowe carane nyingkiri godaan. Apa kowe gelem nampa apa sing tak kandhakake?
- Inggih.
- Siji-sijine cara kanggo nyingkiri godaan yaiku dadi... sekutu setan! Ngapa kowe ngguyu? Apa kowe ora seneng cara iki? Ya wis, rungokna.

Sakwéné manungsa isih ngupaya, dhèwèké bakal ngadhepi godaan lan kasulitan. Lan yèn dhèwèké luwih keras nyoba nyingkiri godaan, setan bakal nyerang kanthi luwih sengit. Kadhangkala urip kita bertentangan karo cara urip Injil, mula lumantar godaan—yèn kita migunakaké kanthi wicaksana—kita diparingi kasempatan kanggo nyelarasaké urip kita karo Injil.

- Nanging aku, Geronda, kesandhung ing bab-bab cilik, lan sawisé kuwi aku ora kepéngin manèh ngupaya apa-apa sing luwih dhuwur.

⁷⁹ Kanthi tembung-tembung iki, Sang Sepuh mesthi ora nyoba mbantah pratelan Injil sing misuwur bab sempitnya lawang swarga (deleng Mat. 7:13–14 lan Luk. 13:24), nanging negesake manawa kamungkinan kaslametan iku amba lan kabuka kanggo saben wong.
— *Cathetan penerjemah*.

⁸⁰ Delengen Lukas 23:40–43.

⁸¹ Mesthi wae, tembungé Sang Sepuh ditujokaké marang para umat Ortodoks sing ngupaya ing pracaya lan melu Sakramèn Gréja.

— Iku kaya jebakan sing dipasang mungsuh kanggo nggawe pasukan ora bisa obah. Tangalashka nyoba nggawe wong asketis ora bisa obah nganggo perkara-perkara cilik nalika dheweke weruh yen ora bisa nglarani dheweke kanthi cara liya. Nanging ngerti yen ana uga tangalashka cilik sing sanadyan mangkono nimbulake karusakan gedhe. Nalika semana, sawijining tangalashka cilik ditakoni: 'Nah, kowe bisa apa?' 'Aku bisa apa?' dhèwèké mangsuli. 'Aku menyang tukang jahit lan tukang sepatu — aku ngacak-acak benangé lan nggawe padha bingung!' Godaan paling gedhé muncul saka bab-bab cilik, lan ora mung ing antarané kita, nanging kadhangkala uga antarané bangsa-bangsa. Wong-wong rohani ora duwe alesan serius kanggo godaan, mula setan nggunakake bab-bab cilik minangka alesan. Dheweke ngerusak semangat wong amarga kabodhoan lan kekanak-kanakan; setan mbentuk ati manungsa manut kersane, lan sawise kuwi wong mau dadi kebas lan mandheg kaya tunggul.

— Geronda, kenapa sawise aku netepake rutinitas lan tertib kanggo urip rohani, lan wiwitane kepengin usaha, aku cepet kelangan kendali marang awak dhewe lan bali maneh marang kabiasaan lawas?

— Kowe ora ngerti awakmu dhéwé? Tangalashka, nalika nyadari yèn kita lagi nglakoni urip rohani, 'ngganti' 'program' kita dadi liyané. Sawise netepake tatanan tartamtu kanggo awake dhewe lan miwiti ngetutake siji dalan, kita malah nemokake awake dhewe ana ing dalan liya. Lan yen kita ora merhatiin, kita mung nyadari iki sawise pirang-pirang dina. Mula saka iku, wong asketis kudu nglawan setan ing kabeh bab (kanthi alesan, mesthi) lan [lan luwih maneh] kudu diawasi dening bapa rohani sing wis pengalaman.

— Apa Setan perang nglawan wong sing ora nindakake karya alus marang awake dhewe?

— Setan ora nyedhaki wong biasa; dhèwèké nyedhaki wong askétis: kanggo nggoda lan mbuwang saka dalan. Mungsuh ora bakal mbuwang wektu kanggo nindakake pakaryan alus karo wong sing ora nindakake pakaryan alus marang dhèwèké dhéwé. Kanggo wong sing nyulam nganggo jarum gelandangan, dhèwèké bakal ngirim setan sing nyulam nganggo jarum gelandangan. Kanggo wong sing nglakoni jahitan alus, dheweke bakal ngutus setan sing uga nglakoni jahitan alus. Kanggo penjahit sulaman sing paling trampil — setan sing ahli ing karya alus banget; kanggo wong sing nggarap awake dhewe kanthi kasar — setan kasar. Kanggo pamula, dheweke ngutus setan pamula.

Wong sing duwé jiwa alus, sing banget penyayang lan peka, kudu ngati-ati, amarga setan ngoyak buntuté lan ndadèkaké wong-wong mau luwih peka, nganti bisa klelep ing kuciwa utawa malah, muga-muga ora, nindakake bunuh diri. Sanadyan setan nggoda manungsa supaya padha mbela wong liya lan padha rebutan, dheweke dhewe ora tau mbela sapa-sapa. Dheweke nggawe wong sing ceroboh dadi luwih ceroboh maneh; dheweke maringi panglipur nganggo pikiran kaya ngene: 'Sirahmu mumet, kowe ora krasa waras; ora apa-apa yen kowe ora tangi kanggo shalat.' Setan malah ndadekake wong sing taat dadi luwih taat, supaya tiba ing kesombongan, utawa nyurung tumindak sing ngluwihi kekuwatane, saéngga wong asketis sing biyen semangat dadi kesel, banjur nyerahake kabèh senjata rohani lan nyerah. Setan nggawe wong atiné atos dadi luwih atos, lan wong sing gampang kapengaruh dadi kakehan sensitif.

Pira wong, ana sing amarga gampang kapengaruh, ana sing amarga sarafé kélangan keteguhan, disiksa insomnia, ngombe pil utawa nandhang sangsara sia-sia ing rumah sakit! Saiki arang banget ketemu wong sing seimbang. Wong-wong wis dadi kaya baterei; mayoritas katon kaya keelektrisan. Lan wong-wong sing ora mlebu pengakuan dosa uga kena pangaribawa setan; padha nduwèni daya magnetis setan, amarga setan nguwasani wong-wong mau. Sithik sing duwé watak tentrem, apa iku priya enom, wanita enom, utawa wong tuwa. Kesurupan setan! Apa kowe ngerti apa iku kesurupan setan? Iku nalika ora bisa nggayuh pamahaman bebarengan karo wong liya.

Setan maringi kita suntikan obat nyeri

Aku kandha marang sawetara dhokter sing lagi rembugan bab bius nalika operasi: 'Biusé setan nggawa akibat serius kanggo wong, déné bius sing kowe wènèhaké malah mbantu wong kuwi.' Anestesi setan kuwi kaya bisa ula sing digunakake kanggo nglumpuhake manuk utawa kelinci supaya bisa dipangan tanpa perlawanan. Nalika setan kepengin ngalahake wong, dhèwèké ngirim setan cilik—'anesthetist'—sadurungé dhèwèké teka kanggo nggawe wong kuwi ora krasa dhisik. Banjur setan dhéwé teka lan nyabik-nyabik wong mau, nindakake apa waé miturut kersané. Nanging kabèh mau diwiwiti saka 'anaesthetist', sing nyuntik kita obat bius, nganti kita kelangan akal. Contone, minangka biksu, kita janji 'ngendhegake gangguan lan celaan' lan nglakoni sumpah suci liyane, nanging sawisé kuwi setan mbingungake kita, lan kita malah nindakake kebalikan saka apa sing wis dijanjekake. Kita miwiti saka siji bab lan pungkasané dadi liyané; kita arep menyang panggonan siji nanging tekan panggonan liyané. Kita ora merhatosake. Apa aku durung tau menehi tuladha kaya ngono sadurunge?

Biyen ing Konica ora ana bank. Nalika wong kepengin njupuk utangan, padha lunga menyang Janina. Sawetara wong saka desa-desa sakupenge padha kumpul lan mlaku pitung puluh loro kilometer kanggo ngutang dhuwit, umpama kanggo tuku jaran. Ing jaman kuwi, nduwé jaran tegesé kowé bisa nyukupi kulawarga: kowé bakal nyambungaké jaranmu karo jarané wong liya kanggo mbentuk tim lan ngolah lahan. Mula, sawijining dina ana petani sing mangkat menyang Yanina kanggo ngutang dhuwit tuku jaran, supaya dhèwèké bisa ngolah tanah nganggo jaran lan ora kudu nglakoni pakaryan abot nganggo cangkul. Dheweke entuk utangan saka bank, banjur lunga nyawang-nyawang ing toko-toko Yahudi. Ana siji pedagang Yahudi weruh dheweke banjur narik dheweke mlebu. "Mlebu ta, kanca tuwo, delengen barang-barang apik iki!" Tukang tani kuwi mlebu toko, lan wong Yahudi mau wiwit njupuk gulungan kain saka rak, milih siji lan mbuwang sijiné. "Jupuk iki," kandhané, "kualitasé apik, lan kanggo anakmu aku malah bakal adol luwih murah!" Tukang tani bodho kuwi mlayu metu saka siji toko lan menyang toko liyané. "Ayo mlebu, kanca tuwo," ujare wong Yahudi liyane, "mlebu; aku bakal adol luwih murah maneh!" Dhèwèké njupuk gulungan kain saka rak ing ngarepé, mbukak gulungané, mbukak jembaré... Akhire, sirahé kanca miskin kita mumet. Luwih manèh, dhèwèké kuwi gampang pitulungan. "Ya wis, apa sing bisa ditindakake," ujare, "awit dheweke wis njupuk gulungan kain saka rak lan mbukak gulungane... lan konon nawakake diskon kanggo bocah-bocah..." Dheweke nyerahake dhuwit sing wis ditarik saka bank marang wong Yahudi kuwi lan tuku gulungan kain, nanging ternyata uga bosok! Lan kenapa dhèwèké tuku sak gulung kain ukuran ? Malah wong sugih waé ora tuku kain sak gulung; padha mung njupuk sak perlu. Akhire, dhèwèké mulih karo sak gulung kain busuk. "Lan endi jarané?" padha takon. "Ya wis," ujare, "aku wis nggawa kain kanggo para kanca!" Nanging apa sing kudu ditindakake karo kain sak akèh kuwi? Dhèwèké malah ngundhuh utang ing bank, ora tuku jaran – mung nggawa gulungan kain busuk! Mula dhèwèké bali manèh marang kegiatan lawasé: ngolah lemah, kerja keras, mbayar utangé! Yen waé dhèwèké tuku jaran, mesthiné dhèwèké wis numpak jaran bali, tuku sawetara barang kanggo omah uga, lan ora perlu manèh kerja abot ing sawah nganggo cangkul. Nanging delengen apa sing kelakon merga cangkemé sing gedhé ing toko-toko Yahudi kuwi! Setan tumindak persis kaya ngono. Kaya pedagang licik, dhèwèké narik kowe sepisanan menyang kéné, banjur menyang kana; dhèwèké ngoyak kowe, pungkasané njamin kowe tekan persis panggonan sing dikarepaké. Lan yèn kowe ora ati-ati, kowe mangkat menyang siji panggonan nanging malah tekan panggonan liya. Setan ngapusi kowe, lan kowe mbuang taun-taun paling apik ing uripmu.

Setan nindakake apa waé kanggo nyegah wong supaya ora entuk manfaat

Setan iku ahli tipu daya. Contone, yen wong rohani diparingi pikiran ala nalika Liturgi Ilahi, dheweke bakal nyadari, langsung tangi saka kahanan kuwi lan ngusir pikiran kuwi. Mula saka iku Setan banjur maringi pikiran rohani marang dheweke. 'Ing buku siji lan sijine,' ujure, 'katulis yen...' Banjur dhèwèké ngalihake perhatiané, contoné marang lampu gantung, lan wong kuwi mikir sapa sing gawé. Utawa setan bisa ngélingaké yèn dhèwèké kudu sowan marang wong lara tartamtu. "Aduh, ora mungkin!" kandhané wong kuwi. "Inspirasi sing apik tenan pas Liturgi Ilahi!" — padahal, sejatiné setan wis nyelonong mlebu ing batiné. Wong iku wiwit kesengsem karo pikirane dhewe lan, mung nalika krungu imam ngumumake, 'Kanthi ajrih marang Gusti lan pracaya, maju!' — bar kuwi padha nyadari yen Liturgi Ilahi wis rampung, dene dheweke dhewe ora melu babar pisan. Nanging sanajan ing kene, ing gréja, nalika biarawati nyalakake lilin ing lampu gantung, aku weruh yèn godaan malah ngalihake perhatian wong-wong tuwa marang kuwi, lan padha ndelok biarawati nyalakake lilin. Iki pancèn polahé bocah-bocah! Bab kaya ngono mung dadi sumber kabungahan kanggo bocah cilik. "Wis dinyalakaké!" — padha kandha. Bocah cilik duwe alesan kanggo iki, nanging piye karo wong diwasa? Utawa, sanajan gerakan kudu dihindari nalika Liturgi Ilahi, godaan bisa nyurung salah siji biarawati kanggo mbalik kaca buku ing mimbar ing wektu sing suci, nggawe swara lan ngganggu umat liyane sing nyembah, sing krungu kresek-kresek lan takon: "Apa kuwi?" Pikirane padha adoh saka Gusti, nalika setan bungah. Mula saka iku, kita kudu ati-ati supaya ora ngganggu wong liya nalika ibadah. Kita nyebabake cilaka marang wong tanpa kita sadhar. Utawa delengen maca kitab ing gréja: nalika sing maca tekan momen paling suci, sing kuduné maringi paedah marang wong, ana kedadeyan langsung: angin nutup lawang kanthi banter, utawa ana wong sing wiwit batuk... Perhatiané wong-wong bakal ngalih, lan ora bakal éntuk paedah saka tembung-tembung suci sing diwaca. Mangkono carané tangalashka makarya.

Oh, yen kowe bisa weruh carane setan makarya! Kowe durung nate weruh dheweke, mulane kowe ora ngerti bab-bab tartamtu. Dheweke nindakake apa wae supaya manungsa ora entuk paedah. Aku weruh iki ing kalivaku dhéwé nalika aku lagi ngomong karo wong-wong. Ora suwe aku tekan titik sing kudu tak tekani—kanggo mbantu para pamirengku—puncaking paguneman—mesthi ana swara langsung muni, utawa ana wong mlebu, lan aku kepotong omong. Setan kuwi nyuntikake ing atiné wong-wong mau kepinginan kanggo ngobrol kosong nalika padha ndelok skete ing sebrang,⁸² , utawa mbantu wong-wong mau nemokake barang sing nyenengake lan nyetel wektu supaya padha teka pas ing momen paling krusial ing obrolan; aku banjur ngganti topik, lan para pamirsa ora entuk manfaat apa-apa. Amarga setan, sing wis ngerti wiwitane obrolan iki bakal rampung kepiye, lan weruh yèn dhèwèké bakal rugi, ngutus wong ing momen paling krusial kanggo ngganggu aku. 'Hei,' ujure wong anyar kuwi, 'Pak, lawangé ana ing endi kéné?' — "Ing kene," wangsulku, "jupuk Turkish delight lan banyu, banjur mlebu saka kono," nanging pas wektu kuwi wong liya mlebu lan ngganggu aku, amarga aku kudu ngadeg lan nyapa wong-wong mau. Sawisé kuwi, klompok katelu teka; manèh aku kudu ngadeg, lan padha miwiti ngobrol: "Sampeyan saka ngendi?" — lan sapiturute, nganti aku manèh kapaksa miwiti saka awal , contone, mbaleni prabédan sing wis tak pratelakaké. Durung sempat aku miwiti, ana wong liya sing muni saka ngisor: "Hey, Bapa Paissius! Sampeyan manggon ing endi? Lawangé ana kéné?" Aku manèh kudu miwiti saka awal.

⁸² Iki nyebutake Kutlumush Hermitage saka Santo Panteleimon Sang Martir Agung, ing ngarepé ana sel 'Panaguda'. — *Cathetan panerjemah*.

Sialan kowe, godaan! Ing sak dina, setan wis nglakoni trik iki marang aku enem utawa pitu kaping, lan aku malah kepeksa... masang penjaga! 'Kowe lungguh ing kana lan jaga supaya ora ana wong teka saka kana. Lan kowe lungguh ing kene nganti aku rampung apa sing tak lakoni.' Dadi enem utawa pitu kaping kowe bisa miwiti nyritakake crita sakabehe, tekan titik sing wong-wong bisa entuk manfaat saka kono, nanging para wong sing gawe ribut kuwi banjur miwiti maneh nggawe pertunjukan kanggo kowe.

Oh, godha—apa sing ditindakake mungsuh! Dheweke tansah ngalihake perhatian kita menyang frekuensi liya. Nalika wong sing taat arep kapengaruh dening sawijining bab kanggo ibadah, dheweke langsung 'klik!'—ngalihake fokusé menyang bab sing bisa ngganggu. Mikir bab rohani maneh? 'Klik!' — dhèwèké nggawa bab liya menyang pikiran. [Mangkono] mungsuh tansah mbingungaké wong Kristen. Yen wong ngerti carané setan makarya, dhèwèké bakal bébas saka akèh bab.

— Geronda, kepiye carane wong bisa mangertèni iki?

— Delengen. Kanthi nggatekake, kowe sinau. Sapa sing paling trampil babagan cuaca? Para panggembala. [Napa?] Amarga padha merhatiin mega lan ngawasi angin.

Sayap manungsa bakal

Wong gampang kapengaruh, apa kanggo kabecikan utawa kaburukan. Luwih gampang kena pangaribawa ala, amarga setan lagi makarya ing kana. Contone, ana wong sing kudu mandheg ngrokok amarga iku mbebayani. Sakwise padha mutusaké mandheg, setan langsung nyedhak lan kandha: 'Rokok iki nikotiné luwih sithik, lan iki ana saringan sing murnèkaké, mula ngerokok sing iki – ora bakal ngrusak awakmu.' Kanthi tembung liya, setan bakal golek alesan supaya wong kuwi ora mandheg ngerokok; dhèwèké bakal nemokaké 'dalane metu' kanggo wong kuwi! Lha, setan isa nemokake akèh alesan kanggo kita. Lan rokok sing ditawakake kuwi malah bisa luwih mbebayani. Mula saka iku, kita kudu duwe tekad. Lan yen kowe ora ngatasi kelemahanmu nalika isih enom, bakal angel ngatasi mengko, amarga nalika wong saya tuwa, tekade saya ringkih.

Yen wong ora duwe tekad, ora bakal bisa nindakake apa-apa. St. Yohanes Krisostomus kandha: 'Kabeh gumantung marang "karep" lan "ora karep".'⁸³ Kanthi tembung liya, kabeh gumantung apa wong kuwi kepengin utawa ora. Apik tenan! Gusti iku apik sacara alamiah lan tansah kepengin sing paling apik kanggo kita. Nanging, kita uga kudu kepengin kuwi. Manungsa mabur sacara rohani kanthi pitulungan loro swiwi: kersaning Gusti lan kersaning dhèwèké. Gusti wis langgeng nancepake siji swiwi—kersaning Gusti—ing salah siji pundhak kita. Nanging supaya bisa mabur sacara rohani, kita uga kudu nancepake swiwi kita dhéwé—karsa manungsa—ing pundhak liyane. Yen wong nduwé karsa sing kuwat, mula dhèwèké nduwé swiwi manungsa sing ngimbangi swiwi Ilahi, lan dhèwèké mabur. Nanging yèn karsané wong durung cukup maju, dhèwèké kepengin mabur, nanging malah ambruk. Dhèwèké nyoba manèh—lan kedadéan sing padha bola-bali!

— Geronda, apa bisa ngembangaké kersaning dhéwé?

— Apa kita durung ngomong manawa kabeh bisa dikembangaké? Kabeh wong nduwé karsa — ana sing sithik, ana sing luwih akèh. Nalika wong condhong marang tapa brata, nalika padha ndedonga lan nyuwun

⁸³ 'Mula... Gusti iku setya, lan sawise janji nylametake kowe, mesthi bakal nylametake kowe; nanging – kaya sing wis dijanjekake. Lan kepiye Panjenengané janji? Yen kita dhéwé kepengin, yen kita manut marang Panjenengané, lan ora mung, ora nalika kita tetep ora aktif, kaya watu lan wit.' Cf. *St John Chrysostom*. Karya. Jilid 11. Buku 2. St Petersburg, 1905. kaca 607.

marang Gusti supaya nambah karsané, Gusti bakal nulungi. Wong kudu nyadari yèn dhèwèké ora kasil, tegesé dhèwèké ora nggunakake kersané babar pisan, utawa nggunakake kanthi kurang, malah kersané dadi ringkih, saéngga manèh ora ana paédahé. Umpamane ana manuk sing siji swiwane kuwat, nanging sijiné diabaikan. Bulu ing swiwi kuwi wiwit rontok, lan pungkasané manuk kuwi ora bisa mabur kanthi becik. Salah siji swiwane isih apik, nanging swiwa sijiné kaya sisir sing pecah. Manuk iku nggebuk swiwa mau, nanging angin langsung mlebu liwat, mula ora bisa mabur. Manuk kuwi rada oleng lan mabur sirah kebawah. Kanggo mabur, swiwa kapindho uga kudu utuh.

Sing tak maksud yaiku, kaya mangkono, yen ana wong sing kepengin mabur kanthi bener, sacara rohani, ing saben wektu, dheweke kudu waspada lan ora ngliwakake karsa manungsa. Apa sing ditindakake Tangalashka? Iku nyedhak kanthi meneng lan nyabut dhisik siji bulu cilik saka swiwi manungsa, banjur siji sing rada luwih gedhe, lan banjur, yen wong iku ora waspada, iku narik metu uga siji bulu gedhe, supaya wong iku kepengin mabur nanging ora bisa. Lan yen mungsuh wis nyabut pirang-pirang bulu, wong kuwi nalika nyoba mabur malah mabur sirah-kaki, amarga angin mlayu bebas liwat sayap kemauané sing wis bolong. Sayap Ilahi tansah kebak bulu; iku 'lengkap'; setan ora bisa nyabut saka sayap Ilahi iki. Perhatiané manungsa kudu diarahaké supaya ora gampang kesel lan ora ngidini setan nyabut bulu saka swiwingé. Nalika manungsa alon-alon wiwit males utawa ora peduli, kersané bakal ilang kekuwatan. Lan yèn manungsa dhéwé ora kepéngin [nyambut gawe sacara rohani], apa sing bisa ditindakake Gusti Allah? Gusti ora kersa campur tangan, amarga Panjenengané ngajèni kabebasan manungsa. Kanthi mangkono uga, manungsa ndadèkaké swiwi Gusti dadi ora ana gunané. Nanging, nalika manungsa nduwèni karsa—tegesé swiwi dhèwèké ora rusak—maka apa sing dikarsaaké Gusti, manungsa uga karsa. Lan banjur manungsa mabur.

— Geronda, apa sejatine 'penerbangan' iki? Apa sampeyan maksud kepinginan tumrap kamajuan rohani, kepinginan tumrap kaslametan?

— Mesthi, adhiku! Nalika aku ngomong 'penerbangan', maksudku paningkatan rohani; dudu mabur menyang wit pinus!

— Geronda, panjenengan biyen ngendika yèn wong bisa ngolah lan nanem lemah, nindakake kabèh sing dibutuhaké, nanging pungkasané ora entuk panèn siji grèntah.

— Inggih, punika leres. Setan nyolong gaweyané wong sing ora waspada. Nanging wong sing waspada lan kanthi temenan ngupaya kaslametan nyawane — makarya, makmur, ngasilaké woh, kapenuhan rohani lan bungah kados malaikat.

Bab 3.

Bab kauntungan sing dipikolehi saka paseduluran sing becik

Hubungan Sedulur

— Geronda, aku kuwatir nalika kowe kandha yèn taun-taun kang angel bakal teka ing ngarep kita.

— Padha rukun lan guyub, siap rohani lan wani, dadi siji awak, lan aja wedi apa-apa. Gusti Allah uga bakal nulungi. Tumbuhaké katresnan rohani; kados katresnan ibu marang anaké. Jalinana sesambetan kados sedulur; uripna pangorbanan dhiri ing antaramu. Lan kita bakal bisa ngliwati dina-dina angel sethithik demi sethithik.

Kita para biksu mesthi mundur saka donya lan ninggalake kanca-kanca lan kulawarga kanggo mlebu kulawarga agung Adam lan Gusti. Nanging para umat awam kudu njaga sesambetan karo kanca-kanca lan kenalan sing padha semangat spiritual supaya bisa saling mbantu. Yen wong Kristen sing urip ing donya tetep nyambung karo wong-wong sing padha mikir babagan rohani, mula dheweke nduwé wong sing bisa dadi sandaran. Ora preduli sepira rohani uripmu, duwé kanca-kanca sing apik (apamanèh ing jaman saiki) iku penting. Hubungan karo wong-wong sing mikirake babagan rohani iku banget mbiyantu wong Kristen (luwih saka mung maca buku rohani), amarga kabungahan saka paseduluran rohani iki mbangkitake semangat sing kuwat kanggo nglakoni pangibadah rohani. Uga apik yen ing pakaryan utawa ing papan kerja ana wong-wong sing mikirake babagan rohani sing padha kenal siji lan sijine supaya bisa saling mbantu. Contone, bisa muncul masalah ing antarane kanca kerja lan dibutuhake dukungan bebarengan. Yen wong-wong sing mikirake babagan rohani ora padha kenal, bisa uga padha ora wani ngomong siji lan sijine.

— Geronda, umpama ana wong sing biyen tau nolak mbantu kita bab apa wae, lan saiki kita ragu-ragu njaluk tulung maneh marang dheweke. Apa kuwi bener?

— Ora, ora. Mbok menawa dhèwèké durung bisa mbantu biyèn. Iku kaya nalika kowe njaluk salib marang aku lan aku maringi. Wektu liyane kowe njaluk maneh, nanging aku ora duwe, lan mesthi aku ora maringi. Banjur aku tuku sawetara salib supaya aku duwe kanggo diwenchake, nanging kowe teka lan ora njaluk, sanajan aku nggenteni kesempatan kanggo maringi.

Saiki, wong-wong padha manggon ing blok apartemen sing padha nanging ora padha kenal siji lan sijine. Nanging biyen ana rasa guyub rukun sing mbantu wong padha kenal siji lan sijine, lan padha nyengkuyung siji lan sijine nalika ana ing kahanan butuh. Contone, yen ana wong lagi lelungan nganggo delman lan ketemu kenalan ing dalan, dheweke bakal takon: 'Saka ngendi kowe teka, lan arep menyang ngendi? Aku uga arep menyang kana. 'Mungguh, ayo bareng.' Utawa yen ana wong arep menyang panggonan kanthi numpak jaran, dheweke bakal menyang tangga teparo lan takon, 'Kowe arep menyang ngendi? Yen kowe bisa nunggu, aku bakal mangkat numpak jaran telung jam maneh lan bisa nggawa kowe bareng.' Utawa dheweke bakal kandha, 'Aku arep menyang panggonan siji-sijine sesuk. Ayo mampir lan nginep ing omah kita bengi iki, supaya esuk kita bisa mangkat bareng.' Wong-wong padha mikirake tangga tepare, lan saben ana kesempatan kanggo mbantu, padha ora sungkan. Wong-wong padha duwe perhatian sing tulus marang siji lan sijine, lan padha takon mung kanggo antisipasi, supaya bisa nulungi. Malah padha duwe kanca-kanca apik ing desa liyane.

— Geronda, apa paedahé wong-wong sing nyambung sacara rohani siji lan sijiné?

— Saiki, sanajan wong-wong rohani ora kepengin kaiket siji lan sijiné, setan bakal meksa supaya padha kaiket. Dina iki, liwat akèh kejahatanane, setan nggawa kabecikan paling gedhé marang manungsa. Contone, yèn bapak sing precaya kepengin golek guru privat kanggo anak-anaké, dhèwèké bakal kepeksa golek guru sing becik lan taat, amarga dhèwèké arep nggawa wong kuwi mlebu ing omahé. Ing sisih liya, guru sing taat sing durung entuk jabatan lan kepengin mulang privat marang bocah-bocah bakal nggoleki kulawarga sing becik supaya krasa aman. Utawa tukang sing urip rohani—apa pelukis utawa tukang listrik—bakal nggoleki gawean karo kulawarga sing becik supaya krasa tentrem, amarga ing omah donya bakal ngundang masalah kanggo awake dhewe. Wong Kristen sing nduwé omah uga bakal nggoleki tukang sing becik lan wong sing nduwé iman kanggo makarya ing omahé. Kabeh mau bakal nggoleki wong rohani sing bisa diajak kerja bareng. Mula,

sethithik demi sethithik, wong-wong rohani saka kabèh pakaryan lan kabèh widang kawruh bakal padha kenal siji lan sijiné.

Pungkasané, setan, sanajan ora dikarepake, nindakake kabecikan lumantar kejahatanané: dhèwèké misahaké wedhus saka kambing. Wedhus bakal dipisahaké saka kambing lan bakal urip dadi siji kandhang bebarengan karo Sang Gembala.⁸⁴ Ing jaman biyen, ing désa-désa, para tani padha maringi wedhus lan kambing marang panggembala—ana sing limang, ana sing sepuluh—lan wedhus padha ngembala bareng karo kambing, amarga nalika semana kambing-kambing mau wicaksana lan ora nyundhul wedhus nganggo tandhuké. Saiki, wedhus gembel wis dadi galak lan nyabet wedhusé Kristus kanthi nyeri. Wedhusé nggenteni gembala sing becik lan kepéngin kawanan sing mung diisi wedhus. Amarga donya iki saiki mung pantes kanggo wong-wong sing urip ing dosa. Mula, manungsa bakal dipérang. Wedhus lan wedhus gembel bakal misah-misah. Wong-wong sing kepengin urip rohani bakal alon-alon nemokake yèn urip ing donya iki ora mungkin; padha bakal ngupaya golek sedulur pracaya kaya dheweke, golek bapak rohani, lan adoh luwih saka dosa. Pancen kabecikan iki sing saiki ditindakake setan, sanajan dheweke ora kepengin nindakake kuwi. Lan saiki, ora mung ing kutha nanging uga ing desa, kowe bisa weruh yen ana sing padha kesusu menyang pusat hiburan lan urip tanpa peduli, dene liyane padha kesusu menyang pangibadah bengi, ibadah, lan kumpul rohani, lan wong-wong iki padha manunggal.

Iku pancen pas banget karo kahanan saiki, nalika setan malah ora niat nindakake kabecikan kuwi. Lan saiki, ora mung ing kutha nanging uga ing desa, kowe weruh ana wong-wong sing kesusu menyang pusat hiburan lan uripé tanpa peduli, déné liyané kesusu menyang pangibadah bengi, ibadah doa, lan kumpul rohani, lan wong-wong kuwi padha raket banget. Kita padha raket banget nganti padha nyebut siji lan sijiné 'sedulur'. Wong-wong kuwi wong donya, nganggo pola pikir donya; padha ora maca Injil utawa buku rohani, nanging padha ora péngin pisah siji lan sijiné. Padha nduwé ikatan sedulur sing kuwat banget ing wektu angel. Nalika perang, kita—tentara saka satengah batalion sing padha—urip bareng rong taun lan luwih raket tinimbang sedulur, amarga kita padha ngliwati kasangsaran lan bebaya bebarengan. Kita padha raket banget nganti padha nyebut siji lan sijiné 'sedulur'. Wong-wong mau iku wong donya, kanthi cara mikir donya; padha ora maca Injil utawa buku-buku rohani, nanging ora ana siji waé saka kita sing kepéngin pisah saka liyané. Para priya mau nduwé pendhidhikan lumrah, donya—ing teges sing paling apik—nanging padha nduwé bab sing luwih ageng: katresnan lan paseduluran. Salah siji kanca perang kita bubar seda, lan kanca-kanca liyane padha teka saka pojok-pojok negara kanggo rawuh ing panguburane. Lan sawetara dina kepungkur, salah siji kanca perange teka mrana kanggo ngunjungi aku. Piyé kencengé dhèwèké nyekel aku ing pelukane! Aku ora bisa uwal!

Saiki kita lagi perang karo setan. Mula, padha usaha luwih keras supaya luwih raket siji lan sijine, supaya dadi kaya sedulur sejati. Kanthi mangkono, bebarengan kita bakal mlaku ing dalan sing wis kita pilih, munggah bebarengan ing dalan sing curam menyang Golgota sing manis.

Babagan paseduluran rohani

— Geronda, wingi panjenengan ngandhani kita manawa panjenengan ngrasa kabeh wong sing panjenengan temoni ing sawetara dina kepungkur iku sedulur panjenengan. Apa iku paseduluran rohani?

— Kita sedulur daging karo kabèh wong. Kita kabèh sedulur, lan kita kabèh abdi Gusti. Kita para pracaya, luwih manèh, uga, déning sih-rahmat, anak-anaké Gusti, ditebus déning Rahangé Gusti Allah kita. Ing gesang

⁸⁴ Delengen Yohanes 10:16.

rohani, kita, ing daging, sedulur lumantar Adam, lan sacara rohani, sedulur lumantar Kristus. Wong-wong sing urip rohani ngrasakake ikatan sedulur rohani iki ing antarané wong-wong mau. Padha mikir bab-bab sing padha, padha ngupaya bab-bab sing padha, padha nguber siji tujuan. Nanging yèn, umpamané, kowé nduwé adhine wadon saka getih sing urip manut karepé dhéwé, kanthi cara donya, kowé ora bakal ngrasakake ikatan sedulur rohani karo dhèwèké.

— Apa paseduluran rohani bisa pegat?

— Nalika siji wong mandheg urip rohani, pasedulurané karo wong liya sing urip rohani uga mandheg. Dudu wong liya sing urip rohani sing mundur, nanging wong sing wis mandheg urip rohani sing misahake awake dhewe saka liyane; kaya déné luwih wong urip manut Gusti, luwih cedhak dhèwèké marang Gusti, mangkono uga luwih dhèwèké adoh saka urip manut Gusti, luwih adoh dhèwèké ngilang saka Panjenengané. Lan kaya Rahmat Ilahi iku daya sing tumindak saka adoh lan disalurake marang manungsa, mangkono uga energi alaé setan iku daya sing tumindak saka adoh lan disalurake. Yen, umpama, ana loro jiwa sing ana ing kahanan rohani lan salah sijiné mikir marang sijiné, mula ana sambungan rohani antarané lan siji jiwa nyalurake daya ilahi marang sijiné. Mangkono uga, loro jiwa sing urip ing dosa lan duwé komuni tartamtu: salah sijiné nampa pangaribawa setan saka sijiné saka adoh; ana 'telegram' sing dikirim saka siji marang sijiné.

— Geronda, nalika salah siji saka loro wong sing duwé sambungan setan kaya ngono owah dadi luwih becik, apa kuwi mbantu sing sijiné?

— Inggih. Dhèwèké ora nampa wangsulan, amarga wong sing wis owah dadi luwih becik kuwi ora, kaya-kaya, ngangkat gagang telpon [spiritualé]. Sambungané diputus, lan hubungané ora ana manèh. Mula, ana kamungkinan yèn wong sing ditinggal tanpa wangsulan kuwi bakal mikir bab iki, lan, yèn dhèwèké kersa, iki bisa mbantu dhèwèké.

— Nalika kita sesambungan karo wong sing nduwéni hawa napsu, lan hawa napsu kuwi ora nduwéni pangaruh ala marang kita, apa kuwi ateges kita ngaruh marang wataké?

— Yen kita duwé kahanan rohani, kasucian, mula kita nduwéni pangaruh gedhé marang wong-wong mau, amarga [ing kahanan kuwi] padha kapengaruh déning Rahmaté Gusti Allah, lan kanthi mangkono tangga teparo kita éntuk manfaat. Nalika kita sabar marang sedulur kita amarga katresnan, dhèwèké bakal mangertèni kuwi. Kahanan sing padha uga ditrapake marang niat ala: yen kita nyimpen iku, dhèwèké uga bakal nyadari, sanajan ora katon saka njaba. Apa waé sing diduwèni jiwa, kuwi sing bakal ditularaké [marang jiwa liyané]. Gairah nularaké gairah, nesu nularaké nesu, ambek nularaké ambek. Nanging peparing sing kebak sih saka jiwa sing wis diparingi sih bakal nularaké peparing sing kebak sih marang tangga teparo.

— Dadi, apa sesambungan karo wong-wong sing luhur budi uga mbiyantu?

— Mesthi wae. Yen kowe mlebu ing kamar sing terus-terusan dibakar kemenyan, nalika kowe metu, awakmu dhéwé bakal ambu kemenyan. Yen kowe mlebu ing kandhang jaran, kowe bakal nggawa ambu kandhang jaran. Sawisé ngunjungi omah donya, kowe bakal ambu wewangian donya. [Aku kelingan] nalika jaman pendudukan kita nandur limang hektar melon macem-macem jinis: siji jinis Amérika saka paguron luhur pertanian—melon putih, gedhé kaya ngéné lan legi banget—uga melon 'Arg', jinis lokal, lan liya-liyané. Yen labu siam tuwuh jejere melon Amerika, rasa legi saka melon bakal pindhah menyang labu siam. Labu siam dadi luwih legi, dene melon malah ilang rasa. Iki kelakon liwat penyerbukan, amarga tawon mabur saka kembang siji menyang kembang liyane. Yen sampeyan weruh melon sing duwé 'pusar' gedhé, sampeyan bisa yakin yèn iku thukul jejere courgette.

Yen melon 'Arg' tuwuh jejere melon sing apik, bakal nyolong rasa legané saka melon sing apik kuwi. Melon sing apik bakal ilang rasa legané, nanging paling ora ing kéné, uga bakal dadi melon. Nanging yen courgette dumunung jejere melon sing apik, bakal dadi luwih legi, lan banjur butuh sak genggem uyah nalika dimasak. Melon sing apik malah rugi, lan courgette uga ora entuk paedah. Yen, nanging, siji melon jejere melon liyane, sing apik bakal rugi, nanging sing siji dadi luwih legi. Sing tak maksud yaiku yèn wong Kristen sing durung akèh kamajuan rohani dilebokaké cedhak karo wong sing wis majeng rohani, sing majeng kuwi bisa kesel, utawa bisa ngalami cilaka rohani, nanging sing durung maju kuwi bakal éntuk manfaat. Nanging yèn wong donya sing ora pracaya dilebokaké cedhak karo wong rohani, mula gawéan lan wektu wong donya kuwi bakal mubazir. Yen ana tembung sing diucapake wong liya nyentuh wong donya, iku wis paling akeh sing bisa. Nanging yen dheweke nerangake apa sing diomongake miturut filsafat donyane dheweke—tegesé, yen dheweke nampa iku nganggo semangat donya—dheweke ora bakal entuk manfaat. Kanthi tembung liya, dheweke bakal tetep dadi zucchini, sanajan rasane rada luwih manis.

Wicaksana ing komunikasi

Ing tentara, ing korps sinyal, kita duwe bagan identifikasi sing nyathet ciri-ciri tartamtu sing nerangake kanthi cetha stasiun radio endi sing dadi milik kita lan endi sing dadi milik mungsuh; kita ngerti stasiun radio kita dhewe. Sawetara wektu, nalika sesi latihan khusus babagan teknik nampa radio, kita nyetel stasiun radio perantara lan nyoba ngenali afiliasi stasiun mungsuh. Kita bakal takon, 'Iki apa?' — utawa kandha, 'Siji!' — banjur ngrungokake wangsulané, supaya bisa nangkep kesalahane. Kanthi tembung liya, yen kita ora bisa ngenali stasiun radio kanthi pasti, kita ora percaya lan nyoba ngenali maneh. Mangkono uga ing urip rohani: nalika kita weruh yen sawijining 'stasiun radio' dudu duweke kita, kita kudu kandha marang awak dhewe: 'Ngapa aku kudu makarya karo stasiun iki? "As if!" Nalika sawijining operator radio, nyadari yèn sawijining stasiun radio kagungané wong liya, kepéngin ngoperasèkaké — kuwi kaluputan sing abot. Nanging sepira luwih abot kaluputane nalika dhèwèké ngerti yèn stasiun radio kuwi ora mung kagungané wong liya, nanging uga mungsuh — lan dhèwèké kepéngin ngoperasèkaké karo mungsuh! Sing arep tak aturake yaiku, ing babagan sesambetan kita karo wong liya, kita kudu mikir luwih dhisik lan waspada. Lan tumindak sing paling bisa dipercaya yaiku saben wong njaluk pitutur marang bapak rohani.

Kita uga kudu ati-ati nalika ngobrol, amarga asring diwiwiti karo topik rohani nanging pungkasané dadi gosip. Ora mung mbuang wektu, nanging uga ngrusak nyawa dhéwé liwat ngadili, amarga kita ora nduwé hak ngadili sapa waé. Kita ora duwe hak ngadili apa sing kedadeyan ing donya. Yen kita bisa, sawisé ngomong bab apa waé kanthi ati abot, kita kudu nyoba mbantu mbenerake kahanan sing ala. Uga aja ngadili wong sing wis seda, amarga, kabeneran, nyawa kabèh manungsa ana ing tangané Gusti Allah.

Aku weruh yèn kanggo akèh wong, siji tembung sembrono asring cukup kanggo ngrusak pikirane. Apa kowe nyadari sepira ati-ati kita yen ana pajak kanggo tembung-tembung sing kita ucapake? Yen kita diandhani, 'Kowe bakal ngucapake tembung iki pirang-pirang, kowe kudu mbayar iki,' mesthi kita bakal ngetung tembung-tembung kita. Nalika telpon, kita pancen mikir apa sing arep diomongake lan sepira akeh sing arep diomongake, amarga kita mbayar kanggo nelpon. Akeh wektu sing kesia-sia amarga tembung-tembung saiki.

— Geronda, ing **The Ladder** ditulis yèn panènana iku anaké saka kebencian. Nanging apa gosip prasaja bisa ngandhut katresnan?

— Inggihi. Yen kowe tresna banget marang sawijining nyawa lan weruh yen wong liya iri, kowe bisa ngomong apa wae kanggo mbela dheweke supaya wong liya ora iri. Kabèh kudu diuji. Nanging, wong sing cacat

utawa rusak sing pracaya yen dheweke diperlakokake kanthi ora adil, lan mulane dadi sedhih utawa nesu lan ngetokake rasa nesune bab sawijining prakara, bisa nyebabake karusakan marang nyawa liyane sing malah setan ora bisa nindakake. Yudas nesu amarga mubaziré mur marang wanita sing nggawa mur, lan kandha yèn mur kuwi isa didol lan dhuwité dibagi marang wong mlarat. Para rasul liyané, sing nduwèni Kasucian, uga kapengaruh déning Yudas.⁸⁵ Padha weruh beneré omongan Yudas saka njaba lan kapengaruh, amarga padha ora ngerti atiné sing seneng dhuwit. Lan Kristus malah nyerahake kothak dhuwit marang Yudas kanggo nyukupi napsune, lan dhèwèké '*ngemban beban sing abot banget* kanggo dhèwèké.'⁸⁶

— Geronda, nalika ana loro wong ora sarujuk lan padha njaluk pendapat marang wong katelu, apa sikapé wong katelu kuwi?

— Yen dheweke ngadhepi wong-wong sing perselisihane babagan perkara pribadi, luwih becik dheweke nyatakake panemune ing ngarepe loro-lorone. Yen ora, saben wong bakal nggunakake tembung kanggo kauntungané dhéwé. Nanging, yen tembungé wong sing panemune ditakoni kuwi nduwé bobot, mungsuh-mungsuh bakal nggunakake sing wis diomongaké minangka artileri abot lan wiwit nyerang siji lan sijiné tanpa welas asih. Lan peluru-peluru iki bakal nabrak panyaturé dhéwé, sanajan dhèwèké ora nyana. Mula saka iku, sak isa-isane dhèwèké kudu ngindhari wong-wong kaya ngono, supaya bisa njaga tentrem ing ati lan bisa ndedonga kanggo tentrem antarané wong-wong mau — lan pancèn kanggo tentrem ing saindenging donya. Yen dhèwèké ora bisa sakabèhé nyingkiri wong-wong sing seneng gawé godaan, paling ora dhèwèké kudu nyegah ngomong kakehan, supaya godaan dadi luwih sithik. Kasunyatan yèn sawatara wong ora nduwèni niat ala, nanging mung cethek, ora ana gunané, amarga padha uga gawé godaan liwat kecethèkané.

Katresnan ibu

— Geronda, yèn sawijining wong nduwèni loro sipat, katresnan lan tata krama sing nggatekake, apa kuwi ateges yèn dhèwèké nduwèni manah sing suci?

— Beda-beda. Asring iku mung kesopanan donya. Ya, akèh wong sing apikan lan sopan, nanging kuwi ora ateges duwé kasucian batin utawa semangat pangorbanan dhiri. Wong-wong kuwi pancen nduwé watak apik, nanging kuwi dudu intiné ing kéné. Wong sing nampilaké tata krama donya lan munafik bisa nyebabaké akèh cilaka. Amarga wong liya kapancing, mbukak atiné marang wong kuwi, lan pungkasané nyia-nyiakan pangurmatané marang wong donya sing ora ngerti apa tegese pangurmatan. Kabeh mau padha kaya menehi drachma emas marang wong-wong sing mung kenal koin perunggu. Uga aja mbuwang wektu tanpa tujuan nyoba menehi pitutur rohani marang wong-wong sing seneng obrolan donya lan kanthi egois nyatakake panemune dhéwé.

— Geronda, kepiye yen ana wong sing duwe masalah, teka marang sampeyan lan ngomong bab kuwi tanpa enteke, senajan wektu kuwi masalahé wis rampung diatasi sakwatesé? Kapiye tumindak sing kudu ditindakake ing kahanan kaya ngono?

— Nalika padha teka kapisan, padha duwe alesan: kudu ngeculake apa sing ana ing atine lan nganggep pantes njupuk akeh wektu sampeyan. Ing kahanan kaya ngono, sampeyan kudu ngrungokake. Yen sampeyan

⁸⁵ Delengen Mat. 26:6 sarta salajengipun; Mrk. 14:3 sarta salajengipun; Yoh. 12:3 sarta salajengipun.

⁸⁶ Yohanes 12:6.

ora ngrungokake, wong kuwi bakal mikir yen sampeyan wis muak karo dheweke utawa ora ngerti dheweke. Nanging, yen sawise kuwi dheweke terus mbaleni perkara sing padha bola-bali, kandhaa marang dheweke: "Dudu amarga aku ora gelem ngrungokake kowe, nanging iki ora ana gunane kanggo kowe. Kowe malah nggawé mangsa adhem saka mangsa panas. Nanging saiki kahanané wis luwih becik; iki mangsa semi. Mangsa panas bakal teka ora suwe maneh. Nanging ing mangsa panas kowe bakal kelingan adhemé mangsa adhem lan nggetak [amarga pikirane dhéwé]." Nanging, kadhangkala sanajan ing sesambetan antarane wong-wong rohani, kedadéyan kaya ngéné: ana siji wong sing nyritakaké lara atiné marang wong liya, nanging sing ngrungokaké ora gelem krungu, supaya kabungahané dhéwé ora ilang. Dhèwèké bisa pura-pura kesusu utawa ngganti topik supaya tetep tentrem. Iki pancèn setan banget. Kaya ana wong sing lagi seda ing sacedhake aku, nanging aku malah mlaku sithik adoh lan miwiti nyanyi lagu-lagu. Nanging piye karo *'menangis bareng karo sing nangis'*?⁸⁷ Apamaneh yen babagan serius ing Gereja. Yen wong Kristen [sanajan mangkono] ora ngrasakake susahé wong liya, mula dhèwèké ora kalebu Anggota Awaké Gereja.

— Lan yen aku ora bisa nemokake alesan kanggo kaluputan wong liya, apa kuwi ateges atiku atos?

— Kowe ora nemokake alesan kanggo wong liya, nanging kowe nemokake alesan kanggo awakmu dhéwé? Mula ora bakal suwe Kristus uga ora bakal nemokake alesan kanggo kowe. Yen wong ora waspada, atiné bisa dadi atos kaya watu ing sekejap. Lan ing sekejap uga bisa dadi alus manèh. Duwéna ati kaya ibu. Kowe ngerti raosé ibu: dhèwèké ngapura kabèh lan kadhangkala pura-pura ora weruh marang sawatara polah nakal. Sabar lan ngapura; welas asih marang wong liya, supaya Kristus uga welas asih marang kowe.

— Geronda, kepiye carane ati bisa ngrembaka?

— Atine saya amba nalika kowe tansah ngapura tumindak ala, cacat, lan kelalen wong liya lan ndeleng wong-wong mau kaya ing pangilon. Mesthi wae, Iblis kadhangkala bisa nyusupake pikiran bab wong liya, utamane yen ana sabab sing nyata. Nanging, apa kita nampa utawa nolak pikiran-pikiran kuwi, iku gumantung marang awake dhewe. Kanthi nyelehake awak dhewe ing panggonane wong liya, kita bakal nambani wong mau kanthi welas asih lan ngapura. Saliyane, yen ana tumindak sing ora amarga niat ala nanging amarga ora mikir luwih dhisik, iku bisa dipahami lan ora nyebabake reaksi negatif [ing kita]. Kasunyatan yen ana kelemahan manungsa iku lumrah lan umum kanggo kabeh wong. Sing ala yaiku anané watak ala ing manungsa.

— Yen ana wong sing kahanané ala lan aku ana ing kahanan apik, apa aku bisa ngaruh marang dhèwèké?

— Lan piye yen sing nggodha nyajikake prakara iki marang kowe kaya ngene? Apa sing ndadekake kowe mikir yen kowe ana ing kahanan sing luwih apik? Wiwit aku miwiti pracaya yen aku luwih apik tinimbang wong liya, lan ngrasakake welas marang dheweke, aku ora kena terus welas marang dheweke, nanging marang awakku dhewe. Sanajan nalika [seorang Kristen] weruh yen tanggane pancen ora apik tenan, dheweke tetep mbela lan golek alesan kanggo dheweke. Dheweke ora nggoleki alasan mung kanggo awake dhewe; dheweke rumangsa luwih ala tinimbang wong liya, lan ngrasakake lara amarga kejahatané dhéwé. Dheweke ngakoni yèn sanadyan Gusti wis maringi akèh, dheweke ora maringi apa-apa bali, lan kandha: 'Gusti Allah, aja ngétung aku; buwang aku. Aku ora nindakake apa-apa. Tulung wong liya.' Wong sing sejatine makmur ora ngrasa wis nggayuh kemajuan gedhe, nanging mung ngrasakake pangapuraning ati sing jero, andhap asor, lan katresnan ilahi kanthi kabungahan sing ora bisa diucapake.

⁸⁷ Roma 12:15.

Bab 4.

Babagan carane Gusti katarik welas asih lumantar pangurmatan

Apa iku pangurmatan?

— Geronda, apa iku pangurmatan?

— Rasa ajrih iku wedi marang Gusti Allah, andhap asor ing batin, lan kepekaan rohani. Wong sing ajrih bisa kroso isin, nanging isin kuwi ngucurake madu ing atine; ora nggawa sangsara nanging kabungahan ing uripe. Gerakané wong sing ngajèni alus lan tepat. Dhèwèké cetha ngrasakaké rawuhé Gusti Allah, Malaikat, lan para wali; dhèwèké ngrasakaké rawuhé Malaikat Penjaga sing ngawasi dhèwèké. Ing pikirane, dhèwèké tansah éling yèn awaké iku candhi Roh Suci.⁸⁸ Lan dhèwèké urip prasaja, suci, lan kasucèkaké. Wong sing taat tumindak kanthi tliti lan andhap asor ing endi wae; dhèwèké rumangsa banget marang saben benda suci. Contone, dhèwèké ngati-ati supaya ora mbalik punggung marang ikon; dhèwèké ora bakal nyelehake Injil, buku rohani utawa barang suci ing panggonan sing digunakaké wong lungguh, kaya ing sofa utawa kursi; yèn dhèwèké ndeleng ikon, atiné kebak kabungahan lan matané kebak luh. Sanajan mung ndeleng jenengé Kristus sing ditulis ing endi waé, dhèwèké kanthi ngajèni nyium jeneng kuwi, lan atiné kabungahan saka jeroné. Sanajan dheweke weruh potongan koran sing ana ing lemah, sing ing kono, umpama, ana jeneng Kristus utawa tembung 'Gereja Suci Tritunggal', dheweke bakal nundhuk, njupuk potongan kuwi, nyium kanthi ngajeni, lan krasa sedhik amarga wis dibuwang ing lemah.

— Dadi, Geronda, ketakwaan iku siji bab lan pangurmatan iku bab liya?

— Kasucian⁸⁹ kaya wewangen, dene pangurmatan kaya kemenyan. Kanggo aku, pangurmatan iku kabecikan paling agung, amarga wong sing ngajeni narik Kasampurnaning Gusti marang awake dhewe; dheweke dadi wadah kanggo Kasampurnan, lan iku kanthi alamiah manggon karo dheweke. Banjur, nalika Rahmaté Gusti sumunar lumantar dhèwèké, kabèh wong ngajèni lan nresnani dhèwèké, déné wong kang ora isin-isin marakaké rasa muak ing wong diwasa lan bocah-bocah.

Kowe para wanita kuduné nduwé rasa ajining luwih gedhé tinimbang priya. Miturut sipaté, wanita kuduné tansah ngajèni. Yèn priya ora nduwé rasa ajining, dhèwèké mung ora peduli. Nanging yèn wanita kelangan rasa ajining, dhèwèké bakal nindakake kaluputan abot. Ana sawijining priya sing kandha marang aku: "Aku karo garwaku lagi nglakoni ibadah menyang Panggonan Suci lan menyang Kali Yordan. Nalika aku mlebu ing banyune lan adus, dheweke lungguh ing pinggir kali mung ngglundhungake sikile ing banyu Yordan! 'Heh,' ujarku, 'kowe!' Apa sing kok lakoni ing kene? Apa kowe teka ing Kali Yordan mung kanggo ngumbah sikilmu?" Aku banjur nesu lan ngomel marang dheweke. Kayane bojone iku wong sing pancen ora peduli lan ora paham dhasar-dhasar, dene priya sing kasihan kuwi wong sing taat banget.

⁸⁸ Delengen 1 Kor. 3:16 lan 6:19.

⁸⁹ Kanthi tembung 'kesalehan', Sang Sepuh ngrujuk marang pangibadah wujud njaba sing ora ana kahanan batin sing cocog.

Bab kasucian sing ditularake

— Geronda, kepiye carane entuk kesalehan?

— Para Bapa ngendika manawa kanggo entuk kesalehan, wong kudu manggon utawa gawe kanca karo wong-wong sing wis nduwèni kesalehan lan ngamatake tumindaké. Nalika Paisios Agung ditakoni wong carane entuk ajrih marang Gusti, dhèwèké mangsuli: "Gandhengana karo wong-wong sing tresna marang Gusti Allah lan wedi marang Gusti Allah, supaya kowe uga bisa nduwé rasa wedi marang Gusti Allah." Iki, mesthi waé, ora ateges yèn wong mung ndelok apa sing ditindakake lan nyonto saka njaba tanpa ngrasakaké makna tumindak mau ing jeroné ati, amarga yèn mangkono iku dudu kesalehan sejati, nanging kesalehan palsu. Sing palsu nolak. Kesalehan iku sih rahmaté Gusti ing sajroning manungsa. Wong sing saleh nindakake apa sing ditindakake amarga kuwi sing dirasakaké ing sajroning atiné. Mesthi ana rasa ngajeni alamiah ing jeroning kita, nanging yen kita ora ngopeni, mula tangalashka, kanthi nyuntikake lali, ndadekake kita ora peka lan ora ngajeni. Nanging, rasa ngajeni kuwi tangi maneh nalika nyumurupi tumindake wong sing ngajeni.

— Nanging kenapa, Geronda, para Bapa Suci mung nyarios babagan pangurmatan, kandha yèn kowe péngin nduwèni, kowe kudu ngubung karo wong sing wis nduwèni? Kenapa padha ora kandha kaya ngono bab kaelokan liyané?

— Amarga rasa ajining pangurmatan iku nular. Gerak-gerik lan tumindak wong sing ngajeni, kaya ambune wangi, nyebar marang wong liya; mesthi wae, yen wong liya kuwi nduweni watak apik lan andhap asor. Aku bakal kandha iki: yèn wong ora nduwé pangurmatan, dhèwèké ora nduwé apa-apa. Wong sing nduwé pangurmatan, sanajan ora sekolah, isa ndeleng kabèh sing suci kanthi cetha, kaya déné apa sing saktenané. Dhèwèké ora bakal kliru ing bab apa waé sing ana gandhèngané karo makna ilahi. Wong sing taat iku kaya bocah sing ora nduwé pikiran ala marang bapak lan ibuné, amarga dhèwèké tresna lan ngajèni wong tuwané lan ndeleng kabèh tumindaké minangka becik lan suci. Mula saka kuwi, sepira manèh kita kudu ngajèni Gusti Allah, sing ora ana tandhingané lan sampurna ing kabèh bab! Wong sing ora nduwé pangurmatan bakal nglakoni kaluputan lan nyasar ing babagan dogma. Aku weruh kaluputan apa waé sing ditindakake déning wong sing ora nduwé pangurmatan lan nulis tafsiran utawa komentar babagan Kitab Suci lan karya-karya Bapa-Bapa Gereja.

Ing kabèh babagan rohani, pangurmatan lan ati iku wigati. Kabèh sing metu saka pangurmatan iku disucèkaké. Utamané, kanggo nyusun ibadah kanggo santo tartamtu, wong kudu tresna lan ngurmati santo kuwi; mung kanthi mangkono ibadahé bakal disusun saka jeroné ati lan ngetokaké wangi pangurmatan. Lan yen wong nggayuh kahanan inspirasi ilahi, kegilaan ilahi, mula ayat-ayat bakal mili kanthi sendirine saka jero.

— Geronda, apa maneh sing mbantu wong kanggo nduwèni rasa ngajèni?

— Mbiyantu sinau kabèh bab suci nganggo akal lan nyilem jero marang kuwi, uga migunakaké kasempatan apik sing diparingaké marang kita. Kabèh iki alon-alon mbangun rasa ngajèni ing sajroning manungsa. Contone, yen aku diparingi kesempatan apik kanggo mlebu gréja sedhela lan ndedonga, nanging aku ora migunakaké, mula aku kelangan sih rahmat. Nanging nalika aku kepéngin mlebu nanging ora bisa amarga ana alangan, aku ora kelangan sih rahmat, amarga Gusti ndeleng niat apikku. Ing ngrembakaake rasa ngajeni, uga migunani banget kenal karo para wali saka wilayah kita, saka tanah air kita, tresna marang wong-wong mau lan nyawiji karo wong-wong mau. Gusti Allah remen nalika kita ngajeni para wali lan tresna marang wong-wong mau. Lan nalika kita nduwe rasa ngajeni marang para wali, sepira gedhene rasa ngajeni kita marang Gusti Allah!

— Geronda, kepiye tumindak kanthi ngajeni ing gréja mbiyantu kita?

— Nalika kowe menyang gréja, kandhaa marang awakmu dhéwé: 'Aku arep menyang ngendi? Saiki aku mlebu omahé Gusti. Apa sing tak lakoni? Aku nyembah ikon-ikon, Gusti.' Kowe menyang gréja saka selmu utawa kanthi patuh. Mula saka gréja, mlebu swarga lan luwih adoh manèh — menyang Gusti.

— Lan kepiye kuwi bisa kelakon?

— Gréja iku omahé Gusti. Lan omah sejati kita ana ing Swarga. Ing kono para biarawati padha nyanyi. Ana Malaékat, para wali... Yen nalika sowan ing omah donya, kita ngetok lawang, ngusap sikil, lan lungguh kanthi santun, kepiye manèh kudu tumindak ing omahé Gusti, ing ngendi Kristus dadi kurban? Kanthi siji tetes Getih Ilahi Panjenengané, Panjenengané wis nebus kita saka dosa; lan sawisé kuwi, kanggo marasake kita, Panjenengané ngucurake kali-kali Getih Panjenengané sing Mulya lan maringi kita panganan kanthi Awak Panjenengané sing Maha Suci. Mangkono, kabèh prastawa sing nggumunake lan ilahi iki, nalika kita éling manèh, mbantu kita tumindak kanthi ngajèni ing gréja. Nanging ing Liturgi Ilahi, aku weruh manawa sanajan nalika imam ngumumake, 'Ayo padha ngunggahake atine,' lan kita mangsuli, 'Kita ngunggahake marang Gusti,' sithik banget wong sing pancen ngarahake pikirane marang Gusti! Mula saka iku, luwih becik yen kita ngendika ing pikiran: 'Mugi atine kita padha ngadhep marang Gusti,' amarga pikiran lan atine kita tansah nyeret mudhun. Kita uga goroh, luwih manèh, nalika ngendika 'kita duwe,' nanging pikiran kita ora ana ing kana [ing dhuwur]. Cetha yèn kita njaga atiné supaya tansah ngadhep 'mungguh', mula kabèh [liyané] uga bakal ngadhep 'mungguh'.

— Geronda, yen ana wong nyanyi éndah ing gréja, apa gunané?

— [Singers] kudu njaga pikirane tetep fokus marang makna ilahi lan njaga rasa ngajeni. Saliyane, ora kena nganggep troparia lan stichera mung minangka karya sastra, nanging kudu ngrasakake makna ilahi mau nganggo ati. Rasa ngajeni iku siji bab, dene seni lan ilmu nyanyi gereja iku bab liya. Seni tanpa pangurmatan mung lapisan cat njaba. Nalika penyanyi nindakake tugase kanthi pangurmatan, nyanyian mazmur mili saka atine lan nyanyine nyentuh ati. Kabèh dadi lancar nalika wong ana ing kahanan rohani sing becik ing jero ati. Mula, supaya bisa nyanyi kanthi nyentuh ati, wong kudu tentrem ing jero ati lan nyanyi saka ati, kanthi pangurmatan. Yen sawijining penyanyi nduwé pikiran sing ora resik, bakal metu nyanyian mazmur kaya apa? Dheweke banjur ora bakal bisa nyanyi saka ati. Amarga Kitab Suci kandha: '*Yen ana sing gumbira, padha nyanyia.*'⁹⁰ Nalika Saint John Kukuzelis lagi ngopeni wedhusé lan miwiti nyanyi, wedhus-wedhus mau padha ngadeg. Saka kéné, wong-wong sing nyekseni padha nyadari yèn kuwi Kukuzelis, penyanyi kraton. Mula, lakoni kabèh sing kok lakoni kanthi sakténané, demi Kristus. Lan lebokna pangurmatan ing sulamanmu, amarga bakal digunakake kanggo nutupi barang-barang suci, kalebu penutup sing kowe sulam kanggo jubah imam.⁹¹ Nalika wong nduwé pangurmatan, kaendahan atiné katon ing saben tumindaké: ing maca, ing nyanyi, lan sanajan ing kaluputané.

— Malah ing kesalahane?

— Inggih. Sampeyan weruh, rasa ngajeni lan andhap asor ana sanajan ing kaluputane.

⁹⁰ Yakobus 5:13.

⁹¹ Kathia iku wadah kemenyan gedhé sing ana gagangé, sing ing sawatara wektu sajrone ibadah digunakaké déning akolit (sang biarawan sing ngladèni ing gréja) kanggo ngobong kemenyan; akolit mau nganggo jubah bordir ing pundhak tengené. Ing ndhuwur gagang katsia ana kompartemen kanggo bubuk arang lan kemenyan, dene ing pucuké digantung bel-bel sing muni irama nalika ngobong kemenyan.

Bab kesalehan ing njaba

Wong-wong sing duwé iman gedhé lan pangurmatan sejati dipelihara déning sing paling dhuwur, sing rohani, sing ora bisa diterangaké. Nanging ana uga sing mung duwé wujud pangurmatan sing garing lan mung saka njaba. Wong kaya ngono kandha marang awake dhéwé kanthi garing: 'Ya wis, saiki aku mlebu gréja, mula aku kudu lungguh bener, aku ora kena obah, aku kudu nundhuk sirah, lan aku kudu nggawe pratandha salib kaya ngéné!' Ana uga sing imané goyang, nanging tetep ngadeg saklawasé ibadah.

— Apa wong-wong kuwi, Geronda, lagi keganggu karo soko, utawa lagi nggoleki soko? Napa padha tumindak kaya ngono?

— Ana sing ana ing jerone... [Kabeh] iki apik, nanging kudu dirasakake saka jero ati. Tumindak-tumindak iki ora kena mung dilakoni saka njaba wae. Mbusek skufia nalika mlebu gréja minangka pratandha ngajeni iku siji bab, lan mbusek kanggo adhem sirah iku bab liya maneh. Ngajeni katon saka cara kita nampa Komuni Suci, cara kita njupuk antidoron, lan sapiturute.

— Geronda, apa siji wong bisa kesasar amarga cara wong liya ngetokake pangurmatan?

— Iki sing bakal tak kandhakake: yen kowe nggawe tanda salib sing amba, nanging kanthi prasaja lan andhap asor, iku ora bakal ngganggu wong liya. Nanging yen ana wong sing terus-terusan mikir apa wong liya padha ndeleng lan terus-terusan nggawe tanda salib tanpa enteke, wong-wong bakal ngguyu marang dheweke. Utawa yen dheweke mlaku liwat gréja lan ndelok apa ana wong [cedhak], utawa malah 'ngenteni sethithik' nganti kumpul akeh wong, banjur mung wektu kuwi dheweke miwiti nggawe pratandha salib lan sujud supaya katon, mula wong liya pantes ngguyu marang dheweke. Kowe weruh yen roh donya ora ditampa. Yen ana pangurmatan sejati, kuwi katon cetha. Nanging tanpa pangurmatan sejati, ⁹² ' (nindakake kanthi bener) malah dadi 'bezoobrazno' (nindakake kanthi salah).

'Aja maringi sing suci marang asu'⁹³

Nalika wong menehi sandhangan wong lara kanggo dilebokake ing relik suci supaya diberkahi, priksa manawa iku mung kaos dalam, lan dudu sandhangan jero liyane. Apa wae liyane ora pantes — iku ora ngajeni. Cetha manawa kowe ora bisa ngotori srengéngé, uga ora bisa ngotori Gusti. Kasunyatane, lumantar ora ngajeni kaya ngono, roh najis nyekel kita.

Ing jaman biyen, nalika wong lara, padha njupuk lenga saka lampu lengané, ngolesi awaké dhéwé nganggo lenga kuwi, banjur mari. Saiki, lampu kuwi mung kobong minangka formalitas, mung kanggo madhangi, lan lengané dibuwang menyang wastafel nalika lampu dibersihaké. Nalika semana, aku ana ing sawijining omah lan weruh ibu omah lagi ngumbah lampu minyak ing wastafel. "Airé menyang ngendi?" takonku. "Melu saluran banyu," wangsulane. "Aku ngerti," ujarku, "dadi ing siji sisih kowe njupuk lenga saka lampu lan ngolesi anakmu wujud salib nalika lagi lara, nanging ing sisih liyane kowe mbuwang kabeh lenga saka gelas cilik kuwi menyang selokan? Alasan apa sing bisa kowe wenehake kanggo iki? Lan kepiye berkah Gusti bakal teka ing omahmu?"

Ing omah modhèren, ora ana panggonan kanggo mbuwang barang sing wis disucèkaké, kaya umpama kertas sing digunakaké kanggo mbungkus antidor. Nanging aku kelingan ing omahku biyen, malah banyu

⁹² Rom. 13:13. 1 Kor. 14:40. 1 Tes. 4:12.

⁹³ Mat. 7:6.

kanggo ngumbah piranti ora langsung dibuwang menyang selokan. Banyu kuwi dibuwang ing panggonan liya, amarga remah roti uga disucèkaké, awit kita ndedonga sadurungé lan sawisé mangan. Kabeh kuwi saiki wis ora ana, uga Rahmat Ilahi wis sirna, lan wong-wong padha tumindak sembarangan.

Ayo padha ati-ati banget ing saben bab. Bakale apik, sawisé Komuni Suci, antidoron utawa panguripan, kanggo ngusap tangan nganggo kapas sing dibasahi alkohol, banjur dibakar. Nalika kita ngresiki mezbah, kabèh sing diklumpukaké sawisé ngresiki kudu dibuwang menyang segara utawa dibakar ing panggonan sing resik, amarga bisa uga ana partikel antidoron utawa Tubuh Suci sing tiba ing lantai. Mesthi waé, yèn ana partikel cilik saka Tubuh Suci tiba ing lantai, Kristus ora bakal dibiarkan diinjak-injak, nanging Rahmat Ilahi bakal ninggalaké kita.

Ing luar negeri, gréja malah ora nduwé saluran banyu khusus. Banyu saka Proskomedia mili bareng karo banyu udan. "Kita," kandha para imam ing luar negeri, "dilarang masang saluran banyu khusus supaya kuman ora tambah akèh." Manungsa kebak kuman—fisik lan rohani—nanging yen ana tetesan Misteri Suci tiba ing sirahé, padha kandha: 'Kuman bakal tambah akèh!' Kepiye carané sih rahmaté Gusti bisa teka? Kebodhoané donya diwiwiti saka kéné. Untungé, isih ana wanita-wanita sing taat, enom lan tuwa, lan merga saka wong-wong mau Gusti ngreksa donya iki.

— Geronda, ana sawijining wanita sing nyuwun marang kita supaya nglukis ikon Santo Arsenius kanggo digantung ing ruang tamune.

— Apa mung ana ikon ing kana? Apa ora ana gambar utawa foto liyane? Lan uga: apa padha ora ngrokok ing ruang tamu kuwi? Luwih becik dheweke nyelehake ikon iki ing kamar liyane, ing iconostasis bareng karo ikon-ikon liyane, lan ndedonga ing kana. Ing sawijining omah sing tau tak kunjungi, padha masang ikonostasis ing sangisore tangga, senajan papan isih akèh. Lan ing omah liyane, ibu omahé masang ikonostasisé ing ngarepé pipa saluran banyu. "Ya," takon aku marang dheweke, "kok kowe isa mikir masang ikonostasis ing panggonan kaya ngono?" "Ya," ujare dheweke, "aku seneng ing kene." Lan malah ora ngadhepi wetan—ora, nanging ngadhepi lor! Dadi piye, sawisé kuwi, sih rahmat bakal teka? "*Sapa sing nduwé*," kandha Kitab Suci, "*bakal diparingi luwih akèh, lan bakal nduwé kelimpahan*"; nanging *sapa sing ora nduwé*, malah apa sing diduwèni bakal dijupuk saka dhèwèké."⁹⁴ Kita mikir kita nduwé, nanging malah apa sing diduwèni dijupuk saka kita.

Rasa ngajeni saya ilang alon-alon, lan kabecikan ala sing kita deleng asalé saka kéné. Wong isa kesurupan merga kecerobohan. Ana sawijining wanita—muga Gusti ngapura, saiki wis seda—sing kesurupan merga dheweke ngucurake banyu suci menyang wastafel. Dheweke isih nduwé sithik banyu suci ing botolé. "Ah," ujare, "air suci iki wis bosok; kudu tak buwang, lan botol iki tak butuhake." Dheweke mbukak lan mbuwang air suci mau, malah ngumbah botolé amarga ana bekas kemangi ing njero, banjur tumindak kaya wong kesurupan. Rahmat lunga, amarga Rahmat ora bisa manggon ing wong sing ora ngajeni.

— Nanging Geronda, kepiye yen ana wong sing kanthi keliru ngocokake banyu suci?

— Yen wong iku dhéwé sing nyimpen botol banyu suci, umpama, ing lemari, lan sawisé sawatara wektu ora nyadari yèn iku banyu suci, mula wong iku nampa separo saka salah. Nanging, yen ana wong liya sing nyelehaké ing kono, lan wong sing ngucuraké ora ngerti yèn iku banyu suci, mula wong iku ora salah.

Kepiye Rahmat Ilahi bisa nyedhaki wong yen dheweke ora ngajeni sing suci? Rahmat bakal marani wong sing ngajeni. '*Aja maringi sing suci marang asu*,' kandha Kitab Suci. Kamajuan ora mungkin tanpa kepekaan

⁹⁴ Mat. 13:12.

rohani. Ana sawijining [rahib saka komunitas Keliot] ing Gunung Suci njupuk ikonostasis saka sawijining gréja lan nyelehake ing gréja dhéwé. Liyané mbusak lempengan watu saka atap ing ndhuwur mezbah lan nggawa menyang selé kanggo nutupi teras. Wektu udan wiwit tiba, banyu nembus mlebu ing mezbah lan mili langsung menyang tahta suci! Aku mlebu sawijining dina lan apa sing tak deleng: gréja kuwi wis disucèkaké kanthi upacara ageng, lan ing tengah-tengah altar ana relik suci — sawijining tulang punggung. Aku njupuk relik kuwi lan ngumbah ing panggonan khusus. "Kowe wis nindakake apa tenan ing kono!" ujarku sakwisé marang wong-wong sing nindakake. 'Gereja iki wis disucèkaké, nanging kowe wis mbusak watu saka atap, lan banyu mili langsung menyang altar suci!' Banjur padha golek tukang bangunan, banjur ndandani atap sakedhik. Lan ing kedadeyan liyane, padha njupuk papan saka altar kanggo mbangun promenade pinggir segara. Papan-papan kuwi lan semené kabèh kabuwang menyang segara déning badai sing muncul. Wong-wong sing nindakake kuwi malah ora nyadari sepira ora ajine ing kabèh iki. Aku kelingan ana wong tuwa ing Konitsa sing biyèn ngusir bocah-bocah merga nggaruk témbok gréja: dhèwèké nganggep kuwi ora ajiné. Lan delengen saiki kita wis tekan ngendi!

Ngajeni ing kabèh bab

Lan iki uga sing kudu dielingi: kowe nduwé barang sing ana salibé sumebar ing sofamu, nanging kowe ora kena lungguh ing salib-salib kuwi utawa nginjaké. Wong Yahudi gawé sepatu sing ana gambaran salib ora mung ing njaba solé, nanging asring uga ing njero — ing sangisoring tumit lan solé. Mbayar dhuwitmu lan nginjak salib-salib kuwi! Biyen uga padha nggawe rattle, ing siji sisih ana gambar Kristus lan Ibune Gusti, ing sisih liyane ana gambar Petrus. Kaya-kaya padha kandha: 'Apa bedane: Petrus utawa Kristus!' Wong mlarat ndeleng Kristus lan Ibune Gusti banjur tuku rattle kuwi kanggo anak-anake. Bocah-bocah cilik banjur mbuwang rattle kuwi ing lantai, nginjak-injak, nganti reged... Lan saiki, miturut kabar, ana ing sacedhake China, misionaris Katolik nganggo medali sing ana gambare Kristus ing njero lan Buddha ing njaba. Gambaraké Kristus piyambak ing njero, utawa ngakoni Panjenengané kanthi terang-terangan! Yèn ora, sih rahmaté Gusti ora bakal teka! Lan ing kéné, ing Yunani, sayangé ana wong-wong sing tanpa mikir kaping pindho wis nggambaraké Sang Ibuné Gusti sing paling suci ing prangko, sing banjur dibuwang-buwang lan diinjak-injak.

— Geronda, apa wong isa nduwé pangurmatan ing sawetara bab nanging ora ing bab liyané?

— Ora. Yen pangurmatan iku sejati, wong nduwé pangurmatan mau ing kabèh bab. Ana sawijining imam sing manggon ing Biara Stavronikita. Nalika maca Mazmur kaping enem⁹⁵, dhèwèké nurunaké kursi stasidia lan lungguh. 'Pastur,' aku kandha marang dhèwèké, 'iku maca Mazmur kaping enem.' — "Nanging," dhèwèké mangsuli, "aku krasa luwih gampang nampa kaya ngéné!" Coba pikirna kuwi! Pirang-pirang taun sawisé, dhèwèké bali lan nemokaké aku. Nalika obrolan kita, dhèwèké nyritakaké yèn biyèn dhèwèké nempelaké ikon kertas ing papan kayu cilik lan maringi minangka berkah. "Lan piye carane kowe nempelake?" takonku. "Aku nyebar," ujare, "lèm ing kayu, lebokake ikon ing ndhuwur, lan nalika wis akèh, aku tumpuk siji ikon ing ndhuwur sijiné, banjur lungguh ing ndhuwur supaya lèmé bener-bener nyantol. Aku bakal njupuk buku utawa apa wae

⁹⁵ Enem Mazmur – enem mazmur sing dipilih (Mazmur 3, 37, 62, 87, 102 lan 142) saka Mazmur Agung, sing diwaca ing wiwitan Matins. Sawisé telung mazmur kapisan, sing dadi bagean kapisan saka Enem Mazmur, nalika tembung 'Kawibawaan, lan saiki. Alleluia (3)' diwaca, pratandha salib lan sujud pinggang ora dilakoni, miturut paugeran Gréja ing kahanan sing padha.

banjur maca sethithik." Nalika aku krungu kuwi, rambute ing mburi gulu langsung merinding! "Apa sih sing kok lakoni iki! Ngluweng ing ndhuwur ikon supaya nempel?!" — "Ya," dhèwèké takon, "apa kuwi ora diijini?"

Delengen sepira adoh padha maju kanthi meneng? Masalahe, ora ngajeni ora mandheg; malah saya tambah parah. Siji wong bakal maju kanggo kabecikan utawa kanggo kaburukan. Lan imam iki—delengen saka ngendi miwiti lan ngendi pungkasané! Kaping pisan: 'Aku krasa Enem Mazmur luwih gampang dituruti,' banjur dhèwèké malah kandha: 'Kanthi mangkono ikon-ikoné bakal nempel, lan aku bisa ngajèni.' Nalika isih ana ing Stavronikita, dhèwèké krasa aneh amarga aku nyebut Enem Mazmur marang dhèwèké. Nanging ana uga para biksu tuwa liyané sing padha ngadeg. Padha nyandhak sethithik ing stasidia lan ora obah sak otot. Beda yen kowe kesel, lara, sikilmu gemeter, banjur kowe lungguh; ya, Kristus ora bakal ngukum kowe amarga kuwi. Nanging beda banget yen mikir yen caramu kaya ngono luwih becik lan ngomong: 'Aku luwih paham nalika lungguh.' Apa alesan kanggo kuwi? Urip rohani iku dudu panglipur sing nyenengake. Yen kowe lara, lungguh; Kristus dudu tiran. Lan Abba Isaac kandha: 'Yen kowe ora bisa ngadeg, lungguh.'⁹⁶ Nanging dhèwèké ora kandha: 'Yen kowe bisa, lungguh!'

— Geronda, critakna aku, kenapa kita ora lungguh nalika Maca Enem Mazmur?

— Amarga iku minangka simbol Pangadilan Pungkasan. Mulane becik nalika maca Enem Mazmur pikiran dialihaké marang wayahe Pangadilan Pungkasan. Enem Mazmur mbutuhake enem utawa pitu menit. Sawisé bait kapisan, kita malah ora gawe pratandha salib, amarga Kristus saiki ora bakal disalib, nanging bakal muncul [marang donya] minangka Hakim.

Bab pangurmatan sing biyèn ana

— Napa, Geronda, kesalehan saiki arang banget?

— Amarga manungsa wis ora urip sacara rohani. Padha nerangake kabeh nganggo logika donya lan ngusir Rahmat Ilahi. Nanging biyen ana pangurmatan sing gedhe tenan! Ing Aetolia lan Acarnania⁹⁷ ana para wong wadon tuwa, prasaja lan taat banget, sing bakal sujud ing lemah ing ngarep keledai-keledai Biara Proussa lan nundhuk marang keledai-keledai mau nalika para biksu numpak keledai kanggo ngurusi urusan. 'Lha wong,' kandha para wong wadon tuwa mau, 'iki kan keledai-keledai ciliké Ibuné Gusti Allah!' — banjur padha lunga, nundhuk marang keledai-keledai mau! Yen padha ngetokake pangurmatan kaya ngono marang keledaié Biara Sang Putri Allah Agung, coba bayangna sepira pangurmatané marang Panjenengané dhéwé!

— Geronda, apa pangurmatan sing dituduhake wong-wong Farasi mau dikembangake ing wong-wong mau dening Santo Arsenius?

— Padha tansah taat, lan sang wali malah nguwatake kesalehan mau ing atine. Wong-wong Farasio nduweni tradhisi kesalehan. Prodromos Kartsinoglou sing wis tuwa, pemandu kidung ing Gréja Santo Arsenius, iku wong sing taat banget. Malah sawisé pindhah menyang Konitsa, dhèwèké dadi pemandu kidung ing gréja.

⁹⁶ Yen nalika kowe lagi jaga, ngadeg suwé nganti kowe kesel, lan kowe kesel amarga kesel banget, lan ana pikiran sing kandha marang kowe—utawa luwih tepaté, sing licik ngomong ing pikiranmu kaya ula: "Mandheg, amarga kowe ora bisa ngadeg"—mangkono wangsulana: 'Ora; nanging aku bakal lungguh sak kathisma, lan iki luwih becik tinimbang turu. Lan sanadyan ilatku meneng lan ora ngucapake mazmur, pikiranku isih ngobrol karo Gusti Allah ing pandonga lan dialog karo Panjenengané; mula, tetep tangi luwih migunani tinimbang turu apa waé.' Cf.: *Abba Isaac the Syrian*. Karya. Sergiev Posad, 1911. Wacana 52. kaca 231.

⁹⁷ Wilayah-wilayah ing sacedhake Yunani Tengah. Ing panggonan kuwi Sang Sepuh nglakoni tugas militere. — *Cathetan penerjemah*.

Wong tuwa iki, sing umuré wis luwih saka wolung puluh taun, saben esuk munggah menyang Konitsa Bawah watara setengah jam kanggo nyanyi ing gréja. 'Aku,' ujare, 'iku asué Kristus.' Ing mangsa adhem, nalika kahanan beku, turunané banget mbebayani. Dalane kebak es, lan kudu ngati-ati saben nginjak supaya ora keslèk. Nanging dhèwèké ora nggatekake kabèh kuwi. Mangkono gedhéné pangabdiané!...

Wong tuwaku kandha yèn wong-wong Farasi [nalika isih ana] ing tanah kelairané wis nglumpukaké dhuwit kanggo mbangun gréja ing kana, ing Farasi. Nanging, Santo Arsenius banjur kepéngin maringi dhuwit kuwi marang wong mlarat, amarga wis ana gréja ing Farasi. Sang santo dhéwé mlayu menyang kulawarga mlarat kanggo maringi dhuwit mau, nanging wong-wong mlarat kuwi ora gelem nampa. Képiye bisa padha njupuk dhuwit saka gréja? Lan amarga padha ora gelem nampa dhuwit kuwi, sang wong suci kapeksa ngutus pangarsa désa, Pak⁹⁸, menyang uskup ing Kaisarea karo dhuwit mau. "Jupuk," kandha sang wong suci marang pangarsa désa, "kancamu kanggo lelungan." — "Paring berkah panjenengan wis cukup kanggo kula," wangsul pangarsa désa. Nalika dhèwèké nggawa dhuwit mau marang uskup, uskup takon: "Apik tenan, nanging apa sing diprentahaké Hajjefendi marang kowe supaya kok lakoni?" — "Supaya dhuwit iki dibagi marang kulawarga mlarat," wangsul kepala désa. "Nanging kenapa kowe ora manut marang dhèwèké?" — "Wong-wong ora gelem nampa dhuwit iki amarga iku kagungané gréja." Ing pungkasan, uskup mbalekake dhuwit mau marang kepala désa. Wong-wong Faras, nalika padha lunga saka Faras miturut syarat pertukaran, ngandhani Santo Arsenius yèn padha bakal nggawa dhuwit mau kanggo mbangun gréja ing Yunani. Banjur Santo Arsenius nangis lan kandha marang wong-wong mau: "Ing Yunani kowé bakal nemokaké akèh gréja, nanging kowé ora bakal nemokaké iman sing ana ing kéné."

Pamulyané Ikon

Lan képiye ajining pangurmatan sing kudu kita duwé marang ikon! Ana sawijining biksu sing nyiapaké ikon Santo Nikolaus minangka berkah kanggo wong liya: dhèwèké mbungkus nganggo kertas alus lan nyimpen ing lemari sakwentar. Nanging amarga kecerobohan, dhèwèké nyelehaké ikon mau bolak-balik. Ora suwe, muni ketukan ing kamar. Sang biarawan wiwit ndelok kéné-kono kanggo nggoleki saka ngendi swara kuwi asalé. Nanging piye dhèwèké bisa nyangka yèn swara kuwi asalé saka lemari! Ketukan kuwi terus-terusan suwéné wektu lumayan suwe: ketuk-ketuk-ketuk! — lan ora maringi tentrem marang sang biarawan. Pungkasané, nalika nyedhak lemari, sang biksu nyadari yèn ketukan kuwi muni saka njero. Dhèwèké mbukak lemari lan weruh yèn swara kuwi muni saka buntelan sing ngemot ikon kuwi. "Ana apa kok karo ikon iki?" pikir sang biksu. "Ayo tak delok."

Nalika mbukak bungkus ikoné, dhèwèké weruh yèn iku ngadeg bolak-balik. Banjur dhèwèké nyelehaké manut panggonan sing bener, lan swarane langsung mandheg.

Wong sing taat nuduhaké pangurmatan sing istimewa marang ikon. Nalika kita ngomong 'nuduhaké pangurmatan marang ikon', maksudé yaiku dhèwèké nuduhaké pangurmatan marang wong sing digambaraké ing kono. Yen ana wong sing nduwé foto bapak, ibu, eyang, utawa seduluré, ora bakal mecah utawa nginjak-injak foto kuwi, apa ora luwih cocog yèn pangurmatan sing padha diwènèhaké marang ikon? Saksi Yehuwa ora nduwé ikon, lan padha nganggep pangurmatan sing diwènèhaké marang ikon iku minangka panyembahan berhala. Nalika aku takon marang Saksi Yehuwa: 'Apa kowe ora duwe foto ing omahmu?' — 'Ana,' wangsulane.

⁹⁸ Kepala masyarakat désa Faras yaiku Prodromos Eznipedis – bapaké Sang Sepuh Paissios.

'Yen mangkono,' ujarku, 'apa ibu ora nyium foto anaké nalika anaké adoh ing lelungan dawa?' — 'Mesthi,' kandha Saksi Yehuwa kuwi. 'Lan apa sing dicumane: kertas utawa anaké?' 'Anaké,' wangsulane. 'Yen mangkono,' ujarku, 'kaya ibu kuwi, kanthi nyium foto anaké, sejatine nyium anaké dhéwé lan ora kertasé, mangkono uga kita nyium Kristus, lan ora kertas utawa papané.'

— Geronda, piye yen biyen ana ikoné Kristus, Ibuné Gusti utawa salah siji wali ing papan tartamtu, nanging caté wis luntur suwé, apa kita isih kudu nyiumé?

— Inggih, mesthi! Nalika wong nyium ikon suci kanthi ngajeni lan katresnan kang murub, dhèwèké, kaya-kaya, nyerep werna saka ikon-ikon mau menyang jeroné dhèwèké, lan ing jeroné, ing paléang atiné, para wali mau katingal. Para wali padha bungah, kaya uwal saka kertas lan kayu lan kaukir ing manah manungsa. Nalika wong Kristen kanthi ngajeni nyium gambar-gambar suci lan nyuwun pitulungan marang Kristus, Ibune Gusti, lan para wali, dheweke nindakake tumindak nyium iki nganggo atine, sing nyerep ora mung sih-rahmat Kristus, Ibu Allah utawa para wali, nanging sakabèhé Kristus, utawa Theotokos Paling Suci, utawa para wali, sing njupuk panggonané ing ikonostasis candhi batiné. "Manungsa iku candhi Roh Suci."⁹⁹ Elinga, saben ibadah diwiwiti lan dipungkasi kanthi nyium ikon. Yen wae wong-wong padha mangerteni iki, sepira kabungahan sing bakal dirasakake, sepira kekuwatan sing bakal ditampa!

— Geronda, kenapa kanon pandonga marang Sang Theotokos Paling Suci, ing salah siji bait Theotokian, kandha: 'Muga-muga lambéné wong duraka, sing ora sujud ing ngarepé gambarmu sing kinormatan, meneng'?

— Yen ana wong sing ora nduwé rasa hormat lan nyium ikon, apa lambéné ora bisu, meneng? Lan apa lambéné wong sing nduwé rasa hormat ora muni merdu nalika nyium gambar suci? Sawetara wong, nalika nyium ikon, malah ora nyentuhé. Liyane, nalika nyium ikon mung nyentuh nganggo lambéné. Mung kaya ngono.¹⁰⁰ Apa kowe krungu apa-apa?

— Ora.

— Ya wis, kuwi ateges lambe iku 'bungkam', meneng. Nanging nalika wong sing taat nyium ikon, ciumane kuwi bisa krungu. Lan banjur lambe muni merdu. Nalika lambe digambarke minangka 'bungkam', kuwi ora ateges padha ngina. Nanging [kasunyatane tetep] ana lambe sing meneng, dene liyane muni merdu. Nalika kita ndeleng ikon-ikon suci, atiné kuduné kebak katresnan marang Gusti Allah lan para wali, lan kita kudu sujud ing ngarepé, nyembah lan nyiumé kanthi pangurmatan sing gedhé. Mesthi kowe bisa ndeleng sawijining rahib tuwa sing taat saka Biara Philotheos—Pastur Savva: kanthi pangurmatan, kelembutan, lan katresnan sing kaya apa dheweke nyium ikon Sang Ibune Gusti Allah sing Maha Suci, 'Ciuman Manis'! Ing ikon Ibune Gusti iki malah wis kabentuk panggonan rada mungging, amarga para bapa tansah nyium ing panggonan sing padha.

Ikon sing digambar kanthi pangurmatan nyerep sih rahmat Gusti saka pelukis ikon sing ngajeni lan maringi panglipur langgeng marang manungsa. Pelukis ikon 'ngalihake' awake dhéwé menyang ikon sing digambar; mulane, kahanan atiné iku wigati banget. Bapa Tikhon¹⁰¹ tau kandha marang aku: 'Anakku, nalika aku nglukis kain kafan, aku nyanyi "O Yusuf, sing rupane mulya, mudhunna saka kayu..." Dheweke nyanyi lan nangis tanpa kendhat, lan luhé netes ing ikon. Ikon kaya ngono nyampeake khotbah langgeng marang donya. Ikon-ikon iku

⁹⁹ Delengen 1 Kor. 3:16 lan 6:19.

¹⁰⁰ Sesepeh nyium ikon kanthi semangat banget nganti ora ana swara sing krungu.

¹⁰¹ Delengen *Pendeta Paisios*. Para Bapa ing Gunung Athos lan Crita-crita saka Gunung Athos. Lavra Kudus Tritunggal St Sergius, 2001. kaca 13–40.

terus-terusan mberdakwah atusan taun. Lan nalika ana wong—umpamane wong sing lagi nandhang sangsara—ndelok sekedhap marang ikon Kristus utawa Ibune Gusti, dheweke nampa panglipur.

Kabeh mau gumantung marang pangurmatan. Sawetara wong mung nyentuh tembok sing dadi sandaran ikon lan wis nampa Rahmat, dene wong liya bisa nduwé ikon paling apik nanging ora entuk paedah saka iku, amarga ora nduwé pangurmatan. Siji wong bisa entuk paedah saka salib biasa, dene wong liya, sing ora nduwé pangurmatan, ora bakal entuk paedah sanajan saka Wit Urip dhéwé.

Wong kudu nyuguhake sing paling murni marang Gusti

Nalika semana, ing kene ing gréja panjenengan, aku kaget: aku weruh panjenengan nyalakaké lilin cilik kaya ngéné ing mezbah suci. Ing gréja aku dhéwé, aku malah ora ninggalaké lilin cilik kaya ngono ing dudukan lilin ing ngarep ikonostasis — aku nganggep iku pratandha ora ngajèni.

— Nanging, Geronda, padha kandha yèn lilin kuduné kobong nganti entèk tekan dhasar.

— Ya, ayo kobong nganti entek, nanging sing penting yaiku ing endi lilin kuwi kobong nganti entek. Beda yen kobong nganti entek ing penyangga lilin sing digunakake jamaah kanggo nyelehake lilin, lan luwih-luwih yen kobong ing mezbah suci utawa meja kurban. Ora pantes nyalakake lilin setengah ing altar; iki ora ngajèni. Lan ing lampu gantung, sanajan lilin mau tahan nganti pungkasan ibadah, yen cilik banget, ganti wae. Lan ing lawang mlebu Liturgi Ilahi—cilik lan gedhe—tansah nganggo lilin gedhe, amarga iku nglambangake Pembuka Dalan sing Mulya. Ing sawetara panggonan, kanggo ngirit dhuwit, padha malah mateni lampu minyak, ora nyadari yèn sing ngajèni Gusti Allah bakal diparingi berkah ageng. Lan ing upacara pangeling-eling, nggunakake lilin sing tipis banget iku pratandha ora ngajèni; kuwi ora luwih saka benang sing dicelup ing lilin. Malah isin yèn maringi lilin kaya ngono marang wong.

— Geronda, apa para biarawati diijini nyalakake lilin sakpira waé sing dikarepake ing selé?

— Ngidini padha kobongna, supaya setan bisa kabakar dening geni. Sakjane, donya iki wis kobong kabèh. Nanging lilin cilik sing padha nyalakake kudu ana tegesé; tegesé, kudu dibarengi karo pandonga.

Apik tenan nyawisake awak dhéwé marang Gusti! Kita mangan woh-wohan sing legi, nanging kita nyawisake getah wit ing kemenyan minangka kurban kanggo Gusti. Kita nikmati madu, nanging kita nyawisake lilin minangka kurban kanggo Gusti—sanajan asring kita campur karo parafin! Kita nyuguhake marang Gusti mung siji lilin madu minangka rasa syukur kanggo berkahé sing luber, mula piye—apa kita arep nipu sanajan karo kuwi? Lan piye yen Gusti kepéngin kita nyuguhake madu? Aku bisa mbayangké apa sing bakal kita lakoni! Kita mesthi bakal nyuguhake sirup madu utawa banyu manisé. Gusti mesthi ora bakal nganggep serius! Sampeyan bisa ngirit apa waé kajaba nalika ngabdi marang Gusti. Kita kudu nyuguhake sing paling murni lan paling apik marang Gusti.

— Nanging wong-wong, Geronda, ora tenan ngerti kenapa nyalakake lilin parafin iku ora sopan.

— Wenehana kabar marang wong-wong: 'Nyalakake lilin parafin ing gréja mbebayani kanggo kasehatanmu.' Banjur padha bakal mikir sithik. Lan yèn gréja cilik manèh, kowe bisa mati lara napas [karo lilin sing ora alamiah kaya ngono]! Luwih becik nyalakake lilin cilik siji sing saka lilin murni tinimbang lilin parafin gedhe. Merga saka kuwi akeh wong krasa ora enak ing gréja lan pingsan. Gréja cilik tenan — nanging parafin kuwi kobong kabèh!.. Nanging yen mung kuwi wae... Wong-wong padha arep ngisi lentera nganggo lenga sing ora pantes dipangan. Wis tekan ngendi manungsa iki! Kitab Perjanjian Lawas nyebutake yen lenga sing digunakake ing candhi digawe saka woh zaitun sing dipetik saka wit, dudu saka sing wis tiba ing lemah. Apa

Gusti mbutuhake lenga lan kemenyan? Ora, nanging [iki] nggerakake Panjenengané marang welas asih, amarga iku sawijining sesajen kang lumantar iku manungsa ngetokake rasa syukur lan katresnané marang Panjenengané. Ing Gunung Sinai, aku kaget karo iki: para Bedouin, wong mlarat, ora duwe apa-apa kanggo diparingaké [marang Gusti]. Dadi apa sing ditindakake? Padha njupuk watu cilik sing rada béda karo liyané — mung siji sing cilik kaya ngéné — utawa, yèn padha nemokaké loro utawa telu godhong cilik ing sela-sela watu, padha nyelehaké ing watu sing dipukul Musa nganggo tongkaté lan saka kono mili banyu, lan ninggalaké sesajiné ing kono. Lan ibu-ibu sing nyusoni teka ing kana lan ngepèk sawetara tetes susu [ing watu kuwi], kanthi pangrasa: 'Muga-muga Gusti maringi susu kanggo nyukupi anak-anakku.' Delengen krasa syukur sing padha aturake [kanggo Gusti]! Iki dudu prakara sing sepele. Lan apa sing kita lakoni?.. Wong-wong iki bakal ngadili kita. Padha ninggalaké potongan kayu cilik, pecahan kertas, watu kerikil ing watu kuwi... Apa Gusti mbutuhaké kabèh iki? Ora, Gusti ora mbutuhaké, nanging Gusti bakal nulungi nalika ndeleng manawa ana ati sing apik lan niyat sing becik.

— Geronda, nalika nyalakake lilin, apa kudu diomongake yèn iku dipasang kanggo tujuan tartamtu?

— Nalika sampeyan nyalakake lilin, menyang endi sampeyan ngirim? Apa sampeyan ora ngirim menyang panggonan tartamtu? Kanthi lilin, kita nyuwun apa-apa marang Gusti. Nalika sampeyan nyalakake lan ngendika, 'Kanggo wong-wong sing nandhang sangsara ing badan lan jiwa, lan kanggo wong-wong sing paling butuh,' mula ing antarané wong-wong mau ana sing isih urip lan sing wis seda. Apa kowe ngerti sepira tentremé sing dirasakaké arwah nalika kita nyalakaké lilin kanggo wong-wong mau? Kanthi cara iki, kita ana ing pangabdian rohani bebarengan karo sing urip lan sing wis seda. Cekaké, lilin iku kaya 'antena' sing ngidini kita nyambung karo Gusti, karo wong lara, karo arwah, lan sapituruté.

— Geronda, kenapa kita nyalakake kemenyan?

— Kita nyalakake kanggo ngluhurake Gusti. Kita ngluhurake Panjenengané lan matur nuwun kanggo berkah agung Panjenengané ing saindenging jagad. Kemenyan uga dadi sesajen. Lan sawisé kita nyemenyanaké ikon-ikon ing gréja, nyawisaké marang Gusti lan para wali, banjur kita nyemenyanaké manungsa—ikon uripé Gusti.

Apa ing panyuwunan utawa panuwun, lebokna atimu ing kono. 'Dhuh Gustiku, kanthi sakabehing atiku aku nyuwun supaya Panjenengan maringi welas asih iki'—mangkono carane aku 'ngomong' nganggo lilin. Lan karo kemenyan aku 'mberuwak' kaya ngene: 'Aku matur nuwun marang Panjenengan, Gustiku, kanthi sakabehe atiku kanggo kabeh peparang Panjenengan. Aku matur nuwun amarga Panjenengan sampun ngapura akeh dosaku, lan ketidakbersyukurané donya sakabehe, lan ketidakbersyukuranku dhewe sing ageng.'

Sak kuwasa panjenengan, tansah ngopeni rasa ajrih lan andhap asor. Iki bakal mbantu panjenengan nampa sih rahmat Gusti. Amarga, wong sing nduwèni rasa ajrih lan andhap asor rohani, yèn uga andhap asor, bakal nampa sih rahmat Ilahi. Nanging yèn ora nduwèni rasa ajrih lan andhap asor, sih rahmat Gusti ora bakal nyedhak marang wong kuwi. *Kanggo sapa Aku bakal ndeleng, kajaba marang wong alus lan tentrem, lan marang wong-wong sing gemeter amarga tembung-tembungku."*

Bab 5.

Bab kanyatan yèn peparing iku ngemot ing jerone oksigen ilahi

Wong-wong lali marang wong sing nandhang sangsara

— Geronda, sampeyan tau kandha yèn saya sampeyan nyingkiri panglipur manungsa, saya sampeyan nampa panglipur Ilahi. Dadi apa kuwi sababé nalika sampeyan luwe, sampeyan luwih raosake pandonga?

— Ya, nanging saliyané kuwi, wong sing luwe bisa mangerteni wong liya. Wong sing wareg ora mangerteni sing luwe. Aku krungu ana ing sawijining kutha padha mbuwang panganan, padahal sithik luwih adoh ana para migran saka Rusia sing ora duwe apa-apa kanggo dipangan. Wong-wong sing apes kuwi padha kumpul ing sawetara omah kaca, ing gubuk seng. Ayo dianggep wong-wong sing mbuwang panganan kuwi ora ngerti yèn ana wong sing butuh pitulungan persis ing sacedhaké. Nanging kenapa ora takon dhisik kanggo ngerti? Wong-wong kuwi malah mbuwang panganan! Kita malah ora maringi sisa pangan sing kita duwé. Nalika siji wong ora bisa nyukupi kabutuhané, déné wong liya nduwé barang sing ora dipigunakaké dhéwé nanging ora gelem maringi marang sing butuh—iku dosa. Kanggo aku, iki sangsara paling gedhé. Kristus bakal ngendika marang kita ing Pangadilan Pungkasan: *'Kowe weruh aku luwe nanging ora maringi aku panganan.'*¹⁰²

Ana sing duwé kabèh lan kandha: 'Saiki ora ana mlarat.' Wong-wong kuwi ora mikir marang tangga teparo. Dheweke ora nyoba ngadhepi kahanan saka sudut pandang wong liya, supaya ora keganggu utawa kelangan tentrem ing ati. Nanging kanthi sikap kaya ngono, kepiye bisa nemokake wong mlarat? Yen ana wong sing mikir marang wong liya, mula dheweke bakal nemokake wong mlarat lan nemokake apa sing dibutuhake. Lan pinten bocah yatim piatu sing ora ana sing nyepuk sirahé! Wong-wong lali marang sing nandhang sangsara. Pikirane kebak marang wong sing urip mewah, lan padha mbandhingake awake dhewe karo wong-wong mau, tinimbang karo sing nandhang sangsara. Nanging yen padha mikir, umpama, babagan wong-wong apes ing Epirus Lor (Albania) sing amarga nggawe pratandha salib wis ditahan ing penjara rong puluh taun, ing sel sempit, tumpang tindih!... Banjur wong-wong bakal ndeleng kahanan kanthi beda. Iku medeni! Kita malah ora gelem mikir bab kuwi. Sampeyan ngerti apa tegese 'tumpuk siji lan sijine'? Ora bisa lungguh, ora bisa nggleleng, ora bisa ngadeg... Lan bab jendela—kowe bakal begja yen ana bolongan ing tembok¹⁰³

— Maksudmu ing kuburan, Geronda!

— Paling ora ing kuburan kowe bisa ngulur sikilmu. Siksa apa iki! Akeh sangsara ing donya saiki amarga padha ngasilake amunisi, dene wong-wong ditinggal ngurus awake dhewe. Ing Afrika, aku weruh wong padha mangan tai unta. Awaké wong-wong ing kana ora katon kaya awak manungsa. Kaya kodhok. Tulang rusuké kaya kranjang anyaman cilik. Napa aku kroso lara? Kita nduwé kabèh, mulané kita ora ngrasakaké laraé wong liya. Nanging isih waé kita péngin mlebu Swarga...

Nalika aku teka ing Biara Stomion ing taun 1958, ana wong Protestan ing Konitsa sing, amarga dhukungan finansial saka Amerika, wis ngowahi dalapan puluh kulawarga dadi Protestan. Dhèwèké malah bisa mbangun

¹⁰² Mat. 25:42.

¹⁰³ Diarakaké ing Mei 1990.

omah pandonga kanggo patemon-patemoné. Wong-wong sengsara iki pancen butuh banget; kamlaratan sing parah meksa dheweke dadi Protestan, amarga wong-wong Protestan mau nulungi dheweke sacara finansial. Nanging sawijining dina, salah siji saka wong-wong sengsara iki kandha marang aku: 'Aku ora mung siap dadi Protestan, nanging malah dadi Yahudi, amarga kahananku pancen parah banget.' Krungu ngono, aku kandha: 'Kita kudu nindakake apa-apa. Aku nglumpukaké wong-wong sing duwé modal finansial lan bisa nulungi wong liya, banjur tak ajak rembugan. Wong-wong mlarat kuwi wektu kuwi pandangane pancèn donya, nanging atiné apikan. Utamané ana siji wong sing sanadyan uripé pancèn donya, atiné loman. Nalika pisan aku weruh dhèwèké, aku kandha: 'Saka njaba katoné kaya wong sing ora ana gunané, nanging ing jeroné ana percikan kabecikan.' Mula, kita mutusaké nglumpukaké dhuwit lan mènèhaké marang kulawarga mlarat. Aku nyaranaké marang wong-wong sugih supaya padha langsung menyang wong mlarat lan mènèhaké dhuwit mau, supaya atiné uga kasentuh welas asih lan éntuk manfaat saka pengalaman kuwi. Kanthi mangkono, sanajan atiné atos kaya watu, bakal lulut lan dadi manungsa. Mangkono lawang swarga kabuka kanggo wong-wong mau. Ing wektu sing cendhak, kabèh wong sing loman mau owah, amarga padha weruh kasangsaran sing ana [ing sacedhaké], lan ora kroso kepéngin manèh metu kanggo seneng-seneng ing klub lan balé joged. "Kowe," ujare, "wis mbusak semangat kita. Képiye saiki kita bisa metu seneng-seneng?" Padha nyedhak marang gréja, lan aku banjur ngerti yèn salah sijiné malah dadi kantur. Nanging wolu puluh kulawarga kuwi uga, kanthi sih rahmaté Gusti, padha bali menyang Ortodoksi siji-siji. Nalika wong Protestan Amérika teka mengko kanggo ndeleng apa sing wis digayuh déning pangkot Protestan kuwi, padha nggawa dhèwèké menyang pangadilan, amarga dhèwèké ora nduwé pengikut manèh!

— Geronda, ana wong-wong sing nalika butuh ora isin njaluk tulung, dene liyane meneng bae.

— Akeh sing isin lan ora pengin ngrusak ajining diri. Wong kaya ngono luwih butuh pitulungan tinimbang liyané. Lan luwih pantes yen mbiyantu wong-wong mau [kaping pisan lan paling utama]. Aku ngerti loro dhokter sing, nalika kena musibah, malah ora duwe dhuwit cukup kanggo tuku aspirin. Wong sing duwé katresnan ora cukup mung maringi marang sing nyuwun sedekah, nanging uga nggoleki wong-wong sing butuh pitulungan supaya bisa ndhukung. Ibuku nyoba banget kanggo nindakake iki.

Kriteria katresnan

Yen ana wong sugih lan maringi sedekah, angel ngerti apa dheweke nduwé katresnan utawa ora, amarga bisa uga maringi ora amarga katresnan, nanging mung kanggo ngilangi barang-barangé. Katresnan katon nalika wong maringi sanajan dheweke dhéwé lagi butuh. Ayo dianggep aku yakin nduwé katresnan. Gusti Allah, kanggo nguji katresnanku, ngutus wong mlarat marang aku. Yen, umpamané, aku nduwé loro jam tangan — siji kondisiné apik lan sijiné rada rusak — lan aku mènèhi jam sing rusak marang wong mlarat, kuwi tegese katresnanku mung sekelas loro. Yen aku duwe katresnan sejati, aku maringi wong mlarat jam sing isih apik. Nanging, logika sing salah mlebu, lan kita kandha: 'Apa aku kudu mènèhi sing apik?' Ya, kanggo dheweke, amarga dheweke ora duwe jam babar pisan, sanajan jam lawas iku wis apik.' Mula aku maringi jam lawas mau. Nanging nalika kowe maringi sing lawas, wong tuwa iku isih manggon ing jeronmu; dene yen kowe maringi sing anyar, kowe dadi wong sing lair maneh. Kahanan ing ngendi kowe nyimpen sing lawas lan sing anyar kanggo awakmu dhewe lan ora maringi apa-apa iku kaya neraka.

— Geronda, képiye carane uwal saka kahanan iki?

— Sapa waé kudu merenung kaya mangkéné: 'Yen Kristus piyambak ana ing panggonané wong mlarat, apa sing bakal tak paringaké marang Panjenengané? Tanpa mangu-mangu, sing paling apik.' Kanthi mangkono,

wong bakal mangertèni apa iku katresnan sejati, nggawe tekad sing teguh [kanggo ngetutaké prinsip-prinsipé] lan, ing wektu sabanjuré, maringi sing paling apik. Wiwitane bisa uga rada angel kanggo dheweke, nanging kanthi nglatih kaya ngono, dheweke bakal tekan kahanan ing ngendi nalika mbantu wong liya, dheweke maringi loro-lorone, sing lawas lan sing anyar. Sanajan dheweke ora duwe jam, nanging kanthi Kristus ing jeroné, dheweke bakal krungu deg-degané atiné sing manis, kabungahan ilahi. Yen jubahmu dijupuk saka kowe, lan kowe malah maringi sandhangan compang-camping sing tak duwé,¹⁰⁴ , banjur Kristus bakal ngagem kowe sawisé kuwi. Yen kowe krasa welas marang wong sing apes lan mbantu, pikirna kurban apa sing bakal kowe lakoni yen Kristus dhéwé ana ing panggonané. Mangkono carané wong ngliwati ujiané. Ing pasuryané tanggané, wong pracaya ndeleng Kristus. Lan Kristus piyambak ngendika yèn nalika kowe nindakake apa waé kanggo wong sing kasangsaran, kowe nindakake iku marang Aku.¹⁰⁵ Mesthi waé saben wong pantes nampa pakurmatan sing pantes, nanging katresnan kudu padha kanggo kabèh. Menteri lan gelandangan, jenderal lan prajurit padha panggonané ing atiné wong pracaya.

— Geronda, kenapa kadhangkala wong sing nampa kabecikan tumindak ora ngajeni marang sing wis nulungi?

— Setan nyelusup lan nggoda wong sing wis kita tulungi supaya tumindak ala marang kita, nganti kita nesu. Kanthi mangkono, kita kelangan kabecikan sing wis kita lakoni. Wong iku ora salah; setan nggoda dheweke supaya nyopot kabèh ganjaran kanggo kita. Nalika nindakake kabecikan, tansah rumangsa manawa iku dadi kewajibanmu, lan siyap ngadhepi godaan supaya kabecikan sing wis kok tindakake ora ilang, lan kabèh ganjaran saka kabecikan kuwi dadi duwèkmu. Contoné, ana wong sing nyumbang dhuwit tanpa kepéngin mameraké. Nanging godha iku nyelakake lan nggoda wong liya supaya kandha marang dheweke: 'Kowe pelit: kowe durung nyumbang apa-apa, dene si anu wis nindakake iki, lan si anu nindakake kuwi.' Mangkono setan meksa wong iki mangsuli kanthi 'andhap asor': 'Ya, aku pancen nindakake sithik. Aku ngedegake... sawijining rumah sakit.' Utawa mungsuh nyurung dheweke supaya nesu lan kandha: 'Sapa, aku?! Aku, wong sing wis nindakake iki lan iku?!' Lan banjur dheweke kelangan... kabèh. Utawa setan bakal nyurung wong sing wis nampa kabecikan saka dheweke supaya kandha marang dheweke: 'Kikir! Penindhes!' — supaya sing maringi kabecikan mangsuli: 'Sapa? Aku, saka kabèh wong, dadi wong sing nguntungaké wong liya? Aku, wong sing wis nulungi kowe, sing wis maringi kabecikan kaya ngono marang kowe?' — "Ah, dhèwèké ora ngucapké matur nuwun," ujare sakwisé, "awit aku mesthi ora ngarep-arep dhèwèké ngomong 'matur nuwun' marang aku, nanging paling ora dhèwèké isa ngakoni [yèn aku iki sing wis nulungi dhèwèké]!" Nanging, yèn wong ngarep-arep pangajèn marang kabecikane, dhèwèké kelangan kabèh. Nanging yèn , wong sing wis nindakake kabecikan kanthi niat becik kandha, 'Malah apik dhèwèké lali marang kabecikan sing tak wènèhaké,' utawa, 'Mbok menawa dhèwèké nesu utawa kesel lan mulané ngomong nganggo swara kaya ngono,' mula dhèwèké mbeneraké tanggané lan dhèwèké dhéwé ora rugi. Nalika kita ora ngarep-arep ganjaran, kita nampa ganjaran sing murni. Kristus wis nindakake kabèh kanggo kita, nanging kita malah nyalibake Panjenengané. Kepiye carane kita nyanyi ing gréja? 'Manna, empedu.'¹⁰⁶ Mula ayo tansah ngupaya nindakake kabecikan, tanpa ngarep-arep ganjaran.

¹⁰⁴ Delengen Lukas 6:29.

¹⁰⁵ Mat. 25:40.

¹⁰⁶ Saka antiphon kaping 12 saka Matins ing Jumuah Agung.

Sing maringi nampa kabungahan ilahi

Wong nduwé loro jinis kabungahan: siji nalika nampa, lan sijiné nalika maringi. Kabungahan sing dirasakaké nalika maringi ora ana tandhingané karo kabungahan nalika nampa. Supaya wong bisa mangerteni apa dheweke pancen maju sacara rohani, dhisik dheweke kudu mriksa dhiri dhewe apa dheweke nemokake kabungahan nalika menehi tinimbang nalika nampa. Apa dheweke krasa kuciwa nalika nampa, lan apa dheweke ngrasakake kabungahan nalika maringi? Saliyane, yen dheweke makarya kanthi bener ing tingkat spiritual, nalika nindakake kabecikan, dheweke ora nate kelingan, nanging dheweke ora nate lali sanajan kabecikan cilik sing dituduhake marang dheweke. Dheweke ora bisa ngliwakake sanajan tumindak kabecikan sing paling cilik sing dituduhake wong liya marang dheweke. Dhèwèké bisa uga wis maringi wong sak kebon anggur sakabèhé lan lali kabèh. Nanging dhèwèké ora bakal lali siji iket anggur sing diparingaké marang dhèwèké saka kebon anggur sing wis diparingaké dhèwèké dhéwé. Utawa mbok menawa dhèwèké wis maringi wong akèh ikon kayu sing diukir nanging ora éling. Nanging, yen 'wong iku' maringi dheweke siji ikon cilik sing disegel ing plastik, dheweke bakal banget kesengsem sanajan regane ora pati gedhe, lan sabanjure bakal mikir kanthi rasa syukur kepiye carane mbalekake budi iku. Dheweke bisa mbangun gréja sakabehe, nyumbangake tanah kanggo pambangunané, lan lali kabeh bab kuwi. Kanthi tembung liya, dalan rohani sing bener yaiku: lali marang kabecikan sing wis kowe lakoni, lan eling marang kabecikan sing ditindakake wong liya marang kowe. Sapa waé sing wis tekan kahanan iki dadi manungsa sejati, manungsa Gusti. Nanging, yen ana wong sing tansah lali marang kabecikan sing ditindakake wong liya kanggo dheweke, nanging eling marang kabecikan sing wis ditindakake dheweke dhewe, mula tumindak iki kebalikan saka sing dikarepake Kristus. Nanging itungan kaya: 'Kowe wis menehi aku iki, lan aku bakal menehi kowe kuwi' — iku mung tawar-menawar remeh. Aku nyoba menehi marang wong sing luwih butuh. Aku ora rembugan kaya ing pasar, mikir: 'Wong kuwi wis maringi aku buku iki; saiki aku isih utang akèh marang dhèwèké, mula aku kudu mbalèkaké supaya utangé rampung.' Utawa: 'Yen wong liya ora maringi apa-apa marang aku, mula dhèwèké uga ora bakal nampa apa-apa saka aku.' Iki kasunyatan manungsa.

Sapa waé sing njupuk barang bakal nampa kabungahan manungsa. Sapa waé sing maringi bakal nampa kabungahan Ilahi. Kita nampa kabungahan Ilahi lumantar maringi. Contoné, ana wong sing maringi aku buku lan ing wektu kuwi dhèwèké bungah sacara rohani, ilahi, déné aku, sawisé nampa buku kuwi, bungah kanthi cara manungsa. Kanthi maringi buku iki marang wong liya, aku uga bakal ngrasakake kabungahan ilahi, dene sing nampa saka aku bakal ngrasakake kabungahan manungsa. Kanthi maringi maneh marang wong liya, wong kuwi bakal ngrasakake kabungahan ilahi, dene wong sabanjure sing nampa bakal ngrasakake kabungahan manungsa. Nanging yen wong kuwi banjur maringi maneh marang wong liya, dheweke uga bakal ngrasakake kabungahan ilahi, lan sateruse. Apa kowe weruh carane saka siji bab, akèh wong bisa ngrasakaké kabungahan ilahi lan manungsa?

Kita kudu sinau golek kabungahan nalika maringi. Wong iku njupuk sikep sing bener yen padha nemu kabungahan nalika maringi. Banjur dheweke 'nyambung' karo 'jaringan' Kristus lan ngrasakake kabungahan ilahi. Kabungahan sing dirasakake nalika maringi apa wae utawa mbantu kanthi cara apa wae ngandhut 'oksigen' ilahi. Nanging nalika wong bungah amarga nampa, utawa amarga wong liya ngorbanake awake dhewe kanggo dheweke, kabungahan kuwi ana ambu ora enak lan nyekel napas. Wong-wong sing tanpa nggatekake 'diri' dhéwé, maringi awake dhéwé marang wong liya, ora bakal suwe bakal ngadili kita. Pira kabungahan sing dirasakaké! Kristus dadi pangayomané. Nanging akèh wong padha bungah nalika nampa. Padha nyegah awaké

dhéwé saka kabungahan ilahi lan mulané nandhang sangsara. Kristus kagugah welas asih nalika kita tresna marang tangga teparo luwih saka awake dhewe, lan Panjenengané nggenepi kita kanthi kabungahan ilahi. Delengen, Panjenengané ora mung matesi dhiri ing dhawuh '*Kowe kudu tresna marang tangga teparo kaya kowe tresna marang awakmu dhéwé*' (¹⁰⁷), nanging Panjenengané nyawisake dhiri minangka kurban kanggo manungsa.

Sing pelit nglumpukaké kanggo wong liya

— Ing kéné, Geronda, ana loro sedulur lanang cilik: sing enom maringi marang wong liya, nanging sing tuwa ora.

— Ayo wong tuwané mulang sing tuwa supaya nemokake kabungahan nalika mènèhi. Lan yèn sing tuwa nyoba nindakake kuwi, dhèwèké bakal nampa ganjaran luwih gedhé tinimbang sing enom, sing mènèhi miturut wataké, lan bakal dadi luwih apik tinimbang dhèwèké.

— Geronda, kepiye carane kita bisa ngilangake rasa ora kersa ing ati sing nyegah kita maringi marang wong liya?

— Apa masalahmu, kowe sing pelit?! Aku bakal ngusir kowe! Lan nalika bab taat, contone, yen kowe kerja ing archondarion,¹⁰⁸ banjur langsung, kanggo mbesuk, jupuk berkah kanggo mbagi [supaya ora kudu njaluk maneh saben wektu]. Apa kowe weruh sepira murah atiné Gusti maringi berkah marang kabèh wong? Lan yèn kowe ora biasa maringi, kowe bakal kebiasaan kikir, lan bakal angel maringi apa-apa marang wong liya sakbanjuré.

Wong pelit kuwi kaya kothak dhuwit; dhèwèké nyimpen kanggo wong liya. Kanthi mangkono, dhèwèké kelangan kabungahan nalika mènèhi lan ganjaran saka Gusti. 'Ngapa kowe nyimpen kuwi?' aku tau takon marang wong sugih. 'Kowe ora duwe kewajiban apa-apa. Kowe arep ngapa karo kuwi?' 'Yen aku mati,' wangsulane, 'kuwi bakal tetep kene.' 'Lan aku,' ujarku, 'maringi berkah supaya kowe bisa nggawa kabeh sing wis kowe simpen menyang donya sabanjure.' 'Kene,' ujure, 'kuwi bakal tetep kene.' 'Yen aku mati, wong liya sing bakal ngurus.' — 'Ing kene,' ujarku, 'barang-barang mau bakal tetep kene. Nanging intine, kowe kudu maringi nganggo tanganmu dhéwé saiki, nalika kowe isih urip!' Ora ana sing luwih bodho tinimbang wong pelit. Dheweke tansah nyimpen, tansah urip kekurangan, lan pungkasane nggunakake kabeh tabungane kanggo suku sangsara langgeng kanggo awake dhewe. Wong pelit wis tekan pucuking kebodhoan, amarga dheweke ora maringi barang materi marang wong liya; dheweke klelep ing kono lan kelangan Kristus.

Wong padha ngguyu marang wong pelit. Ana sawijining juragan tanah, wong sugih banget: dhèwèké duwe tanah ing sawijining wewengkon lan apartemen ing Athena, nanging dhèwèké pelit banget. Ing sawijining dina dhèwèké masak sup kacang—encer lan tipis—kanggo para buruh sing lagi nyambut gawe ing lampahé. Ing jaman semana, para buruh malang mau miwiti kerja esuk nalika srengéngé munggah lan rampung nalika srengéngé surup. Ing tengah dina, nalika padha lungguh kanggo ngaso, juragan tanah ngisi sup mau menyang loyang gedhé lan ngundang padha nedha awan. Para buruh sing kasihan kuwi padha lungguh ngubengi lan miwiti mangan: kadhang padha nyendok kacang nganggo sendhok, lan kadhang mung nyendok kuahé sak cangkem!

¹⁰⁷ Imam 19:18; Matius 22:39; Markus 12:31; Lukas 10:27.

¹⁰⁸ Archondariki – panggonan panampaan tamu ing biara-biara Yunani. – *Cathetan panerjemah*.

Nanging ana salah siji buruh sing pancen ahli nyendok. Dhèwèké nyelehake sendhoké, maju sethithik, banjur nyopot sepatu lan kaos sikilé, lan pura-pura arep nyelupaké sikilé menyang wadhah sup kuwi. 'Kowe arep apa?' pitakoné kanca-kancané. 'Ya,' ujure, 'aku arep munggah mlebu lan ndelok-ndelok—mbok menawa aku bisa nemu kacang siji utawa loro!' Mangkono kethilire juragan lemah sengsara kuwi. Mulané, ewu kaping luwih becik wong loman tinimbang kethil.

— Kikir, Geronda, iku penyakit.

— Loro sing banget nggegirisi! Ora ana lara sing luwih nggegirisi tinimbang kikir sing nyekel wong. Ngirit iku apik, nanging kudu ati-ati supaya setan ora nyekel kowe liwat kikir.

— Nanging ana wong-wong, Geronda, sing keluwen amarga kikirane.

— Apa mung keluwen? Ana sawijining pedagang sugih sing nduwé toko gedhé, nanging dhèwèké motong korek api dadi telu nganggo pisau saku. Ana uga sawijining wanita sugih banget sing nduwé belerang; dhèwèké tansah nyimpen arang geni lan kanggo nyalaké geni, dhèwèké nyalaké belerang saka arang geni supaya ora mbuwang siji korek api. Nanging dhèwèké dhéwé nduwé omah, tanah, lan kasugihan sing akèh banget.

Aku ora ngomong kowe kudu dadi boros. Nanging yen kowe njaluk apa-apa marang wong boros, paling ora dheweke bakal maringi kanthi gampang. Kosok baline, wong pelit bakal krasa abot menehi apa-apa marang kowe. Ana sawijining wektu, loro tangga teparo, loro-lorone ibu rumah tangga, padha rembugan babagan salad lan cuka, lan sajrone obrolan salah sijine kandha: 'Aku duwe cuka sing enak banget.' Sawisé sawetara wektu, tangga teparo liyane sing mlarat butuh cuka. Dheweke menyang tangga teparone kanggo nyuwun cuka, nanging tangga teparo mau mangsuli: 'Ngrungokna, sayang, yen aku mènèhi cuka, aku ora bakal duwe cuka maneh nganti pitung taun!'

Apik yen bisa irit lan loman bebarengan. Irit ora ateges pelit. Dhuwit ora tau suwé ana ing tangan bapakku. Ing Faras ora ana hotel; nanging ana omahé kita. Sapa waé sing teka ing désa bakal menyang omahé kepala désa kanggo nginep. Tamu diparingi dhaharan, sikilé diumbah, malah diparingi kaos kaki resik.

Saiki aku weruh kepiye sanajan ing sawetara gréja sing dikunjungi para peziarah, gudang-gudang kebak lampu minyak, nanging padha isih ora ngomong, 'Wis cukup,' supaya wong-wong ora mandheg nggawa. Padha ora bisa migunakaké lampu-lampu kuwi utawa adol, nanging uga ora maringi. Yen wong wis miwiti nglumpukaké, dhèwèké bakal ketarik lan ora bisa ngeculaké maneh. Nanging yen ana wong mandheg nglumpukake barang-barang lan malah miwiti maringi, atine—tanpa dheweke nyadari kepiye—bakal dipusatake marang Kristus. Ana janda sing ora duwe dhuwit kanggo tuku sanadyan siji arshin kain kanggo sandhangan anak-anake, nanging aku malah arep nyimpen barang-barang? Kepiye aku bisa nampa kuwi? Ing selku aku ora duwe piring utawa panci, mung wadah kaleng. Tinimbang tuku apa-apa kanggo awakku dhéwé, aku luwih seneng maringi limang atus drachma marang sawijining murid supaya bisa lelungan saka sawijining biara menyang biara liyane. Kanthi ora nimbun, kowe entuk berkah saka Gusti. Nalika kowe maringi berkah marang wong liya, kowe uga nampa berkah. Berkah ngundang berkah.

Sikap sing apikan iku kabèh

— Nanging Geronda, kepiye yen ana wong njaluk pitulungan marang aku, nanging aku ora duwe apa-apa kanggo diwenehake?

— Nalika aku kepengin mènèhi sedekah nanging ora duwe apa-apa, aku mènèhi sedekah nganggo getihku. Sapa sing duwe lan maringi pitulungan materi marang wong liya bakal ngrasakaké kabungahan, déné wong sing

ora duwe apa-apa kanggo diwènèhaké marang wong liya terus-terusan nandhang sangsara lan kandha marang dhiri dhéwé kanthi andhap asor: 'Aku durung maringi sedekah marang tanggane.' Sifat sing apik iku kabèh. Ana wong sugih sing duwe apa sing arep diwenehake, nanging dheweke ora maringi. Lan ana wong mlarat sing kepengin maringi, nanging ora bisa, amarga dheweke ora duwe apa-apa sing bisa diwenehake. Kaloro kahanan kuwi béda. Wong sugih, sawisé maringi sedekah, ngrasa wareg. Nanging wong mlarat nandhang sangsara; dhèwèké péngin nindakké kabecikan, nanging ora nduwé apa-apa kanggo diwènèhaké marang tanggane. Dhèwèké nandhang sangsara ing atiné, padahal yèn dhèwèké nduwé apa-apa, mesthiné wis diwènèhaké lan ora bakal nandhang sangsara. Sifat apik katon saka tumindaké wong. Yen ana wong njaluk sedekah marang wong mlarat lan wong mlarat kuwi, sanajan dheweke lagi nandhang kekurangan, tetep maringi, mula ora preduli apa sing nampa ngentekake dhuwit kuwi kanggo ngombe, wong mlarat sing maringi bakal ngrasakake kabungahan ing ati, lan Gusti Allah, sawise maringi pencerahan marang wong liya, bakal maringi pitulungan materi marang wong mlarat sing dermawan. Lan kadhangkala, apa kowe ngerti jinis ketidakadilan apa sing kelakon? Ana wong, kanggo mbantu tanggane, maringi apa sing diduweni, dene wong liya, ing pikirane, nerangake iki manut karsa dhewe...

— Apa maksudmu kuwi, Geronda?

— Ayo kita anggep ana wong sengsara sing ora nduwé luwih saka limang ewu drachma¹⁰⁹ ing saké. Dheweke ketemu pengemis ing dalan, nyemplungaké dhuwit mau ing tangane banjur mlayu. Pengemis kuwi weruh yèn jumlahé limang ewu drachma lan bungah banget. Ing wektu sing padha, ana wong sugih banget sing lagi liwat, lan nalika ndelok yèn wong mau wis maringi limang ewu drachma minangka sedekah, dheweke mikir: 'Yèn dhèwèké maringi limang ewu kaya ngono, sapa sing ngerti sepira akèh dhuwité? Wong kuwi mesthi yuta-yutawan!' Lan wong sugih kuwi maringi wong ngemis limang atus drachma, nglegakake atiné yèn dhèwèké wis nepaki kawajibane. Sakwisé kuwi, kabèh sing diduweni wong mlarat kuwi mung limang ewu kuwi. Lan sakwisé ndelok wong ngemis, atiné langsung nyeneng, banjur diwènèhaké kabèh. Nanging yen wong sugih kuwi wis nindakake pangembangan spiritual sanajan sethithik, mesthine dheweke bakal duwe pikiran becik lan kandha: 'Delengen, dheweke wis mberkahi kabèh sing diduweni' utawa: 'Dheweke mung duwe sepuluh ewu wiwitane, lan wis maringi lima marang pengemis.' Nanging piye bisa ana pikiran apik yen dheweke durung ngupayakake pangembangan rohani? Mula dheweke kandha: 'Amarga dheweke mbuwang dhuwit kaya ngono, mesthi dheweke entuk dhuwit kanthi gampang.'

Lan ana wong sing maringi limang atus utawa sewu drachma marang pengemis, nanging marang buruh sing wis makarya kanggo dheweke, padha nggawe ribut gedhe mung kanggo limang utawa sepuluh drachma. Aku ora bisa mangertèni iki: apik tenan kowe maringi limang atus utawa sewu drachma marang wong sing ora kowe kenal, nanging kowe ninggalaké wong sing ana ing sacedhakmu—sing mbantu kowe—keluwen? Nanging dhèwèké kuwi sing kuduné kowe tresnani lan tulung dhisik lan paling utama. Nanging, katoné, sedekahé wong-wong iki mung kanggo digunggungaké. Lan wong-wong kaya ngono, sing dipandu logika donya, malah bisa nyeret buruh menyang pangadilan — konon supaya ora dadi bahan guyonan ing mata wong liya. Sawijining wanita sing rutin menyang gereja ngandhani aku,¹¹⁰ , yen sepisan dheweke kepengin tuku kayu bakar saka sawijining wanita tuwa sing wis ngentekake telung jam ngangkut nganggo keledai saka alas menyang desa. Lan

¹⁰⁹ Kira-kira 15 dolar AS. — *Cathetan penerjemah.*

¹¹⁰ Ing taun 1958

ing dina kuwi, wong tuwa kuwi mlaku setengah jam maneh – dadi total telung setengah jam – amarga kudu ngindhari pos penjaga supaya ora ketangkep petugas kehutanan. "Lan pira regane?" takon sang wanita. "Lima belas drachma," wangsul wong tuwa kuwi. "Ora," kandha ibu kuwi, "iku kakehan. Aku bakal mbayar sewelas drachma kanggo iku." "Mangkono kuwi," ujure marang aku sawisé, "supaya kita, wong-wong rohani, ora dianggep bodho." Aku banjur mènèhi dhèwèké omelan sing pantes sawisé kuwi! Wadon tuwa kuwi nduwé loro keledai lan mbuang rong dina mung kanggo nglumpukaké rong puluh loro drachma. Kenapa ora diwènèhi rong puluh drachma tambahan?! Nanging ora, dhèwèké malah kudu adu rega ala Yahudi.

Sada iku banget mbiyantu wong sing wis seda

Kekayaan, yen ora diwenehake marang wong mlarat kanggo kasehatan lan kaslametan nyawa kita utawa kanggo tentreming nyawa wong-wong sing wis seda, bakal nggawa karusakan marang wong. Sada sing diwenehake marang wong lara, janda, yatim piatu, lan wong-wong liya sing apes uga dadi pitulungan gedhe kanggo wong sing wis seda. Amarga nalika sada diwenehake kanggo wong sing wis seda, wong-wong sing nampa kandha: "Mugi Gusti ngapura dhèwèké. Mugi jasadipun pinaringan berkah." Yen ana wong sing nandhang lara, ora bisa kerja, lan duwé utang, lan kowé ing kahanan angel kaya ngono mbantu dhèwèké lan kandha: "Jupuk dhuwit iki kanggo tentreming atiné si anu," mula wong kuwi bakal kandha: "Mugi Gusti ngapura dhèwèké. Mugi jasadipun pinaringan berkah." Wong sing nampa sedekah ndedonga kanthi tulus kanggo almarhum, lan iki dadi pitulungan gedhe kanggo arwahé.

— Yen bojone mati durung nampa Komuni Suci utawa durung mlebu pangakuan dosa, utawa yen anaké mati, apa maneh sing bisa ditindakake kanggo mbantu nyawane?

— Aja nganti dhèwèké, sak kuwasaé, dadi wong sing luwih apik. Mesthiné, kanthi nindakaké kuwi dhèwèké bakal mbantu dhèwèké dhéwé, nanging uga bojone, amarga wiwit padha manten ing Gréja, sing wis seda uga nduwé bagéan [ing kamajuan rohanié]. Iki sing paling penting: dadi wong sing luwih apik dhèwèké dhéwé. Yèn ora, dhèwèké bisa waé nindakake kabecikan, nanging tanpa owah dadi luwih apik dhèwèké dhéwé. 'Aku wis nindakake tugasku,' ujure, 'apa maneh sing kok karepake saka aku?' Lan dheweke bakal tetep ora owah, malah dadi luwih ala.

Sada 'kanthi rahasia'¹¹¹

— Geronda, sawetara wong nganggep munafik yen ana wong menyang gréja nanging kurang ing katresnan lan pangorbanan dhiri.

— Ya, piye padha ngerti kuwi? Apa padha yakin?

— Mangkono carané padha ngadili.

— Apa sing diomongake Kristus? '*Aja ngadili.*'¹¹² Siji wong bisa uga ora maringi sedekah marang wong Gipsi amarga dheweke ngerti ana wong lara sing banget butuh lan milih mbantu wong iku luwih dhisik. Wong sing liwat bisa ketemu karo wong Gipsi lan menehi sedekah, nanging sapa sing bakal menehi marang wong sing

¹¹¹ Mat. 6:4.

¹¹² Delengen Mat. 7:1; Luk. 6:37; Yoh. 7:24.

lara? Kepiye bisa nggawe kesimpulan kaya ngono tanpa ngerti kanyatan? Munafik iku nalika wong menehi sedekah kanthi cetha supaya dipuji.

¹¹³Aku kelingan nalika taun 1957 aku ana ing sawijining biara sing nduwèni papan manggon kapisah; saben tugas diwènèhi ganjaran awis sing béda-béda gumantung saka angelé, para sedulur diwènèhi ganjaran awis. Amarga wektu kuwi biara-biara kekurangan wong, sawetara sedulur biara sing isih duwe kekuwatan nindakake akèh tugas lan nampa upah luwih akeh, nanging padha maringi apa sing ditampa marang wong mlarat. Ana sawijining biksu ing kana sing diarani 'sing pelit' amarga dhèwèké ora tau maringi dhuwit. Nalika biksu iki seda, para petani mlarat saka kéné, saka Chalkidiki — saka Great Panagia, Paleochori lan Neochori — padha nglumpuk ing panguburané kanggo nangisi dhèwèké.¹¹⁴ Para petani iki ngopeni sapi lan ngangkut kayu balok; biyen kabèh barang diangkut nganggo sapi, ora kaya saiki sing nganggo truk tipper lan truk kayu. Dadi, iki sing ditindakake biksu iki: dhèwèké nglumpukaké lan nyimpen dhuwit— —sing diparingi saka tugas-tugas sing ditindakaké, lan saben dhèwèké weruh yèn ana petani tartamtu, kepala kulawarga, mung nduwé sapi siji utawa sapi-é wis meh mati, biksu mau tuku sapi anyar kanggo dhèwèké. Tuku sapi ing jaman kuwi dudu perkara cilik; regané limang ewu drachma, lan dhuwit wektu kuwi arang. Para biksu liyané maringi limang drachma marang siji pengemis, sepuluh marang sijiné, rong puluh marang sijiné manèh, lan kabecikane padha katon cetha déning kabèh wong. Nanging almarhum ora dadi perhatian, amarga dheweke ora maringi sedekah kaya wong liya; nanging malah nyimpen dhuwite lan nulungi wong kanthi cara dhewe. Mula padha nyebut dheweke pelit, wong cilik tangan. Lan ing pungkasan, nalika dheweke seda, wong mlarat padha nglumpuk lan nangis: 'Dheweke wis nylametake aku!' ujure siji. 'Dheweke nylametake aku!' ujure siji maneh. Ing jaman kuwi, yen kowe duwe sapi, kowe bisa ngangkut kayu lan nyokong kulawarga. Komunitas biara kaget. Mula aku kandha: 'Kepiye kita bisa ngerti apa sing ditindakake wong liya?'

— Geronda, kadhangkala ana wong sing maringi sedekah nanging isih krasa ana kekosongan. Apa sababe iki?

¹¹⁵— Ayo dhèwèké ndelok awaké dhéwé kanthi tliti; mbok menawa dhèwèké digerakké déning kepéngin nyenengaké wong liya. Nalika niaté murni, ati krasa bungah. Apa kowé ngerti apa sing tau diatur ing sawijining kutha? Kanca aku, wong sing taat lan pengacara miturut profesi, wis crita marang aku bab kuwi. Wayah Natal wis cedhak, lan sawetara wong Kristen mutusaké nglumpukaké macem-macem barang, dibungkus dadi kado, lan diwènèhaké marang wong mlarat ing alun-alun kutha. Wektu kuwi, sawisé pendudukan, akèh wong urip mlarat. Pengacara iki kandha: 'Amarga kita wis ngerti sapa sing mlarat [lan sapa sing ora], ayo padha nyebarake kado iki kanthi meneng.' — "Ora," wangsulane, "kita bakal mbagi ing alun-alun kanggo kamulyaning Gusti, supaya wong-wong weruh yèn kita peduli." — "Nanging kenapa kuwi perlu?" kancaku nentang manèh. "Ing buku endi kowe tau maca yèn sedekah kudu diwènèhaké kaya ngono?" Padha tetep karo pendiriané: 'Kanggo kamulyaning Gusti.' Dhèwèké ora bisa mbujuk sapa-sapa, lan nalika dhèwèké nyadari kuwi lan wis kesel banget, dhèwèké nglilani wong-wong kuwi nindakake manut kersané. Dadi apa sing kelakon? Wong-wong kuwi nggawa hadiah-hadiah mau menyang alun-alun kutha lan ngumumaké yèn bakal mbagi-mbagi ing kono. Kabaré

¹¹³ Sebuah biara ing ngendi para biksu manggon bebarengan tanpa abbot umum, saben-saben ngetutake cara urip pribadhi ing babagan rohani lan nyukupi kabutuhan materi kanggo awake dhewe.

¹¹⁴ Desa-deso ing Chalkidiki. — *Cathetan panerjemah*.

¹¹⁵ Iki nyebutake pendudukan Yunani ing taun 1941–44 déning Jerman, Italia, lan Bulgaria. — *Cathetan juru basa*.

sumebar, lan langsung wong-wong sing paling kejem teka ing kana kaya gorila: padha nyekel lan nyekel, ora ninggalaké apa-apa kanggo wong liya. Sumbangan mau diparingaké marang wong-wong sing kasar lan ora butuh, déné wong mlarat sejati padha kosong tangan. Lan nalika para panguwasa acara nyoba mbalèkaké katertiban, padha dipukul abot uga — 'kanggo kamulyaning Gusti'! Apa kowe weruh carané hukum rohani makarya? Kanggo wong donya, ana alesan kanggo sombong lan pamer, nanging apa alesan kanggo wong rohani?

— Nanging, Geronda, ana wong kang ora precaya nanging welas asih lan nindakake kabecikan...

— Nalika wong donya menehi sedekah saka ati sing becik, tinimbang kanggo nggolèk pangayoman saka wong liya, Gusti ora bakal ninggalake wong mau lan ing sawijining wektu bakal ngandika marang atiné. Kawruhanku sing manggon ing Swiss nyritakake babagan sawijining wanita sugih, ateis, sing amarga welas asih banget malah maringi kabèh kasugihané marang wong mlarat lan sing apes, lan ing pungkasané dhèwèké dadi mlarat tenan. Wong-wong sing biyèn wis dibantu banjur ngurus supaya dhèwèké mlebu panti jompo paling apik. Nanging, sanadyan kabèh kabecikan sing wis ditindakake, dhèwèké tetep ateis. Saben ana wong sing nyoba ngomong babagan Kristus marang dheweke, dheweke mesthi ngindhari obrolan, kandha yèn Kristus mung wong apik, panyebarake sosial, lan ngajokake teori-teori liya sing padha. Bisa uga wong Kristen sing ngobrol karo dheweke gagal mbantu; dheweke ora weruh apa-apa sing istimewa ing uripé. "Dedonga kanggo nyawa iki," kancaku kandha marang aku, lan dhèwèké dhéwé ndedonga kanthi khusyuk supaya dhèwèké bali marang iman. Sawisé sawatara wektu, dhèwèké kandha marang aku yèn nalika ngunjungi panti wong tuwa kuwi, dhèwèké weruh yèn dhèwèké wis owah sakabehé. "Aku pracaya," ujare dheweke, "aku pracaya!" Ana kajadian mujijat sing ngowahi dheweke, lan sawisé kuwi dheweke kepéngin dibaptis.

"Amarga nalika nindakake iki, kowe nglumpukaké arang geni ing sirahé"¹¹⁶

— Geronda, yen ana wong sing ora butuh nanging mung pura-pura butuh, apa kita kudu nulungi?

— Kristus ngendika manawa kita kudu maringi marang sing nyuwun marang kita tanpa nguji.¹¹⁷ Lan sanajan wong sing nyuwun kuwi ora butuh, kowe isih kudu maringi. Senengna amarga kowe duwe kasempatan kanggo maringi sedekah. Gusti "*nyawurake udane marang wong sing bener lan sing ora bener*,"¹¹⁸ mula kenapa kita ora nulungi tangga teparo? Lan apa kita pantes *nampa* kabèh karunia sing diparingaké Gusti marang kita? Panjenengané "*ora nindakake marang kita miturut kaluputan kita, lan ora mbalekaké marang kita miturut dosa-dosa kita*."¹¹⁹ Wong mlarat nyuwun pitulungan marang kowe. Sanajan kowe ragu marang dheweke, tetep tulungna kanthi pikiran sing resik, supaya mengko kowe ora kagoda karo pikiran kaya ngono. Elinga apa sing ditulis Abba Isaac: "Sanajan ana wong sing lungguh numpak jaran lan njaluk apa-apa marang kowe —

¹¹⁶ Roma 12:20.

¹¹⁷ Delengen Matius 5:42; Lukas 6:30.

¹¹⁸ Matius 5:45.

¹¹⁹ Mazmur 102:10.

wenehana."¹²⁰ Kowe ora ngerti kahanan sing saktenane. Kewajibanmu yaiku pracaya marang apa sing diomongake wong sing nyuwun mau, lan menehi miturut jumlah sing dijuluk.

Yen, umpama, kita mung duwe sewu drachma lan nalika menehi marang wong nyungap kita krasa sedhih amarga ora bisa menehi luwih akeh, mula saliyane berkah sing kita paringake (yaiku dhuwit iki), kita uga nandur Kristus lan rasa welas asih ing nurani wong nyungap. Apa sing wis kita tindakake bakal nyentuh atiné, amarga pikirane bakal tansah bali marang wong welas asih kuwi sing, bebarengan karo 'chiliarich'¹²¹, wis maringi atiné sing kebak sedhih. Jiwa sing kasihan iki bakal nganti ngirimaké marang sing wis nulungi, kanthi rahasia, kabèh dhuwit sing ditampa saka wong mau, utawa malah luwih akèh. Kejadian sing padha tau kelakon marang aku. Ing sawijining dina, nalika aku ana ing Thessaloniki, ana sawijining wanita—sing katon kaya wanita Romani—mandhegake aku lan nyuwun dhuwit kanggo anak-anake, amarga bojone lagi lara. Aku mung duwe limang atus drachma; aku paringake marang dheweke lan kandha: "Nyuwun pangapunten, nanging aku ora duwe apa-apa maneh sing bisa tak paringake. Yen kowe kersa, njupuk alamatku lan tulis marang aku babagan kahanan bojomu. Aku bakal nyoba ngirim maneh kowe saka Gunung Suci." Ora suwe, aku nampa layang kang isine limang atus drachma lan cathetan: "Matur nuwun kanggo kabecikanmu. Aku mbalekake dhuwit sing wis kowe wenehake marang aku." Yen ana wong sing nyumbang kanthi ati abot, sing nampa sedekah bakal katarik dening katresnan—dening Kristus—lan dheweke bakal miwiti nyumbang, tinimbang mung nglumpukake. Nanging yen pengemis kuwi wong sing atine atos banget lan nyimpen dhuwit sing diklumpukake, iku ora bakal nggawa kabungahan. Gusti Allah bakal ngatur supaya dhuwit sing wis diklumpukake tekan panggonan sing pancen butuh. Dene wong gelandangan sing atine atos, dheweke mung bakal krasa kesel lan kempunan saka 'nglumpukake dana' (kita sebut kaya ngono) sing wis diatur kanggo wong liya tanpa disadari.

— Dadi, Geronda, pinten sing kuduné diwènèhaké?

— Cukup waé supaya nuranimu ora ngganjel sawisé. Kowe kudu mikir kanthi tliti. Aja menehi satus banjur nyesel ora wis menehi limang puluh. Perlu ati-ati khusus yen katresnan wong dibarengi inspirasi gedhe lan semangat sing nyala. Ing kahanan kaya ngono, wong kudu ngendhaleni katresnan lan semangaté sethithik, supaya ora nyesel mengko amarga, konon, wis kakehan maringi marang wong sing cilaka kuwi nalika saktenané kuduné maringi luwih sithik, lan saiki krasa kosong. Alon-alon, wong kaya ngono bakal entuk pengalaman lan bakal maringi sedekah manut pangorbanan dhiri sing diduweni.

— Geronda, nalika panjaluk wong ngemis kakehan, apa kudu dipenuhi?

— Ing kéné, kapinteran perlu—lan malah luwih manèh. Nalika ana wong njaluk marang kowe supaya bisa pamer apa sing ditampa ing ngarepé wong liya, wenehana. Pikirna iki: Kristus ora ngomong marang Yudas, 'Kowe rasul kaya apa iki? Mandhegna katresnanmu marang dhuwit!'—nanging malah maringi dhèwèké kothak dhuwit. Nanging, yen ana wong njaluk marang kowe, umpama, sawijining toples selai, lan kowe duwe siji, nanging kowe ngerti yen wong sing njaluk kuwi wis duwe tong gedhe selai, dene ana wong liya sing ora duwe selai babar pisan, mula kandhaa marang wong sing duwe akèh nanging isih njaluk: 'Sedulur, yen kowe kersa, wenehana sethithik saka sing kowe duwe marang si anu.' Nanging yen ora ana wong sing kaya ngono, mula wenehana marang sing njaluk, amarga dhèwèké wis nyuwun marang kowe, lan aja ngomong apa-apa marang

¹²⁰ "Yen ana wong, nalika lungguh ing jaran, ngulurake tangan marang kowe kanggo nampa sedekah, aja nolak, amarga ing wektu kuwi dheweke pancen mlarat kaya salah siji pengemis." Cf.: *Abba Isaac the Syrian*. Karya. Sergiev Posad, 1911. Wacana 56. kaca 286.

¹²¹ Sèwu drachma (colloq.) – *Cathetan penerjemah*.

dhèwèké. Yen dhèwèké nduwèni ati alus, tumindak maringi iki bisa nyentuh atiné lan nuntun dhèwèké marang tobat.

Mula, ing kahanan kaya ngono, apa sing ditulis dening Rasul Suci Paulus kelakon: 'Yen mungsuhmu nindakake ala marang kowe, nanging kowe nindakake becik marang dheweke, kowe padha nglumpukake arang geni ing sirahé.' Ora ateges kowe nglebur mungsuhmu dadi abu, nanging ateges nalika kowe nindakake becik marang dheweke, katresnan kobong ing atiné. Katresnan iku Kristus, lan Rahmat Ilahi wiwit makarya ing sajroning manungsa. Banjur manungsa mau owah, amarga nuranine nyalahake dheweke; tegesé, dheweke banjur kesadaran déning nuranine dhéwé. Nanging, iku salah yen nindakake kabecikan mung supaya wong liya kesadaran déning nuranine lan bali menyang dalan sing bener, amarga kuwi nyopot kekuwatan saka kabecikan mau. Tindakna kabecikan kanthi katresnan. Nalika kowe 'mbales' mungsuhmu kanthi kabecikan, dhèwèké owah dadi luwih apik lan mbenerake awake dhéwé.

Ing Konitsa ana wong mabuk sing nduwé kulawarga. Aku biyasané maringi dhuwit marang dhèwèké. Sawetara wong ngerti yèn aku mbantu wong sengsara iki (dhèwèké dhéwé sing ngandhani marang wong-wong mau), banjur padha kandha marang aku: 'Aja maringi dhuwit marang dhèwèké; dhèwèké ngombe.' Dheweke dhéwé asring kandha marang aku, 'Tulung wenehana iki kanggo anak-anakku,' lan nalika aku maringi sedekah, aku bakal kandha, 'Jupuk iki kanggo anak-anakmu.' Aku ngerti yèn dhèwèké ngombe arak, nanging aku uga ngerti yèn tembung-tembungku bakal mbantu dhèwèké sethithik: dhèwèké bakal terus ngombe, nanging uga bakal mikir sethithik babagan anak-anaké. Yen aku ora maringi dhuwit, dhèwèké bakal nyiksa bojone, merga dhèwèké bakal njupuk dhuwit sing diasilaké bojone (lan bojone, sing kasihan, kerja abot ing omahé wong liya), banjur ngombe nganti entèk, lan bocah-bocahé bakal luwih nandhang sangsara. Nanging, nalika aku kandha marang dheweke, 'Jupuk iki kanggo anak-anakmu,' dheweke bakal kelingan marang anak-anake. Kowe ngerti? Aku ngrasakake kahanan dheweke; dheweke bisa weruh kuwi, lan ana proses owah-owahan batin sing diwiwiti ing jerone atine. Akeh wong sing owah kanthi cara kaya ngene. Lan ana uga sing, mengko nalika nuranine nyiksa, malah mbalekake dhuwite.

Kanthi logika kita dhéwé, kita ngalangi Kristus makarya. Yen kowe kepéngin dadi penginjil (sanajan mesthi ora Protestan), sinau Injil sing sejati saiki uga.

Bagéan 3.

Bab kawani rohani

"Kabagyan paling dhuwur asalé saka pangorbanan. Mung lumantar pangorbanan manungsa tetep sesambungan karo Kristus, amarga Kristus iku Pangorbanan"

Bab 1.

Bab Tandha-tandha Jaman¹²²

Antikristus

— Geronda, critakna marang kita babagan Sang Antikristus.

— Ayo padha ngomongake bab Kristus saiki... Ayo padha nyedhak marang Kristus saktenane. Lan yen kita ana ing sajroning Kristus, kenapa kita kudu wedi marang Antikristus? Utawa mbok menawa roh Antikristus durung ana saiki? Nanging apa wae, sing nindakake ala iku roh Antikristus. Lan yen kéwan iku, Antikristus, lair lan nindakake kabèh jinis tumindak edan, ing pungkasané dhèwèké bakal dadi bahan guyonan. Nanging akèh kedadeyan bakal kelakon. Bisa uga kowe uga kudu nahan akèh bab sing kasebut ing Kitab Wahyu. Setitik demi setitik, akèh sing saya cetha. Lan aku, manungsa sengsara iki, wis wiwit njerit pirang-pirang taun kepungkur! Kahanan iki medeni, edan! Kegilaan iki wis ngliwati saben wates. Apostasi wis teka,¹²³ lan saiki sing isih ana mung ngenteni *rawuhe 'putraning kebinasaan'*.¹²⁴ [Donya] bakal dadi omahé wong edan. Kekacauan total bakal mrentah, ing antarané saben negara bakal miwiti tumindak manut kersané dhéwé. Mugi Gusti paring supaya kapentingan wong-wong sing mbentuk kabijakan utama bisa nguntungake kita. Kadhangkala kita bakal krungu kabar anyar. Kita bakal nyekseni kedadeyan sing paling ora bisa dipercaya lan paling edan sing bakal kelakon. [Siji-sijine sing apik yaiku] manawa kedadeyan-kedadeyan iki bakal kelakon kanthi cepet lan berturut-turut.

Ekumenisme, pasar tunggal, nagara gedhe siji, agama tunggal sing disesuaikan karo spesifikasi dhewe — kuwi rencana setan-setan iki. Para Zionis wis nyiapake wong kanggo dadi Mesias. Kanggo wong-wong mau, Sang Mesias bakal dadi raja; tegesé, dhèwèké bakal mrentah ing bumi iki. Saksi Yehuwa uga ngentèni raja ing bumi. Para Zionis bakal nampilaké rajané, lan Saksi Yehuwa bakal nampa dhèwèké. Kabèh bakal ngakoni dhèwèké minangka raja lan kandha: 'Ya, iki dhèwèké.' Bakal ana geger gedhé. Ing geger iki, saben wong bakal kepéngin raja sing bisa nylametaké. Lan banjur padha bakal ngajokake sawijining priya sing bakal kandha: 'Aku Imam, aku Buddha kaping lima, aku Kristus sing diarep-arep wong Kristen, aku sing diarep-arep Saksi Yehuwa, aku Mesiasé wong Yahudi.' Dhèwèké bakal nduwèni limang 'Aku'.

Panginjil Yohanes kandha ing Surat Kapisané: *'Bocah-bocah... Antikristus bakal teka, lan saiki wis ana akèh antikristus...'*¹²⁵ Dheweke ora ateges Antikristus sing diarep-arep bakal kaya para panganiaya Maximilian lan Diocletian, nanging Antikristus sing diarep-arep bakal dadi, bisa diomong, inkarnasi setan.¹²⁶ Dheweke bakal

¹²² Bahan sing dikumpulake ing bab iki diucapake utawa ditulis dening Sang Sepuh antara taun 1981 lan 1994.

¹²³ Ἀποστασία (Basa Yunani) – murtad, pindhah saka iman. — *Cathetan penerjemah*.

¹²⁴ Delengen 2 Tes. 2:3.

¹²⁵ 1 Yohanes 2:18.

¹²⁶ Nalika Panjenengané ngendika, 'Antikristus bakal dadi, bisa diomongké, inkarnasi setan,' Sang Sepuh tegesé yèn Antikristus iku manungsa sing ngemot kabèh kakuwatan setan, piranti sing manut kanggo ngrealisasikaké rencana Setan. Para Bapa Suci sarujuk kabèh yèn Antikristus iku manungsa. Ing loro-lorone, Sang Sepuh Paisios kanthi cetha nyatakake manawa Antikristus iku manungsa. Mula, panemune babagan iki cocog banget karo panemune Para Bapa Suci. — *Cathetan juru basa*

muncul marang bangsa Israel minangka Mesias lan ngapusi donya. Wektu kang angel bakal teka; cobaan ageng nggenteni kita. Umat Kristen bakal nandhang panganiayaan gedhe. Ing wektu sing padha, cetha manawa wong-wong malah ora nyadari yen kita wis ngalami pratandha dina-dina pungkasan, yen tandha Antikristus wis dadi kasunyatan. Kaya-kaya ora ana apa-apa sing kelakon. Mula Kitab Suci kandha manawa malah sing kapilih bakal kadunung.¹²⁷ Wong-wong sing ora nduwé watak apik ora bakal nampa pencerahan saka Gusti Allah lan bakal kadunung sajrone taun-taun murtad. Amarga sapa waé sing ora nduwé Rahmat Ilahi ora nduwé kajelasan rohani, kaya setan.

— Lan para Zionis, Geronda, apa padha pracaya marang Antikristus lan apa waé sing ana gandhèngané karo dhèwèké?

— Padha kepengin nguwasani donya. Kanggo nggayuh tujuane, padha nggunakake ilmu sihir lan Satanisme. Padha nganggep sembah marang Setan minangka kekuwatan sing bakal mbantu nglaksanani rencanane. Mula saka iku, padha kepengin nguwasani donya kanthi pitulungan kekuwatan setan. Padha ora nggatekake Gusti Allah. Nanging, apa Gusti Allah bakal mberkahi tumindak mau? Gusti Allah bakal ngasilake akèh kabecikan saka kabèh iki. Teori-teori setan sadurungé nguwasani pitung puluh taun, nanging sing iki ora bakal tahan malah pitung taun.

— Geronda, nalika aku krungu babagan Antikristus, aku kroso wedi.

— Kowe wedi apa? Yèn dhèwèké bakal luwih ala tinimbang setan, utawa piye? Dhèwèké mung manungsa. Delengen, Santa Marina wis ngalahaké setan kanthi telak, lan Santa Justina wis ngusir akèh setan! Nanging [kita kudu éling] bab sing paling penting: kita ora teka ing donya iki mung kanggo nggolèk kepenak dhéwé.

Raja donya Yahudi

Tandha yèn kasampurnan ramalan wis cedhak yaiku karusakan Masjid Umar ing Yerusalem. Masjid iku bakal dirusak supaya Kuil Salomo, sing konon ana ing panggonan kuwi, bisa dibangun maneh. Ing Kuil sing dibangun maneh kuwi, para Zionis bakal pungkasane ngumumaké Antikrist minangka Mesias. Aku wis krungu yèn wong Yahudi wis nyiapaké mbangun Bait Sulaiman.

— Geronda, kenapa wong Yahudi, nalika maca Prajanjian Lawas, ora pracaya marang Kristus?

— Ngapa kowe ora langsung takon marang wong-wong kuwi dhéwé? Wong Yahudi kuwi wis biyèn fanatik. Padha ngerti, nanging padha kabutakaké déning egoisme. Yen padha luwih merhatiin sethithik, ora ana siji waé sing bakal tetep dadi Yahudi.

— Lan kepiye padha nerjemahake apa sing diwaca?

— Kepiye padha nerangake biyen, lan kepiye padha nerangake saiki! Padha ngowahi makna rohani dadi makna materi. [Mangga], contone, lan delengen kepiye padha nerangake tembung nabi Yesaya: '*Guruné Yordan bakal subur...*'¹²⁸ Kanggo mbuktekake yèn ara-ara samun mau wis 'subur', padha ngalihake kali, mbangun teras lan kebon, nandur pisang, jeruk lemon lan jeruk, lan nggawe sakabèhé dadi ijo royo-royo, saéngga saiki padha kandha: 'Ara-ara samun wis subur.' Lan kabèh mau padha nerangake kaya ngono. Sajeroning wektu sing padha, tembung-tembung nabi iki nyebutaké babagan lair manèh donya lumantar Baptisan Suci — 'adus lair manèh'.

¹²⁷ Delengen Matius 24:24; Markus 13:22.

¹²⁸ Delengen Yesaya 35:2.

— Apa saiki padha ngenteni raja donya?

— Ya, Antikristus. Para rabbi ngerti yèn Sang Mesias wis rawuh lan yèn Panjenengané wis disalib. Aku krungu saka sawijining wong yèn nalika wong Yahudi lagi ing amben pati, ana rabbi sing teka lan mbisik ing kupingé: 'Sang Mesias wis rawuh.' Kowe weruh, nuraniné nyalahké dhèwèké; dhèwèké ngrasa salah, nanging ora ngendheg lan nyuwun pangapura.

— Lan apa gunané ngomong tembung-tembung iki marang wong sing lagi sekarat?

— Ora ana gunané. Padha ngomong kuwi mung amarga nuraniné nyiksa dhèwèké. Padha mikir yèn sawisé tembung-tembung kuwi diucapaké, kabèh dadi becik.

— Nanging apa wong liya ora krungu tembung-tembung iki?

— Ora, iku diomongake ing kupinge. Lan para mudha Yahudi wis mbrontak marang para rabbi. 'Mesias,' ujure, 'wis teka; Mesias sing endi sing kok golek?' Ing Amerika, sawijining klompok para mudha sing sinau Kitab Suci saka sudut pandang sajarah nerbitake majalah sing isine: 'Mesias wis teka. Kanggo sapa waé sing durung pracaya yèn Sang Mesias wis rawuh, kita bakal ngirim majalah iki kanthi gratis supaya padha pracaya. Lan yèn wis pracaya, padha langganan majalah iki supaya kita bisa ngirimaké marang wong liya lan supaya wong-wong mau uga dadi pracaya.'

— Apa padha Yahudi?

— Ya, dheweke wong Yahudi.

— Lan apa padha wis dadi Kristen?

— Ya, kanggo saiki, kasunyatan yèn padha wis pracaya wis nduwèni makna dhéwé.

— Apa para rabbi bisa dadi wong Kristen rahasia?

— Siji rabbi lan wong Kristen rahasia? Apa wong kuwi isih bakal dadi rabbi yen dhèwèké dadi Kristen? Dadi piye? Apa dhèwèké bakal mulang wong Yahudi yèn Sang Mesias durung teka, banjur nalika padha arep mati, dhèwèké kandha yèn Sang Mesias wis teka?

Tandha 666

— Geronda, kapan kabeh kedadeyan iki bakal kelakon?

— Kabeh mau ditundha kanggo kowe lan aku — supaya kita bisa nggayuh kahanan rohani sing waras. Gusti sabar marang kita amarga, yen kabeh iki kelakon saiki, kowe lan aku bakal kesasar. Ing pangajaran Kristus ora ana wektu tartamtu sing kasebut,¹²⁹ nanging Kitab Suci kandha yen rawuhe kahanan-kahanan iki bakal diwenahi pratandha dening pratandha jaman.¹³⁰ Ayo padha tetep siyaga, lan nalika wektu iku wis cedhak, kita bakal weruh. Banjur kita bakal luwih yakin. Santo Andreas saka Kaisarea kandha: 'Kanggo wong-wong sing wicaksana, wektu lan pengalaman bakal mbukak iki.'¹³¹

¹²⁹ Delengen Matius 24:36; Markus 13:32; Kisah Para Rasul 1:7; 1 Tes. 5:1.

¹³⁰ Delengen Matius 24:29 sarta salajengipun; Markus 13:24 sarta salajengipun; Lukas 21:25 sarta salajengipun.

¹³¹ "Panliten sing tliti babagan nomer pratandha lan kabèh sing wis ditulis babagan dhèwèké (Antikristus) bakal mbukak wektu kasangsaran marang wong-wong sing waspada lan waras pikiran." Cf.: *St Andrew, Uskup Agung Caesarea. The Apocalypse*. St Petersburg, 1909, kaca 120.

Aku nemoni buku sing ing sampule ana telung angka enem gedhe. Wong-wong sing ora isin tenan! Padha nindakake iki supaya angka enem katon narik kawigaten lan supaya wong-wong biasa karo angka iku. Lan mangkono, sethithik demi sethithik, tandha iku bakal teka.

— Astaga, setan! Wis suwé tombol kancing klambi didol nganggo kertu karton sing ana angka 666.

— Ya, muga-muga setan njupuk kowe! Wong-wong kuwi wis suwé nganggo telung angka enem ing kertu kredit, saiki malah ing kancing press! Akeh sing nganggo '666' dadi merek dagang supaya wong luwih seneng marang barangé. Si siji ndhukung sijiné. Tegesé, '666' [kaya sandhi; iku] ngenali '666.' Katoné nalika lambang ula sing nguntal buntuté dhéwé nyebar, iku bakal nuduhaké yèn wong Yahudi wis ngabdiaké kabèh donya. Lambang iki saiki wis dipasang ing sawatara dhuwit kertas. Angka 666 saiki wis nyebar ing China lan India.

— Geronda, piye wong-wong kuwi ngerti nomer iki, supaya bisa dilebokake ing barang-barang?

— Penginjil Yohanes ngerti apa sing bakal ditindakake setan, kaya para nabi wis maringi pratandha yèn Kristus bakal didol kanthi '*telung puluh potong pérak*',¹³² yèn Panjenengané bakal dipaksa ngombe cuka,¹³³ lan yèn sandhangané bakal dipérangaké antarané wong-wong mau.¹³⁴ Rong ewu taun kepungkur, ditulis ing Kitab Wahyu manawa wong-wong bakal ditandhani nganggo angka 666. '*Sapa sing nduwé pangerten, muga-muga bisa ngetung angka kéwan iku, amarga iku angka manungsa, lan angkare nem atus enem puluh enem.*'¹³⁵ '666' iku lambang ékonomi kanggo wong Yahudi. Minangka sing kacathet ing Kitab Suci, wong Yahudi ngetrapake pajak tartamtu marang bangsa-bangsa sing wis ditaklukake ing pirang-pirang perang. Pajak taunané jumlahé 666 talenta emas.¹³⁶ Saiki, kanggo ngrebut sak donya, padha ngenalake maneh angka pajak lawasé sing ana gandhèngané karo jamané sing mulya. Mula saka iku, padha ora kepéngin ngganti angka iki karo angka liya. Kanthi tembung liya, '666' iku simbol Mammon.¹³⁷ Iku asalé saka ukuran emas. Wong-wong ora ngerti apa sing diomongaké St. Yohanes Teologian, nanging Mammon tetep Mammon. '*Sampeyan ora bisa ngabdi marang Gusti Allah lan Mammon.*'¹³⁸

Kabeh lumaku kaya kuduné. Ing Amerika, asu wis dipasang microchip. Liwat pangirim, padha ngetokaké gelombang radio lan bisa dilacak; padha ngerti ing endi saben asu ana. Asu liar sing ora nganggo tag dipatèni nganggo sinar laser. Banjur padha bakal miwiti matèni manungsa uga. Padha wis nandhani ton-tonan iwak lan ngawasi saka satelit ing segara endi iwak-ikan kuwi ana. Lan saiki wis muncul penyakit anyar, sing vaksiné wis ditemokaké. Vaksin kuwi bakal dadi wajib, lan nalika wong divaksin, dhèwèké uga bakal ditandhani. Pira wong ing Amerika sing wis ditandhani nganggo sinar laser: ana sing ing bathok, ana uga sing ing tangan. Lan sabanjure, sapa wae sing ora ditandhani nomer 666 ora bakal bisa adol, tuku, njaluk utangan, utawa entuk pakaryan. Intuisi aku kandha yèn Antikristus kepengin nguasani sak donya marang dhèwèké liwat sistem iki.

¹³² Delengen Zakaria 11:1–13

¹³³ Delengen Mazmur 68:22.

¹³⁴ Delengen Mazmur 21:19.

¹³⁵ Wahyu 13:18.

¹³⁶ Delengen 3 Raja 10:14 lan 2 Tawarikh 9:13.

¹³⁷ Mammon – bandha, bathi, barang donya. – *Cathetan juru basa.*

¹³⁸ Matius 6:24.

Wong-wong — apa padha abang, ireng, utawa putih — sing tetep ana ing njaba sistem iki ora bakal bisa kerja lan bakal dadi wong sing diasingake sacara sosial. Kanthi cara iki, [Antikristus] bakal dikuatake liwat sistem sing ngontrol ekonomi global, lan mung wong-wong sing nampa tandha — tulisan sing nggawa angka 666 — sing bakal bisa melu dagang.

Nanging kepiye nasib wong-wong sing wis nampa tandha iku bakal nandhang sangsara! Siji ahli ngandhani aku yèn sinar laser kuwi banget mbabayani kanggo manungsa. Wong sing wis nampa tandha bakal 'nyerep' sinar srengéngé lan nandhang cilaka nganti ing sangsara padha ngigit ilaté.¹³⁹ Wong sing ora nampa tandha bakal luwih becik tinimbang liyané, amarga Kristus bakal nulungi. Lan kuwi dudu prakara cilik...

— Kapan Panjenengané bakal nulungi wong-wong mau, Geronda? Sawisé kuwi?

— Ora, pas wektu kuwi.

— Geronda, nanging piye wong-wong mau bakal luwih becik tinimbang liyané yèn ora bisa adol utawa tuku?

— Kowe bakal weruh. Gusti ngerti carane. Lan aku uga ngerti. Mangkono lumrahe... Pitakonan iki wis abot ing pikiranku, lan Gusti ngutus aku... telegram. Pira Gusti nggatekake kita! Oh!...

— Critakna, Geronda, kenapa segel uga diarani 'tandha'?¹⁴⁰

— Amarga ora bakal mung ing ndhuwur-ndhuwur wae. Apa tegese 'to inscribe'? Nggambar garis jero lan lurus, ta? Tandha iku bakal dadi ukiran sing sepisanan dipasang ing kabèh barang, banjur wong-wong bakal dipaksa supaya dipasang ing bathuk utawa ing tangané. Rong taun kepungkur aku ngomong karo dhokter saka Toronto babagan tandha, lan saiki dhèwèké kandha yèn dhèwèké maca ing koran yèn sidik jari saiki wis dibutuhaké minangka gantiné kertu kredit. Wong-wong kuwi maju terus, nanging ora ana sing bisa ngomong kanthi pasti apa sing bakal kelakon. Sawetara televisi sing bubar diimpor menyang Yunani nduwèni piranti khusus sing ngawasi wong-wong sing nonton. Ora suwe manèh, wong-wong sing nduwèni televisi bakal nonton televisi, déné wong liya bakal ngawasi wong-wong mau ing wektu sing padha! Wong-wong bakal padha ngawasi lan uga diawasi. Sajrone uripé, kabèh sing diomongaké lan dilakoni — kabèh bakal dikontrol déning komputer. Apa kowé weruh jinis diktator kaya apa sing digawé déning setan? Ing Brussels, sawijining kraton sakabèhé kanthi telung angka enem wis dibangun ing ndhuwur komputer [pusat]. Komputer iki bisa ngontrol milyaran wong. Enem milyar iku meh kabèh donya. Pengakuan mung kanthi mencet tombol! Sawetara wong Éropah wis protes amarga padha wedi marang diktator global. Lan kita, minangka umat Kristen Ortodoks, nentang iki amarga kita ora péngin Antikristus, lan mesthi waé uga ora péngin diktator. Kita lagi ngadhepi kedadeyan sing serius, nanging ora bakal suwe. Kaya Ortodoksi sing konon ilang nalika komunisme, saiki uga bakal 'ilang'.

Kartu identitas anyar

— Geronda, ana wong siji kandha: 'Lha piye karo dhuwit kertas lima ewu drachma? Ana angka enem telu ing kono, lan kita isih nganggo, ta? Kertu identitas uga bakal padha.'...

¹³⁹ Delengen Wahyu 16:10.

¹⁴⁰ Inskripsi — χάραγμα (Basa Yunani) saka tembung χάρασσω — kanggo nandhani, kanggo ngukir, kanggo motong. — *Cathetan penerjemah.*

— Lima ewu drachma iku dhuwit kertas. Ratu Victoria uga digambar ing pound Inggris, nanging aku ora keganggu. 'Wenehana marang Kaisar apa sing kagungan Kaisar.' Nanging, [iku beda] nalika bab kertu identitas. Iki dudu dhuwit, nanging bab pribadi. Tembung 'tautotita'¹⁴¹ nduwèni makna harfiah, yaiku wong diidentifikasi karo apa sing diaku. Dadi padha nyelundupaké setan, lan aku nandatangani kanggo ngomong yèn aku nampa dhèwèké? Képiye carané aku isa sarujuk karo kuwi?

— Geronda, apa sesambungané antara kartu ID anyar lan segel?

— Kartu ID anyar iku dudu tandha. Iku mung pambuka tandha.

— Wong-wong, Geronda, padha takon apa sing kudu ditindakake babagan paksaan nggunakake kertu identitas anyar iki.

— Yen padha takon, luwih becik kowe maringi pitutur supaya padha konsultasi karo bapak rohani lan sabar, supaya bisa ndeleng képiye tumindaké Gréja,¹⁴² amarga akèh sing takon, nanging sithik sing paham jawabané. Ing buku cilik 'Tandha Jaman'¹⁴³ aku wis nerangaké kabèh kanthi cetha banget. Monggo saben wong tumindak manut nuranié dhéwé. Mesthi ana sing kandha: 'Ah, kuwi mung panemune siji biksu. Dudu sikapé Gréja.' Nanging, panemu sing tak unglapaké kuwi dudu panemuku dhéwé. Aku mung nyatakaké tembungé Kristus, tembungé Injil, amarga kita kudu nyerahaké panemu dhéwé marang kersané Gusti Allah sing kacethakaké ing Injil. Nanging ana liyane sing ngomong kosok baline saka sing tak kandhakake [lan, nganggo pendapatku minangka alesan], ngaku yen Bapa Paissius ngomong kaya ngono. Lan ana maneh sing, nalika krungu iki, ora mikir yen prakara iki pancen serius banget; padha ora takon apa pancen aku ngomong kaya ngono, nanging mung percaya wae. Aku ora wedi; aku ngomong tanpa ragu. Sawetara wong teka ing pertapanku lan nyelehake dhuwit kertas enem rubel ing kothak. Kuwi apik tenan, yen diomongake. Nanging sawise padha lunga, padha ninggalake k , siji potongan kardus ing mburi gapura. Aku kira ana wong sing teka, ora nemokake aku ana ing omah, banjur nulis 'Dheweke ora ana ing kene' kanggo wong liya. Banjur aku maca lan weruh iki!.. Penyiksaan sing keji banget nganti wong donya wae ora bakal wani ngucapake! Pembersihan saka kabeh rereged iki bakal teka, mesthi bakal teka, nanging kita bakal tahan ngadhepi badai. Wong-wong wis padha munggah perang. Kita uga kudu munggah kanthi akèh pandonga.

Ana sing kuwatir bab masalah kertu identitas, dene liyane malah njupuk kesempatan kanggo nggawe kesulitan. Gereja kudu njupuk sikap sing bener; kudu ngomong lan nerangake marang umat supaya padha mangertos yèn nampa kartu identitas anyar iku bakal dadi tiba saka sih rahmat. Ing wektu sing padha, Gereja kudu meksa negara supaya paling ora kartu identitas anyar iku ora dadi wajib. Yen Gréja njupuk sikap sing

¹⁴¹ Ing Yunani ana loro jinis dokumen sing maringi bukti identitas warga: kartu identitas kanggo digunakake ing jero negara lan paspor kanggo lelungan menyang luar negeri. Jeneng Yunani kanggo kertu identitas yaiku: ταυτότητα. Ταυτότητα — "1) identitas (matematika), kasaméan, kesetaraan, kebetulan; 2) paspor, kertu identitas; 3) wong" (I. P. Khorikov, M. G. Malev. Kamus Modern Yunani–Rusia. Moskow, 1980. kaca 743). Pengenalan dokumen identitas anyar sing nggawa barcode adhedhasar nomer kewan, kaya sing diatur ing Persetujuan Schengen, nyebabake protes gedhe saka Gréja Yunani, Gunung Athos, lan mayoritas ageng warga Yunani. — *Cathetan panerjemah*.

¹⁴² Keputusan sing dijupuk déning Sinode Suci Greja Yunani sawisé sedaé Sang Sepuh Paisios nyatakake yèn dokumen sing nggawa nomeré Sang Antikristus ora bisa ditampa déning umat Kristen Ortodoks. Nalika rembugan babagan masalah iki, panemune Sang Sepuh almarhum kabuktèn dadi salah siji faktor penentu tumrap hierarki, rohaniawan, lan umat Greja Yunani. — *Cathetan panerjemah*.

¹⁴³ Ing taun 1987, Sang Sepuh Paisios sing kabegjan nerbitake pamflet kanthi judhul 'Tandha Jaman – 666', kang khusus kanggo topik iki. — *Cathetan panerjemah*.

teguh, yen kabebasan para pracaya dihormati—supaya sing kepéngin bisa njupuk KTP anyar, déné sing ora kepéngin bisa tetep nganggo sing lawas—maka mung sawatara wong sing nduwéni keyakinan kuwat sing bakal nolak nampa 'tilu enem'. Ujian ngenteni wong-wong mau, amarga wong liya bakal mbelot marang dheweke. Mayoritas wong bakal nampa kartu identitas sing nggawa nomer kewan galak. Wong-wong sing ngupaya tentrem lan nyaman bakal nampa kartu identitas anyar, dene wong-wong sing sial lan taat iman bakal tetep nganggo dokumen lawas, lan amarga iku dheweke bakal dianiaya.

Saiki, janji menteri manawa 666 ora bakal katon ing kartu identitas—ora kanthi cetha utawa samar—uga nduwé teges. Ayo sabar; wektu bakal mbuktekake. Pernyataané manawa telung angka enem ora bakal kalebu wis dadi bab apik. Padha wis wiwit mundur kanthi sukarela. Ayo padha deleng apa sing pungkasané bakal dilebokake ing kertu ID. Lan nalika kertu ID anyar wiwit diterbitake, bisa wae murka Gusti Allah bakal meledak. Luwih saka kuwi, ora bakal kabeh wong nampa kertu ID anyar sajrone rong puluh papat jam. Kertu pisanan bakal metu, bakal dipriksa, lan yen menteri kuwi kabukten goroh, mula perjuangané bakal adil. Nanging yen kita terus protes saiki, wong-wong sing nyekel kendhali bakal kandha: 'Delengen, wong Ortodoks nyebabake kerusuhan. Masalahé durung muncul, nanging padha wis padha njerit lan protes.' Asu penjaga sing apik bakal ngonggong nalika ana maling teka. Nalika maling mlayu, asu kuwi mandheg ngonggong. Nanging yèn asu kuwi terus-terusan ngonggong, kowe ora bisa nyebut asu penjaga sing apik.

— Lan uga, Geronda, wis ana sing kandha yèn amarga kita nduwéni toleransi agama, kartu identitas anyar ora bakal nyantumaké afiliasi agama.¹⁴⁴

— Ya, wong-wong kuwi ora kasengsem karo kuwi, nanging aku kasengsem, amarga iku dokumen identitas. Ing kono kacathet saka ngendi aku asalé lan aku wong kaya apa. Yen afiliasi agamaku ora kacathet, bakal ana masalah. Contoné, ana wong sing menyang kantor catatan sipil. Yen KTP-e nyantumake 'Ortodoks'—ora preduli denominasi apa—maka kabeh lancar. Nanging yen ora ana afiliasi agama sing kacathet, piye carane dheweke bakal diparingi ijin nikah? Iki bakal nyebabake kebingungan kanggo gréja-gréja. Nanging, yen afiliasi agama diisi sacara sukarela, iku uga bakal dadi pangakuan iman. Éropah iku Éropah. Kita duwe kahanan sing beda ing kene.

Cara licik kanggo ngenalake cap

Alon-alon, sawisé ngenalaké kartu identitas lan dokumen ID—ya iku pambentukan arsip pribadi—padha bakal licik miwiti nerapaké tandha. Kanthi macem-macem trik, wong-wong bakal dipaksa nampa tandha ing bathuk utawa tangané. Padha bakal nggawe alangan kanggo wong-wong lan kandha: 'Gunakna mung kertu kredit; dhuwit awis bakal dibusak.' Kanggo toko barang, wong bakal nyerahake kertune marang pramuadya toko, lan juragan toko bakal nampa dhuwit saka rekening banké. Sapa waé sing ora nduwé kertu ora bakal bisa adol utawa toko apa-apa. Ing sisih liya, padha bakal miwiti ngiklanaké 'sistem sing sampurna': nomer 666 sing diukir ing bathuk lan tangan, sing ora katon nganggo mripat telanjang. Ing wektu sing padha, program televisi bakal nampilaké carané wong njupuk kertu wong liya lan narik dhuwit saka bank nganggo kertu kuwi. Padha bakal ngomong tanpa mandheg: 'Tandha sing diukir nganggo laser ing bathok utawa tangan luwih bisa dipercaya, amarga mung sing duwe sing ngerti nomer tandha kuwi. Tandha iki sistem paling sampurna: maling ora bakal bisa nyolong sirahmu utawa tanganmu, uga ora bakal bisa ngintip nomeré.' Mula saka iku, para

¹⁴⁴ Ing Yunani, nganti bubar iki, kolom 'agama' ing kartu identitas iku wajib. – *Cathetan penerjemah*.

penjahat lan wong ala saiki diparingi kebebasan tanpa wates. Ing Gunung Athos, watara Karyes, limolas sel dirampok, lan sawijining biksu dipatèni nalika rampokan. Kanthi cara iki, saben wong bakal nduwèni kasempatan kanggo ngrebut apa sing kagungané wong liya lan nyolong apa waé sing dikarepake. Contone ana wong sing mutusaké ngrebut sebidang tanah kanthi tipu daya. Dhèwèké bakal ngaku yèn tanah kuwi biyèn kagungan simbahé utawa dhèwèké biyèn nyewa tanah iki kanggo panggembalaan. Coba aturake kuwi! Banjur panguwasa bakal kandha: "Sayange, kita ora bisa ngawasi kabeh. Pengawasan mung bisa ditindakake nganggo komputer." Lan banjur padha bakal miwiti ndhaptar wong-wong. Komputer bakal nuduhake apa kowe wis kadhaptar, lan adhedhasar kuwi, kowe bakal dilayani utawa ora.

Telung setengah taun sabanjure bakal angel.¹⁴⁵ Wong-wong sing ora gelem nampa sistem iki bakal ngalami kasulitan. Wong-wong mau bakal nyoba nglebokake wong-wong mau ing panjara, tansah golek alesan anyar kanggo nindakake kuwi. Sawisé setaun, wong-wong mau bakal digawa menyang kutha liya kanggo dipriksa supaya kasusé bisa didengar ing pangadilan sing béda; saka kutha kuwi bakal digawa menyang kutha katelu. Banjur padha bakal kandha: 'Nyuwun pangapunten, sampeyan ora salah. Yen wis kedaftar, kita bisa mriksa sampeyan mung sak menit. Nanging saiki kita ora bisa nindakake pamariksaan.'

— Geronda, apa ora bisa waé padha nge-stempel paspor kuwi kanthi paksa?

— Wong-wong kuwi ora bakal tumindak nganti sejauh kuwi, merga sopan santun. Lha, wong-wong kuwi bakal tumindak becik, kaya sing pantes kanggo wong Éropah. Bakal padha nuduhaké kabecikan sing paling luhur! Dheweke ora bakal nyiksa wong; nanging, tanpa tandha, wong ora bakal bisa urip. 'Kowe nandhang sangsara tanpa tandha,' ujure, 'nanging yen kowe wis nampa, kowe ora bakal nemoni kesulitan.' Sanajan wong nduwé koin emas utawa dolar, dheweke ora bakal bisa nggunakake. Mula, kanthi nglatih awak saiki supaya urip prasaja lan sedheng, bakal bisa slamet ing taun-taun kuwi. Yen nduwé lahan cilik, nandur gandum lan kentang sithik, lan nandur sawetara wit zaitun, banjur ngopeni ternak—kambing, sawetara pitik—[seorang Kristen] bakal bisa nyukupi keluargane. Amarga cadangan panganan uga ora migunani: panganan ora tahan suwe lan gampang bosok. Nanging, mesthi wae, sangsara iki ora bakal suwe: telung taun, telung setengah.¹⁴⁶ Amarga para pilihan, dina-dina bakal dipendhekake,¹⁴⁷ lan padha ora bakal nyadari kepiye taun-taun kuwi lumaku. Gusti Allah ora bakal ninggalake manungsa tanpa pitulungan.

— Geronda, apa Kristus bakal campur tangan ing apa sing bakal kelakon sajrone taun-taun angel iki?

— Inggih. Sampeyan weruh, sanajan saiki, para wali, Indhunging Gusti Allah lan Kristus sing paling suci kerep muncul marang wong sing nduwé niat becik nanging lagi dizalimi, kanggo nylametaké dhèwèké. Pira luwih manèh Gusti bakal nulungi saiki, nalika wong-wong sing apes kuwi nemokake dhéwé ing kahanan sing angel banget. Badai arep ngedab-edabi; bakal ana diktator cekak saka Antikristus, Sétan. Banjur Kristus bakal campur tangan, nggebuki abot kabèh sistem Antikristus iki; kabecikan bakal dipijak-pijak déning Panjenengané, lan pungkasane bakal digawé dadi kabecikan.

¹⁴⁵ Delengen Dan. 9:26–27; Wahyu 12:6; 13:5. Delengen uga: *St Irenaeus saka Lyons*. Karya-karyané. Moskow: Palomnik, Blagovest, 1996. Lima Buku Nglawan Ajaran Sesat. Buku V, Bab XXV, kaca 500, 501, lan Bab XXX, kaca 512.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Delengen Mat. 24:22; Mrk. 13:20.

Segel iku padha karo pangregan

Sanajan Santo Yohanes Teologis nulis kanthi cetha banget ing Kitab Wahyu babagan tandha,¹⁴⁸ sawetara wong ora mangertos iki. Lan apa sing bisa sampeyan kandhakake marang wong-wong mau? Sayange, akeh banget omong kosong sing krungu saka pikiran sawetara Gnostik modhèrn. "Aku bakal nampa kartu identitas sing ana telung angka enem lan nggambar salib ing kono," ujare siji. Liyane mbaleni: "Lan aku bakal nampa tandha ing bathok lan nggambar pratandha salib ing bathokku." Lan padha mbaleni akèh omong kosong kaya ngono. Padha mikir yèn kanthi cara kuwi bakal disucèkaké, padahal pandhangan kaya ngono iku salah kaprah. Ana sawijining uskup kandha marang aku: 'Aku bakal nggambar salib ing KTP-ku, ing panggonan sing kuduné tak teken. Aku ora mbantah Kristus: aku mung nggunakake sistem sing nglayani aku.' — "Apik tenan," ujarku marang dhèwèké, "mula kowé, Uskup, amarga panggonanmu sing istimewa, nulis salib ing ngarep jenengmu. Ana manèh sing dadi archimandrite; panggonané uga istimewa, lan dhèwèké uga nulis salib ing ngarep jenengé. Nanging apa sing bakal kowé kandhakake marang wong-wong supaya padha nindakake?" Kothoran ora bisa disucèkaké. Banyu murni nampa sih rahmat lan dadi banyu suci. Nanging urin ora bisa dadi banyu suci. Watu kanthi mujijat malih dadi roti. Nanging rereged ora nampa pangsuci. Mula saka iku, setan, Antikristus, sing muncul ing wangun lambangé ing kartu identitas kita, ing bathok utawa ing tangan kita, ora disucèkaké, sanajan kita masang tandha salib ing kana. Kita nduwèni kuwasa Salib Suci—lambang suci iki—lan sih rahmat ilahi Kristus mung nalika kita njaga rahmat baptisan suci, ing ngendi kita nolak Setan, nyawiji karo Kristus, lan nampa cap suci—'cap saka peparang Roh Suci'. Lan padha, kowe weruh, nerangake kabeh nganggo logika sing prasaja banget!... Cukup gawe pratandha salib ing sacedhake – lan kabeh dadi becik! Nanging kita weruh yèn rasul suci Petrus sacara lahiriah mbantah Kristus, nanging sanadyan mangkono iku uga sawijining pambantahan.¹⁴⁹ Kanthi nampa tandha Antikristus, padha mbantah meterai Kristus sing diparingaké marang wong-wong mau ing Baptisan Suci, nanging isih padha ngaku yèn Kristus manggon ing sajroning atiné!

— Nanging piye, Geronda, yen ana wong nampa tandha amarga ora ngerti?

— Luwih becik kowe ngomong 'amarga ora peduli'. Apa ana kabodhoan nalika kabeh wis cetha? Sanajan ana wong sing ora ngerti, kuduné padha takon lan nggolèki. Ayo kita anggep yèn kita ora ngerti lan mulané nampa tandha kuwi. Nanging Kristus bakal ngendika marang kita: '*Wahai para munafik, kowe bisa nerangake pratandha langit, nanging kowe ora bisa nerangake pratandha jaman (uckycúmu)*'.¹⁵⁰ Kanthi nampa tandha, sanajan amarga ora ngerti, wong bakal kelangan Kasucian Ilahi lan kapengaruh déning pangaribawa setan. Delengen, nalika imam ngendhokake bocah ing baptisterium suci nalika Baptisan, bocah mau, sanajan ora nyadari, nampa Roh Suci, lan sawisé kuwi Rahmat Ilahi manggon ing jerone.

Panjelasan Ramalan

— Geronda, ana wong sing kandha: 'Apa waé sing wis ditakdiraké Gusti bakal kelakon. Apa urusan kita?' Kapiye kita kudu ndeleng iki?

¹⁴⁸ Delengen Wahyu 13:16 sarta salajengipun; 14:9 sarta salajengipun; 16:2 lan 20:4.

¹⁴⁹ Delengen Matius 26:69–75; Markus 14:4–72; Lukas 22:54–62; Yohanes 18:16–18; 25–27.

¹⁵⁰ Matius 16:3.

— Ya, anakku, bisa waé padha ngomong kaya ngono, nanging sejatine ora kaya ngono! Aku uga kerep krungu saka sawatara wong: 'Wong Yahudi ora bodho nganti ngetokake awaké dhéwé nganggo telung angka enem, amarga Injil Yohanes nulis bab iki ing Kitab Wahyu. Yen pancen mangkono, mesthine padha wis nyusun kabeh kanthi luwih pinter lan rahasia.' Nah, apa para ahli kitab lan wong Farisi ora ngerti Perjanjian Lawas? Apa Annas lan Kayafas ora luwih ngerti tinimbang wong liya apa sing ditulis—yèn Kristus bakal dikhianati kanthi '*telung puluh potong pérak*'?¹⁵¹ Nanging kenapa padha ora maringi Yudas siji atus siji utawa siji atus sangang puluh perak, nanging telung puluh? Nanging padha kabut mripate. Gusti wis ngerti manawa kabeh bakal kelakon persis kaya ngene. Gusti ndeleng sadurunge, nanging ora nemtokake. Mung wong Turki sing pracaya marang nasib, marang kismet.¹⁵² Gusti Allah ngerti yèn prastawa bakal lumaku kanthi cara tartamtu, déné manungsa, ing kabodhoané, nindakake apa sing wis Gusti Allah ngerti bakal kelakon. Ora amarga Gusti Allah wis netepaké; ora, Panjenengané ndeleng sepira adohé niat ala manungsa lan ngerti yèn padha ora bakal owah pikirané. Iki ora ateges Gusti Allah wis netepaké prastawa sadurungé.

Liyané, sakliyané kuwi, padha kesusu karo ramalan, sing banjur padha diwènèhi interpretasi dhéwé. Padha ora nganti nyebut, 'Iki mung panemuku,' nanging negesake, 'Mangkéné kahanané!' Lan padha nampilaké akèh panemuné dhéwé. Ana uga sing nerjemahaké ramalan manut kersané dhéwé, kanggo mbeneraké napsuné dhéwé. Contone, bab tembungé Santo Siril: 'Bakal luwih becik yèn pratandha Sang Antikristus ora kelakon ing jaman kita'¹⁵³ — wong sing kepéngin mbeneraké dhiri, mbeneraké pengecutané dhéwé, bakal kandha: 'Wah, ndelok ta? Santo Siril wedi yèn dhèwèké bakal mbalèkaké iman!' Lan aku? Apa aku luwih becik tinimbang Santo Siril? Mula, sanajan aku mbaleni Kristus, ora ana sing medeni ing kono! Nanging sang wali kandha: "Luwih becik yen pratandha Antikristus ora kelakon," supaya paningalé ora ndeleng Antikristus, lan ora amarga dhèwèké wedi. Apa kowe weruh apa sing ditindakake setan?

Sayange, sawetara Gnostik modhèrn uga mbungkus anak rohani kaya bayi supaya ora keganggu. "Ora masalah," ujare, "ora prelu kuwatir, sing penting kowe nduwé iman ing sajroning atimu." Utawa padha ngeluh: "Aja ngomong bab iki—bab sertifikat, bab meterai—supaya wong-wong ora kuwatir!" Nanging, yen padha kandha marang wong-wong: "Ayo padha nyoba urip luwih rohani, supaya cedhak karo Kristus lan ora wedi apa-apa, amarga sing paling awon sing bisa kelakon yaiku kita bakal dadi martir," paling ora padha nyiapake wong-wong mau kanthi cara tartamtu kanggo ngadhepi kasulitan sing bakal teka. Sawise mangerteni bebener, wong bakal merenung lan mbebasake awake saka kahanan ngantuk. Dheweke bakal kroso lara amarga apa sing kedadeyan; dheweke bakal ndedonga lan ati-ati supaya ora kecemplung ing jebakan.

Dadi, apa sing saiki kedadeyan? Ora mung para 'penerjemah' kaya ngono menehi komentar bab ramalan miturut carané dhéwé, nanging uga padha pengecut, kaya wong donya. Nanging saktenané, padha kuduné nuduhaké perhatian rohani lan mbantu wong Kristen, kanthi nanduraké rasa was-was sing sehat supaya imané saya kuwat lan padha ngrasakaké panglipur ilahi. Aku gumun: mesthi kabeh sing kedadeyan kuwi ora nggawe dheweke mandheg lan mikir? Lan kenapa, sawise menehi interpretasi adhedhasar pamikirané dhewe, dheweke

¹⁵¹ Delengen Zakaria 11:1–13.

¹⁵² Kishmet, kismet (basa Arab, harfiah 'bagian sing ditemtokake') – apa sing wis ditakdirake kanggo saben wong dening pangayomaning Gusti. – *Cathetan penerjemah*.

¹⁵³ 'Oh, yen wae iki mung diomongake, nanging mugi Gusti Allah paring supaya iki ora kelakon marang kita!' Cf. *St Cyril of Jerusalem*. Karya-karyane. Moskow, 1855. Homili 15, 18. kaca 262.

ora paling ora ngetokake tandha pitakon? Kepingene yen dheweke malah mbantu Antikristus karo tandhane lan nuntun nyawa liyane menyang karusakan uga?! Nalika ing Injil kasebut: '*Supaya padha bisa ngapusi, yen bisa, malah wong-wong pilihan*' (¹⁵⁴), Gusti tegesé yèn wong-wong sing nerangaké Kitab Suci manut akalé dhéwé bakal kapancing.

[illegible]

Bab 2.

Babagan carane pangorbanan nggawa kabungahan marang wong

¹⁵⁴ Markus 13:22.

¹⁵⁵ Wahyu 13:16–18.

¹⁵⁶ Ing taun 1997, sawijining buku sing ditulis dening His Eminence Metropolitan Meletios saka Nicopolis lan Preveza, kanthi judhul 'Tandha Antikristus ing Tradisi Ortodoks', diterbitake ing Yunani. Ing taun 2001, Sisterhood of the Holy Martyr Grand Duchess Elizabeth nerbitake terjemahan basa Rusia saka buku kasebut ing Moskow.

Buku iki ditampa kanthi negatif dening para rohaniawan sing taat, para biarawan lan biarawati, lan umat awam sing wedi marang Gusti Allah saka Gréja Ortodoks Yunani. Ing ulasan-ulasan sing banjur metu, ditegesi manawa Pangarang sing paling kinormatan, kanthi nyimpangaké Kitab Suci lan sumber-sumber patristik, nggayuh kesimpulan sing bertentangan karo penilaian pangerejawi sing kacathet ing Surat Edaran Sinode Suci Greja Yunani tanggal 7 April 1997 lan 9 Februari 1998, Seruan Komunitas Suci Gunung Athos, uga panemu saka Sang Sepuh sing Kabegjan Paisios. Panangkisan teologis sing paling jembar lan kasil marang buku Metropolitan Meletios wis diterbitake dening para biksu saka Gunung Suci Meteora kanthi judhul "Παραχάραξη του χαράγματος." 'Pembantahan marang Panemu Paduka Agung Metropolitan Meletios saka Nicopolis lan Preveza ing bukune "Tandhaé Antikristus ing Tradisi Ortodoks"." — *Cathetan juru basa.*

Ing jaman saiki, pangorbanan dhiri iku arang banget

'Bocah iku mung ngganggu,' ujare sawijining wanita marang aku sing duwé kabèh. Anak-anaké dadi beban kanggo dhèwèké! Yen ibu mikir kaya ngono, dhèwèké ora ana gunané, amarga lumrah yèn ibu nduwé katresnan. Ibu isa ngidini anak wadoné turu nganti jam sepuluh esuk sadurungé nikah. Nanging, wiwit dheweke dadi ibu lan kudu nyuapi anaké, adusaké lan ngopeni, dheweke malah ora turu bengi, amarga mesin wis miwiti mlaku. Nalika wong nglakoni pangorbanan dhiri, dheweke ora ngeluh utawa kroso kebeban, nanging malah bungah. Kuwi dhasar sakabehe: semangat pangorbanan dhiri kudu ana. Lan wanita iki, yen ngomong, 'Ya Allah, kepiye aku bisa matur nuwun? Panjenengan wis maringi aku ora mung anak, nanging uga akèh berkah. Akeh wong sing ora duwe apa-apa, nanging aku duwe pirang-pirang omah, warisan saka bapakku, bojoku entuk gaji apik, lan aku nampa sewa saka loro panggonan!... Aku ora ana kesulitan. Kepiye aku bisa matur nuwun marang Panjenengan, Gustiku? Aku ora pantes nampa kabèh iki.' Yen dhèwèké mikir kaya ngono, bareng karo pujian, rasa cilaka () bakal sirna; tegesé, yen dhèwèké mung matur nuwun marang Gusti awan lan bengi, kuwi waé wis cukup.

— Korban, Geronda, nggawa kabungahan.

— Oh, kabungahan kaya apa kuwi! Rasané kabungahan pangorbanan iki ora dingertèni wong-wong saiki, mulané padha sangsara banget. Padha ora nduwé cita-cita ing jeroné; padha krasa abot mung amarga isih urip. Kawani lan pangorbanan dhiri iku daya panggerak ing jeroné manungsa. Yèn daya iki kurang, manungsa bakal nandhang sangsara. Ing jaman biyen, ing desa-desa, wong-wong padha kerja meneng ing wayah wengi, ngati-ati supaya ora ana sing weruh, kanggo ngresiki dalan—supaya sawisé seda ana wong liya sing kelingan marang dheweke. Saiki, semangat pangorbanan iki arang banget ditemokake. Nalika semana, ing Gunung Athos sajrone prosesi, aku nyekseni para biksu mlaku ing dalan, jubahé kesangkut ing ranting semak, nanging ora ana siji-sijia sing mecah ranting kuwi supaya dalan luwih gampang kanggo sing mlaku ing mburine; kabèh padha nundhuk supaya jubahé ora kesangkut. Kaya-kaya padha sujud marang semak iku! Yen semak iku semak sing ora kobong, mesthi apik tenan! Nanging saben wong padha mikir: 'Biar wong liya sing nindakake; aku mung kepengin lolos dhéwé.' Nanging kenapa kowe ora nindakake, yèn kowe sing pisanan weruh ranting kuwi? Sakjane, kuwi tumindaké wong donya—wong sing ora percaya marang Gusti. Apa gunané urip kaya ngono kanggo aku? Malah luwih becik mati sewu kaping. Intiné yaiku mikiraké wong liya, mikiraké lara atiné.

Donya wis kelangan kendali marang awake dhéwé. Katresnan lan pangorbanan dhiri wis sirna saka manungsa. Aku tau crita marang kowe bab kahanan nalika aku kena hernia ing selku ing Gunung Suci. Saben ana wong ngetokake palu cedhak gapura, aku metu ing salju [lan adhem] kanggo mbukak lawang. Yen ana wong sing duwe masalah serius, aku malah ora krasa lara awakku dhéwé, sanajan sakdurunge aku lagi kepepet ing amben. Aku bakal nawakake panganan utawa omben-omben marang tamu: nganggo siji tangan aku nglayani, dene tangan sijiné tak gunakake kanggo nahan herniaku. Sakwisé kita padha ngomong, senadyan lara banget, aku ora nyandhak apa-apa supaya dhèwèké ora weruh yèn aku lagi nandhang lara. Lan nalika tamu wis lunga, aku manèh nglèngèng amarga lara. Ora amarga larané ilang utawa aku mari kanthi mujijat—ora. Aku weruh yèn wong liyané lagi ngrasakaké lara, lan aku lali karo laraku dhéwé. Mucizah kelakon nalika kowe melu ngrasakaké lara wong liya. Sing paling penting yaiku kowe ngrasakaké wong liya kuwi kaya sedulur lan ngrasakaké lara kanggo dhèwèké. Lara iki nyentuh Gusti, lan mucizah kelakon. Amarga ora ana apa-apa manèh sing bisa nyentuh Gusti sakjeru kaya kabecikan luhur—tegesé, pangorbanan dhiri. Nanging ing jaman saiki, kabecikan iku arang banget, amarga egoisme lan kapentingan pribadi wis nguwasani. Arang banget nemokake wong sing bakal kandha: 'Aku bakal menehi giliranku marang wong liya, lan ngenteni giliranku dhéwé.' Sepira sithiké jiwa-jiwa

sing pinaringan berkah iki sing mikiraké wong liya! Malah ing antarané wong-wong spiritual, semangat sing nggrantes iki—semangat apatis—uga ana.

Tindak becik mung sejati becik yen sing nindakake ngorbanake sawijining bab saka dhèwèké dhéwé: turu, istirahat, lan sapituruté. Mula Kristus ngendika: '*...saka kekuranganmu dhéwé...*'¹⁵⁷ Nalika aku nindakake kabecikan sawisé ngaso, iku ora abot kanggo aku. Nanging, yen aku kesel lan, umpama, metu kanggo nunjukake dalan marang wong sing njaluk, iku mbutuhake biaya gedhe. Nalika aku wis turu nyenyak bengi sadurunge, banjur nglampahi bengi tanpa turu ing panggonan sing butuh pitulungku, biayane cilik. Yen saliyane iku aku seneng karo obrolan, aku bisa wae nindakake mung kanggo nikmati paseduluran lan seneng-seneng sethithik. Nanging nalika aku kesel lan ngorbanake diri kanggo mbantu wong liya, aku ngrasakake kabungahan kaya ing swarga. Banjur aku kebanjiran berkah saka Gusti Allah.

Nanging yen wong nganggep mbantu wong liya malah dadi beban, malah kanggo nindakake apa-apa kanggo awake dhewe, mula dheweke bakal kesel sanajan lagi ngaso. Wong sing padha mbantu tanggane bakal nemu tentrem saka keselane. Yen ana wong sing nduwé semangat pangorbanan dhiri, nalika ndeleng wong liya—umpamane sing kesel banget, kerja keras lan kesel—dheweke bakal kandha: 'Monggo lungguh, istirahat sakedhik'—lan nindakake tugase dheweke dhéwé. Wong sing kesel bakal ngaso sacara jasmani, déné wong sing nulungi bakal ngrasakaké seger rohani. Apa waé sing ditindakake wong, kudu saka ati; yèn ora, sing nindakake ora bakal owah sacara rohani. Bab sing ditindakake saka ati ora ngrasakaké kesel. Atiné kaya piranti sing ngisi daya dhéwé: luwih akèh digawé, luwih akèh uga ngisi daya. Contoné, gunakna gergaji mesin: nalika nyanthol ing tunggul busuk, muni 'fr-r-r'... banjur mandheg. Nanging nalika nyanthol ing kayu padhet, muni ' ', terus mlaku, ngisi daya dhéwé lan terus motong. Lan ora mung nalika menehi, nanging uga nalika arep njupuk soko, kita ora kena mikirake awake dhewe, nanging tansah ngupaya apa sing maringi tentrem marang jiwa wong liya. Ora kena ana keserakahan ing ati kita. Kita ora kena mikir yen kita duwe hak njupuk sak karepe, nalika ora ninggalake apa-apa kanggo wong liya.

— Sekali maneh, Geronda, kabèh mau bali marang semangat pangorbanan dhiri.

— Nanging kuwi pancen dhasar saka sakabehe urip rohani! Lan apa kowe ngerti kabungahan sing dirasakake wong nalika nyawisake awake dhewe dadi kurban? Wong iku ora bisa ngungkapake kabungahan sing dirasakake. Kabungahan paling dhuwur asalé saka pangorbanan. Mung lumantar pangorbanan manungsa bisa tetep sesambungan karo Kristus, amarga Kristus iku Pangorbanan. Ing kéné uga manungsa wiwit ngrasakaké swarga utawa neraka. Wong sing nindakake kabecikan bakal bungah, amarga diparingi panglipur ilahi minangka ganjaran. Nanging wong sing nindakake ala bakal ngrasakaké sangsara.

Katentreman atiku asalé saka nggawa katentreman marang wong liya

— Nanging kepiye, Geronda, wong bisa nggawe pangorbanan yen durung ngrasakake kabungahan pangorbanan?

— Kanthi nyelehake awaké dhéwé ing sikilé wong liya. Nalika aku isih ing tentara, liang pangungsèn kita kerep kebanjiran. Baterai ing radio kudu diganti, lan kuwi ora gampang, amarga jalur sibuk. Aku teles nganti pinggang, lan mantelku meh bisa diperah. Nanging, supaya wong liya ora kudu nandhang sangsara, aku luwih

¹⁵⁷ Lukas 21:4.

milih nindakake tugas iki dhéwé lan nalika nindakake aku nemokake kabungahan. Komandan bakal kandha marang aku: 'Nalika kowe nindakake tugas iki, aku tentrem, nanging aku krasa prihatin marang kowe. Surung wong liya sing nindakake.' — "Ora, Komandan," wangsulanku, "aku seneng nindakake iki." Ana operator radio liyane ing satengah batalion kita, nanging nalika kita mangkat tugas, supaya dheweke ora kena bebaya, aku ora ngidini dheweke nggawa baterei utawa radio, sanajan iku gaweyan abot kanggo aku. Dheweke kerep takon marang aku lan kroso nesu: 'Ngapa kowe ora gelem maringi aku?' — 'Kowe,' wangsulanku, 'nduwé bojo lan anak. Yen kowe mati, aku kudu njawab marang Gusti.' Mula Gusti ngreksa kita loro: Panjenengané ora ngidini sapa waé saka kita mati.

Kanggo wong sing peka, luwih becik mati sapisan nalika nglindhungi wong liya amarga katresnan tinimbang ngetokake kelalaian utawa pengecutan lan ngrasakake rasa salah terus-terusan nganti pungkasaning urip. Pisan nalika perang sipil, manuver para pemberontak mbedhah kita saka pasukan utama ing mburi sawijining desa. Para prajurit meh undi-undi kanggo milih sapa sing kudu mlebu desa njupuk pasokan. 'Aku sing bakal lunga,' ujarku. Yen wong sing durung pengalaman lan ora waspada sing lunga, bisa wae dheweke dipatèni, lan nuraniku mesthi bakal nyiksa aku saklawasé. 'Bakal luwih becik,' pikirku, 'yen padha mateni aku tinimbang wong liya, lan nuraniku bakal nyiksa aku saklawasé uripku. Kepiye aku bisa nahan kuwi?' 'Kowe bisa nylametaké dhèwèké,' nuraniku bakal kandha marang aku, 'dadi kenapa kowe ora nylametaké dhèwèké?' Saliyane, aku lagi puasa lan wetengku kosong... Ya wis, ora apa-apa. Banjur komandan kandha marang aku: 'Aku luwih seneng kowe uga lunga; toh kowe metu saka banyu isih garing, lan kowe mung kudu mangan sethithik supaya kekuwatanmu tetep ana.' Aku njupuk bedhilku banjur mangkat. Para pemberontak nganggep aku salah sijine wong-e lan ngidini aku liwat. Aku tekan desa lan mlebu omah loro lantai. Ana wong tuwa wadon ing kana; dheweke maringi aku panganan, lan aku bali marang pasukanku.

Aku ngrasakake kabungahan paling gedhe ing mangsa adhem [ing gunung], ing tengah salju. Aku kelingan tangi sawijining wengi. Kabeh padha turu, lan tenda-tenda kita kebungkus salju. Aku merangkak metu saka tenda, njupuk radio lan nggetak salju saka kono. Aku ndelok: isih bisa digunakake. Aku mlayu menyang komandan lan ngandhani apa sing kedadeyan. Ing wengi iku, aku ngorek salju nganggo sekop kanggo nggluwar 26 wong sing kena radang adhem.

Aku ora nindakake apa-apa kanggo Kristus. Yen aku nindakake mung 10 persen saka apa sing tak lakoni nalika perang kanggo Kristus, saiki mesthi aku wis bisa nindakake mujijat! Mulane mengko, nalika urip ing biara, aku biyen kerep kandha: 'Nalika ing tentara aku nahan sangsara kaya ngono kanggo Tanah Air, nanging apa sing tak lakoni kanggo Kristus?' Kanthi tembung liya, dibandhingake karo sangsara sing tak alami ing tentara, ing urip biara aku krasa kaya pangeran; ing kene pancen ora dadi masalah apa aku nduwé sepotong roti garing utawa ora. Amarga nalika semana, nalika operasi, apa kowe ngerti jinis puasa apa sing kita lakoni? Kita mangan salju! Wong liya paling ora nyisir sakupenge lan nemokake panganan, nanging akuiket karo radio—ora bisa ninggalake. Ana wektu kita ora mangan telulas dina: mung diwenahi siji roti prajurit saben wong lan setengah herring. Aku ngombe banyu saka tapak kuku jaran, lan ora banyu udan sing resik, nanging banyu sing campur lendhut. Lan sepisan aku malah ngrasakake 'limun!' Wektu kuwi, rasa ngelakku wis tekan puncak nalika aku weruh tapak kuku jaran kebak banyu — banyu kuning! Aku ngombe terus-terusan!... Lan mulané, sawisé dadi biarawan ing , banyu—sanajan kebak kuman lan rereged—kaya berkah gedhé. Paling ora, warnané isih katon kaya banyu.

Lan sawijining sonten, jalur komunikasi kabel diputus. Wektu iku Desember 1948. Ana tumpukan salju ing saindenging papan. Jam papat sonten, kita diparingi dhawuh: mlaku menyang desa (loro jam mlaku),

ndandani jalur, banjur bali. Loro jam sawisé, wis peteng. Para prajurit wis kesel tenan lan ora duwe semangat nerusake. Lan piye carane kita arep nemokake kabel ing tumpukan salju kuwi kabeh!

'Apa, Geronda, kowe ora ngerti dalan utawa carane kabel iku dipasang?'

— Ya, aku ngerti rute umumé, nanging bengi mesthi waé bakal nyekel kita ing dalan. Supaya ora dawa critané, padha maringi aku sawetara prajurit, banjur kita mangkat. Kaping pisan, nalika isih ana ing markas kesatuan, kita ngresiki dalan saka salju nganggo sekop kanggo mènèhi jaminan marang komandan, lan maju sethithik. Banjur aku kandha marang wong-wong mau, 'Ayo, ayo, isih kudu bali!' Aku maju dhisik merga wong liya padha nggrundel terus-terusan. 'Ellada,' ujare padha marang aku, 'ora mungkin mati, nanging iki kita, kok malah arep mati!' Padha terus-terusan ngomong bab kuwi! Mula kita terus maju: Aku klelep ing salju, banjur padha narik aku metu, aku klelep maneh, banjur padha narik aku maneh... Aku nggawa pedhang, lan kadhang kala aku nyoba salju ing ngarepku nganggo pedhang kuwi kanggo golek panggonan nginjak. Aku kudu terus-terusan mriksa. Aku mimpin dalan lan kandha marang wong-wong: 'Ayo, ayo, ternak ora padha ngembek ing kene lan ora bakal mecah kabel.' Kita bakal tekan jurang utawa panggonan sing kabel ngglantung ing ndhuwur lemah, lan mung wektu kuwi kita bakal mriksa." Akhire kita tekan sawijining desa, ing ngarepé ana teras-teras sing kasembunyi ing sangisore tumpukan salju, lan aku tiba saka salah siji teras mlebu salju. Wong liya padha wedi banget kanggo nerusake utawa teka nylametake aku. Akhire kita mudhun, nempuh saka siji teras menyang teras liyane — aja takon kepiye — lan mlebu ing desa wis bengi. Ing sawetara jurang, ing siji utawa loro panggonan, aku nemokake pinggir tebing; kita nyambungake kabel lan bisa ngubungi komandan. 'Mbalik,' pangandikane komandan. Nanging kepiye carane kita kudu mbalik? Ora mung amarga wengi wis teka, nanging kita uga kudu manjat bali menyang teras-teras kuwi! Kita mudhun kanthi gegap gempita! Kepiye carane kita bisa nemokake dalan bali? "Nanging kepiye carane kita bakal bali?" takonku marang komandan. "Kita isa mudhun kanthi cara apa wae, nanging saiki kepiye carane kita kudu munggah maneh? Ayo bali sesuk esuk: kita bakal mangkat saka ujung desa liyane lan muter liwat dalan liyane." — "Ora ana 'ayo' bab iki," kandha komandan, "dina iki!" Begjané, ajudan komandan krungu obrolan iki lan nyuwun supaya kita diijini nginep ing désa bengi kuwi. Mangkono sing kita lakoni. Ing sawijining omah, padha maringi kita sawetara selimut wol kandel. Aku wiwit gemeteran: soale aku wis mlaku ing ngarep, mbukak dalan, lan teles kuyup. Kancaku padha welas asih marang aku, merga aku, bisa diomong, nandhang sangsara luwih abot tinimbang liyane, banjur padha nyelehake aku ing tengah. Banjur kita mangan bengi mung nganggo sepotong roti prajurit. Aku ora kelingan tau ngrasakake kabungahan sing luwih gedhe ing uripku tinimbang wektu kuwi.

Aku krasa kudu menehi conto-conto iki supaya kowe bisa mangerteni apa iku pangorbanan. Kabeh iki tak critakake ora supaya kowe muji aku, nanging supaya kowe mangerteni saka ngendi kabungahan sejati asalé.

Lan mengko, ing departemen komunikasi, kanca-kancaku bakal ngapusi aku. "Bapakku arep teka ngunjungi; aku kudu lunga ketemu dheweke. Bisa ora kowe ngganteni aku, tolong?" ujare siji. "Adhiku wadon teka ngunjungi aku," ngapusi sijiné (padahal dudu adhine). Yen ana sapa waé sing perlu metu kanggo apa waé, aku sing ngorbanaké: aku tansah jaga, nggantèkaké siji utawa wong liya. Sawisé giliranku, aku nyapu lantai lan ngresiki. Ora ana sing diijini mlebu ing markas peleton sinyal — malah ora ana perwira saka departemen liya — lan manèh, wektu kuwi mangsa perang. Mula kita ora bisa nyewa tukang resik. Aku bakal njupuk sapu lan nyapu kabèh kamar. Ing kono aku sinau nyapu. "Iki," ujarku, "daerah layanan, panggonan sing, kanthi pangertèn tartamtu, suci; ora kena ditinggal kotor." Aku ora kapeksa nyapu, lan sakjane aku ora ngerti carane nyapu: ing omah, aku durung tau nyekel sapu. Lan sanajan aku kepengin, adhiku mesthi bakal nggebuk aku nganggo sapu

kuwi! 'Sing resik,' kanca-kancaku ngguyoni aku, 'martir langgeng.' Aku ora nggatekake kuwi. Lan aku nindakake kuwi ora kanggo krungu 'matur nuwun', nanging amarga aku rumangsa perlu lan nggawe aku seneng.

— Geronda, apa kowe ora tau duwe pikiran 'ora pantes' bab iki? Contone, kowe tau mikir: 'Si anu lagi seneng-seneng metu tinimbang ngurusi adhine'?

— Ora, aku ora tau nduwé pikiran kaya ngono. Wiwit ana wong sing kandha marang aku, 'Tulung, kowe gelem nggantèkaké aku sedhela?' — wis, rampung. Lan ana liyané sing nyuwun dhuwit marang aku, kon kanggo anak-anaké, nanging dhèwèké ora mung ora ngirimaké dhuwit kuwi marang anak-anaké, malah nyuwun dhuwit marang bojone kanggo mbuwang-mbuwang dhéwé. Paham ora? Lan aku ora nindakake kuwi kanggo dipuji 'bagus tenan'; aku rumangsa kuwi kabutuhan. Aku ora tau ninggalake barak kompi; wong liya njupuk kauntungan lan nyemplungake kabeh gaweyan marang aku. Aku kudu nindakake gaweyan sakabehe kompi. Akèh banget call sign, relay muni terus-terusan... Aku dadi remuk nalika semana. Sawetara wektu, suhuku tekan 39,5 derajat, lan aku ora ngandhani sapa-sapa. Nanging amarga kakehan, aku ambruk lan kelangan kesadaran. Aku diusung nganggo tandu, lan aku krungu kanca-kancaku padha kandha: 'Ya wis, Venedikt,¹⁵⁸, mlayu menyang bengkel gedhe; kita bakal ngusung kowe nganggo tandu iki menyang panggonan ndandani mobil-mobil lawas.' Lan banjur padha nggawa aku menyang rumah sakit. Ing kono aku ditinggal tanpa ana sing ngopeni—sapa sing bakal ngopeni aku, nalika kabeh padha sibuk ngurus wong sing tatu?—nanging aku rumangsa bungah. Kabungahan sing muncul saka pangorbanan, amarga tentreming atiku lair saka nggawa tentrem marang wong liya.

Luwih kita lali marang awak dhéwé, luwih Gusti éling marang kita

Wong-wong sing duwé semangat pangorbanan lan pracaya marang Gusti ora nggatekake awake dhéwé. Yen ana wong sing ora ngembangaké semangat pangorbanan ing jeroné, dhèwèké mung mikir bab awaké dhéwé lan péngin wong liya ngorbanake awake dhéwé kanggo kapentingané. Nanging wong sing mung mikirake awake dhewe dadi kapisah saka manungsa lan saka Gusti Allah—kapisahan kaping pindho—lan ora nampa Rahmating Gusti. Wong kaya ngono ora ana gunane. Lan pikirna iki: saestu, ora ana sing bakal ndhukung—sanajan saka segi manungsa—wong sing tansah mung mikirake awake dhewe, kasusahane, lan sapiturute, nalika ana ing kahanan butuh pitulungan. Ora perlu diterangake maneh yèn dhèwèké ora bakal nampa pitulungan ilahi, nanging uga ora bakal nampa pitulungan manungsa! Banjur wong iki bakal nggolèk pitulungan ing endi-endi; tegesé dhèwèké bakal ngupaya golek pitulungan saka wong liya, nanging ora bakal bisa nemokaké. Kosok baline, babagan wong sing ora mikirake awake dhewe nanging tansah mikirake wong liya—Gusti Allah tansah eling marang wong kaya ngono. Lan banjur wong liya uga padha eling marang dheweke. Luwih akèh wong lali marang awake dhewe, luwih akèh Gusti Allah kelingan marang dheweke. Contone, ing biara komunal: wong sing nduwèni pangorbanan dhiri nyawisake awake dhewe, maringi awake dhewe marang wong liya. Apa kowe mikir wong liya ora weruh iki? Lan kepiye bisa padha ora kelingan marang nyawa iki sing nyawisake awake dhewe sakabehe kanggo wong liya, nanging ora mikir bab awake dhewe? Lan kepiye Gusti Allah bisa ora kelingan marang nyawa iki? Iki prakara ageng. Ing kene, berkahing Gusti Allah katon cetha; gambaran tumindak ilahi katon.

¹⁵⁸ Kuwi jenengé sawijining imam lan pangkotbah sing kondhang ing tlatah kuwi, lan kanca-kanca rohanié, kepéngin ngguyoni Sang Sepuh, nyebut dhèwèké Benedict.

Nalika ngadhepi kahanan angel, manungsa diuji. Katresnan sejati lan pangorbanan dhiri katon ing wektu kaya ngono. Nalika kita ngomong ana wong sing rela ngorbanake awake dhewe, tegese ing wektu bebaya dheweke ora ngutamakake awake dhewe nanging mikirake wong liya. Lha, kaya paribasan: 'Kanca ing wektu butuh iku kanca sejati.' Yen, muga-muga Gusti ora kersa, bom tiba saiki, umpama, bakal cetha sapa sing mikirake wong liya lan sapa sing mikirake awake dhewe wae. Nanging wong-wong sing wis kebiasaan mikir mung kanggo awake dhewe, ing wektu susah bakal tetep mikir mung kanggo awake dhewe, lan Gusti Allah ora bakal mikirake wong kaya ngono. Yen kosok baline, ana wong sing sinau luwih dhisik kanggo ora mikirake awake dhewe nanging mikirake wong liya, mula sanajan ing wektu bebaya dheweke bakal mikirake wong liya. Banjur bakal cetha sapa sing nduweni pangorbanan diri sing sejati lan sapa sing digerakake dening katresnan marang awake dhewe.

Yen wong Kristen ora miwiti saiki nyawisake pangorbanan—kayata napsu pribadine utawa egoisme—kepriye dheweke bisa tekan titik nalika wektu kasangsaran siap nyawisake nyawane? Lan yen saiki dheweke wedi kerja keras lan kuwatir ora gelem kerja luwih abot tinimbang wong liya, kepriye dheweke bisa tekan kahanan nalika dheweke bakal cepet-cepet nyawisake nyawane kanggo wong liya? Yen saiki dheweke kesusu karo perkara-perkara sepele sing mung kanggo awake dhewe, kepriye dheweke bisa mikirake wong liya nalika nyawane dheweke ana ing bebaya? Bakal luwih angel wektu kuwi. Yen wektu angel teka lan wong kaya ngono weruh tanggane sing ambruk ing dalan merga demam, dheweke bakal ninggalake kahanane, mlaku adoh lan kandha: 'Luwih becik aku turu dhewe, supaya aku ora ambruk uga.'

Nanging ing perang, iku perjuangan kanggo nylametake nyawa—nyawamu lan nyawa wong liya. Wani iku ana nalika kowe nyurung mbantu wong liya, nanging yen ora ana pangorbanan dhiri, saben wong mung ngupaya nylametake awake dhewe. Nanging iki sing wis diamati: ing perang, peluru meriam utawa ranjau mesthi nemokake wong sing nyoba uwal. Wong kaya ngono katon pengin nyingkiri bebaya, nanging malah luwih cepet ngundang karusakan kanggo awake dhewe. Mula saka iku, wong ora kena nyoba uwal saka bebaya, apamaneh yen kuwi ngorbanake wong liya. Aku kelingan siji kedadeyan sing kelakon nalika Perang Albania.¹⁵⁹ Ana sawijining prajurit sing nduwèni lempengan watu sing digunakaké kanggo nglindhungi sirahé saka peluru lan serpihan. Nalika dhèwèké perlu ngalih sedhela, dhèwèké nyelehaké lempengan mau ing ngisor parit, disandaraké ing témbok. Ndelok kuwi, tanggané langsung nyekel lempengan mau lan nggawa adoh. "Saiki," pikiré, "wis ana kesempatan sing pas kanggo njupuk iki kanggo aku dhéwé." Nanging pas wektu kuwi, mina meledhak persis ing ndhuwuré, nganti ora ana bekas basah waé sing ketinggalan. Nalika weruh proyektil nembak ing sakupengé, wong apes kuwi njupuk lempengan watu kuwi, nanging dhèwèké ora mikir yèn sing duwé bisa bali. Dheweke mung mikirake awake dhewe lan golek alesan kanggo tumindaké: 'Amarga dhèwèké wis lunga, aku isa njupuk kompor iki kanggo aku dhéwé.' Ya, dhèwèké pancèn wis lunga, nanging kompor kuwi isih kagungané dhèwèké. Lan ana wong liya sing uga ngindhari tugasé sak suwéné perang lumaku. Dheweke ora mikirake sapa-sapa kejaba awake dhewe. Liyané padha nyawani kanggo negarane — déné dhèwèké mung lungguh ing omah. Nganti tekan wektu pungkasan, nalika kahanané dadi kritis, dhèwèké tansah ngupaya ngindhari bebaya. Banjur, nalika wong Inggris teka, dhèwèké bisa tekan garis ngarepé, ngenalaké dhèwèké marang Zervas¹⁶⁰, lan amarga

¹⁵⁹ Perang Albania (utawa Front Albania) – perang taun 1940–41 antara Yunani lan Italia Fasis. – *Cathetan panerjemah*.

¹⁶⁰ Napoleon Zervas (1891–1957) – pimpinan gerakan anti-fasis 'Uni Demokratis Nasional Yunani', sing perang nglawan Nazi ing Epirus lan sawetara wilayah liya ing Yunani. – *Cathetan penerjemah*.

dhèwèké uga nduwèni kewarganegaraan Amérika, dhèwèké njupuk kasempatan kanggo mlayu menyang Amérika. Baru wae tekan kana, dhèwèké langsung seda! Bojoné, kasihan, biyèn kerep kandha: 'Dhèwèké kepéngin nyelundup saka Gusti!' Mangkono dhèwèké seda, déné wong liya sing tau perang isih urip.

Wong-wong sing mati kanthi gagah ora mati

Aku kelingan nalika ing tentara kita kabeh nduwé tujuan sing padha. Aku wis nindakake sing paling apik, nanging liyané uga nuduhaké pangorbanan dhiri — ora preduli apa padha pracaya ana urip sawise mati utawa ora. 'Kenapa wong iki kudu mati? Dhèwèké iku kepala kulawarga,' ujure, banjur padha mangkat nindakake misi sing mbabayani dhéwé. Pengorbanan sing ditindakake wong-wong iki luwih ajiné tinimbang pengorbanan wong sing pracaya. Wong sing pracaya ngandel marang bebener ilahi lan ganjaran ilahi, déné wong sing ora pracaya ora ngerti yèn pengorbanan sing wis diputusaké kuwi ora sia-sia, yèn bakal éntuk ganjaran ing urip sabanjuré.

Nalika pendudukan, ing sangisoré Davakis, ing¹⁶¹, wong Italia nangek para perwira enom, ngangkut menyang kapal, banjur nabrak kapalé nganti klelep. Sawisé kuwi, padha miwiti nyekel warga sipil; sing kapisan ditangkep disiksa supaya padha nyebut jeneng warga liya sing nyimpen senjata ing omahé. Yen kowe bisa weruh pangorbanan dhiri sing dituduhake wong-wong biasa wektu semana! Ing Konitsa, cedhak omah kita, ing panggonan sing saiki ana Gréja Santo Kosmas saka Aetolia, biyèn ana masjid. Wong-wong sing wis ditangkep dikurung ing masjid lan dipukul sakwengi nganggo cambuk sing ana durine utawa kabel telanjang: kabel kuwi ditarik, ujungé diiket timah, banjur dipaké nggebugi wong-wong.

Kawat baja kuwi nyabik-nyabik kulit. Lan supaya swara jeritan ora krungu, wong Italia padha nyanyi utawa main musik. Saka kéné muncul ungkapan 'pembantaian nganggo musik'. Saterusé, korban-korban malang kuwi digantung sirah mudhun nganggo sikilé, lan getih mili saka cangkemé. Nanging padha meneng, amarga padha mikir: 'Yen kita ngakoni (lan padha ngerti sapa sing nduwé bedhil), banjur wong-wong liya bakal dipukul kanthi cara sing padha supaya padha ngakoni uga.' Mula, wong-wong sing ditangkep luwih dhisik mutusaké: 'Luwih becik mati kanggo mbuktekaké yèn wong liya ora nduwé bedhil.' Liyané, sawisé siji utawa limang ok¹⁶² se penyiksaan, padha ngandhani mungsuh ing ngendi senjata disimpen. Ana pacekitan, lan wong-wong wiwit dadi pengkhianat. Sawetara wong Italia saka batalion, sing direkrut saka anak haram, pancèn barbar sejati kanthi kabèh kompleksé barbar. Padha ngeculake nesune marang wong liya. Padha nyekel bocah cilik, ngelucuti klambiné nganti telanjang, kasihan bocah-bocah mau, banjur diselehake ing penjepit wesi sing panas abang lan diteken nganggo sikil supaya awaké kobong. Padha nyiksa bocah-bocah mau kanggo meksa wong tuwané ngakoni sapa sing nduwé bedhil. 'Aku ora nduwé, aku ora nduwé!' ujure wong diwasa, nalika para penyiksa nggebugi anak-anake. Aku pengin ngomong yèn akèh sing milih mati—sanajan padha wong biasa—supaya wong liya ora disiksa utawa dipatèni. Kanthi mangkono, padha nylametaké akèh nyawa. Mula, amarga ana sawatara pahlawan, kita bisa slamet minangka sawijining bangsa.

¹⁶¹ Konstantinos Davakis (1897–1942) – kolonel ing tentara Yunani, komandan militer sing trampil, lan komandan Brigade Pindus mandiri ing November 1940. Kamenangan sing digayuh déning K. Davakis ing Pagunungan Pindus nglawan Divisi Infanteri Gunung Italia 'Giulia' nandhani kekalahan serius pisanan blok Fasis ing Perang Donya II. – *Cathetan penerjemah*.

¹⁶² Oka – satuan bobot sing padha karo 1.280 gram. – *Cathetan penerjemah*.

Wong sing mati kanthi gagah ora mati. Lan yen ora ana kegagahan, aja ngarep-arep apa-apa sing apik. Elinga uga manawa wong sing nduwé iman bakal wani! Makriyannis,¹⁶³ – sepira tragisé dhèwèké slamet! Lan ing jaman kaya apa!

— Dheweke tau kandha, Geronda: 'Mripatku wis luntur.'

— Ya, mripaté kados mendhung. Amarga kakehan ngetokaké tenaga lan kuwatir sing diemban, mripaté katon kaya ana asapé. Urip ing jaman kang angel, dhèwèké tansah ngorbanaké awaké dhéwé amarga lara lan katresnan. Dhèwèké ora mikiraké awaké dhéwé; ora tau ngetung awaké dhéwé. Nalika perang kanggo Tanah Airé, dhèwèké ora wedi mati. Makriyannis ngalami kahanan spiritual. Yen dhèwèké dadi biksu, aku kira dhèwèké ora bakal béda akèh karo Antonius Agung. Sanadyan tatu lan lara, dhèwèké isih nindakake telung ewu sujud saben dina. Nalika dhèwèké sujud, tatu-tatu mau mbukak, ususé mili metu, lan dhèwèké dhéwé sing nglebokaké manèh ing panggonané. Telung sujudku padha karo siji sujudé. Lantai ing ngarepé teles karo luh. Lan piye yèn kita ana ing panggonané? Kita mesthi wis mlayu menyang rumah sakit kanggo nampa perawatan medis! Wong donya bakal ngadili kita!

Sapa sing ora ngetung awake dhewe bakal nampa kekuwatan ilahi

— Lan nalika perang, Geronda, apa sampeyan tau ana ing bebaya?

— Oh! Apa mung sepisan utawa kaping pindho? Saiki wae, nalika aku merenung kepiye Gusti Allah nulungi aku, atiku dadi emosional banget. Nanging wektu semana aku ora mikir bab kuwi. Apamaneh pati — aku ora mikir bab kuwi pisan. Yen kowe wis mutusake mati, ora ana apa-apa sing medeni kowe. Tekad mati kuwaté padha karo sewu pengawal. Pati iku keamanan. Ing perang, lambangé satuan sukarelawan suci yaiku tengkorak. Iki tegesé: padha wis mutusaké mati. Sapa waé sing lali marang awaké dhéwé kanggo wong liya utawa kanggo kabecikan bebarengan bakal nampa kekuwatan ilahi. Lan delengen, yèn wong digerakké déning pangorbanan dhiri, Gusti Allah bakal nglindhungi wong kuwi. Aku kelingan sepisan kita ndhelik ing mburi tebing. Aku nggali parit cilik lan ndhelik ing kono. Ana siji wong merangkak teka: 'Tulung, aku mlebu uga,' banjur ana sijiné merangkak teka: 'Aku uga.' Aku ngidini padha munggah mlebu parit merga padha nyuwun, déné aku tetep ana ing njaba. Wengi iku, nalika bedhil artileri abot diwiwiti, pecahan ranjau nyerempet sirahku. Aku ora nganggo helm, mung nganggo tudung. 'Wong-wong,' aku njerit, 'aku kena pecahan ranjau!' Aku nyentuh sirahku nganggo tanganku — aku ora ngrasakake getih; aku nyentuh maneh — ora ana apa-apa! Baling-balingé mung nyisir sirahku, nyabuti rambute saka bathok nganti pucuk sirah: ninggalake jalur gundhul amba enem sentimeter ing sirahku.

Kowe ora ngalami taun-taun abot, pendudukan; kowe durung tau weruh perang, mungsuh, utawa sedhih. Muga-muga kowe ora tau kudu ndeleng kuwi, nanging kuwi persis sebabe kowe ora ngerti kepiye rasane. Nanging, jaman saiki kaya kualiti sing nggodhok lan muni-muni. Kita butuh ketangguhan, kawani, lan keberanian. Yen ana apa-apa, aja nganti kowe kaget tanpa persiapan. Siapna awakmu saiki, supaya kowe bisa ngadhepi

¹⁶³ Ioannis Makriyannis (1797–1864) – Mayor Jenderal, pahlawan nasional Hellas. Salah siji pejuang sing paling rela ngorbanake awake dhewe nglawan wong Turki nalika Revolusi Yunani (1821–1830). Panganggit 'Memoirs' babagan revolusi lan perjuangan kamardikan. Uripé I. Makriyannis iku tuladha sing becik saka katresnan Kristen sing ngorbanake dhiri marang Gusti Allah, marang sesama, lan marang tanah air. – *Cathetan juru basa*.

kesulitan. Lan kaya sing diomongake Kristus: '*...siapna*,'¹⁶⁴ , ora ngono? Dina iki, urip ing jaman kang angel kaya ngene, kita ora mung kudu siap, nanging paling ora kudu siap kaping telu! Mbok menawa kita ora mung kudu ngadhepi pati dumadakan, nanging uga bebaya liyane. Mula, ayo padha mbuwang karsa apa wae kanggo nggoleki kepenak kanggo awake dhewe! Muga-muga katresnan makarya ing sajroning ati kita lan semangat pangorbanan awake dhewe ana ing kene.

Saiki aku weruh ana sing lagi disiapake, sing meh kelakon nanging terus-terusan ditundha. Ana telat-telat cilik sing terus-terusan. Sapa sing nundha tenggat wektu iki? Apa Gusti sing nundha? 'Mung sasi siji maneh,' 'mung loro maneh'... Mangkono lumrahé.¹⁶⁵ Nanging amarga kita ora ngerti apa sing bakal teka, kembangna ing batinmu, sak isa-isamu, katresnan sing sejati. Iki sing paling penting: kudu ana katresnan sejati, kaya sedulur, ing antaramu, dudu katresnan palsu. Yen ana rasa prihatin sing tulus, welas asih, lan katresnan, wong bakal tansah tumindak bener. Kabecikan lan katresnan iku sumber kekuwatan. Jaga rahasia sak apik-apike, lan aja kakehan mbukak: soale, yen rahasia iku mung dingertèni kowe, aku, dhèwèké, lan tukang muni bel Simeon, apa gunané? Malah amarga kebodhoan waé, kowe bisa nindakake sing ngrusak, banjur pungkasané sirahmu bakal nabrak témbok bata. Kowe kudu weruh carane rahasia dijaga ing tentara! Yen kowe nyadari bisa dadi tawanan, sing pisanan kudu kok lakoni yaiku mbusak tandha panggilanmu: potong cathetan mau dadi potongan-potongan lan telen. Nalika aku tau ana ing kahanan mbebayani, kuwi persis sing tak lakoni, amarga yen kode panggilan kuwi tiba ing tangan para pemberontak, dheweke bakal ngerti yen pasukan kita ana ing panggonan siji lan sijine, yen dheweke ora duwe pasokan, lan sapiturute. Lan banjur padha bakal ngirim pesen radio menyang markas kita, njaluk supaya pasukan udara kita mabur lan ngeculake pasokan kanggo wong-wong mau, nalika ngeculake bom marang kita. Sampeyan ngerti ora? [Kanthi ngerti call sign], dheweke bakal ngubungi markas gedhe atas jenengé tentara pamaréntah. Yen kowé dadi operator radio lan ditawan, dheweke bakal nyopot kukumu nganggo tang kanggo meksa kowé mbukak call sign. Lan kowé luwih milih kukumu dicopot tinimbang dadi pengkhianat. Siji [operator radio], kanggo meksa dheweke mbukak isi pesen radio, ketiake dibakar nganggo geni, nanging dheweke ora ngaku; kaya-kaya dheweke kebas. Dheweke ora mbukak rahasia marang mungsuh lan banjur dadi martir. Bab para wanita, dheweke nggawa dokumen kanggo tentara ing pelana keledai lan wis siyap mati.

Pati ing perang bisa banget nyenengake Gusti Allah, amarga wong sing mati kanthi cara gagah berani ngorbanake awake dhewe kanggo nglindhungi wong liya. Wong-wong sing kanthi katresnan murni ngorbanake nyawane kanggo nglindhungi sesama manungsa, tangga teparo, padha ngetutake tuladha Kristus. Wong-wong iki minangka pahlawan paling agung; malah pati dhéwé padha wedi lan gemeter ing ngarepé, amarga saka katresnan padha ngremehake pati lan mulané nggayuh kalanggengan, nemokake kunci langgeng ing sangisoring watu kuburan lan mlebu kanthi gampang menyang kabungahan langgeng.

Sakabehe uripé biksu iku sawijining pangorbanan

Sakabehe uripe biksu sacara alami mbantu dheweke ngrembakaaké katresnan lan pangorbanan dhiri. Dheweke wis miwiti lelampahané kanggo mati kanggo Kristus. Iki ateges dheweke miwiti lelampahané kanggo pangorbanan. Seorang biksu ora nduwé tanggung jawab donya, mula dhèwèké kudu ngembangaké semangat

¹⁶⁴ Mat. 24:44; Luk. 12:40.

¹⁶⁵ Diarakaké ing November 1984.

pangorbanan dhiri. Wong awam ora nduwé niat mati kanggo Kristus, lan saliyané iku dhèwèké nduwé tanggung jawab donya: dhèwèké ngopeni kulawarga lan anak-anaké; mula tuntutan marang dhèwèké ora pati ketat, lan dhèwèké nduwé alesan. Contone, ing perang, wong sing nduwé kulawarga ngupaya ngindhari bebaya supaya anak-anake ora kélangan panggonan ing dalan. Dhèwèké ora mikir yèn yèn dhèwèké ngindhari bebaya, wong liya—sing uga nduwé anak—bisa waé mati. Ya, kuwi siji bab: paling ora ana perhatian marang kulawargané. 'Anak-anakku,' pangandikane wong kaya ngono, 'bakal ditinggal ing dalan.' Dhèwèké bisa uga, sanajan ora pracaya ana urip liyané, nyoba nylametaké urip iki.

— Dadi, Geronda, apa sawijining biksu kudu tansah ngorbanake awake dhewe?

— Nanging kita wis ngomong yèn sakabehing urip biksu iku sawijining pangorbanan. Yen ora, kenapa kita dadi biksu? Yen biksu kurang ing bab iki, dhèwèké dudu biksu. Perjuangan spiritual apa sing bisa kita omongaké? Yen ora ana pangorbanan, ora ana papan kanggo perjuangan spiritual. Lan yen ora ana pangorbanan, sanajan sekuat apa wae sawijining biksu nyoba urip rohani, kabeh bakal sia-sia. Ing Gunung Suci padha kandha yen urip rohani kaya ngono iku kaya patung penakut manuk ing kebon: biksu sing nglakoni urip kaya ngono ora bisa ngusir setan, luwih-luwih mung ngusir manuk gagak—lan sanajan kuwi wis dadi prestasi. Nalika sawijining wong kanthi semangat nindakake tugas sing ana ing ngarepe ing urip iki, geni ilahi uga kobong ing jerone atine. Yen geni ilahi iki ora ana, dheweke ora ana gunane. Geni iki maringi dheweke kabungahan, maringi dheweke kawani, maringi dheweke katresnan. Iki sing diomongake Gusti: "*Aku teka kanggo nggawa geni...*"¹⁶⁶ Nalika geni ilahi iki ana, loro-lorone, nyanyian mazmur lan pandonga biksu—apa kanggo awake dhewe utawa kanggo wong liya—mbawa woh. Mula saka iku, atiné wanita, utamané, nalika wis resik, nduwèni kakuwatan gedhé lan unggul banget ing pandonga, dadi kaya radar. Nanging wong sing ora nduwèni katresnan lan pangorbanan bakal ngrasakaké kabungahan donya utawa kasangsaran donya; wong kaya ngono ora bisa ngrasakaké kabungahan rohani.

Mulane aku kandha marang kowe: kembangna pangorbanan dhiri lan katresnan marang sedulur. Muga-muga saben kowe bisa nggayuh kahanan rohani supaya nalika ngadhepi kahanan angel, kowe bisa metu saka kahanan kuwi kanthi dhewe. Tanpa ana ing kahanan rohani, manungsa bakal wedi, amarga padha tresna marang awake dhewe. Padha bisa uga mbantah Kristus; padha bisa uga ngianati Panjenengané. Kowe kudu siyap mati. Delengen, sanajan wong donya—sing ora pracaya marang Swarga—padha ngorbanake awake dhewe. Nanging kita pracaya manawa ora ana sing sia-sia, ana makna ing pangorbanan kita. Wong donya, ing kabodhoané sing tuntas, bakal ngorbanake awake dhewe lan nyawane mlebu bebaya kanggo ngindhungi wong liya—lan para biksu malah ora gelem ngorbanake awake dhewe? Kita mlebu ing dalan iki kanggo mati demi katresnané Kristus. Kita ora nduwé kewajiban donya, lan yèn kita malah ora nduwé semangat pangorbanan dhiri, apa sing sejatine kita lakoni ing donya iki? Malah semut bakal ngguyu marang kita! Apa kowé wis weruh carané semut ngolok-olok manungsa? Semut ngolok-olok wong sing males!

— Geronda, apa bisa aku gelem nulungi wong liya, nanging niatku ora murni?

— Kuwi mesthi katon. Nalika niaté ora murni, roh ora nemu tentrem; roh kuwi nyadari lan ngupaya supaya niaté dadi murni. Aku banget kesengsem karo jiwa sawijining wanita sing teka marang aku sawetara dina kepungkur. Nalika ngerti ana wong sing lara lan nandhang sangsara, dhèwèké ora bisa turu: dhèwèké kasiksa lan nangis. Nanging dhèwèké dhéwé uripé isih manut donya. Dhèwèké nyritakaké apa sing kedadeyan marang

¹⁶⁶ Lukas 12:49.

wong liya, lan wangsulané: 'Mbok menawa iki godaan saka mungsuh.' Nanging apa pancèn kuwi bisa asalé saka godaan? Setan mung bisa ngapusi wong yèn wong kuwi nindakake kuwi mung kanggo pamer, lan perasaané bakal dadi palsu.

Copot 'diri'mu saka tumindakmu. Nalika wong metu saka 'diri'-e, dheweke metu saka bumi lan mlebu ing swasana sing beda. Sajrone wong isih tetep ana ing jero 'diri'-e, dheweke ora bisa dadi makhluk langit. Ora ana urip rohani tanpa pangorbanan. Elinga, sanajan sethithik, manawa pati iku ana. Lan amarga kita kabeh bakal mati, ayo aja kakehan ngati-ati marang awak dhewe. Ora nganti nglirwakake kesehatan, nanging uga aja nganti sujud marang kenyamanan. Aku ora nyuruh kowe nyemplung ing petualangan mbebayani, nanging mesthi, sedulurku, kowe kudu duwe sethithik kepahlawanan! Kanthi wani para pahlawan ngadhepi pati nalika perang! Siji biksu sing perang bareng Kondilis¹⁶⁷ (Kondilis iku patriot, pahlawan), ngandhani aku yèn nalika Perang Asia Minor, nalika wong Yunani mendarat pasukan serangan laut cedhak Konstantinopel, Kondilis ana ing kapal lan sakwise ndeleng Konstantinopel saka adoh, wiwit tumindak kaya wong edan. "Ayo, kanca-kanca," ujare, "yèn kita arep mati, ayo mati! Apa dina iki utawa sesuk! Yèn kita arep mati, ayo mati kaya pahlawan! Hei, kanca-kanca! Ayo mati dadi pahlawan kanggo Tanah Air!" Dheweke malah ora sabar ngenteni kapal tekan pesisir. Amarga semangat lan kangen sing ngédab-édabi, dhèwèké ora nyadari yèn kapalé durung tekan pinggir pantai — dhèwèké mlumpat lan tiba ing segara. Mangkono gedhéné kobongan semangaté! Dhèwèké ora bisa renang: kanca-kancané padha mlayu nyedhak lan narik dhèwèké metu saka banyu.

— Geronda, kowe kandha yèn kita kudu nyoba mbebasaké saben tumindak saka 'diri' kita. Kepiye carané?

— Kowe kepengin kabèh diwènèhaké ing piring. Apa tegese nyisihaké 'diri'? Kapan aku nyisihaké 'diri'? Kepiye carane kita bisa ngusir 'diri' saka katresnan kita? Kepiye carane kita bisa nyuceni katresnan kita? Luwih aku nglirwakake awakku, luwih aku ngusir 'diri'ku. Lan kanthi nyisihake karsa kita, kelemahan kita, tentreming ati kita, kita uga mbusak 'diri' kita. Liwat patuh lan meneng, akèh sing sirna saka rasa 'diri' kita. Nalika katresnan kita iku tanpa pamrih, kita uga ngusir 'diri' kita, nanging ing katresnan kita uga kudu ana pangorbanan. Apa sampeyan ngerti iki? Contone, sawijining biarawati kepengin sowan marang Ibu Superior lan weruh yèn ana biarawati liyane uga kepengin sowan. Yèn biarawati kapisan langsung ngalahake marang adhine, sanajan ngerti yèn adhine ora duwe masalah tartamtu, mula dheweke wis nuduhake patuh, pangorbanan dhiri lan sapiturute. Lan nalika dheweke kanthi tulus nyerahake panggonane marang liyane lan ora ngomong karo Ibu Superior, Kristus piyambak sing bakal ngomong marang dheweke. Nanging, dhèwèké kudu nyadari yèn iki perlu; dhèwèké kudu nindakake amarga atiné nyurung dhèwèké nindakake kuwi, lan , ora mung amarga 'iku sing diomongaké para Bapa Suci.' Kanthi mangkono, dhèwèké nampa porsi kaping pindho saka sih rahmaté Gusti. Lan ing conto iki, siji biarawati nampa pitulungan rohani kanthi cara manungsa, déné sijiné nampa pitulungan kanthi cara ilahi, langsung saka Kristus.

Delengen uga para awam sing nuduhaké pangorbanan dhiri sing malah ora diduwèni para biksu. Aku weruh yèn ing donya, sanadyan wong-wong bisa uga ora pracaya lan nduwèni kelemahan lan hawa napsu, padha — miturut paugeran Gusti — nduwèni atiné sing alus. Padha weruh wong sing butuh pitulungan lan, sanadyan ora kenal, tetep maringi pitulungan. Akeh wong, sing malah ora pracaya ana swarga, nalika weruh bebaya langsung nyurung nyingkiri sing ala, siap ngorbanake nyawane supaya wong liya bisa urip, lan cepet-cepet maringi duwite

¹⁶⁷ Georgios Kondylis (1879–1936) – sawijining prajurit lan negarawan Yunani sing misuwur. Dheweke melu aktif ing peperangan ing Asia Cilik ing taun 1920-an. Ing taun-taun sabanjure, dheweke njabat Menteri Pertahanan, Menteri Dalam Negeri, lan Perdana Menteri Yunani. – *Cathetan penerjemah*.

marang wong liya. Pirang-pirang taun kepungkur, ana ing sawijining pabrik, sawijining buruh kejeprit ing mesin lan keseret mlebu ing kono. Sanajan ana akèh priya ing kono, ana sawijining wanita sing langsung nyelameti dhèwèké. Para priya sing dianggep 'welas asih' mung ngadeg ndelok. Nanging dhèwèké narik dhèwèké metu saka mesin; nanging klambiné kesangkut, dhèwèké kapus ing mesin lan seda. Sejawat! Apik tenan pakaryané!

Wong kaya ngene ora mikirake awake dhewe: padha mbuwang 'diri'-e. Lan nalika padha mbuwang 'diri'-e, Kristus langsung mlebu ing jeroné.

Bab 3.

Babagan kepiye kawani lair saka kapitadosan marang Gusti

Ora ana kebarbaran ing kawani

Kaprigelan ora digayuh dening wong sing dhuwur, nanging dening wong sing duwe kawani, ati sing loman, lan tekad kanggo ngorbanake awake dhewe. Lan ing perang, wong sing duwe kawani uga duwe welas asih lan ora mateni wong liya, amarga ora ana kekerasan ing kawani. Wong kaya ngono ora nembak mungsuh, nanging nembak ing sakupenge, lan meksa supaya mungsuh nyerah. Wong sing welas asih luwih milih mati tinimbang matèni. Wong sing nduwèni watak kaya ngono kabuka marang kekuwatan ilahi. Wong ala, kosok baline, pengecut lan atine ringkih; padha maskeri rasa wedine nganggo kesombongan, wedi marang awake dhewe lan wong liya, mula amarga wedi padha nembak tanpa kendhat. Nalika aku nglakoni tugas militer nalika perang saudara, kita tau mlebu ing sawijining desa. 'Ora ana perampok ing kene,' ujare warga lokal, 'kabeh wis lunga. Mung ana siji wong wadon edan sing isih ana.' Salah sijine prajurit kita weruh wong wadon iku saka adoh lan nembak loro serangkaian peluru nganggo mesin ringan. 'Apa sing wis tak lakoni marang kowe?' jerit wong wadon kasihan iku, banjur tiba ing lemah.

— Apa dhèwèké nindakake kuwi amarga wedi?

Ya, amarga wedi. Wong-wong kaya ngono golek solusi gampang kanggo awake dhewe. "Luwih becik mateni mungsuh," ujare, supaya ora ana sangsi. Wong sing ora pati pengecut bakal luwih ora kejem. Dheweke bakal nyoba nggawe mungsuh ora bisa bertindak—umpamane kanthi nglarani lengen utawa sikile—nanging ora bakal mateni.

Kawani lan keberanian iku siji bab, nanging niat ala lan kejahatan iku bab liya. Nangkep mungsuh mung kanggo nyabet gulu iku dudu kawani. Kawani sejati yaiku nangkep mungsuh, mecah bedhilé, lan ngeculaké. Kuwi pancen sing ditindakake bapakku. Nalika dhèwèké nyekel wong Chets, y¹⁶⁸, sing nyerbu Farasy, dhèwèké njupuk bedhilé, mecahké, lan kandha, 'Kowe kuwi wadon, dudu lanang.' Sawisé kuwi, dhèwèké mbebasaké wong-wong mau. Lan sepisan, dhèwèké nganggo sandhangan kaya wanita Turki sugih, menyang kampé, lan njaluk ketemu karo pimpinané. Dheweke wis nyiyapake karo pasukane supaya padha nyerang nalika krungu sinyal sing wis disepakati. Nalika para perampok nggawa dheweke marang pimpinan, bapakku kandha, 'Surung pasukamu lunga lan tinggalake kita.' Sawisé padha piyambakan, bapakku nyekel bedhilé saka pimpinané, mecah

¹⁶⁸ Brengsek Turki. Delengen uga ing buku: *Sepuh Paisios saka Gunung Athos*. Sang Mulya Arsenius saka Kapadokia. Lavra Trinitas Suci St Sergius, 1997. kaca 22, 74

dadi loro lan kandha marang para bandit: 'Saiki kowé dadi wadon, lan aku Eznépidis!'¹⁶⁹ Sawisé kuwi, dhèwèké maringi isyarat sing wis disepakati, para prajurité nyerbu lan ngusir para bandit saka désa.

Kanggo bisa sukses, wong kudu nduwé sethithik watak galak—ing teges sing paling apik saka tembung kuwi. Gumantung carané wong nggunakake watak galak kuwi, dhèwèké bakal dadi wali utawa pahlawan. Nanging, yèn wong kuwi nyimpang saka dalan lan kesasar déning ala, dhèwèké bisa dadi kriminal. Sapa waé sing ora nduwé semangat sembrono kuwi ora bakal bisa dadi wong suci utawa pahlawan. Mula saka iku, mesin batin kita kudu diuripaké; atiné lan kawani kita kudu langsung tumindak. Ati kudu dadi sembrono. Aku ngerti akèh perwira purnawirawan sing amarga ora tentrem, ora bisa nemokaké panggonané ing urip. Sawetara wong padha kepengin ana perang supaya bisa melu ing tengah-tengah prakara—iku tandha semangat sing kobong banget. Liyane, nalika nampa surat panggilan, langsung gemeter kabeh, dene ana uga sing pura-pura edan supaya ora dadi prajurit. Pira perwira purnawirawan sing wis ngandhani aku yen padha kepengin menyang Bosnia lan perang! Amarga gagal ngetrapake kawani mau ing urip rohani, padha bungah nalika krungu ana perang. Apa kowe nyadari apa prestasi lan perjuangan rohani sing bakal ditindakake para prajurit gagah iki yen padha ngerti urip rohani? Padha mesthi wis dadi wali.

Wah, wani tenan jaman biyen

— Geronda, kowe tau ngandhani kita bab eyangmu...

Nekku iku wanita sing banget wani. Kanggo jaga-jaga, kanggo keamanan, dheweke tansah nggawa yatan.¹⁷⁰ Mangkéné: janda sing nduwé loro anak, dikelilingi wong Turki, nanging dheweke kudu nerusaké urip... Wektu kuwi pancen angel... Kabeh padha wedi marang dheweke. Dheweke pancen tokoh sejati! Nalika semana, ana maling sing munggah menyang kebon anggur cedhak kuburan. Kanggo medeni wong, dhèwèké nganggo klambi dawa putih sing tekan tumit. Banjur, sawisé metu saka kebon anggur isih nganggo klambi putih kuwi, dhèwèké mlaku mlebu kuburan lan ngubengi kono. Kebeneran, eyang putri lagi liwat ing kuburan pas wektu kuwi. Nalika sang penyamun weruh eyang putri, dhèwèké langsung nyemplung ing lemah lan pura-pura mati, ngarep-arep eyang putri bakal nyangka yèn dhèwèké iku ghouls lan banjur wedi. Nanging, eyang putri mlaku nyedhak lan kandha: 'Yèn kowé wong sing beneran, bumi wis suwé nélan kowé!' Sawisé ngomong kaya ngono, dhèwèké banjur nggebuk si bajingan kuwi nganggo sisih yatané sing tumpul! Dhèwèké nglarani awaké. Dhèwèké malah ora ngerti sapa kuwi. Mung sawisé bali menyang désa, dhèwèké krungu yèn si anu wis tatu parah, lan saka kono dhèwèké ngerti sapa kuwi.

Ing jaman saiki, kawani iku arang banget. Wong-wong gampang nyerah. Mula, nek Gusti ora kersa, yen ana perang, sawetara wong bakal mati amarga wedi, dene liyane bakal nyerah sanajan mung ngadhepi cobaan cilik, amarga wis kebiasaan urip nyaman. Nanging jaman biyen, kawani kuwi ana tenan! Ing Biara Flavian ing Asia Cilik, wong Turki nyekel lan matèni sawijining wong Kristen. Banjur padha kandha marang bojone: 'Yen kowe ora murtad saka Kristus, kita bakal nyembelih anak-anakmu uga.' — "Kristus wis njupuk bojoku," wangsulane, "Aku nyerahake anak-anakku marang Kristus, lan aku dhéwé ora bakal nyangkali Kristus!" Wani

¹⁶⁹ Jeneng mburi Sang Sepuh.

¹⁷⁰ Pedhang Turki sing gedhé lan melengkung. — *Cathetan penerjemah.*

tenan! Yen Kristus ora manggon ing sajroning manungsa, kepiye bisa ana kawani ing wong kuwi? Nanging saiki, wong-wong sing tanpa Kristus mbangun kabèh uripé ing dhasar sampah.

Ing jaman kuwi, para ibu gagah berani, lan bocah-bocah uga. Aku kelingan kepiye, ing Konitsa, tangga teparo kita—sing lagi ngandhut—metu dhewekan menyang sawah kanggo nyulam jagung, sanajan kudu mlaku sakjam setengah. Ing kana dheweke nglairake bayine, dibungkus nganggo rok, banjur bali menyang desa. "Aku wis duwe bayi!" dhèwèké ngetokaké bangga nalika mlaku liwat lawang omah kita. Kuwi jaman perang; wektu kuwi pancèn angel. Nanging saiki ana wanita-wanita sing amarga wedi ngentèkaké enem utawa pitung wulan ing amben mung kanggo nglairaké siji anak. Mesthi aku ora ngomongaké babagan sing nindakake kuwi amarga lara.

Wedi alamiah iku alangan

— Geronda, aku iki isin banget. Aku ora ngerti apa sing bakal tak lakoni yen aku nemoni kahanan sing angel. Saka ngendi rasa wedi kuwi asalé?

— Mbok menawa ana kedadeyan marang wong nalika isih cilik, lan mulane padha wedi. Asring, wedi iku bisa alamiah, nanging uga bisa muncul saka kurang iman, saka kurang percaya marang Gusti. Nanging, wedi uga dadi rem sing perlu, amarga mbantu wong ngadhep marang Gusti. Ing ajrihé, nalika golèk pangandalan, wong-wong kapaksa nyekel marang Gusti. Contoné ing nagara-nagara panas sing dadi panggonané suku-suku galak; ana uga kéwan galak ing kana—kéwan gedhé, ula piton lan sapituruté. Iki supaya manungsa kepeksa njaluk pitulungan marang Gusti, bali marang Gusti, supaya bisa nemokake arah. Yen ora kaya ngono, apa sing bisa nahan wong-wong mau? Ana tujuane ing saben prakara sing wis ditakdirake Gusti.

— Lan wong-wong sing, amarga ora ngerti Gusti Allah sing sejati, njaluk pitulungan amarga wedi—apa padha nampa?

— Delengen: padha ngangkat sirahé munggah, lan kuwi dhéwé wis ana tegesé. Lan kanggo bocah cilik, rasa wedi iku dadi rem. Ana bocah-bocah sing yèn ora kok medeni sethithik, ora bakal ngrungokaké sapa-sapa: ora ibuné, ora bapaké. Lan nalika aku isih cilik, biyèn padha kandha marang aku: 'Badut medeni arep teka!' Wajar yèn bocah cilik padha wedi. Nanging nalika bocah saya gedhe lan mateng, pikirané uga saya mateng, rasa wedi kuwi surut. Rasa wedi alamiah mung migunani nalika isih cilik. Yen sawijining wong, sawisé dadi diwasa, wedi papan kosong, mula wong kuwi pantes dikasihani. Sawetara wong spiritual teka marang aku ing kalivaku lan kandha: "Delengen, ana wong sing cedhak karo kita sing wis seda, lan merga iku kita terus-terusan wedi." Lan padha nyuwun marang aku supaya ndedonga supaya wedi iki lunga saka dheweke. "Nanging ing kene," aku mangsuli, "wong padha nyoba ngelingi pati, lan ana wong sing cedhak karo kowe sing wis seda, lan kowe pengin ngusir wedi iki?!"

Wanita biyasane nduwé rasa wedi alamiah sing rada luwih gedhé. Arang ana wanita sing ora wedi. Nanging, wanita kaya ngono bisa nyebabaké masalah ing kulawarga amarga ora gelem manut. Lelaki uga bisa dadi wani yèn dhèwèké ora pengecut lan nduwé kawani ing atiné. Lan sawetara wanita pancen pengecut banget. Iku pancen istimewa yen wanita sing biyasane wedi wiwit ngupaya lan nduwé kawani. Wanita nduwé sipat rela ngorbanake awake dhewe sacara alamiah lan mulané bisa banget nahan napsu dhéwé, sing déning priya, sanajan nduwé kawani alamiah, ora nduwé.

Pati wedi marang wong sing ora wedi pati

— Geronda, kepiye carane medeni bisa diusir?

— Kanthi kawani. Luwih akeh wong wedi, luwih akeh mungsuh nggodha. Sapa waé sing nyimpen pengecutan kudu ngupaya ngusir. Nalika aku isih cilik, aku wedi mlaku liwat kuburan ing Konitsa. Mula aku turu ing kuburan telung wengi, banjur rasa wedié ilang. Aku bakal nglètèhaké tandha salib lan mlebu kana; aku malah ora nyalakaké senter, supaya ora medeni sapa-sapa. Yen ana wong sing ora ngupaya dadi wani lan ora nduwèni katresnan sejati, nalika ana kahanan angel, malah pitik bakal nangis kanggo dhèwèké.

— Dadi, Geronda, apa bisa nindakake tumindak gagah lan mbusak rasa wedi?

— Wong kudu bungah nalika seda supaya wong liya ora perlu seda. Yen nduwé pikiran kaya ngono, ora ana sing kudu ditakuti. Kawani lair saka welas asih gedhé, katresnan, lan pangorbanan dhiri. Nanging saiki, wong-wong malah ora gelem krungu bab pati. Aku sinau yèn wong-wong sing ngatur panguburan nulis 'Funeral Services' ing plangé tinimbang 'Funeral Home', supaya ora ngélingaké wong marang pati. Nanging, yèn wong ora éling pati, padha urip ing njaba kasunyatan. Wong-wong sing wedi pati lan tresna marang urip angkara wedi malah marang kuman; padha tansah kaserang rasa wedi, sing njaga supaya ora maju sacara rohani. Wong sing wani, kosok baline, ora tau wedi marang pati lan mulane padha makarya kanthi semangat lan pangorbanan. Kanthi tansah ngelingi pati lan mikirake saben dina, padha nyiapake awake dhewe kanthi luwih rohani lan makarya kanthi luwih wani. Kanthi mangkono, padha ngungkuli kesia-siaan donya lan miwiti, sanajan ing kene, urip ing keabadian lan kabungahan swarga. Lan sapa waé sing perang kanggo idéal-idealé, kanggo iman lan tanah airé, muga-muga nggawe pratandha salib lan aja wedi, amarga Gusti Allah dadi pitulungé! Yen ana wong nggawe pratandha salib lan nyerahaké uripé marang Gusti Allah, Gusti Allah piyambak sing bakal mbesuk mènèhi paugeran apa wong iku kuduné urip utawa mati.

— Nanging apa bisa wong ora kroso wedi sing muncul saka kecerobohan?

¹⁷¹— Kuwi luwih parah, amarga ing kahanan mbebayani, wong kaya ngono bisa nemokake awake dhewe ing masalah serius lan mbayar rega abot kanggo kabèh kesembronoané. Mula, wong sing wedi marang Gusti Allah sanadyan sethithik iku wicaksana lan ora bakal nyemplung ing bebaya kanthi sembrono. Wong kudu meksa awake dhewe nindakake kabecikan, nanging ngandelake Gusti Allah, ora marang awake dhewe.

Pentingé kawani iku gedhé

Ing kahanan ekstrim, karusakan paling gedhé asalé saka panik sing muncul. Nalika ana ing bebaya, sing paling penting yaiku aja nganti kélangan akal. Coba delok piye manuk pitik nglawan manuk elang lan nyerangé! Lan piye kucing perang karo asu kanggo nglindhungi anak kucingé! Dhèwèké ngangkat buntuté kaya trompet lan wiwit mendesis ngancem! Kewan ngetokake kabeh kekuwatane, dene manungsa malah dadi pengecut!

Aja nganti panik. Wanita luwih gampang panik. Aku kelingan nalika jaman pendudukan, kita kebeneran menyang panggonan watara rong jam mlaku saka Konitsa. Para cah lanang maju sethithik, nemokake helm lan seragam prajurit Yunani ing kana, banjur dienggo lan padha menyang gréja cilik Saint Constantine. Aku uga menyang kana, kanggo nyembah ikon-ikon. Wektu kuwi umurku limolas taun. Sakwise para ibu weruh bocah-bocah nganggo seragam militer saka adoh, padha muni, 'Wong Italia teka!' — lan padha siyap mlayu. Padha ora

¹⁷¹ Bandhingna karo Matius 11:12.

ndelok sapa kuwi! Bocah-bocah nakal kuwi wis nganggo helm Yunani, lan para ibu sing wedi, salah kira yèn kuwi wong Italia, padha mlayu saka anaké dhéwé!

Pentingé keberanian iku gedhé. Yèn kowé kandha marang wong sing waras nanging penakut, 'Wah, kowé katon pucet tenan! Ana apa kowé?', dhèwèké bakal menyang dhokter, padahal dhèwèké pucet mung amarga kurang turu, utawa amarga ngilu untu, utawa liya-liyané. Wong Yunani bakal nyerbu maju utawa wiwit panik. Wong pengecut ora ana gunané. Ing perang, ora ana sing butuh wong pengecut; dheweke ora dipercaya. Dheweke ora digawa ing misi utawa garis ngarep, supaya ora nyebabake masalah. Siji prajurit pengecut wae, yen dheweke ora ngerti rencana pertempuran, bisa nyebabake panik nganti nggawe sak divisi dadi kacau! Rasa wedi nggerakake imajinasi wong pengecut, lan dhèwèké bisa miwiti muni banter: 'Ana kuwi! Oh, padha teka, wis tekan kéné, padha matèni kita! Oh, arep mlayu ngendi ta?! Ana segolongan mungsuh! Bakal nelen kita kabèh!' Wong kaya ngono bakal nimbulaké akèh karusakan, amarga wong gampang kapengaruh karo wong liya. Nanging wong gagah, nalika weruh mungsuh, mung ngelotok ludah lan kandha: 'Pah, apa kuwi manungsa? Kuwi mung segolongan semut!' — lan liyané [krungu tembung kuwi] uga bakal nyerbu kanthi wani. Mula ing tentara padha kandha yèn tugas angel luwih becik ditindakake kanthi pikiran adhem déning limang wong gagah tinimbang rong puluh wong pengecut.

— Dadi, Geronda, ing kahanan sing angel lan mbebayani, bebaya saka njaba ora pati medeni kaya bebaya saka njero.

— Inggih, pancen kados makaten. Lan wong Turki ora bakal njupuk Souli¹⁷² menawa ora ana pengkhianatan saka Pili Yus, sing asalé saka Souli. Dhèwèké nuntun wong Turki liwat dalan rahasia. Coba delengen: limang désa cilik padha rukun lan kanthi nggabungaké kekuwatan bisa nglawan Ali Pasha dhéwé,¹⁷³ sing kuwasa banget nganti wani mbantah Sultan.¹⁷⁴ Warga Souli ana ing ngarep lawangé Ali Pasha, nanging padha maringi perlawanan sing abot. Lan sepira wani lan guyubé para wanita ing kana! Padha uga nyekel karabin.

Disiplin

— Geronda, yen kurang disiplin dadi lumrah ing sawijining klompok, apa para anggotane bakal bisa nuduhake disiplin nalika ana kahanan angel?

¹⁷⁵— Nalika ana geni, ora ana sing nindakake manut karepe dhéwé; malah kabèh tumindak manut dhawuh. Sing mimpin ngawasi kahanan lan maringi dhawuh marang liyané apa sing kudu ditindakake. Yèn ora, wong-wong bisa padha panik lan tinimbang mateni geni, malah nambahi kobongan luwih gedhé. Nalika aku bali menyang Gunung Suci. Nalika prau cilik kita ana ing antarané biara Vatopedi lan Pantokrator, angin lor-wétan

¹⁷² Suli – konfederasi sawetara desa ing Epirus (wewengkon Yunani), sing ngrusakake kamardikan nalika pamaréntahan Turki lan nglakoni perjuangan bersenjata nglawan para penjajah wiwit taun 1790 nganti 1893. – *Cathetan penerjemah*.

¹⁷³ Ali Pasha (Tepelenli), 1714–1820 – Pasha misuwur saka Ioannina, putrané kepala perampok Velis, sing nindakake perang kejem marang Souliotes, bentrok karo Sultan lan dipatèni ing taun 1820. – *Cathetan juru basa*.

¹⁷⁴ Sultan – panguwasa Turki – asalé minangka gelar para pamimpin Kakaisaran Utsmaniyah lan sakwisé dadi gelar para kepala nagara Muslim apa waé.

¹⁷⁵ Kavala – sawijining kutha lan pelabuhan ing Yunani Lor, sing katon saka Gunung Athos. – *Cathetan penerjemah*.

mumbul lan badai langsung nggegirisi. Kaki kapal ngarahake prau cilik mlebu ombak, merga yen ora kita bakal tenggelam. Ana siji wong pengecut saka Ierissos,¹⁷⁶ sing ora ngerti apa-apa bab kapal utawa pelayaran — dhèwèké mung ngopeni keledai — wiwit muni: "Kowe iki arep apa, heh? Kowe bakal nenggelamake kita! Apa kowe ora weruh? Dhèwèké arep nggawa kita menyang Kavala kaya ngono!" Krungu kuwi, kabèh penumpang padha munggah lan nglumpuk ing sacedhaké nahkoda, déné dhèwèké, wong sengsara, terus kandha: "Tinggalna aku, aku ngerti apa sing tak lakoni!" Untunge, ana salah siji penumpang sing pelaut banjur nenangake wong liya: 'Biyenana dheweke, dheweke ngerti apa sing dilakoni! Kita kudu ngemudhi supaya bisa nembus ombak.' Yen pelaut kuwi ora ana, kapal mesthi bakal tenggelam, amarga para penumpang ora gelem ngeculake nahkoda nindakake tugase. Kowe weruh kepiye kedadéyané: siji wong dadi pengecut, panik meletus, kabèh wong ing kapal padha munggah lan bisa waé nyurung kapal tekan dasar. Lan sakjane, kanggo kahanan kaya ngono mesthi ana insinyur kapindho sing bakal njupuk kemudi yèn kapten pancèn ora bisa mimpin kapal.

Wong Yunani umume ora gampang diprentah. Umat Katolik Roma pracaya marang katepungan Paus, dene kita wong Yunani pracaya marang pertimbangan dhéwé lan, kabuktèn, kita kabèh nduwèni... katepungan! Napa dianggep yèn wong Turki ngetutaké kabijakan sing apik? Amarga ana sithik wong pinter ing antarané wong Turki; mayoritasé ora pati pinter. Mula, sithik wong sing pinter kuwi dadi pamimpin wong Turki, déné sing liyané manut kanthi alamiah. Wong Yunani, kosok baliné, amarga mayoritasé pancèn pinter, kabèh tanpa kecualian péngin mimpin lan maringi prentah, lan angel manut.

Lan wong Italia biyèn kandha: 'Saka sepuluh wong Yunani, limang pengin dadi komandan!' Ayo bayangaké yèn kita arep menyang panggonan. Ana sing ngerti dalan sing luwih cendhak, ana sing liya saka sisih liyané, ana sing siji manèh... 'Ora, ayo liwat kéné, luwih apik,' ujare siji. 'Ora, ayo liwat kono,' wong liya bakal mbantah. Akhire, yen ora ana sing mènèhi prentah, jam utawa malah dina bisa kliwat, lan para lelungan ora bakal mangkat lan bakal tetep ana ing panggonan sing padha. Nanging, yen ana siji wong sing ngerti dalan njupuk kendhali, sanajan dalan sing diusulake rada luwih dawa, pungkasane dheweke bakal tekan panggonane. Mesthi wae, luwih becik yen sing mimpin ngerti dalan sing paling cendhak. Nanging sanajan dalan sing dingertèni paling dawa, para lelungan isih bakal tekan panggonane kanthi manut marang pituduhé.

Gusti ndeleng wataké wong lan nulungi

— Yen kahanan maringi kita kasulitan sing abot, lan kita ora duwe keteguhan batin, apa kowe bisa tetep teguh mung kanthi watak sing apik?

— Kepiye kowe ora yakin? Gusti ndeleng watak wong lan nulungi. Luwih maneh, sanajan wong sing sepintas katon ora wani, asring nuduhake kawani gedhe nalika ana ing kahanan angel. Aku kelingan ana letnan enom ing tentara kita sing ora tau nuduhake pangorbanan utawa kawani. Nanging sepisan, nalika para pemberontak arep nyekel kita dadi tawanan, dheweke ndhelik ing mburi kapel lan, nganggo siji bedhil mesin cilik, nahan para pemberontak nganti kita mundur. Mangkono carane kita bisa slamet. Saka kono, dhèwèké nembak rentetan peluru — munggah lan mudhun, kiwa lan tengen — lan nyegah para pemberontak supaya ora maju. Banjur dhèwèké mlayu adoh supaya kita ora weruh.

¹⁷⁶ Ierissos – sawijining pelabuhan ing pesisir wétan Semenanjung Chalkidiki, sing diparingi prau penumpang, sing beroperasi ing sepanjang pesisir lor-wétan Gunung Athos. – *Cathetan penerjemah*.

Lan sawisé kuwi, dhèwèké malah ora ngomong, 'Aku sing nahan wong-wong mau, mulané kowé isa lolos...', kanggo ngagungkaké kepahlawanané. Kita kabeh wektu kuwi padha kandha, 'Mung siji submachine gun sing nylametake kita!' Lan dhèwèké terus mbaleni, 'Mung siji submachine gun sing nylametake kita.' Dhèwèké mung ngomong apa sing diomongaké wong liya. Nanging banjur kita nyadari: kita miwiti éling yèn si anu ana ing kana bareng kabèh wong, lan si anu uga, lan kita nyadari yèn mung letnan iki sing ora ana. Mangkono kita ngerti yèn kuwi dhèwèké. Lan apa kowe ngerti apa sing bakal kelakon marang dhèwèké yèn dhèwèké dadi tawanan para pemberontak? Dhèwèké ora bakal diparingi welas; kabèh nesuné bakal disaluraké marang dhèwèké, karo kandha: 'Kowe wis nyebabaké akèh cilaka marang kita—ayo mrana, kita bakal nyopot kukumu nganggo tang!' Wong donya, nanging dhèwèké isih gelem nglakoni pangorbanan kaya ngono! Dheweke nggawe pangorbanan kuwi amarga dheweke nyelehake awake dhewe ing bebaya sing luwih gedhe tinimbang kita kabeh. Nanging apa kowe siap nggawe pangorbanan kaya ngono? Letnan iki durung nate maca Bapa-Bapa Suci, lan ora ngerti apa-apa babagan urip rohani. Aku kenal dheweke pribadi; ana kesederhanaan lan kejujuran ing dheweke. Lan ana uga wong liya: jinis sing, nalika nemokake pemberontak sing wis dipatèni, bakal motong sirahé lan muter-muter ing sacedhake desa, ngetokake gaya gagah berani! Mula saka iku, keberanian waé ora cukup; wong kudu nduwèni semangat pengorbanan dhiri, supaya keberanian duwé pondasi sing kiyat ing jiwa.

Ayo padha ngadhepi bebaya kanthi kekuwatan rohani

Kecerdikan lan kawani tansah wigati ing wektu kritis. Nalika pendudukan, wong Italia njupuk limang utawa enem keledai, teka ing sawah kita lan ngisi keledaie karo semangka. Sawijining dina aku kandha marang wong-wong mau: 'Semangka iki wis kita sisihaké kanggo wiji; luwih becik kowe njupuk sing ana ing kana.' Banjur salah siji wong Italia ngangkat cambuké lan takon marang aku, 'Kowe weruh iki?' Aku nyentuh cambuk kuwi nganggo tanganku, ndelok, banjur kandha, 'Tulang!' — tegesé, 'Wah, cambuk sing apik tenan!' Koyok dhèwèké nampilaké marang aku supaya aku bisa weruh sepira éndahé barang kuwi! Murka wong Italia kuwi langsung sirna; dhèwèké ngguyu lan mlaku adoh. Aku kelingan kedadeyan liya nalika jaman Perang Sipil. Loro prajurit [kita] teka menyang kebon sayur kanggo njaluk marang sing duwé kebon siji melon lan tomat. Padha nyelehaké bedhilé ing sisih lan mlebu luwih jero menyang kebon sayur. Bareng sing duwé kebon weruh saka adoh, dhèwèké nyekel bedhilé lan miwiti ngarahaké marang wong loro mau. Banjur salah siji prajurit nyekel tomat abang lan muni banter: 'Buwang senjatamu, utawa aku bakal mbuwang granat marang kowe saiki uga!' Wong kuwi langsung mbuwang bedhilé, mlumpat, lan mlayu kabur.

— Cerdas lan wani tenan!...

— Ing wektu sing padha, ana prajurit liyane sing wis nggantung burqane ing wit pir alas. Ora suwe ana pemberontak mudhun saka gunung lan nyoba nyekel prajurit iki. Prajurit kuwi banjur mbalik ngadhep burqa sing nggantung rada adoh, lan muni: 'Komandan, aku kudu piye karo dheweke?' Lan banjur, kaya nampa isyarat saka komandane, dhèwèké muni marang bandit: 'Serahna senjatamu!' Dhèwèké nyekel bedhil saka bandit lan mbedhah dhèwèké.

— Apa burqa kuwi komandhé, Geronda?

— Ya, burqa kuwi! Kowe weruh: mung ana siji prajurit, lan dhèwèké mung nduwèni siji burqa, nanging dhèwèké nyopot bedhil saka wong sing nggawa senjata! Kanthi cara kuwi, dhèwèké nyekel akèh bedhil saka para pemberontak. Kuwi mbutuhake kawani! Aku uga éling marang sawijining biksu Rusia sing manggon ing sel ing Gunung Suci. Nanging biyèn, para perampok teka arep nyolong dhèwèké. Nalika padha manjat tembok, dhèwèké mlumpat saka ndhuwur lan muni banter: 'Nah, arep tak bedhil nganggo Colt apa Nagant?!' Padha mlayu

langsung. Lan ana uga biksu liyané, nalika maling teka ing selé, njupuk wajan goreng lan pura-pura nelpon kaya nggunakake telepon: 'Halo, aku diserang maling!' — lan sateruse. Wong-wong kuwi padha kira dhèwèké nelpon polisi banjur padha mlayu. Lan iki ana crita liya: wong kenceng lan gedhé banget nyekel penggembala saka gulu arep nyekek. Mata penggembala sing kasihan kuwi ngrembeng amarga wedi banget nganti wong kasar kuwi malah takon: "Ngapa kowe ndelok aku kaya ngono?" — "Aku lagi ndelok wit endi sing arep tak lempar kowe," ujare penggembala kuwi kanthi swara serak. Wong jahat kuwi banjur wedi lan ngeculake dheweke!..

Mula saka iku aku kandha kowe aja nganti kelangan akal. Kowe kudu tetep tenang lan migunakaké akal budi. Amarga yèn kowe ora migunakaké akal budi, kowe malah bisa nglakoni pengkhianatan mung amarga bodho. Apa waé sing kelakon, kowe kudu ndedonga, mikir, lan tumindak. Sing paling apik mesthi nyoba ngadhepi kahanan angel kanthi kekuwatan rohani. Nanging saiki ana kurangé kawani ing loro-loroné. Ora ana keberanian rohani—sing metu saka kasucian lan kawani ing ngarepé Gusti Allah lan mbantu ngliwati kesulitan sacara rohani—uga ora ana keberanian alamiah, sing dibutuhaké kanggo njaga ketenangan ing kahanan mbebayani. Kanggo nahan keburukan gedhé, wong kudu nduwèni kasucian gedhé; yèn ora, ora bakal ana dhasar kanggo ngliwati keburukan. Yen ana ing biara, salah siji anggota persaudaraan nduwèni kawani rohani, kowé bakal weruh carané biksu kuwi nahan ing papané sapa waé sing teka kanthi niat ala: sikil siji ana ing pekarangan biara, sikil sijiné ana ing njaba temboké! Dheweke bakal 'nembak' wong ala mau ing sirah sacara rohani: ora nganggo pistol, nanging nganggo rosario; dheweke mung maca sawetara doa, lan wong ala mau bakal mandheg ora obah. Dheweke bakal kaku kaya prajurit jaga!¹⁷⁷ Yen ana wong ing bruderan sing ana ing kahanan rohani, mula dhèwèké bakal nyegah kejahatan, nulungi wong, lan dadi pangreksa biara. Para Pembawa Mirra ora nggatekake apa-apa, amarga padha ana ing kahanan rohani lan padha pracaya marang Kristus. Amarga yèn padha ora ana ing kahanan rohani, apa padha bakal pracaya marang Panjenengané, lan apa padha bakal nindakake apa sing wis ditindakake?

Ing gesang rohani, sanajan wong sing paling pengecut bisa entuk kawani gedhe yen dheweke nyerahake awake dhewe marang Kristus lan pitulungan Ilahi. Dheweke bakal bisa maju ing garis ngarep, nglawan mungsuh lan menang. Bab wong-wong sengsara sing kepengin nindakake ala, padha wedi, sanajan duwe kawani. Amarga padha kroso salah lan mung gumantung marang kekejamané dhéwé. Nanging wongé Gusti nduwèni kekuwatan ilahi, lan kaadilan uga ana ing sisihé. Ing kono, asu cilik mung ngonggong sethithik, lan srigala wis mlayu, amarga krasa salah. Gusti wis ngatur supaya sanajan srigala wedi marang asu campuran cilik, amarga ing omahé tuwané, kabeneran ana ing sisihé. Mula saka iku, wong sing kepengin nindakake ala bakal luwih wedi marang wong sing nduwèni Kristus ing sajroning atiné! Mula saka iku, ayo padha wedi marang Gusti Allah piyambak, lan aja wedi marang manungsa, sanadyan ala pira wae. Wedi marang Gusti Allah malah ngowahi wong pengecut paling dadi wong gagah. Luwih sapa nyawiji karo Gusti Allah, luwih sithik wedi marang apa wae.

Gusti Allah bakal nulungi ing wektu kasangsaran. Nanging supaya Gusti Allah maringi kekuwatan ilahi, manungsa uga kudu maringi sethithik sing bisa diwènèhaké.

¹⁷⁷ Delengen *Eyang Paisios saka Gunung Athos*. Sing Mulya Arsenius saka Kapadokia. Lavra Trinitas Suci St. Sergius, 1997. kaca 72.

Bab 4.

Bab manawa, kanggo wong pracaya, mati syahid iku kemenangan

Supaya kahanan dadi luwih apik, sawetara wong kudu gugur ing perang

Wektu angel bakal teka!... Guncangan gedhe ngenteni kita. Apa kowe ngerti apa iku guncangan? Yen kowe ora paling ora rada nduwé pondasi rohani, kowe ora bakal bisa nahan kuwi. Peliharana kita, Gusti, nanging kita malah bakal tekan titik nalika wong-wong wiwit mbantah imané. Upayakna guyub kaya sedulur, wiwiti urip kanthi rohani, lan nyawiji karo Kristus. Yen kowe nyawiji karo Kristus, kowe ora bakal wedi marang setan utawa sangsara. Ing donya, manungsa ditindhes lan diancam saka kabeh arah. Nanging apa sing kudu kowe wedi nalika kowe cedhak karo Kristus? Apa kowe kelingan marang Santo Kiryako?¹⁷⁸ Dhèwèké mung umur telung taun, nanging wis nendhang tiran sing kepéngin 'nyinari' dhèwèké. Waca uripé para wali; iku pitulungan gedhé kanggo jiwa, amarga nalika maca, wong nyambung karo para wali, lan rasa ngajèni lan kersa ngorbanaké awaké dhéwé kobong ing batiné.

Urip iki ora dimaksudaké supaya kita manggon ing kenyamanan. Yen kita kudu mati, paling ora padha mati kaya sing pantes! Amarga sakjane kita ora nindakake apa-apa, yèn Gusti nganggep kita pantes dadi martir, apa kuwi pancèn ala? Nalika semana, ana wong kang nggawa keledai teka ing gubugku karo nangis, banjur kandha marang aku: 'Aja kowe nginep kene dhewekan bengi iki. Wong-wong kuwi arep matèni kowe.' 'Sapa?' takonku. 'Wong-wong kuwi,' ujare, 'lima utawa enem.' Dhèwèké lagi bareng karo lima utawa enem wong kang ora takwa. Sapa sing ngerti apa rencanane nalika padha manggon ing Gunung Suci. Padha nganggep dheweke bodho lan terus ngobrol ing ngarepe, nanging sakwise dheweke krungu bab kuwi, dheweke langsung teka lan ngelingake aku. Ing wayah sore, durung suwe aku turu, aku krungu dering asu.¹⁷⁹ Aku ndeleng saka jendhela lan weruh telung wong enom. "Ayo," padha njerit, "pak tuwo, bukak lawang!" Aku kandha: "Para cah, kowe kabeh arep apa? Napa kowe kabeh ngubengi ing wektu bengi iki? Apa kowe kabeh wis edan? Wong bakal curiga marang kowe! Wong-wong mau wis ditahan. Lan aku ora kepengin ngomong. — "Dadi," padha takon, "apa kita kudu teka sesuk? Critakna, jam pira kita kudu teka?" — "Tekan sesuk kapan wae kowe kersa, lan aku bakal ketemu kowe yen bisa." Aku ngusir wong-wong mau. Aku ndelok, lan cahya obor kuwi ora obah adoh. Wong-wong mau mandheg rada luwih mungguh.¹⁸⁰ Aku tangi, ngagem sandhangan, nganggo jubah biksu lan ngenteni wong-wong mau. Atiku tentrem. Esuké, ana telung klompok sing saben klompok ana telung wong teka, nanging ora ana siji-sijia saka wong bengi wingi sing teka. Lan mesthi wae, padha ngerti yèn ora bakal nemokake dhuwit ing aku, amarga aku ora nduwé. Padha mung teka marang aku amarga alesan spiritual.

¹⁷⁸ Dina raya Martir Suci Cyriacus dirayakake tanggal 15 Juli.

¹⁷⁹ Lonceng cilik digantung ing kerah asu buru kanggo ngusir kewan buruan. — *Cathetan penerjemah.*

¹⁸⁰ Sel Kelahiran Sang Indung Gusti Allah sing Paling Suci, 'Panaguda', ing ngendi Sang Sepuh Paisius sing Kabegjan manggon ing taun-taun pungkasan uripé, dumunung ing panggonan sepi lan kebon wit. Ora ana sel utawa omah liya ing sacedhaké. — *Cathetan penerjemah.*

Ing wektu liyane, ana wong kekar—kuat kaya gorila—mau teka ing selku lan lungguh ing sisih. Ing wektu kuwi aku lagi ngomong karo sawijining klompok lan kandha: "Kowe mung pantes kanggo pawai, ora kanggo perang! Kristus nyawisake awake dhewe dadi kurban! Kita nduwé Ortodoksi! Para wali wis nahan sangsara lan padha mbantu kita uga. Lan yèn padha ora nandhang sangsara, sapa sing ngerti apa sing bakal kelakon marang kita." Kabèh tembung kuwi ndadèkaké wong kuwi nesu. Wong-wong padha teka lan lunga, nanging dhèwèké kesasar ing pikirane lan tetep lungguh ing panggonan sing padha. Ana hawa adhem sing metu saka dhèwèké. Akhiré, sing pungkasan padha lunga. "Ya wis, ayo," ujarku marang dheweke, "wis peteng—kowe arep menyang ngendi?" "Pitakonan kuwi," dheweke mangsuli, "ora narik kawigatanku." "Nanging," ujarku, "iku narik kawigatanku. Ayo, ayo lunga!" Merga kuwi, dhèwèké nyerang aku lan nyekel gulu. "Yen ngono," ujure kanthi mendesis, "kowe, karo déwamu!" Ukara "karo déwamu" kuwi nyilet atiku kaya-kaya dhèwèké ngina Gusti Allah. Apa aku iki penyembah berhala? "Gusti apa sing kok omong kuwi," ujarku, "kowe iki wong duraka marang Gusti?" Aku ngabdi marang Gusti siji ing Tritunggal! Saiki lunga saka kene! Aku nyurung dheweke; dheweke tiba ing lemah lan meringkuk. Aku malah ora nyadari kepiye dheweke bisa metu saka lawang. 'Yen padha nggantung aku mbalik,' pikirku wektu kuwi, 'paling ora herniaku¹⁸¹ bakal bali ing panggonane.' Wong tanpa Gusti kuwi tetep ana nganti pungkasan lan, kayane, kepengin mateni aku, amarga dhèwèké nyekel gulu lan miwiti nyekek aku.

Wong sing wis mutusaké mati ora wedi apa-apa

Saiki, kanggo tahan kasangsaran, wong kudu nduwé Kristus ing sajroning atiné. Saka Kristus, dhèwèké bakal nampa panglipur ilahi sing maringi kekuwatan kanggo nglakoni pangorbanan dhiri. Nanging yèn kuwi ora ana, apa sing bakal kelakon nalika wayahe ujian? Aku maca ing sawijining panggonan yèn Abdul Pasha¹⁸² njupuk limang atus priya enom saka Gunung Suci. Sawetara saka wong-wong mau iku novis, dene liyane padha ndhelik ing Gunung Suci saka wong Turki. Katoné, nalika semana, sajrone taun-taun pemberontakan Yunani, para mudha padha teka ing Gunung Suci kanggo ngungsi, amarga wong Turki njupuk para bocah lanang lan ngowahi dadi Janissaries.¹⁸³ Yen para mudha ora mbantah Kristus, Abdul Pasha bakal ngantungake ing menara ing Uranopolis. Dhèwèké nyekel akèh para mudha ing Gunung Suci, nanging mung limang sing milih mati syahid! Sing liyane padha nyelakake Kristus lan dadi Janissary. Kawani iku penting: iki dudu bab guyonan. Yen ana wong krasa dirugikake kanthi ora adil, yen dheweke nyimpen kesombongan, mula dheweke ora duwe kekuwatan ilahi. Kepiye tumindake wong kaya ngono nalika ngadhepi kahanan sing angel banget?

Aku banget kaget karo crita sing diwenehake dening uskup saka Patriarkat. Ing wiwitan aku kandha marang dheweke: "Apa sing sejatine kedadeyan iki? Ing siji sisih, ekumenisme saya mundhak; ing sisih liyane, Zionisme lan Satanisme." Ora suwe maneh, tinimbang elang loro sirah, kita bakal ngajeni setan loro tanduk!" — "Jaman

¹⁸¹ Kedadeyan sing dimaksud kelakon ing taun 1987, nalika Sang Sepuh nandhang hernia.

¹⁸² Mehmet Emin Abdullah Pasha mrentahake Thessaloniki saka taun 1821 nganti 1823.

¹⁸³ Janissaries iku pasukan hukuman ing Kakaisaran Utsmaniyah, biasane direkrut saka para pemuda bangsa Kristen sing ditaklukake dening wong Turki. Sawise ngalami latihan lan pendidikan khusus, para Janissaries dikenal kanthi fanatisme lan kekejaman sing luar biasa. — *Cathetan penerjemah.*

saiki," dhèwèké mangsuli, "ora gampang golek uskup kaya Paisius II, Uskup Kaisarea."¹⁸⁴ Dadi, apa sing ditindakake Paisius II? Nalika dhèwèké menyang Sultan karo petisi, dhèwèké bakal ngiket tali ing pinggangé; kanthi tembung liya, dhèwèké wis mutusaké sadurungé yèn wong Turki bakal nggantung dhèwèké. Koyoké dhèwèké kandha marang Sultan: 'Aja nggoleki tali lan aja mbuang wektu. Yèn kowé péngin nggantung aku, taliné wis siap.' Dheweke dikirim menyang Sultan kanggo prakara sing angel, lan asring ing kahanan sing mbebayani dheweke nylametake Patriarkat. Nalika dheweke wis tuwa nanging isih kudu lelungan menyang Sultan maneh, loro kranjang gedhe sing diiket bareng digantung ing pelana jaran. Salah siji kranjang kebak barang, dene dhèwèké lungguh ing kranjang liyané, lan kanthi cara kuwi dhèwèké lelungan menyang Konstantinopel. Ing sawijining wektu, wong Turki nerbitaké firman¹⁸⁵ sing ngrekrut wong Yunani mlebu tentara Turki. Angel banget kanggo wong Kristen ngladèni bareng karo wong Turki, amarga padha ora bisa nepaki kewajiban agama sing wigati. Kajaba iku, ora suwe sadurunge, Rusia wis nuntut supaya wong Turki ora ngalangi wong Yunani nindakake kawajiban Kristen. Patriark banjur ngundang Metropolitan Paissios lan ngutus dhèwèké menyang Sultan. Metropolitan mau, kanthi tali diiket ing pinggangé, manèh muncul ing ngarepé Sultan. Sultan kandha marang dhèwèké: "Wong Yunani kudu gabung karo tentara kanggo ngladèni tanah airé." — "Inggih," mangsuli Metropolitan Paissios, "kula ugi sarujuk yèn wong Yunani kedah ngladèni ing tentara, awit tanah-tanah punika sampun suwé kagunganipun wong Yunani. Nanging, kita nduwé iman sing béda, mula pasukan Yunani sing kapisah kudu ditempatkan ing kamp militer sing kapisah, nduwé perwira dhéwé lan sapituruté. Iki perlu supaya wong Yunani uga bisa nepaki kawajiban agamane. Padha ora bisa sembayang bareng kowe: kowe lagi nglakoni Ramadhan,¹⁸⁶ dene kita lagi ngrayakake Epifani." — "Menehi senjata marang wong Kristen?" pikir Sang Sultan. "Iku mbebayani!" "Ora, ora," wangsulane marang Metropolitan, "luwih becik yen padha ora melu tentara." Ing wektu liyane, wong Armenia nyerahake petisi marang Sultan njaluk Balukli dibalekake marang dheweke,¹⁸⁷ lan nampa wangsulan sing nyenengake. Sawise kuwi, Metropolitan Paissios lunga rembugan babagan iki karo Sultan. "Balukli," kandha Sultan marang dheweke, "kudu dijupuk dening wong Armenia, amarga panggonan iki warisan leluhure." — "Inggih," wangsulé Paisius, "mesthi padha njupuk, awit, nalika mangertèni yèn sawijining panggonan iku pusaka karuhun kita, kita kudu nuntut kanggo dhéwé. Paringna dhokumèn panyerahan Balukli, lan aku uga bakal mèlu nandatangani, awit aku teka mriki minangka wakil Patriarkat." Panjenengané nandatangani dokumen kuwi, banjur ngetokaké dhuwit emas Constantine ducat¹⁸⁸ lan kandha: "Ya wis, wong Armenia dijupuk Balukli, nanging banjur kita kudu njupuk Hagia Sophia kanggo awaké dhéwé, amarga iku kagungan kita. Iku kagungan para leluhur kita, lan kowé kudu mbalèkaké marang kita." Sawisé ngomong kaya ngono, panjenengané nampilaké marang Sultan koin emas sing ana gambaré Saint

¹⁸⁴ Paissios II – Metropolitan saka Kaisarea. Dheweke lair ing desa Farasy ing Kapadokia. Dheweke sinau ing sekolah teologi sing kagandheng karo Biara Flavian saka Penginjil Mulya, lan sabanjure ing Konstantinopel, ing ngendi dheweke ditahbisake dadi diaken lan imam. Ing taun 1832, piyambakipun diangkat dados Metropolitan Caesarea. Piyambakipun dados pejuang tanpa ajrih tumrap pangreksan Hellenisme ing wewengkon panguwasa agamane.

¹⁸⁵ Firman – prentah saka Sultan. – *Cathetan juru basa*.

¹⁸⁶ Ramadan – wulan kaping sanga ing kalènder Islam, nalika umat Islam nglakoni puasa ketat (nyegah dhahar, ngombe, ngrokok, lsp.) saben dina wiwit subuh nganti surup. Saka surup nganti subuh, watesan Ramadan dicabut.

¹⁸⁷ Balukli – sawijining kecamatan ing Konstantinopel ing ngendi biara 'Kranjang sing Maringi Urip' dumunung. – *Cathetan panerjemah*.

¹⁸⁸ Mata uang emas sing nggawa gambar Santo Konstantinus lan Santa Helena, sing digawa minangka hiasan utawa jimat.

Constantine. Metropolitan njupuk salah siji perwira Rusia, sing wektu kuwi teka ing Konstantinopel nganggo kapal, dadi saksi nalika sowan karo Sultan. Mula, Sultan nemokake awake dhewe ana ing kahanan angel lan mbatalake kaputusané babagan Balukli. "Ora, ora," ujare Sultan marang dhèwèké, "Balukli tetep dadi duwému." Amarga dhèwèké kudu mbalèkaké putusané utawa nyerahaké Hagia Sophia marang wong Yunani. Sampeyan weruh ora piye? Metropolitan Paisius nggolekaké wong Turki muter-muter manut kersané! Kuwi amarga dhèwèké siap mati. Lan yèn sampeyan ora siap mati, sampeyan ora bakal entuk apa-apa. Kabeh mau diwiwiti saka kono.

Pisah saka iman kabasuh dening kesyahidan

Saiki, akèh wong péngin wong liya sing narik ula metu saka bolongan. Yèn dhèwèké ora bisa metuaké dhéwé, paling ora ngélingaké wong liya: 'Ati-ati! Apa ana ula ing kono?' — supaya wong liya mikir kaping pindho. Nanging, malah kuwi ora ditindakake. Yèn kita urip ing jaman para martir, kanthi rasionalisme kita bakal kandha: 'Aku nolak Gusti Allah sacara lahir, nanging ora sacara batin. Kanthi mangkono aku bakal diangkat ing jabatan iki lan bisa mbantu sawijining jiwa mlarat.' Nanging ing jaman para martir, Gréja ora nampa Komuni Suci marang wong-wong sing mbuwang kemenyan menyang geni kurban berhala; wong-wong kaya ngono kalebu golongan sing nangis.¹⁸⁹ Wong-wong sing mbelakangi Kristus kudu mbayar dosa murtadé liwat martir. Lan ing jaman ikonoklasme, wong Kristen kudu ngobong utawa mbuwang ikon menyang lemah, nanging padha milih ora mbuwangé nanging dadi martir. Bab kita, yen diparingi dhawuh mbuwang ikon, kita bakal kandha: 'Ya wis, tak buwang wae; iki kan digambar nganggo gaya Renaissance. Mengko aku bakal mesen siji maneh, sing gaya Bizantium.'

— Geronda, piye panemune Gréja marang wong Kristen rahasia? Apa padha ora mbantah Kristus?

— Wong Kristen rahasia sejati ora nate mbantah iman. Contone, nalika wong Turki ngobong pitulas desa ing Kapadokia sing kagungané wong Faras, sawetara warga mlayu adoh menyang wilayah liya, ing kana masyarakat lokal ora ngerti yèn padha Kristen. Wong-wong mau dianggep Muslim. Lan ora ana sapisan wae nalika p ana siji wae saka wong-wong mau sing ditakoni langsung: 'Apa kowe Kristen?' — supaya dheweke kudu mangsuli: 'Ya, aku Kristen' utawa 'Ora, aku Muslim.' Wong-wong iki iku wong Kristen rahasia. Nanging, wiwit ana wong ditangkep lan dikandhani, 'Kita wis ngerti yèn kowé iku wong Kristen,' dhèwèké kudu mangsuli, 'Ya, aku wong Kristen.' Kanthi tembung liya, padha ora kena ngomong yèn dhèwèké Muslim. Lan ing jaman Gréja wiwitan, ana para pracaya sing wis dibaptis sacara rahasia, sing dianggep wong liya ora Kristen. Nanging, nalika dibutuhaké, para Kristen rahasia iki kanthi terbuka ngakoni imané. Contone, Santo Sebastian iku komandan militer sing dibaptis sacara rahasia dadi wong Kristen. Wong liya nganggep dheweke panyembah berhala, nanging sejatine dheweke wong Kristen. Ing rahasia, dheweke maringi pitulungan gedhe marang wong Kristen. Nanging, nalika wis dingerteni yen dheweke wong Kristen, dheweke ngakoni imane lan banjur ngalami martir.

Ing sawijining desa Turki ana akèh wong Kristen rahasia, lan kepala desané iku imam. Asmané Romo George, nanging wong-wong nyebuté Hasan. Ing sawijining dina, wong Turki teka marang dhèwèké lan nglapor

¹⁸⁹ Para 'weepers' ngadeg ing lawang gréja lan nyuwun marang umat sing mlebu gréja supaya ndedonga marang Gusti kanggo dheweke. Delengen Aturan 12 saka St. Gregorius saka Neocaesarea. Buku Aturan. Lavra Trinitas Suci St. Sergius. 1992. kaca 294. — *Cathetan penerjemah*.

yèn wong Kristen padha ndhelik ing panggonan tartamtu, ing katakomba: 'Aja kuwatir,' kandhané, 'aku bakal mriksa dhisik.' Dheweke nglumpukake prajurite, lunga menyang katakombe kuwi lan nemokake kabeh wong Kristen padha kumpul ing kana. Banjur dheweke menyang Pintu Kerajaan, njupuk epitachelion saka kait, nganggo lan nindakake ibadah Vespers kanggo wong-wong mau! 'Tindakake langkah-langkah sing perlu,' ujare marang wong-wong mau sawisé kuwi, nalika nglipur para Turki: 'Ora ana sapa-sapa ing kana; iki mung kabar bohong.' Wong kaya ngono ora dianggep murtad. Nanging, wiwit nalika wong Kristen dicurigai lan diomong, 'Kita weruh kowe dibaptis! Kowe wong Kristen,' lan dheweke mangsuli, 'Ora, aku Muslim,' dheweke dadi murtad.

Kesaksian lan Andhap Asor

Wong sing dianggep pantes dadi martir kudu nduwèni andhap asor sing gedhé lan tresna marang Kristus kanthi jero. Yen ana wong nyedhaki martir amarga kapentingan dhéwé, sih rahmat bakal ninggalaké dhèwèké. Elinga Sapricius,¹⁹⁰ , sing wis tekan panggonan paukuman pati nanging isih mbantah Kristus? 'Ngapa kowe nggawa aku menyang kéné?' dhèwèké takon marang para algojo. "Apa maksudmu," padha takon marang dheweke, "kowe dudu wong Kristen?" "Ora," wangsulane. Lan dheweke iku imam! Intuisi kula kandha yen dheweke ora ngadhepi kamartiran kanthi andhap asor, nanging amarga kapentingan dhéwé. Dheweke ngupaya mati syahid ora kanggo kapercayan, uga ora kanggo katresnan marang Kristus, lan mulane sih rahmat ninggalake dheweke. Amarga yen wong tumindak egois, dheweke ora nampa sih rahmat saka Gusti Allah. Mesthi wae, ing wektu angel, dheweke bakal mbelakangi Kristus.

— Geronda, kita kerep kandha yèn ing wektu ujian, Gusti bakal maringi kekuwatan marang kita...

— Gusti bakal maringi kekuwatan marang wong andhap asor sing nduwèni ati resik lan watak becik. Yen Gusti weruh watak sing pancèn becik lan andhap asor, Panjenengané bakal maringi kekuwatan gedhé. Mula, apa Gusti maringi kekuwatan marang wong gumantung marang wataké dhéwé.

— Geronda, panjenengan ngendika yèn wong kudu nduwèni andhap asor lan watak sing apik. Apa kuwi ateges bisa dadi sombong nanging isih nduwèni watak sing apik?

— Nalika kita ngomongake bab andhap asor, sing dimaksud saiki yaiku manawa sawijining wong kudu nduwèni sipat iku, paling ora ing babagan martir. Wong bisa waé sombong, nanging ing wayahe kang penentu kandha: 'Duh Gustiku, aku iki sombong; nanging paringana aku sethithik kekuwatan saiki, supaya ing sangsaraku aku bisa nyekseni katresnanku marang Panjenengan lan mbales dosaku.' Lan banjur, yen wong nduwèni watak andhap asor lan lunga menyang martir kanthi tobat, Gusti maringi sih rahmat sing akèh. Wong ora kena lunga menyang martir kanthi watak sombong, mikir yèn dhèwèké bakal dadi martir, yèn crita uripé bakal ditulis, lan yèn bakal ana ibadah lan ikon nganggo halo kanggo ngajèni dhèwèké. Ana wong takon marang aku: "Dongakna aku, Rama, supaya aku bisa tekan swarga kaping lima." — "Bener," ujarku, "Rasul Paulus tekan swarga katelu,¹⁹¹ lan kowe kepengin tekan swarga kaping lima?" — "Yen mangkono, ' dhèwèké mangsuli, 'apa ora katulis yèn kita kudu ngupaya "*bab-bab sing luwih gedhé*"?¹⁹² Coba rungokna kuwi! Yèn mangkono, yèn

¹⁹⁰ Bab Saprikia, delengen: Uripé Para Wali. Jilid 6. Moskow, 1905. kaca 180–185.

¹⁹¹ Delengen 2 Kor. 12:2.

¹⁹² Delengen 1 Kor. 12:31.

ana wong sing milih dadi martir mung kanggo éntuk kamulyan ing Swarga, luwih becik yèn dhèwèké ora mikir bab dadi martir. Wong Kristen sejati, sanajan ngerti yèn ing Swarga dhèwèké bakal nandhang sangsara lan disiksa manèh, isih bakal k kepéngin mlebu. Kita ora kena mikir yèn yèn kita tahan sangsara ing donya iki, banjur ing swarga bakal luwih apik. Kita kudu nyisihaké itungan-itungan dhuwit kaya ngono. Kita péngin Kristus. Aja ana martir; ayo padha ngadhepi saben dina; ayo dipukul saben dina, kaping pindho utawa kaping telu saben dina—kita ora peduli bab kuwi. Kita mung nggatekake siji bab: ana karo Kristus.

— Nanging Geronda, apa bisa wong urip ing kemalasan, nanging nalika wayahe teka, ngakoni Kristus kanthi wani?

— Kanggo wong kaya ngono bisa nindakake iki, kudu ana kabecikan lan semangat pangorbanan ing atine. Mula saka iku aku kandha marang kowe yen kowe kudu ngembangake luhur budi lan semangat pangorbanan ing jeroning awakmu. Wong kudu ngorbanake awake dhewe kanggo kapentingan wong liya. Apa kowe kelingan marang Santo Bonifasius lan Santo Aglaida? Ing kono, ing Roma, padha urip mewah, nanging nalika padha lungguh mangan, pikirane padha marang wong mlarat. Sepisan padha buru-buru maringi mangan marang wong luwe, lan sawisé kuwi barulah padha mangan dhéwé. Sanadyan padha dadi budak hawa napsu, nanging padha duwé welas asih lan welas marang wong mlarat. Padha duwé semangat pangorbanan, mulané Gusti Allah nulungi. Aglaida, sanadyan uripé dosa, tresna marang para martir suci lan ngopeni relik suci. Dhèwèké maringi dhawuh marang Bonifasius, bebarengan karo para abdi dalem liyané, supaya lelungan menyang Asia Cilik kanggo tuku, nglumpukaké, lan nggawa bali relik suci para martir menyang Roma. Lan calon martir iku mesem kandha marang dheweke: 'Yen relikku digawa marang kowe, apa kowe gelem nampa?' 'Aja guyon bab iki,' wangsulane Aglaida. Akhire, Santo Bonifasius tekan Tarsus lan, kepengin mbebasake relik para martir, dheweke menyang amfiteater.

Ing kono, nalika dhèwèké nyekseni wong Kristen disiksa, atiné kagugah banget déning keteguhané. Bonifasius mlayu nyedhak lan nyium belunggu lan tatu-tatu mau, banjur nyuwun marang wong-wong mau supaya ndedonga supaya Kristus maringi dhèwèké kekuwatan kanggo ngakoni imané minangka wong Kristen ing ngarsaning akèh wong. Mangkono, lumantar martir, dhèwèké maringi kasaksian marang iman; kanca-kancané mbebasaké jasadé lan nggawa menyang Roma, ing ngendi Malaikaté Gusti wis maringi kabar marang Aglaida bab apa sing wis kelakon. Lan mangkono kanyatané ramalan guyon Boniface sadurungé budhal saka Roma. Sawisé kuwi, Aglaida, sawisé mènèhaké kabèh bandha, urip limolas taun manèh kanthi tapa brata lan kasunyatan, lan nggayuh kasucian.¹⁹³ Sampeyan weruh, uripé padha kabuka kaya ngéné: ing wiwitan padha kabawa hawa napsu lan nyasar saka dalan sing bener. Nanging, padha duwé semangat pangorbanan dhiri, lan Gusti ora ninggalaké.

Wah, para wali iku pancen wani!

— Aku kira, Geronda, yen aku weruh roda Sang Santa Katarina, aku bakal mati amarga wedi!

— Yen kowe mati sadurunge padha miwiti muter rodha kanggo kowe, iku mesthi bakal dadi berkah saka Gusti. Nanging bakal dadi sangsara yen padha miwiti muter rodha lan kowe ora bisa nahan. Para martir nduwé watak sing apik; Kristus mbantu, mulané padha bisa nahan lara.

¹⁹³ Dina raya para Kudus Bonifasius lan Aglaida dirayakake tanggal 19 Desember.

Asih marang Kristus sing diduwèni para martir suci iku gedhé tenan, lan wong-wong mau duwé kawani! Santa Solomonia lan pitu anaké¹⁹⁴ — siji-siji padha disiksa nganti mati. Santa Longinus¹⁹⁵ nyiapaké jamuan kanggo prajurit-prajurit sing teka arep nangkep dhèwèké lan nampani wong-wong mau ing omahé. Wong-wong sing teka nyurung dheweke supaya nuduhake Longinus marang dheweke supaya padha bisa motong sirahé, nanging dheweke kandha marang wong-wong mau: "Aku bakal nuduhake dheweke marang kowe!" Nalika dheweke kandha yèn dhèwèké iku Longinus, wong-wong mau ragu, nanging sang wali ng yakinake supaya padha nindakake prentahé. Mula padha motong sirahé. Lan sepira teganing Santo Gedeon saka Karakal!¹⁹⁶ "Potong tangan kula," pangandikane marang para algojo, "potong sikil kula, potong irung kula! Supaya ora ana omongan maneh, potong kabèh!" Ngédab-édabi! Nanging kanggo nggayuh tingkat iki, wong ora kena tresna marang awake dhéwé nanging kudu tresna marang Gusti Allah. Ibu sing nylametake anaké mlebu geni. Dhèwèké ora ngrasakaké lara, amarga katresnané luwih kuwat tinimbang kobongan geni. Katresnané marang anaké ngalahaké rasa lara. Mula, sepira kuwat katresnan marang Kristus kudu luwih kuwat tinimbang rasa lara!

Kanggo wong suci sing ngadhepi martir, katresnané marang Kristus ngluwihi lara lan ngebatalaké rasa lara mau. Kanggo para martir, pisoane algojo luwih alus tinimbang busur biola. Nalika katresnan marang Kristus kobong, martir dadi kamenangan: ing wektu kuwi geni dadi luwih adhem tinimbang adus, amarga kobongane sirna ing kobongan katresnan Ilahi. Ngethekake kulit krasa kaya usapan alus. Pangayomaning Gusti nyekel manah lan pikiran, lan wong dadi 'gila': ora ngrasakake lara utawa apa-apa, amarga pikirane ana ing Kristus lan atine kebak kabungahan. Lan pinten para wali sing lunga menyang martir kanthi kabungahan kaya ngono, kaya-kaya padha arep menyang pesta! Saint Ignatius¹⁹⁷ mlayu menyang panggonan martir lan muni: 'Ayo aku nampa martir, ayo aku dipangan kewan galak!' Malah ora kaya priya enom sing lagi tresna, sing kandha: 'Aku kepengin nikah karo dheweke, lan aku ora peduli sethithik marang ibuku utawa bapakku!' 'Gila'-e Santo Ignatius luwih gedhe tinimbang gilane wong enom sing lagi tresna.

Kabeh wong suci nindakake kaelokan amarga katresnané marang Kristus. Para martir suci ngucuraké getih. Para bapa kinurmatan ngucuraké kringet lan luh lan, kaya dhokter jamu sing trampil, nindakake eksperimen rohani marang awaké dhéwé; amarga katresnan marang Gusti Allah lan manungsa—gambarané Gusti Allah—padha ngentekaké tenaga supaya bisa ninggalaké marang kita resep rohani. Kanthi pitulungané, kita nyingkiri sing ala utawa mariake lara rohani lan dadi sampurna. Lan yèn kita uga nyoba, saka katresnan, niru pakaryané, kita bisa uga nggayuh kasucian.

Nanging, mesthi wae, kabèh pakaryan para bapa sing kinurmatan—puasa, jaga wengi lan sapiturute—lan malah sangsara kabèh para martir sing suci, ora ana tandhingané karo sangsara Gusti kita, amarga Kristus kanthi kawicaksanan mbiyantu kabèh sing nandhang sangsara kanggo Panjenengané, lan lara saben wong mau dadi legi amarga katresnané sing ageng. Nanging, tumrap dhèwèké piyambak, Kristus ora nate migunakaké kakuwasané sing ilahi lan, amarga katresnan ageng marang makhluké, nandhang sangsara abot ing badané sing peka. Mung kanthi ngalami katresnané Kristus marang manungsa, sapa waé bisa sejatine dadi manungsa [ora

¹⁹⁴ Dina raya Para Martir Suci Maccabees dirayakake tanggal 1 Agustus.

¹⁹⁵ Dina raya Santo Longinus, Sersan, dirayakake tanggal 16 Oktober.

¹⁹⁶ Dina raya Santo Gideon, Martir Gunung Suci, dirayakake tanggal 30 Desember.

¹⁹⁷ Dina raya Santo Ignatius sing nggawa Gusti, imam lan martir, dirayakake tanggal 20 Desember.

mung ing njaba, nanging uga ing batin]. Yèn ora, kowé bakal malah luwih ora peka tinimbang makhluké Gusti, amarga nalika sangsaraé Gusti dirasakaké, srengéngé dadi peteng, ora kuwat ndeleng kahanan kuwi. Lan bumi, nyekseni iki, nganti ngeri, watu-watu pecah belah. Lan kuburan-kuburan kaguncang banget nganti mbangkitake akèh wong sing wis suwe mati saka turu lan ngusir wong-wong mau metu—kanggo ngetokake rasa ora seneng marang carane manungsa ora ngucapake panuwun marang Gusti—Pemberi Kabecikan lan Juruwilujeng.

Biarawan lan Kemartiran

— Geronda, yèn wong ora nglakoni latihan rohani kaya kuduné, apa dhèwèké, ing wektu kasangsaran, bakal duwé iman sing cukup yèn Gusti bakal nulungi lan nampa panyuwunan pitulungané? Utawa apa kita nglipur awak dhéwé kanthi pikiran yèn, nalika ujian, Gusti mung bakal nulungi kita supaya ora perlu susah payah nyiapaké dhisik? — Wong kudu nyiapake. Yen kowe ora nandur, piye Gusti Allah bakal mberkahi ladangmu karo panèn? Wong kudu nandur, lan Gusti Allah bakal maringi miturut apa sing ditandur. Lan ing tentara padha kandha: 'Siap-siap!'

— Geronda, kepiye carane kita kudu siyap?

— Kapan wong dianggep wis siyap kanggo apa-apa? Yen pasukan ana ing siaga tempur, para prajurit tansah siap: wis nganggo sepatu bot, karo bedhil lan amunisi, lan padha ngenteni dhawuh.

— Lan suwéné kahanan siap tempur iki bisa tahan suwéné pira?

— Beda-beda. Wong biara kudu tansah siyaga, mula dheweke ora wedi apa-apa. Apa sing kudu ditakuti? Pati? Nanging iku bakal mbukak gapura swarga kanggo dheweke, amarga ing sangisore watu kuburan ana kunci langgeng. Luwih maneh, saben wong biara seda, dheweke tetep ana ing kahanan tobat. Penolakan donya lan sumpah biarane dadi saksi bab iki. Sang biarawan tobat lan banjur nerusake marang pakaryan rohani sing alus. Nalika katresnané marang Gusti Allah lan marang sesamané saya mundhak, katresnané marang dhiri dhéwé saya suda. Lan banjur apa sing ditulis dening Rasul Paulus dadi kasatmata: 'Ora ana apa-apa sing bisa misahake kita saka katresnané Kristus.'¹⁹⁸

Kanggo wong donya, pikiran sangsara meksa dheweke, amarga wedi, nyuwun marang Gusti lan njerit: 'Kristusku, Sang Ibune Gusti sing Maha Suci!' — dene biksu tansah kepengin ana ing ngarsane Gusti, amarga dheweke tresna marang Panjenengané. Akeh wong awam nindakake kabecikan amarga wedi kena azab langgeng. Nanging, sawijining biksu nindakake kabecikan amarga rasa syukur, kanggo matur nuwun marang Gusti Allah, Pangreksane.

— Geronda, kepiye carane aku bisa mangerténi apa iku martirium lan asketisme?

— Kanggo mangertèni sakedhik apa iku martir, paling ora tampi pangremeh saka wong liya kanthi kabungahan. Lan yèn kowe péngin mangertèni sakedhik apa iku asketisisme, yèn kowe ora bisa puasa patang puluh dina kaya Kristus, paling ora puasa ing Rebo nalika Panjenengané dikhianati, lan ing Jemuwah nalika Panjenengané disalib.¹⁹⁹ Wong-wong sing kepengin nyekseni katresnané marang Kristus lumantar martir, nalika martir ora ana, bisa ngetokaké katresnan iki sing ngrebut atiné ing wangun tumindak pangabdian awak kanggo nyawani nyawa para almarhum sing kobong, supaya padha bisa nemu sethithik tentrem. Asketisisme iku uga

¹⁹⁸ Delengen Roma 8:35.

¹⁹⁹ Sing tuwa ateges nahan dhahar lan ngombe sajrone sedina.

sawijining kamenangan kaya martir, amarga [ing loro-lorone] wong nilar kabèh kenyamanan manungsa lan nemokake panglipur ilahi.

Para martir suci ngrasakake kabungahan ageng amarga diparingi kasempatan sing becik kanggo nahan sangsara. Asketisisme diwiwiti ing urip rohani kanthi martir. Nalika Konstantinus Agung munggah dadi panguwasa, dhèwèké mbebasake wong Kristen saka penjara ngendi padha (sawetara wis cacad) ngenteni pati. Sangsara mau rampung. Nanging wong-wong sing dibebasake kuwi sedhik banget, amarga nalika isih ing penjara padha ngenteni giliran dadi martir, nanging saiki Santo Konstantinus Agung wis ngrusak kabeh pangarep-arepe. Padha wis nyenengi pati kanthi kabungahan, nanging malah entuk kamardikan. Mula saka iku — amarga katresnan marang Gusti Allah lan karep kang kobong ing atine kanggo nandhang sangsara kanggo Kristus — padha ninggalake donya iki. Lan panyiksaan sing kuduné ditindakake déning Diocletian lan Maximilian marang wong-wong mau, padha ditindakake déning wong-wong mau dhéwé ing panglakoné tapa brata. Ana siji sing lunga lan ngantung awaké dhéwé nganggo tali saka wit: dhèwèké ndedonga kanthi lara, nanging tetep bungah kaya déné wahyu ilahi. Liyané, amarga katresnan marang Kristus, padha ngiket awaké dhéwé. 'Mangkéné,' ujure, 'kaya ngéné Diocletian bakal ngiket aku.' Lan, kanthi nyiksa awaké dhéwé kaya ngono, padha ngrasakaké kabungahan gedhé. Saka kegilaan ilahi iki, saka kabodhoan ilahi iki, wong-wong kapisan miwiti lan, demi katresnané marang Kristus, padha nyawisaké awaké dhéwé kanggo tapa brata. Banjur wong liya wiwit niru prestasiné. Mangkono asètisisme mlebu ing iman kita. Lan klompok katelu, sing paling 'eksentrik', kandha: 'Kita iku wedhusé Kristus!' — lan mung urip saka suket ing lemah. Iki diarani 'voski'.²⁰⁰ Padha ngrasakake berkahé Gusti lan kahanan ciliké dhéwé banget nganti padha kandha: 'Aku, makhluk sing ora pantes, bakal mangan suket nganti pungkasaning uripku.' Lan padha nindakake kuwi. Atiné padha mabur amarga katresnan marang Kristus. "Apa aku ora salah siji saka wedhusé Kristus? Mula aku bakal mangan suket."²⁰¹ Nanging mengko iki dilarang déning Gréja, amarga para pemburu nyangka para biarawan iki kéwan galak, banjur matèni akèh.

Saiki wong ora bisa mangerteni iki; padha nganggep iku edan. "Ngapa mangan suket kaya kéwan?" ujure. 'Apa gunane ngantung ing tali kaya ngene lan nyiksa awak dhéwé?' Nanging élinga apa sing diomongaké Abba Isaac: 'Oh, yèn Gusti kersa maringi kita nindakake kabodhoan kaya ngono.' Mugi Gusti paring supaya kita uga bisa nggayuh kabodhoan rohani iki²⁰².

²⁰⁰ Voski (Yunani) — sacara harfiah, 'wong-wong sing ngembala'. Archimandrit Cherubim (Karambelas) nulis ing bukune manawa, 'miturut tradhisi Gunung Athos, dheweke iku biksu paling suci ing Gunung lan urip ing pangasingan total, ora dikenal sapa wae... Miturut tradisi sing padha, Liturgi pungkasan ing bumi bakal dirayakake dening rolas sing ora katon iki. Jumlahé tetep konstan, amarga yen salah sijiné mati, panggonané diganti déning salah siji biksu paling unggul saka Gunung Suci.' (Cherubim (Karambelas), Archimandrite. Saka Domain Ibumé Gusti. Kyiv, 1998. kaca 164.) — *Cathetan juru basa*.

²⁰¹ Delengen Sozomen, PG 67, 1395 ff.; Evagrius, PG 86, 2480; Moschus, PG 87, 2868B; lan Leontius, PG 93, 1688.

²⁰² *Abba Isaac saka Siria*. Karya-karyané. Sergiev Posad, 1911. Homili 73. kaca 370.

Bagéan 4.

Gumantung marang Swarga

"Ora ana manungsa utawa setan sing bisa ngalangi pitulungan ilahi. Ora ana sing angel kanggo Gusti utawa wong suci. Siji-sijine alangan yaiku kurang iman kita manungsa. Amarga kurang iman, kita nyegah kekuwatan ilahi agung supaya ora nyedhak marang kita"

Bab 1.

Bab Pangayomaning Gusti marang Manungsa

"Golèk dhisik Karajaning Gusti..."²⁰³

— Geronda, Abba Macarius kandha yèn Gusti bakal maringi kita berkah swarga,²⁰⁴ lan kita pracaya marang kuwi. Apa kita uga kudu pracaya yèn Panjenengané bakal maringi kita berkah donya, sing ora pati wigati?

— Berkah donya apa?

— Bab-bab sing kita butuhake.

— Kuwi pancen bener. Gusti tresna marang kabeh ciptaane, marang gambare, lan nggatekake apa sing dibutuhake.

— Apa kita kudu pracaya iki lan ora kuwatir?

— Yen ana wong sing ora pracaya marang iki lan ngupaya dhewe kanggo entuk berkah kasebut, dheweke bakal nandhang sangsara. Nanging wong sing urip rohani ora bakal kuciwa sanajan Gusti ora maringi barang donya lan materi. Yen kita ngupaya dhisik Karajané Gusti, yen ngupaya Karajan iki dadi siji-sijiné kang dadi perhatian kita, mula kabèh sing liyané bakal diparingaké marang kita. Apa Gusti pancen bakal ninggalaké ciptaané marang kersané nasib? Yen wong Israel ninggalaké manna sing diparingaké Gusti marang wong-wong mau ing ara-ara samun nganti esuk, manna kuwi bakal bosok.²⁰⁵ Gusti ngatur kaya ngono supaya wong-wong mau gumantung marang pangayoman ilahiné.

Kita durung paham tenan tembung '*Goleka dhisik Karajaning Gusti Allah...*'. Ana loro pilihan: kita pracaya [lan nyerahake awake dhewe marang Gusti], utawa kita ora pracaya [lan mula kudu nyedhiyakake kabutuhan awake dhewe]. Nalika aku manggon ing Gunung Sinai, aku ora nggawa apa-apa. Nanging aku ora tau mikir sedhela apa sing bakal kelakon marang aku ing ara-ara samun ing antarané wong liya, apa sing bakal tak pangan utawa kepiye carane aku bakal urip. Selé Santa Epistimia, ing ngendi aku bakal manggon, wis suwe ditinggal

²⁰³ Mat. 6:33.

²⁰⁴ Delengen: *St Macarius saka Mesir*. Wicara Rohani. STSL, 1904.

²⁰⁵ Delengen Keluaran 16:19–20.

lan sepi saka manungsa. Aku ora njaluk apa-apa marang biara, amarga ora kepengin dadi beban. Nanging ana wektu ana wong nggawa roti saka biara, banjur tak balekake. Ngapa aku kudu kuwatir, nalika Kristus ngendika: '*Golèk dhisik Karajaning Gusti Allah*'? Banyu uga meh ora ana. Aku ora ngerti apa-apa bab kerajinan tangan. Mula takon marang aku saiki kepiye aku urip lan kepiye aku entuk roti. Siji-sijine piranti sing tak duwé yaiku gunting. Aku mecah dadi loro, tak landhepake ing watu, njupuk papan cilik lan miwiti ngukir ikon. Aku kerja sambil ngucapake Doa Yesus. Aku cepet sinau seni ukir; aku ngukir desain sing padha bola-bali lan ngrampungake gawean limang dina mung ing sewelas jam. Ora mung aku ora ngrasakake kasangsaran, nanging aku malah mbantu bocah-bocah Bedouin. Sawetara wektu, aku ngentekake pirang-pirang jam saben dina kanggo nindakake iki, nanging banjur aku tekan titik ing ngendi aku ora kepengin maneh nindakake pakaryan kerajinan, nanging ing wektu sing padha aku bisa weruh kasangsaran sing dialami bocah-bocah Bedouin. Kanggo dheweke, iku berkah gedhe nampa topi lan sepasang sandal minangka hadiah. Lan ana pikiran sing muncul ing pikiranku: 'Apa aku teka ing kene kanggo mbantu wong Bedouin, utawa kanggo ndedonga kanggo sak donya?' Mula aku mutusaké nyuda gawéan jarum supaya aku ora kakehan kélangan konsentrasi lan bisa luwih akèh ndedonga. Apa kowe mikir aku ngarep-arep ana wong sing bakal mbantu aku? Saka ngendi? Wong Bedouin kuwi dhéwé waé ora nduwé apa-apa kanggo dipangan. Biara iku adoh, lan ing sisih liya ana tanah kang ora ana sing manggon. Nanging ing dina iku, nalika aku wis nyuda pagawéyan supaya luwih akèh wektu kanggo ndedonga, ana wong teka marang aku. Aku lagi ngadeg cedhak selku wektu kuwi; dhèwèké ndelok aku lan kandha: 'Mangga, jupuk atus koin emas iki. Kowe bakal bisa mbantu bocah-bocah Bedouin cilik, tetep manut rutinitasmu, lan ndedonga.' Aku ora bisa nahan dhiri; aku ninggalake dheweke piyambak sak suwene seperempat jam lan mlebu selku. Kawicaksanan lan katresnaning Gusti nggawa aku menyang kahanan nganti aku ora bisa nahan luh. Apa sampeyan weruh kepiye Gusti ngatur kabeh nalika wong nduweni watak sing becik? Pira sing bisa tak wenehake marang para jiwa sengsara iki? Aku menehi marang siji, banjur langsung ana sijiné teka: 'Bapakku ora maringi aku apa-apa!' — banjur sing katelu: 'Bapakku uga ora maringi aku apa-apa!..'

— Geronda, kenapa sanadyan wis pirang-pirang kaping ngalami kakuwasané Gusti, kita ora weruh pangayomané Gusti ing urip kita?

— Kuwi jebakané setan. Setan mbuwang bledug ing mripaté wong supaya ora bisa ndeleng pangayomané Gusti. Amarga yèn wong bisa ndeleng pangayomané Gusti, atiné sing atos bakal lulut, dadi peka, lan njedhul puji-pujian. Lan kuwi ora cocog kanggo setan.

Asring manungsa nyoba ngatur kabeh tanpa Gusti

Ana sawijining wong sing miwiti beternak iwak lan saben dina ngucap, 'Mulyakna Panjenengan, ya Gusti!' — amarga dheweke tansah nyekseni Pangayoman Ilahi. Dheweke kandha marang aku yèn wiwit sakwise iwak dibuahi, nalika isih cilik kaya sirah jarum, iwak kuwi nduwèni kantung kang kebak cairan sing dijupuk dadi panganan nganti iwak kuwi gedhé lan bisa mangan mikro-organisme banyu dhéwé. Kanthi tembung liya, iwak kuwi nampa 'rasio garing' saka Gusti! Yen Gusti ngopeni iwak cilik, mesthi luwih ngopeni manungsa! Nanging asring wong ngatur lan mutusake kabeh tanpa Gusti. "Aku bakal duwe," ujare, "loro anak [lan kuwi cukup]." Padha ora nggatekake Gusti. Mula saka iku akèh tragedi kelakon lan akèh bocah sing tilar donya. Ing akèh kulawarga, loro bocah lair. Nanging siji kecelakaan mobil, sijiné lara banjur mati, lan wong tuwané dadi tanpa turunan.

Nalika wong tuwa—kanca pangripta Gusti—ngalami kesulitan nyukupi anak-anake, sanajan wis ngupaya kanthi maksimal, padha kudu ngangkat tangan marang langit lan kanthi andhap asor nyuwun pitulungan marang

Pangripta Agung. Banjur Gusti sing nulungi lan wong sing nampa pitulungané padha bungah. Nalika aku ana ing Biara Stomion, aku ketemu karo sawijining bapak sing nduwé akèh anak. Dheweke dadi penjaga kebon ing sawijining desa ing Epirus, dene kulawargané manggon ing Konitsa—patang setengah jam mlaku saka kana. Dhèwèké nduwèni sangang anak. Dalane menyang desa kuwi liwat biara. Nalika arep menyang ibadah lan bali menyang omah, penjaga kuwi mesthi mampir ing biara. Nalika bali, dhèwèké njaluk ijin marang aku kanggo nyalakaké lampu minyak dhéwé. Sanajan kadhangkala lenga tumpah ing lantai nalika nyalakaké, aku tetep ngidini; aku luwih milih nglap lantai sawisé tinimbang nggawe dhèwèké kuciwa. Saben dheweke ninggalake biara lan wis mlaku watara telung atus meter, dheweke bakal nembak sepisan nganggo bedhilé. Amarga aku ora bisa nerangake iki, aku mutusake wektu sabanjure kanggo ngawasi dheweke wiwit mlebu gréja nganti tekan dalan Konitsa. Mangkono aku ngerti yèn dhèwèké sepisanan nyalakaké lampu minyak ing gréja, banjur metu menyang narthex²⁰⁶ lan nyalakaké lampu ing ngarepé ikon Sang Ibu Allah ing ndhuwur lawang mlebu. Banjur dhèwèké nyelupaké driji ing lenga saka lampu, sujud, nguluraké tangan marang ikon lan kandha: 'Ibu Gusti, aku nduwé sangang anak. Paringana dhèwèké sithik daging!' Sawisé kuwi, dhèwèké ngusapaké lenga saka drijiné ing bidik ngarep laras bedhilé lan lunga. Telung atus meter saka biara, cedhak wit murbei, ana kambing alas sing ngenteni dheweke. Kaya sing wis tak kandhakake, dheweke bakal nembak siji peluru, mateni kambing iku, nggawa menyang guwa sing rada adoh, ing kana dheweke bakal nyundhul kulité, banjur nggawa dagingé marang anak-anaké. Iki kelakon saben dheweke bali menyang omah. Aku kebak pangalembana marang imané penjaga lapangan lan pangayomané Sang Ibumé Gusti. Rong puluh lima taun sawisé, dhèwèké teka ing Gunung Suci lan nggolèki aku. Nalika obrolan kita, aku kepéngin takon marang dhèwèké: 'Kepiye kabarmu anak-anakmu? Ing endi padha?' Minangka wangsulan, dhèwèké dhisik nunjuk menyang lor lan kandha, 'Sawetara ana ing Jerman,' banjur, nguluraké tangané menyang kidul, nambahaké, 'Liyané ana ing Australia. Syukur marang Gusti, kabèh padha waras.' Wong iki njaga imané lan awake dhéwé resik saka ideologi sing ora nduwèni Gusti, mula Gusti ora ninggalaké dhèwèké.

Berkah saka Pangayomaning Gusti sing nggumunake

— Kadhangkala, Geronda, aku nduwéni kepinginan tartamtu, lan Gusti nyukupi tanpa aku nyuwun marang Panjenengané. Kapiye iki bisa kelakon?

— Gusti ngopeni kita. Panjenengané weruh kabutuhan kita, kepinginan kita, lan nalika ana sing kanggo kabecikan kita, Panjenengané maringi marang kita. Yen ana wong sing butuh pitulungan ing bab apa waé, banjur Kristus lan Sang Putri Allah sing Maha Suci nulungi wong kuwi. Nalika Eyang Filaret²⁰⁷ ditakoni: 'Kepiye aku bisa mbantu panjenengan, Geronda?' Apa sing sampeyan butuhake?'—panjenengané bakal mangsuli: 'Apa waé sing tak butuhake, Ibumé Gusti bakal ngirimaké marang aku.' Lan pancèn mangkono.

Nalika kita nyerahake dhiri marang Gusti, Panjenengané, Gusti kita ingkang Maha Murbeng, ngreksa lan ngopeni kita. Minangka Pangurus ingkang sae, Panjenengané maringi saben kita apa ingkang kita butuhake. Panjenengané malah nggatekake saben rinci kabutuhan kita ing donya. Lan supaya kita saged mangertos pangreksan lan pangayoman Panjenengané, Panjenengané maringi kita pas kados ingkang kita butuhake. Aja

²⁰⁶ Narthex – pérangan kulon gréja, serambi. – *Cathetan panerjemah*.

²⁰⁷ Delengen: *Sepuh Paisios*. Para Bapa Gunung Suci lan Crita-crita saka Gunung Suci. Lavra Trinitas Suci Sergius, 2001. kaca 62–65.

nganti ngarep-arep Gusti maringi apa-apa dhisik; nanging, pasrahaken dhisik awakmu sakabehe marang Gusti. Amarga yen kowe terus-terusan nyuwun apa-apa marang Gusti, nanging ora pasrah marang Panjenengane kanthi yakin, cetha yen kowe wis duwe omah dhewe lan ora kagolong ing panggonan langit kang langgeng. Wong-wong sing maringi kabeh marang Gusti lan nyerahake awake dhewe sakabehe marang Panjenengané, padha kaparingan pangayoman ing sangisore kubah agungé Gusti lan dilindhungi dening pangayoman ilahiné. Percaya marang Gusti iku pandonga sing ora kendhat lan misterius, sing ing wektu sing pas kanthi meneng narik kekuwatan ilahi menyang panggonan sing dibutuhake. Banjur anak-anaké sing dikasihi padha muji Gusti tanpa kendhat, kanthi pangucap panuwun sing ageng. Nalika Bapa Tikhon manggon ing biara pangasingan Salib Suci, ing kana durung ana gréja sing dibutuhaké. Dhèwèké malah ora nduwé dhuwit kanggo mbangun gréja — mung iman sing gedhé marang Gusti. Sawijining dina, sawisé ndedonga, dhèwèké mangkat menyang Karyes, pracaya yèn Gusti bakal maringi pitulungan dhuwit sing dibutuhaké kanggo mbangun gréja. Ing dalan menyang Karyes, abbot saka Ilyinsky Skete nelukake dhèwèké saka adoh. Nalika Bapa Tikhon nyedhak, abbot kandha: "Ana wong Kristen sing welas asih saka Amerika wis ngirim dolar iki supaya aku bisa maringi marang sawijining askétis sing ora nduwé gréja. Kowe durung nduwé gréja, ta? Mula, jupuk dhuwit iki lan bangun gréja." Bapa Tikhon nganti kélangan eling amarga rasa syukur marang Gusti, sing Maha Ngerti Atiné, sing wis nyedhiyakake kabutuhan gréja sanajan sadurungé Bapa Tikhon nyuwun marang Panjenengané — supaya nalika dhèwèké ndedonga, dhuwité wis siap.

Yen ana wong nyerahake awake dhewe marang Gusti, Gusti ora bakal ninggalake dheweke. Lan pancen: yen sesuk jam sepuluh kowe butuh apa-apa, mula (yèn kabutuhan kuwi ora ngluwihi wates sing wajar lan barang kuwi pancen perlu) pas jam sanga setengah utawa jam sanga setengah liwat, Gusti wis nyediyakake kanggo diwenehake marang kowe. Contone, sesuk jam sanga kowe butuh secangkir. Sadurunge jam sanga seperempat, kowe wis nduwé. Kowe butuh limang atus drachma. Ing wektu persis kowe butuh, bakal muncul persis limang atus drachma—dudu limang atus sepuluh, utawa patang atus sangang puluh. Aku wis nyumurupi yèn, umpamané aku butuh apa-apa sesuk, Gusti wis nyawisaké kuwi dina iki. Tegesé, sadurungé aku mikiraké, Gusti wis mikiraké dhisik; Panjenengané wis nyawisaké kabutuhan mau luwih dhisik lan maringi pas wektu dibutuhaké. Aku nyadari iki nalika weruh sepira suwé wektu sing dibutuhaké supaya sawijining barang teka marang aku saka panggonan liya pas aku butuh. Mula saka iku, Gusti wis nyiapaké sadurungé.

Nalika, amarga katresnan marang Panjenengané, kita maringi kabungahan marang Gusti lumantar gesang kita, Panjenengané maringi berkah sing ora ana tandhingané marang anak-anaké sing tresna ing wektu padha butuh. Banjur sakabehing gesang kita kabuka ing tengahing berkah Pangayoman Ilahi. Aku bisa ngentekake pirang-pirang jam kanggo menehi conto pangayoman mujijat saka Gusti.

Nalika aku ana ing perang, melu operasi tempur, aku nduwé Injil, banjur tak wenehaké marang wong liya. Sawisé kuwi, aku kerep kandha, 'Ah, yèn waé aku isih nduwé Injil, mesthi bakal mbantu aku!' Nalika Natal, rong atus paket dikirim saka Mesolonghi menyang kesatuan kita sing wektu kuwi ana ing gunung.²⁰⁸ Saka rong atus kardus kuwi, mung siji sing ngemot Injil yaiku sing teka marang aku! Iku edisi lawas Injil, karo peta Palestina. Kardus kuwi uga ngemot cathetan: 'Yen kowe butuh buku liya, tulis wae marang kita lan bakal kita kirim.'

²⁰⁸ Kutha ing Yunani Tengah. — *Cathetan panerjemah.*

Ing wektu liyane, nalika aku wis ana ing Biara Stomion, aku butuh lampu minyak kanggo gréja. Ing sawijining ésuks, nalika subuh, aku mudhun menyang Konitsa. Nalika aku liwat omah, aku krungu bocah wadon cilik kandha marang bapaké: "Pak, ana biksu sing teka!" Dheweke metu nyambut aku lan kandha: "Romo, aku wis nduwé niat nyumbang lampu minyak kanggo Ibuné Gusti. Njupuk dhuwit iki lan tuku dhéwé." Lan dhèwèké maringi aku limang atus drachma — persis regané lampu minyak ing taun 1958.

²⁰⁹Lan nganti saiki, saben aku ana kabutuhan, Gusti langsung nyukupi. Contone, yen aku kepengin nyabet kayu bakar nanging ora bisa, kayu bakar mau langsung teka tanpa suwe. Sadurunge teka marang panjenengan, aku nampa kiriman sing isine limang puluh ewu drachma — pas persis jumlah sing tak butuhake. Conto liyane: Aku maringi wong ikon 'It Is Truly Meet' minangka berkah. Esuke langsung, ana wong nggawa aku ikon 'Iveron'! Lan ing mangsa panas iki, sadurunge udan teka, aku pancen ora duwe banyu sakabehe. Saiki wis udan gerimis sethithik, lan sajrone sedina aku bisa nglumpukake banyu paling akeh siji setengah kaleng. Isih ana banyu sithik ing tangki banyu saka taun kepungkur, nanging wis ora layak dipigunakaké. Pira éndahé Gusti ngatur kabèh! Aku nduwèni barel banyu. Akeh wong teka saben dina—padha ngombe, padha ngumbah rai; soale padha teka kringetan—nanging tingkat banyuné mung mudhun patang utawa lima driji! Siji tong kanggo satus lima puluh nganti rong atus wong — lan ora tau entek! Sanadyan mangkono, kadhang ana wong sing mbukak keran kakehan, liyane lali nutup, banyu mili metu, nanging ora tau entek!

Nyandhakake Diri marang Pangayomaning Gusti

Wong sing nyumurupi berkahé Gusti sinau nyandhakake dhiri marang Pangayoman Ilahi. Banjur dhèwèké krasa kaya bayi ing ayunan sing nalika ibuné lunga langsung nangis lan ora mandheg nganti ibuné mlayu bali. Apik tenan nyandhakake dhiri marang Gusti! Nalika aku pisanan teka ing Biara Stomion, aku ora duwe panggonan manggon. Kabeh biara kebak reruntuhan bangunan. Aku nemokake pojokan ing sacedhake pager, tak tutup sethithik saka ndhuwur, lan aku nglampahi wengi lungguh ing kana, amarga aku ora bakal bisa turu ing kana. Sawijining dina, ana hieromonk sing tak kenal teka marang aku lan takon: 'Rungokna, piye kowe isa urip ing kene?' 'Ya,' takonku mangsuli, 'apa wong awam nduwé luwih akèh tinimbang kita? Nalika Kanaris²¹⁰, nyuwun utangan lan dijawab, "Kowe ora nduwé tanah air," dhèwèké mangsuli: "Kita bakal mbalèkaké tanah air kita."'' Yen wong awam nduwé iman kaya ngono, kepiye carané kita ora precaya marang Gusti Allah? Amarga Ibuné Gusti Allah sing nggawa aku menyang kéné, mesthi nalika wayahe teka, Panjenengané ora bakal lali ngopeni biarané?' Lan pancèn, sethithik demi sethithik, delengen kados pundi Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci nyusun kabèh mau! Aku kelingan nalika para tukang lagi ngecor beton ing lantai dhuwur sel sing kobong, semené meh entek. Isih ana sepertiga sel sing kudu dibeton. Para tukang padha nyedhaki aku lan kandha: 'Semen kita meh entek. Kita kudu nambah pasir luwih akèh lan ngurangi semen ing campuran supaya bisa ngecor kabèh.' — "Ora," aku kandha marang wong-wong mau, "aja dilarutake; terusna kaya sing wis kowe lakoni." Ora

²⁰⁹ Diarakaké ing mangsa panas taun 1990.

²¹⁰ Konstantinos Kanaris (kira-kira 1795–1877). Pahlawan nasional Hellas, pelaut legendaris lan pejuang tanpa wedi nglawan wong Turki nalika Revolusi Yunani (1821–1830). Ing tanggal 7 Juni 1822, sawijining klompok wong wani ing prau mancing, sing dipimpin déning K. Kanaris, nindakake serangan wani marang skuadron Turki cedhak pulo Chios, sing nyebabake karusakan kapal induk armada Turki lan pati admiral Turki Kara Ali. K. Kanaris sabanjure dadi laksamana, Menteri Angkatan Laut lan Perdana Menteri Yunani. — *Cathetan juru basa*.

mungkin njupuk semen maneh amarga kabèh keledai ana ing lapangan. Para tukang bangunan kuwi kudu mlaku rong jam menyang Konitsa, banjur rong jam maneh menyang lapangan kanggo nggoleki keledai sing ana ing padang gembalaan. Coba pikirna suwéné wektu sing bakal keuang... Lan saliyané, para priya kuwi uga nduwé urusan dhéwé-dhéwé; dhèwèké ora bakal bisa bali ing dina liyané. Aku ndelok: dhèwèké wis ngecor loro pertiga lantai. Aku mlebu gréja cilik lan kandha: "Dewi, saiki kudu piye ta?! Aku nyuwun tulung, tulungana kita!" Banjur aku metu saka gréja...

— Lan apa sing kelakon sabanjure, Geronda?

— Padha wis rampung nggarap langit-langit, malah ana sisa semen!

— Apa para tukang bangunan ngerti kuwi?

— Mesthi wae padha ngerti! Kadhangkala gedhe tenan pitulungané Gusti Allah lan Sang Putri Maha Suci!

Gusti migunakaké kabèh kanggo kabecikan

— Geronda, kadhangkala kita miwiti proyek banjur akèh alangan muncul. Kepiye carane kita bisa ngerti manawa alangan-alangan kuwi asalé saka Gusti?

— Ayo padha pikir apa kita sing salah bab iki. Yen kita ora salah, mula alangan kuwi saka Gusti lan kanggo kabecikan kita. Mula, ora perlu kuciwa yen tugase durung rampung utawa rampunge kesundha. Ana sawijining wektu, nalika aku kesusu amarga ana urusan penting, aku mudhun saka Biara Stomion menyang Konitsa. Ing sawijining bagean dalan sing pancen angel (aku biyen nyebut panggonan iki Golgota), aku ketemu kenalan saka biara, Pak Anastasius, karo telung keledai sing kebak beban. Ing tanjakan sing curam, pelana bebané wis geser menyang siji sisih, lan salah siji kéwan meh ambruk ing pinggir jurang — meh tiba. "Gusti Allah ngutus panjenengan, Pak Pendeta!" kandha Pak Anastasius kanthi bungah. Aku mbantu dheweke masang maneh punggung beban ing keledai, banjur kita nuntun keledai-keledai mau metu menyang dalan. Ing kana aku pamitan lan nerusake perjalananku. Aku wis lumayan adoh nalika dalan mandheg amarga longsor. Longsor gedhe, dawa telung atus meter, bubar mudhun lan nutupi dalan. Wit-witan, watu—kabèh wis keseret menyang kali. Yen aku ora kesandhung karo keledai, mesthine aku wis ana ing kono pas longsor iku tiba. "Pakdhe Anastasius," ujarku, "panjenengan nylametake aku; Gusti ngutus panjenengan."

Kristus ndeleng saka dhuwur kepiye saben kita tumindak, lan ngerti kapan lan kepiye Panjenengané dhéwé tumindak kanggo kabecikan kita. Panjenengané ngerti kepiye lan ngendi nuntun kita, asal kita nyuwun pitulungan marang Panjenengané, mbukak kekarepan kita marang Panjenengané, lan nglilani Panjenengané nyusun kabèh dhéwé. Nalika aku ana ing Biara Philotheou ing Gunung Athos, aku kepengin menyang ara-ara gersang. Aku mikir arep mundur menyang pulo sepi lan wis ngatur karo juru prau supaya teka njupuk aku, nanging pungkasané dhèwèké ora teka. Gusti Allah ngatur kahanan kaya ngono, amarga aku isih durung pengalaman lan mesthi bakal nandhang cilaka gedhe ing pulo sepi; aku mesthi bakal dadi mangsa setan ing kana. Banjur, sawise gagal nyoba menyang pulo, aku kepengin banget menyang Katounaki. Padang pasamuhan Katounaki narik atiku; aku ndedonga supaya bisa ana ing kana lan nyiapake awakku kanggo kuwi. Aku kepengin manggon lan nglakoni tapa brata bareng karo sesepuh Petrus—wong sing nduwèni urip rohani sing luhur. Nanging, ana kedadeyan sing meksa aku ora menyang Katounaki, nanging menyang Konitsa. Ing sawijining sonten, sawisé Vesper, aku mulih menyang selku lan ndedonga nganti bengi. Watara jam sewelas, aku ngaso. Jam setengah loro esuk, aku digugah déning muni lonceng biara sing nelpon sedulur-sedulur menyang gréja kanggo ibadah tengah wengi. Aku nyoba tangi, nanging ora bisa. Kakuatan sing ora katon wis nglumpuhaké

aku, lan aku ora bisa obah sanajan otot-ototku. Aku nyadari yèn ana kedadéan sing ora lumrah. Aku tetep ana ing amben nganti tengah dina. Aku bisa ndedonga lan mikir, nanging aku ora bisa obah babar pisan. Nalika ana ing kahanan kaya ngono, aku weruh, kaya ing layar televisi, Katunaki ana ing siji sisih lan Biara Stomion ing Konitsa ana ing sisih liyane. Kanthi kepinginan sing kuwat, aku ngarahake pandanganku menyang Katunaki, banjur ana swara sing cetha kandha marang aku: "Kowe ora kena menyang Katounaki, nanging menyang Biara Stomion." Kuwi swarané Sang Theotokos sing Paling Suci. "Ibu Gusti," ujarku, "Aku nyuwun marang Panjenengan urip ing ara-ara gersang, nanging Panjenengan malah ngutus aku menyang donya?" Lan sepisan maneh aku krungu swara sing padha, ngandika kanthi tegas marang aku: "Kowe kudu lunga lan ketemu karo wong si anu. Dhèwèké bakal mbantu kowe banget." Aku langsung bébas saka ikatan sing ora katon kuwi, lan atiku kebak sih rahmat Gusti. Banjur aku lunga lan ngandhani bapak rohani apa sing wis kelakon. "Iki kersané Gusti," pangandikane bapak rohani marang aku. 'Nanging, aja critakake marang sapa-sapa bab iki. Kowe kudu kandha yèn amarga alasan kesehatan (lan wektu kuwi aku lagi nandhang pendarahan) kowe kudu ninggalaké Gunung Athos, banjur lunga.'

Aku kepengin siji bab, nanging Gusti Allah wis duwe rencana dhewe. Wektu kuwi aku mikir manawa kersaning Gusti yaiku supaya aku mbangkitake maneh biara ing Konitsa. Kanthi mangkono, aku uga nepaki nadharku marang Ibuné Gusti nalika aku ana ing perang. "Ibuné Gusti," aku nyuwun marang Panjenengané wektu kuwi, "tulung aku supaya dadi biksu, lan aku bakal nyambut gawe telung taun kanggo mbangun maneh biara Panjenengané sing kobong." Nanging, sawisé dadi cetha, alesan utama Sang Ibuné Gusti Allah sing Maha Suci ngutus aku menyang kana yaiku kanggo mbantu wolu puluh pitu kulawarga sing wis nyimpang menyang Protestan supaya bali menyang Ortodoksi.

Gusti asring ngidini sawijining prakara kelakon kanggo kapentingan akèh wong. Panjenengané ora tau mung nindakake siji kabecikan, nanging telu utawa papat kabecikan sakaligus. Lan Panjenengané ora tau ngidini kajahatan kelakon kajaba akèh kabecikan sing bakal metu saka kono. Kabeh—kalebu kesalahan lan bebaya—digunakake kanggo kapentinganane kita. Kabecikan lan kaburukan padha nyawiji. Bakale luwih becik yen padha misah, nanging kapentingan pribadi manungsa nyampur lan mbingungake.

Nanging, Gusti malah entuk manfaat saka kabingungan iki. Mula saka iku, kita kudu pracaya manawa Gusti mung ngidini apa sing bisa nuntun marang kabecikan supaya kelakon, amarga Panjenengané tresna marang kabeh ciptaané. Contoné, Panjenengané bisa ngidini godaan cilik supaya kita bisa dilindhungi saka godaan sing luwih gedhé. Ana sawijining wong awam sing rawuh ing pesta patron ing sawijining biara ing Gunung Suci. Ing kono dhèwèké ngombe lan dadi rada mabuk. Nalika bali saka biara, dhèwèké tiba ing dalan. Wiwit salju tiba, lan dhèwèké kesurung ing tumpukan salju, nanging uap anggur nyebabaké bolongan ing tumpukan salju ing ndhuwuré. Ana wong liya sing kebeneran liwat ing panggonan kuwi. Ndeleng bolongan ing salju, dhèwèké kaget lan kandha, 'Apa iki ta? Mbok menawa iki mata air?' — banjur nggebuk bolongan kuwi nganggo tongkat. 'Adhuh!' jerit wong mabuk kuwi. Mangkono Gusti nylametaké dhèwèké saka pati.

Berkahé Gusti nembus tekan ing ati

— Geronda, apa sing dikarepake Gusti saka kita?

— Gusti Allah kepéngin karsa bébas kita, watak kita sing becik, katon sanajan sethithik liwat pakaryan katresnan. Panjenengané uga kepéngin kita éling marang dosa-dosa kita. Panjenengané nyedhiyakake kabèh liyané. Urip rohani ora mbutuhake otot. Ayo padha makarya kanthi andhap asor, nyuwun rahmaté Gusti Allah, lan matur nuwun marang Panjenengané kanggo kabèh. Rancanganing Gusti kawujud ing sawijining manungsa

sing, tanpa nduwéni rencana dhéwé, nyerahké dhiri ing tangan Gusti. Luwih manungsa nempel marang 'dhiriné', luwih adoh dhèwèké ketinggalan. Dhèwèké ora makmur sacara rohani amarga ngalangi sih rahmaté Gusti. Kanggo makmur, wong kudu nduwéni kapitadosan gedhé marang Gusti.

Ing saben wayahe, Gusti nyekeli atiné kabèh manungsa kanthi katresnané, nanging kita ora ngrasakaké amarga atiné kita katutup lapisan rereged. Sawisé atiné resik, manungsa kuwi krasa lembut, lumer, lan kebanjiran kabungahan nalika ndeleng berkah lan kabecikaning Gusti, sing nresnani kabèh manungsa kanthi padha. Wong kaya ngono ngrasakake lara ati kanggo wong-wong sing nandhang sangsara, lan kabungahan kanggo wong-wong sing nglakoni urip rohani. Yen sawijining jiwa sing welas asih mung merenung bab berkah saka Gusti, bisa ngangkat rasa iku nganti tekan langit; luwih-luwih maneh yen merenung bab akèh dosané dhéwé lan bab rahmaté Gusti sing kakehan! Yen mripat rohani wong wis resik, nalika ndeleng pangayomaning Gusti [kanggo awake dhewe lan wong liya], dheweke ngrasakake lan ngalami sakabehe Pangayoman Ilahi nganggo atine sing peka lan kebuka; atine lumer amarga rasa syukur; dheweke dadi 'edan'—ing teges sing paling apik saka tembung iku. Amarga nalika wong ngrasakake karunia Gusti, karunia kuwi nembus celah ing atine, mecahake atine. Lan banjur, nalika tangan Gusti, ngelus ati sing tresna, nyentuh bukaan kuwi, wong iku kagugah ing jero ati, lan panuwun marang Gusti saya tambah gedhe. Wong-wong sing ngupaya, ngrasakake dosa-dosane dhéwé lan berkahé Gusti, lan nyerahake dhiri marang kabecikané Gusti sing ageng, ngunggahake nyawane menyang Swarga kanthi kapastian sing luwih gedhé lan tanpa susah payah sacara jasmani.

Rasa syukur marang Gusti kanggo samubarang cilik lan gedhé

'Aku percaya Gusti bakal nulungi aku,' pangandikane sawenehing wong, nanging ing wektu sing padha padha nyimpen dhuwit supaya ora ngalami kekurangan. Wong kaya ngono padha ngina Gusti, amarga padha nyandhak marang dhuwit, dudu marang Gusti. Yen ora mandheg tresna marang dhuwit lan ora nyandhak pangarep-arep marang iku, wong-wong kuwi ora bakal bisa nyandhak pangarep-arep marang Gusti. Aku ora ngomong manawa wong ora kena duwe tabungan kanggo jaga-jaga yen perlu—ora. Nanging wong ora kena nyandhak pangarep-arep marang dhuwit; ati ora kena dipasrahake marang dhuwit, amarga kanthi mangkono wong lali marang Gusti. Wong sing ora percaya marang Gusti, nggawe rencanané dhéwé banjur ngaku yèn kuwi kersané Gusti, 'ngberkahi' upayane kanthi cara setan lan tansah kasiksa. Kita durung nyadari sepira kuwasa lan beciké Gusti. Kita ora ngidini Panjenengané mimpin; kita ora ngidini Panjenengané nuntun kita, mulané kita nandhang sangsara.

Ing Gunung Sinai, ing selé Santa Epistimia, ing ngendi aku manggon, banyu arang banget. Ing guwa, watara rong puluh meter saka sel, banyu netes setitik-setitik saka retakan ing watu. Aku nggawe wadah cilik kanggo nglumpukaké banyu lan nglumpukaké telung liter saben dina. Nalika aku lunga njupuk banyu, aku nyekel kaleng wesi lan nalika isih kebak, aku maca Akathist marang Sang Ibune Gusti Allah sing Paling Suci. Aku mung nglemahake sirahku sethithik—mung bathokku—amarga iku mbantu aku, miturut saran dhokter; aku uga nglumpukake banyu sethithik kanggo ngombe; lan aku nyawurake banyu sethithik menyang kendi liyane kanggo tikus lan manuk sing manggon cedhak selku. Kanggo adus lan kabutuhan liyane, aku ng , nggunakake banyu sing padha saka guwa. Sepira bungah lan sepira syukurku marang banyu sithik sing tak duwé! Aku matur nuwun marang Gusti Allah amarga aku duwé banyu.

Mengko, nalika aku tekan Gunung Suci lan manggon sawatara wektu ing Sket Iveron, ora ana kekurangan banyu ing kana, amarga panggonané ana ing sisih sing kena srengéngé. Ana siji tangki banyu ing kana, sing banyuné tansah mili kebak. Oh! Aku ngumbah sirah lan sikilku, nanging... aku wis lali karo kabiasaan lawas.

Ing Gunung Sinai, luh nganti kebak ing matakun amarga rasa syukur marang banyu sing sithik, nanging ing kene, ing skete, kakehan banyu nggawe aku lali. Mula aku ninggal sel kuwi lan manggon luwih adoh, watara wolung puluh meter, ing kana ana tangki banyu cilik. Sepira gampangé manungsa kelangan dalan, sepira gampangé padha lali nalika ngadhepi kakehan!...

Kita kudu nyerahake awake dhewe sakabehe lan tanpa syarat marang Pangayoman Ilahi, marang kersaning Gusti, lan Gusti bakal ngopeni kita. Ing sawijining sonten, sawijining biksu munggah menyang pucuking gunung kanggo nglakoni ibadah Vespers ing kana. Ing dalan, dheweke nemu jamur putih lan matur nuwun marang Gusti amarga panemuan langka iki. Nalika bali, dhèwèké kepéngin njupuk jamur mau lan masak kanggo nedha bengi. "Yèn wong awam takon apa aku mangan daging," pikir sang biksu, "aku bisa mangsuli yèn aku mangan saben mangsa gugur!" Nalika bali menyang selé, sang biksu weruh yèn nalika dhèwèké lagi nglakoni sembayang vesper, ana kéwan sing nginjak jamur kuwi, lan mung separo sing isih utuh. "Kayaké," pangandikane sang biksu, "iku waé sing kuduné tak dhahar." Dheweke nglumpukake sisa mau lan matur nuwun marang Gusti Allah amarga wis paring pitulungan, yaiku setengah jamur mau. Sithik luwih adoh dheweke nemu setengah jamur liyane; dheweke nyandhak arep motong lan ngganti sing kurang kanggo nedha bengi, nanging weruh yen jamur kuwi wis bosok (mbok menawa kuwi jamur beracun). Biksu kuwi ninggalake jamur kuwi lan maneh matur nuwun marang Gusti amarga wis nylametake dhèwèké saka keracunan. Balaré menyang selé, biksu kuwi mangan separo jamur mau kanggo nedha bengi. Esuké, nalika dhèwèké metu, ana pemandangan éndah sing nyenengake mripaté. Ing sakupenge panggonan pertapa, jamur-jamur éndah wis thukul, lan nalika ndeleng kuwi, sang pertapa manèh matur nuwun marang Gusti. Sampeyan weruh, dhèwèké matur nuwun marang Gusti kanggo jamur sakabèhé lan kanggo separo, kanggo sing apik lan kanggo sing ala, kanggo siji lan kanggo akèh. Dhèwèké matur nuwun kanggo kabèh.

Gusti Allah sing welas asih maringi berkah sing akèh marang kita, lan pakaryané ditujokaké kanggo kabecikan kita. Kabèh berkah sing kita duwé iku peparing saka Gusti Allah. Panjenengané wis nyelehaké kabèh mau kanggo ngabdi marang makhluké—manungsa; Panjenengané wis ngatur supaya kabèh mau—kewan, manuk, sing cilik lan sing gedhé, malah tanduran—ngorbanaké dhiri kanggo kapentingan manungsa. Lan Gusti piyambak nyawisake dhiri minangka kurban supados nylametake manungsa. Mula, ayo aja padha acuh tak acuh marang kabèh iki; aja nganti nyilani Panjenengané kanthi ketidakbersyukuran lan kekerasan atiné, nanging ayo padha matur nuwun lan ngluhurake Panjenengané.

Bab 2.

Bab Kapercayan marang Gusti lan Kapitadosan marang Panjenengané

Kita kudu percaya marang Gusti Allah kanthi sakabehing atine

— Geronda, aku nesu amarga pikiran ora percaya sing mlebu ing pikiranku.

— Kasunyatanane kowe keganggu dening pikiran-pikiran kuwi lan ora nampa kuwi ateges pikiran-pikiran kuwi asalé saka sing ala. Kadhangkala Gusti ngidini kita nduwé pikiran ragu utawa ora percaya kanggo nguji

watak lan pangabdian kita. Nanging Gusti kita dudu mitos kaya mitos Zeus, Apollo, lan sapituruté. Iman kita iku sejati lan urip. Kita duwé 'awané saksi', kaya sing ditulis Rasul Paulus.²¹¹ Wong-wong iki padha ngerti Kristus, nduwé pengalaman pribadi babagan pangibadah karo Panjenengané, lan ngorbanaké awaké dhéwé kanggo Panjenengané. Lan ing jaman saiki, ana wong-wong sing wis nyawisake awake dhewe marang Gusti Allah lan padha ngalami kahanan kayadene swarga. Padha njaga sesambungan karo Malaikat, para wali, malah karo Kristus lan Ibune Gusti Allah. Aku uga bakal nyritakake sethithik babagan diriku, kanggo mbantu kowe. Kowe weruh, aku uga 'nyumbang getih'—aku nuduhake pengalaman tartamtu kanggo mbantu wong liya. Amarga weruh carane kawruh sing wis dikumpulake wong bisa ngusir iman saka atine, aku, sing kepengin nguatake iman kuwi, nyritakake sawetara kedadeyan saka jagad iman.

Nalika aku isih cilik, kita manggon ing Konitsa. Sawise maca akèh riwayat para wali, aku ngidini bocah-bocah liyané maca uga, utawa aku nglumpukaké bocah-bocah lanang, banjur kita maca bebarengan. Aku gumun marang kasunyian gedhé para wali, puasa-puasa sing ditindakake, lan aku nyoba niru. Amarga puasa, gulu aku dadi tipis kaya tangkai céri. Para cah lanang padha ngguyoni aku: 'Sirahmu bakal tiba!' Apa sing tak alami wektu kuwi!... Ya wis, ora apa-apa. Saliyane, kakangku, weruh aku saya lara amarga puasa lan wedi aku ora bakal rampung sekolah, banjur njupuk buku-buku cilik babagan urip para wali sing tak waca. Sawisé kuwi, aku nyumputaké buku-buku kuwi ing alas, ing kapel Santa Barbara; aku mlebu meneng-meneng lan maca buku-buku kuwi. Ing sawijining dina, ana tangga teparo jenenge Kostas kandha marang kakangku: 'Aku bakal mbeneraké dhèwèké; aku bakal njamin dhèwèké mbuwang buku-buku sing diwaca lan mandheg puasa lan donga-dongané uga.' Ya, dhèwèké ngetutaké aku (wektu kuwi umuré watara limalas taun) lan miwiti nyritakaké teori Darwin marang aku. Dhèwèké terus-terusan ngomong nganti aku bener-bener bingung. Amarga sirahku mumet, aku langsung mlebu alas, menyang kapel Santa Barbara. Sawisé mlebu, aku wiwit nyuwun marang Kristus: 'Kristusku, yèn Panjenengan ana, paringana pratandha marang aku!' Aku mbaleni kuwi suwé banget lan nyuwun tanpa kendhat. Wektu kuwi mangsa panas. Kringet mili-mili saka awakku; klambiku teles kabèh lan aku kesel tenan. Nanging aku ora weruh apa-apa lan ora krungu apa-apa. Dadi kabukten manawa malah Gusti ora nulungi aku — ora sanajan mung pratandha cilik, ora sanajan mung ketukan utawa bayangan — soale aku wektu kuwi isih bocah cilik. Yen ndeleng apa sing kelakon saka sudut pandang manungsa utawa liwat lensa logika, sapa wae bisa kaget: 'Ya Gustiku, ngasihani tenan dheweke, wong sengsara iki!' Wiwit umur sewelas taun dhèwèké wis mènèk tebing, dhèwèké pancèn setya banget, lan saiki dhèwèké lagi ngalami krisis. Wong-wong wis ngisi sirahé karo teori-teori konyol, adhine ngalang-alangi dhèwèké ing omah, mula dhèwèké mlayu menyang alas kanggo nyuwun pitulungan marang Panjenengané! Nanging ora ana jawaban: ora ana apa-apa, ora ana apa-apa, ora ana apa-apa!!! Krasa kesel amarga kabeh sujud, aku lungguh. "Ya wis," pikirku wektu kuwi, "lan apa sing diomongake Kostas marang aku nalika takon apa sing dipikirake bab Kristus?" "Dheweke iku wong sing paling apikan, paling adil," wangsulane. 'Kanthi piwulangé bab kaadilan, Panjenengané ngancem kapentingané wong Farisi, lan amarga iri padha nyalibaké Panjenengané.' Banjur aku mutusaké: 'Amarga Kristus iku wong sing loman lan adil banget, amarga durung ana sing kaya Panjenengané, amarga wong-wong jahat mateni Panjenengané amarga iri lan ala, mula demi wong iki pantes nindakake luwih saka sing wis tak lakoni. Malah pantes mati kanggo Panjenengané.' Ora suwe sawisé aku nggawe putusan iki, Kristus langsung muncul. Panjenengané muncul ing tengah padhange sing gedhé; kapel cilik iku kebak padhange, lan Panjenengané kandha marang aku: *'Aku iku Kebangkitan lan Urip. Sapa waé sing pracaya marang Aku, sanadyan mati, bakal*

²¹¹ Delengen Ibrani 12:1.

*urip.*²¹² Ing salah siji tangan Panjenengané nyekel Injil sing kabuka, ing kono aku maca tembung-tembung sing persis padha. Owah-owahan batin sing gedhé banget kelakon ing jeroning atiku nganti aku terus-terusan mbaleni tanpa mandheg: "Ayo, Kostas, teka kéné saiki, ayo rembugan tenanan: apa Gusti ana utawa ora!" Kowe weruh, Kristus, supaya bisa nampilake Dhèwèké marang aku, ngenteni keputusan tulus saka aku. Yen Dhèwèké péngin keputusan tulus saka bocah, sepira manèh Dhèwèké péngin saka wong diwasa?

— Sawetara wong, Geronda, padha ngetokake sangsi marang sakabehe Pangayoman Ilahi.

— Nanging kepiye bisa wong nganggep kabèh crita bab Kristus iki mung dongèng? Lan apa ora marahi wong-wong mau mikir manawa para nabi, sing urip pitung atus taun sadurungé Panjenengané lan nyritakaké Panjenengané kanthi rinci, wis nulis bab Kristus? Kitab Perjanjian Lawas malah nyatakake kanthi cetha jumlah sing bakal dadi rega pengkhianatan marang Kristus,²¹³ lan manawa wong Yahudi ora bakal nyimpen dhuwit iki ing kasoan candhi, amarga iku bakal dadi rega getih, nanging bakal digunakake kanggo tuku sawijining petak tanah kanggo kuburan wong manca.²¹⁴ Apa sing wis diwahyukake Zakaria lan para nabi liyane wis kawujud. Kabèh iki cetha banget! Rinciane pas tenan! Kitab Suci malah nyritakake apa sing bakal ditindakake karo sandhangané Kristus.²¹⁵ Lan kabèh iki wis diramal pirang-pirang taun sadurungé Panjenengané lair. Dadi, sawisé kabèh iki, kepiye aku bisa nduwé pikiran ora pracaya? Banjur kita weruh Rasul Paulus. Dheweke iku panganiaya wong Kristen lan lagi ana ing dalan menyang Damaskus kanggo kuwi. Ing dalan, Gusti katon marang dheweke lan kandha: "*Saul, Saul, kenapa kowe nganiaya Aku?*"²¹⁶ — "Sapa kowe, Gusti?" — takon Saul. "Aku iki Kristus sing kowe nganiaya," — mangsuli Gusti marang dheweke. Banjur Kristus ngutus Ananias, lan dhèwèké ngabaptis, mantan panganiaya mau! Lan sepira sangsara sing ditanggung Rasul Paulus sawisé kuwi, sepira akèh kabungahan sing ditindakake, nginjili kabèh bangsa! Banjur ana para martir. Sanga yuta siji ewu martir! Apa padha edan kabèh? Kepingin bisa ana wong lali kabèh iki? Apa ana sing wis maca sanadyan sethithik Injil ora pracaya? Yen Injil ngemot rincian luwih lengkap, mesthi bakal mbantu kabèh wong pracaya. Nanging Gusti kanthi sengaja ora maringi iki, supaya manungsa bisa disaring, supaya cetha sapa sing tresna marang Panjenengané, sing ngorbanake awake dhewe kanggo Panjenengané tanpa ngarep-arep mujijat utawa apa wae sing kaya ngono. Aku mikir apa wae cacian marang Gusti sing dirungokake wong sing taat, ora bakal kena, ora bakal ngaruh marang dhèwèké.

Wong kudu pracaya marang Gusti kanthi ati sing tulus, tinimbang nuntut mujijat kanggo pracaya. Apa kowe ngerti sepira nesuku nalika wong diwasa teka marang aku lan kandha yen padha kepengin weruh mujijat supaya pracaya? Yen padha bocah cilik, bisa dimaklumi merga umure.

Nanging ngomong, 'Supaya aku pracaya, aku kudu weruh apa-apa,' padahal awake dhewe ora nindakake apa-apa kanggo Gusti Kristus—iku mung alesan murahan! Sanajan padha weruh mujijat, apa kuwi bakal migunani? Padha bakal nerangake kuwi minangka ilmu sihir utawa barang kaya ngono.

²¹² Yesaya 11:25–26.

²¹³ Delengen Zak. 11:1–13.

²¹⁴ Delengen Yer. 18:2; 32:9; Mat. 27:7–9.

²¹⁵ Delengen Mazmur 21:19.

²¹⁶ Delengen Kisah Para Rasul 9:1–18.

"Tambahna iman kita"²¹⁷

— Geronda, kenapa sawetara wong suci, kuna lan modhèrn, ngerti kapan wayahe pungkasané bakal teka utawa kapan sawijining prastawa bakal kelakon?

— Wong-wong mau ditondoi katresnan ageng, prasaja sing jero, andhap asor, lan iman. Padha ora ngidini logika—sing ngrusak iman— mlebu ing uripe. Iman iku bab ageng! Delengen, malah Rasul Petrus mlaku ing ombak kanthi iman,²¹⁸ nanging nalika logika mlebu, dhèwèké wiwit klelep. Apa aku wis crita marang kowe bab Bapa Charalampios,²¹⁹ sing manggon ing Biara Kutlumush ora suwé kepungkur? Dhèwèké iku biksu sing prasaja banget, rajin, lan rohani. Nalika dhèwèké wis tuwa, dhèwèké kena flu abot nganti kudu ngaso ing amben. Dokter ngandhani komunitas biara supaya ora ninggalake sisihé, amarga dhèwèké mung nduwé sithik wektu manèh kanggo urip. Bapa Charalampios, krungu kuwi saka sangisoring selimuté, mangsuli: 'Apa ta sing kok omong kuwi? Aku ora bakal mati nganti Paskah teka lan aku ngucap, "Kristus wis tangi." Lan pancen, meh rong sasi kliwat, Paskah teka, dhèwèké kandha, 'Kristus wis tangi,' nampa Komuni Suci, lan seda kanthi tentrem. Sesepuh sing prasaja lan tresna marang Gusti iki dadi anak sejati Gusti lan, bebarengan karo Gusti, nemtokake dina seda dhèwèké dhéwé!

— Geronda, kepiye carane iman dikuatake?

— Iman dikuatake lumantar pandonga. Wong sing durung ngembangake iman wiwit isih enom, nanging kepengin nindakake, bisa ngembangake iman lumantar pandonga, nyuwun marang Kristus supaya nambah imané. Ayo padha nyuwun marang Kristus supaya nambah iman kita lan nglipatgandhaké. Apa sing dijaluk para rasul marang Kristus? '*Nambah iman kita.*' Yen kowe ngucapake '*paringa kita*', iku tegesé kowe nyerahake awakmu marang Gusti. Amarga yen ana wong sing ora nyerahake awaké dhéwé marang Gusti, apa sing bisa diparingaké Gusti marang wong kuwi? Kita nyuwun marang Gusti supaya nambah iman kita, ora supaya kita bisa nindakake mujijat, nanging supaya kita bisa luwih tresna marang Panjenengané.

Kabeh iku nyumbang marang tuwuhé iman marang Gusti: kembang, belalang, lintang, lan kilat. Kita ndeleng kabèh mau, nanging ora ana gunané kanggo sapa waé, amarga kita nampa 'telegram'—pamanggih sing digawa déning mungsuh. Contone, yen ora ana uyah, segara bakal dadi ambu ora enak. Nanging, yen wong sing ora precaya nganalisa banyu segara ing laboratoriume, dheweke ora bakal entuk manfaat saka iku, amarga dheweke durung ngresiki atine saka rasa pait. Nanging yen wong ngupaya kanthi katresnan lan niat becik, sanajan bab-bab sing paling ora masuk akal bakal katon ing cahya sing beda, lumantar pencerahan Ilahi. Lan padha bakal memuji Gusti Allah.

Kabeh kudu nuntun kita marang Gusti

— Pak Tuwo, panjenengan ngandhani yèn kabèh kudu nuntun kita munggah, marang Gusti. Kepiyé carané kita bisa nggayuh kuwi?

²¹⁷ Lukas 17:5.

²¹⁸ Delengen Matius 14:30.

²¹⁹ Delengen *Elder Paisios*. Para Bapa Gunung Suci lan Crita-crita saka Gunung Suci. Lavra Holy Trinity St Sergius, 2001. kaca 9

— Sampeyan bakal nggayuh iki kanthi njupuk manfaat saka saben bab sing sampeyan temoni [ing lelampahan uripmu]. Apa sampeyan ngerti apa manfaat rohani lan pengalaman rohani sing dipikolehi wong kanthi nemokake makna rohani ing saben bab? Contone, nalika nyambut gawe nganggo semen, sampeyan bisa nemokake Gusti; kanthi nyentuh bata, sampeyan bisa nyentuh Gusti. Kowe njupuk siji bab, banjur sijiné, banjur katelu, lan kowe nyentuh Gusti! Ya, nyentuh Gusti ing saben bab! Yen wong ora tumindak kaya ngono, yen ora ndeleng Gusti ing saben bab, mula sanajan ing gréja—yen digawa menyang kana—dheweke bakal tetep adoh saka Panjenengané. Pasang dheweke nyanyi ing paduan swara, lan dheweke bakal tetep adoh saka Gusti. Wenehana dhèwèké buku rohani kanggo diwaca, lan dhèwèké bakal tetep adoh saka Gusti. Apa waé tugas rohani sing kowe pasrahake marang dhèwèké, ora bakal nyedhakake dhèwèké marang Gusti.

Saben wong, saka saben sing dideleng, apa wae sing ditindakake—apa nyulam utawa ngjahit—kudu entuk manfaat rohani. Weruh kembang? Kowé wis weruh Gusti! Weruh babi? Ya, sedulurku, kowé wis weruh Gusti manèh! Kowé bisa takon: 'Dadi piye? Apa aku bisa weruh Gusti sanajan liwat babi?' Ya, liwat babi. Delengen piye Gusti wis nyiptaake! Panjenengané maringi irung—kanggo nggali lemah lan nemokake umbi tanduran kanthi nyentuh. Irungé kaya ngono supaya ora keganggu déning pecahan wesi landhep, kaca, duri lan sapituruté. Ora mung nalika kita ndeleng kembang sing éndah lan wangi sing kudu kita kandha, 'Pintar tenan Gusti nyipta iki!' Nalika kita ndeleng babi, kita uga kudu ndeleng Gusti ana ing kono! Lan luwih apik maneh, kita kudu merenung manawa Gusti bisa waé nyipta aku dadi babi, nanging malah nyipta aku dadi manungsa! Apa kuwi katon aneh kanggo kowe? Apa, Gusti ora bisa gawe kita dadi babi? Para pemburu nglarani babi alas lan asring ora bisa nemokake kewan sing tatu. Banjur kewan pemangsa teka lan mangan babi sing apes iku kanthi urip. Tanpa perawatan medis, babi iku nandhang sangsara, sanajan ora nindakake apa-apa sing nyerang Penciptane. Nanging manungsa wis nglarani, lan terus-terusan nglarani, Penciptané, lan asring tumindak ora sukur. Mula saka iku aku ngandhani kowe supaya nduwèni sikap spiritual sing bener. Pira apiké Gusti wis nyusun kabèh iki! Lan delengen kéwan-kéwan: pira kuwatan sing diwènèhaké Gusti marang mau! Para dhokter kandha, supaya nduwé otot sing kuwat, kudu mangan daging. Nanging delengen sapi: kéwan sing miskin kuwi mangan suket, nanging ototé kuwat tenan! Apa kowé ora weruh Gusti ing kéné? Tegesé, Gusti maringi kekuwatan marang sapi mung saka suket sing dipangané. Pira luwih akèh sing diparingaké marang manungsa! Apa kowé ngerti iki?

Yen ana wong sing ngupaya awake dhewe kaya ngene, dheweke bakal tekan kahanan ing ngendi dheweke entuk manfaat ora mung saka para wali, nanging uga saka para wong dosa. Wong suci nguwatake kita liwat tuladha kasuciane. Wong dosa nahan, ngendhaleni, lan nyegah kita liwat tuladha kejatuhane [lan mula kita nyingkiri dosa], ora supaya kita ora tiba ing paningal wong liya, nanging supaya kita ora nyedhihaké Gusti.

Kakuatan Iman

— Geronda, apa segelé Sang Anak Domba?

— Sapa Anak Domba iku?

— Kristus.

— Ya, segel kaya apa sing diduwèni Kristus? Ing Baptisan, imam ngolesi bathuk wong Kristen nganggo krisma suci wujudé salib, kanthi ngendika: 'Segel saka peparing Roh Suci.' Sawisé kuwi, saben wong Kristen nggawe pratandha salib, dhèwèké ngurmati Kasangsaran Panyelameté Gusti lan nyuwun kuwasa Salib, yaiku kuwasa pati Kristus kita ing Salib. Kanthi ngendika, '*Salib Kristus, nylametaké kita kanthi kuwasa Panjenengan,*' kita nyuwun kuwasa kurbané Gusti ing Salib. Mula saka iku salib nduwèni kuwasa gedhé. Contoné, ana prahara

petir. Petir nyamber, lan salib wesi gedhé ing menara lonceng uga bisa kena petir. Nanging, yèn ana wong Kristen sing ngadeg ing sangisoring salib wesi iki nganggo salib cilik kaya ngéné lan kandha, 'Salibé Kristus, nylametaké aku kanthi kuwasa Panjenengan,' mula petir kuwi ora bakal nglarani dhèwèké. Ing kasus kapisan, hukum alam lumaku: kilat nyerang salib lan nabrakake salib mau nganti tiba ing lemah. Ing kasus kapindho, salib cilik iki ngindhungi wong percaya sing wis nyuwun pitulungan marang kuwasa Salib.

— Geronda, kenapa sanajan aku nyuwun kanthi iman, Gusti ora maringi apa sing tak jaluk?

— Kowe percaya lan nyuwun, nanging yen kowe kurang andhap asor utawa duwe kecenderungan marang kesombongan, Gusti ora maringi apa sing kok jaluk. Wong bisa nduwé iman ora mung kaya '*sejumpat wijiné mustard*'⁽²²⁰⁾, nanging malah nganti kilogram mustard; nanging yèn ora ana andhap asor sing cocog karo iman kuwi, Gusti ora bakal tumindak, amarga kuwi ora bakal dadi kabecikan kanggo wong mau. Yèn ana kesombongan, iman ora bakal mujudaké asil.

Yen wong lumaku ing urip kanthi iman tanpa sangsi lan nyuwun pitulungan marang Gusti, mula kedadeyan-kedadeyan [ajaib] wiwit kelakon alon-alon marang dheweke: sepisanan sing cilik, banjur sing luwih gedhe, lan dheweke dadi wong sing imane luwih kuwat. Kanthi ngalami misteri Ilahi kanthi langsung, wong mau dadi teolog, amarga dheweke ora nyedhaki nganggo pikiran, nanging ngalami langsung ing kasunyatan. Imané tansah saya tuwuh, amarga dhèwèké obah ing alam sing béda, ing ranah prastawa ilahi. Nanging, supaya bisa ngalami misteri Gusti kanthi langsung, manungsa kudu mbuwang dhiri lawas lan, kanthi pangertèn, bali menyang kahanan sadurungé Kejatuhan. Manungsa kudu nduwèni alus lan prasaja — supaya imané ora goyah. Wong kudu percaya tanpa syarat manawa ora ana apa-apa sing ora bisa ditindakake Gusti Allah. Lan apa kowe ngerti kepiye kowe bakal nandhang sangsara nalika krungu ana wong sing ora percaya utawa ragu-ragu bab pitulungané Gusti Allah?

— Geronda, yen wong nduwé iman, apa dhèwèké bisa ngganti jalane kedadeyan liwat pandonga?

— Yen wong nduwé iman sing gedhé, bisa ngganti akèh bab. Malah yèn wong mbangun omah ing tengah-tengah dhasar kali gunung lan banjir gedhé nglimputi omah kuwi, banjir mau bakal mbalèk yèn wong kuwi nduwé iman sing gedhé lan wis kanthi khusyuk nyuwun marang Gusti Allah. Nanging, wong kuwi kudu nduwé iman sing nganti nalika krungu bab mujijat (kayata segara garing, digarap nganggo traktor, lan iwaké diangkut nganggo truk), padha percaya. Dheweke malah ora bakal lunga mriksa apa kuwi pancen kedadeyan. Sanajan manggon atusan meter saka segara lan ora bisa ndeleng saka omahé apa sing kedadeyan, dheweke ora bakal lunga mriksa apa kuwi bener, amarga dheweke ora ragu. Dheweke ngerti manawa kabeh bisa kelakon kanggo Gusti, manawa kakuwatan ilahi ora ana watesé, lan mulane ora ana bab liya sing narik kawigatené. Pancen imané kaya ngono. Mung wong sing bener-bener percaya sing sejati urip lan sejati dadi anaké Gusti Allah.

Iman iku dhasar kapitadosan marang Gusti

— Geronda, aku kudu piye? Aku ora krasa aman; aku kuwatir.

— Golekna keamananmu ing Gusti, anakku. Utawa kowe mung ngerti sabuk pengaman mobil? Apa keamanan saka Gusti durung kowe kenal? Gawe tanda salib lan, sadurunge nindakake apa-apa, kandhaa: 'Kristusku, Indung Allah paling suci, tulung aku.' Apa ana keamanan sing luwih gedhe tinimbang percaya

²²⁰ Matius 17:20; Lukas 17:6.

marang Gusti? Kanthi nyerahake dhiri marang Gusti, manungsa tansah diisi maneh dening Panjenengané nganggo bensin 'premium', lan mobil rohanié ora nate mandheg: terus mlayu tanpa kendhat. Tansah waspada sak isa, ndedonga, pasrahna awakmu marang Gusti, lan ing saben kasulitan Panjenengané bakal nulungi kowe. Kanggo ngilangaké rasa kuwatir lan kegelisahan, prasajaaké uripmu kanthi percaya tanpa syarat marang Gusti.

— Geronda, aku tansah miwiti nindakake apa sing diparingi kanthi wedi lan ragu-ragu, lan amarga wedi aku bisa uga ora nindakake kanthi bener.

— Gawe pratandha salib, anakku sing tak tresnani, lan tindakna apa sing diprentahake. Yen kowe ngucap, 'Liwat pandonga para bapa suci kita...' — mesthi ora ana siji wae saka akeh para wali sing bakal nulungi kowe? Aja nganti ilang kapitadosanmu marang Gusti. Aja matesi awakmu mung nganggo logika manungsa sing winates: kanthi mangkono, kowe nyiksa awakmu dhéwé lan ngalangi pitulungan Ilahi. Yen sawisé nindakake tumindak manungsa sing wajar, kowe nyerahake awakmu lan kabèh sing kowe lakoni marang Gusti, iki bakal dadi pitulungan gedhé ora mung kanggo kowe, nanging uga kanggo wong liya. Percaya marang Gusti iku bab sing ageng. Ana wektu, papat dhokter wadon njupuk getihku. Sing sepisanan teka — dhèwèké nggawe aku lara, nanging ora bisa nemokaké urat getih. Sing kapindho — padha uga. Sing katelu teka—spesialis ing babagan iki—nanging uga ora ana asilé. Ing wektu kuwi, sing kaping papat mlaku liwat: nalika weruh carane padha nyiksa aku, dhèwèké mutusaké nyoba uga. Sawisé dhisik nggawé pratandha salib, dhèwèké langsung nemokaké urat, amarga dhèwèké nyuwun pitulungan marang Gusti. Nanging liyané mung ngandelaké dhiri dhéwé kanthi cara-caraé dhéwé.

Apik banget yen nyerahake awak marang tangané Gusti. Wong-wong padha netepake tujuan lan ngupaya nggayuhé, tanpa merhatosake kersané Gusti utawa nyelarasake tumindaké karo kersané. Kita kudu nyerahake lumrahe kedadeyan marang Gusti, nalika tetep tekun nindakake kewajiban kita dhewe. Wong bakal nandhang sangsara yen ora percaya marang Gusti nganti nganti nyerah kabèh marang Panjenengané. Biasane, wong luwih dhisik ngupaya panglipur saka manungsa, lan mung banjur nyedhaki Gusti sawise kuciwo karo manungsa. Nanging, yen kita ora kepengin nandhang sangsara, ayo padha ngupaya panglipur ilahi, amarga iku siji-sijine panglipur sejati. Iman marang Gusti Allah ora cukup.²²¹ kita uga kudu percaya marang Panjenengané. Kapercayan marang Gusti Allah narik pitulungané. Wong Kristen pracaya lan nyerahake dhiri marang Gusti Allah nganti seda. Lan banjur dhèwèké cetha weruh tangané Gusti Allah nylametaké dhèwèké.

Rasul Paulus kandha yèn pracaya iku ateges pracaya marang sing ora katon, lan ora mung marang sing katon.²²² Kanthi nyerahaké masa depan kita marang Gusti, kita meksa Panjenengané nulungi kita. Iman iku dhasar kapitadosan tanpa syarat marang Gusti. Kanthi duwé iman kaya ngono lan ndedonga sacara rahasia, wong bakal ngundhuh woh pangarep-arep. Percaya marang Gusti iku pandonga sing ajeg, lan ing wektu sing pas bakal ngasilake asil ilahi. Lan banjur lumrah yen wong urip kaya malaikat lan kebak pujian: '*Suci, Suci, Suci Gusti Tentara.*'²²³ Amarga kanthi percaya marang Gusti, wong bisa nggawe uripe dadi swarga. Dheweke muji Gusti kanggo kabèh lan, kaya saka bapak sing tresna, nampa pitutur Panjenengané. Yen ora, manungsa bakal ngowahi uripé dadi sangsara kaya neraka. Iku bab ageng kanggo ngrasakaké, sanajan ing urip iki, secempling kabungahan swarga.

²²¹ Ing konteks iki, 'iman' ateges mung nampa anané Gusti Allah, sing ora cukup kanggo urip ing Kristus.

²²² Delengen Ibrani 11:1.

²²³ Yesaya 6:3.

— Geronda, nalika babagan kesehatan fisik utawa mental, nganti sepira wong kudu nyerahake awake dhewe ing tangané Gusti?

— Kaping pisan, wong kudu nyandhak kapitadosan marang Gusti, lan sawisé marang Gusti, marang wong sing bisa mbantu kita.

Iman lan Katresnan

— Geronda, apa sesambungané iman lan katresnan?

— Sepisan ana pracaya, banjur katresnan mèlu. Kanggo tresna, wong kudu pracaya. Wong ora bisa tresna marang apa sing ora di pracaya. Mula, kanggo tresna marang Gusti, wong kudu pracaya marang Panjenengané. Miturut pracayaé, bakal teka pangarep-arep, katresnan, lan pangorbanan kanggo Gusti lan marang sesama. Iman sing kiyat marang Gusti nglairaké katresnan sing kiyat marang Panjenengané lan marang gambaré — sesama manungsa. Lan malah kéwan-kéwan sing apes éntuk panguripan saka kebanjiran katresnan kita, katresnan sing ora bisa kasimpen ing ati lan mili. Luwih kita pracaya, luwih kita bakal tresna. Yen iman kita ingkang suam-suam kuku, tresna kita uga bakal suam-suam kuku. Nanging yen iman kita murub, tresna kita uga bakal murub.

Iman kita kudu diancani katresnan. Karya tresna diwiwiti saka kene. Luwih akeh wong makarya kanthi tresna, luwih iman lan tresnane bakal saya tambah. Ing karya tresna, wong banget dibantu dening renungan babagan berkah saka Gusti. Percaya marang Gusti, wong ora mikir apa swarga ana utawa ora. Wong-wong kuwi ngupaya amarga pracaya marang Gusti lan tresna marang Panjenengané. Wong sing ora nduwé katresnan marang Gusti bakal miwiti mikir: 'Ngapa kudu ngupaya? Isih dadi pitakon apa swarga ana utawa ora lan apa bakal ana Pangadilan Pungkasan...' Yen ana wong sing ora sukur, apa waé sing kok lakoni kanggo dhèwèké, dhèwèké bakal tetep ora sukur. Wong sing kebak katresnan marang Gusti ngluhurake Panjenengané sanajan ing wektu godaan lan alon-alon tekan titik ing ngendi dheweke tansah matur nuwun marang Gusti, saéngga ana pangowahan ilahi ing jeroning atiné, lan dheweke tansah bungah lan seneng. Nanging ana uga wong sing ora tau ngadhepi godaan—mung berkah—lan isih ora tau wareg.

Sawisé katresnan marang Gusti teka pangorbanan. Lan nalika ana pangorbanan tanpa pamrih, mula prastawa ilahi lan mujijat wiwit kelakon marang wong. Wong kudu nglakoni pangorbanan ora amarga alesan liya kajaba kanggo Gusti piyambak, sing wis nyipta Jagad Raya iki lan maringi akèh berkah marang kita. Contone para pemuja berhala: padha ngagungake alam, nyembah srengenge lan kali, lan malah nganti nyembah dhiri kanggo kapercayané. Lan yen padha nyembah dhiri kanggo makhluk, sepira maneh kita kudu nyembah dhiri kanggo Gusti Kang Maha Nciptak!

Manungsa ora pracaya, mulane padha ora ngorbanake awake dhewe. Kabeh kethokan wiwit saka kene. Ana sing ngina, ana sing pracaya setengah ati banjur nandhang sangsara. Kanggo bener-bener bungah, wong kudu pracaya lan tresna.

"Tanpa Aku kowe ora bisa nindakake apa-apa"²²⁴

Yen ana wong sing kepengin urip tanpa sangsara, dhèwèké kudu pracaya marang pangandikane Kristus: *'Tanpa Aku kowe ora bisa nindakake apa-apa.'* Tegesé, wong kudu—ing makna positif tembungé—putus asa

²²⁴ Yohanes 15:5.

marang dhèwèké dhéwé lan nyandhak iman marang kuwasa Gusti Allah. Kanthi putus asa—ing makna paling apik saka tembungé—marang dhèwèké dhéwé, wong nemokaké Gusti Allah. 'Aku wis nyandhak pangarep-arepku sakabehe marang Panjenengan.'²²⁵ Malah wong sing paling spiritual ora bisa yakin marang uripe dhéwé; mulane, padha ora nate nyimpang saka wates kapitadosané marang Gusti. Padha nyandhak pangarep-arep marang Gusti lan mung putus asa marang 'diri' dhéwé, amarga 'diri' iku nggawa kabèh cilaka rohani marang manungsa.

Kapercayan dhiri iku mungsuh paling gedhé lan paling kejem, amarga nalika kita paling ora nyana, kapercayan dhiri iku tanpa welas asih ngrusak lan mecah apa sing wis kita bangun, ninggalaké kita, sengsara kaya saiki, kabuka. Nalika wong nduwé kapercayan dhiri, dhèwèké dadi lumpuh lan ora bisa tumindak, utawa malah berjuang piyambakan. Sawisé kuwi, lumrah yèn dhèwèké kalah déning mungsuh utawa ngalami kagagalan lan ngancuraké 'diri'-é. Asring, Gusti Allah kanthi wicaksana ngidini kita ndeleng loro-loroné: campur tangan ilahiné lan kagagalan sing kita alami amarga kapercayan dhiri. Kanthi ngamatake lan ngalami saben kedadeyan sing teka ing urip kita, kita entuk pengalaman, dadi luwih waspada lan mula bisa makmur.

Kristus luwih dhisik ngupaya pracaya marang kakuwatané Gusti lan sawisé kuwi nindakake mujijat. 'Yen kowe pracaya marang kakuwatané Gusti,' pangandikane, 'kowe bakal mari.'²²⁶ Iki ora kaya sing salah kaprah diomongaké saiki: 'Manungsa nduwé kakuwatan, lan kanthi pracaya marang kuwi, dhèwèké bisa nindakake apa waé.' Apa ora Injil kandha persis bab sing padha: 'Percaya'? Mula saka iku, tembung-tembung kita cocog karo Injil." Ya, Kristus takon: "Kowe pracaya?" — nanging nalika takon kuwi, Panjenengané maksudé kaya ngéné: "Kowe pracaya marang Gusti Allah? Kowe pracaya yèn Gusti Allah bisa nindakake iki?" Panjenengané péngin wong konfirmasi yèn dhèwèké pracaya marang Gusti, banjur Panjenengané bakal nulungi. Ing Injil ora ana sing kandha yèn wong kudu pracaya marang kapentingan dhéwé. Injil ngajak kita pracaya marang Gusti, pracaya yèn Gusti bisa nulungi aku, bisa marasaké aku. Nanging wong-wong iki nyimpangaké makna tembung-tembung Injil lan kandha: 'Manungsa nduwé kekuwatan, lan kudu pracaya marang dhéwé.' Nanging yèn ana wong pracaya marang dhéwé, kuwi bisa amarga egois utawa amarga kesurupan setan.

— Geronda, nalika mujijat kelakon, wong-wong iki kandha yèn wong kuwi pracaya yèn kuwi bakal kelakon, lan mulané kelakon.

— Ing mburi cara mikir sing egois kaya ngono ana pakaryané setan. Wong-wong kuwi mbingungaké tembungé Kristus, 'Apa kowé precaya?', karo tembungé dhéwé, 'Aku precaya.' Ing kéné kabèh kegilaan sing kelakon ing donya diwiwiti. Lan banjur padha kandha marang kowe: 'Kowe ora kena ngajeni sing gedhé utawa sing cilik yèn kowe péngin dadi wong sing mandhiri.' Mula kowe krungu seruan kaya ngéné: 'Gempur wong-wong mau, pecahké, supaya kowe bisa nggayuh tujuwanmu!' Ngajeni dianggep wis dadi bab jaman biyèn, lan setan menang. Ing wektu sing padha, sanajan ana bocah sing wani ngomong sanajan sethithik ora ngajeni marang wong tuwa utawa sing luwih tuwa, Rahmaté Gusti ninggalaké dhèwèké, lan dhèwèké dadi korban pangaribawa setan! Apa sing bisa diomongaké manèh yèn ana wong sing nganggo kasar dadi cara uripé!

— Lan piye, Geronda, yen ana wong, sanajan ngaku pracaya marang Gusti, ora pracaya yèn Gusti nglindhungi kita?

— Banjur dhèwèké nggawe awaké dhéwé dadi déwa. Kepiye bisa dhèwèké pracaya marang Gusti Allah?

²²⁵ Kidungané Theotokos ing Komplin Agung, Nada 6.

²²⁶ Delengen Matius 9:29; Markus 9:23.

— Saben esuk dheweke nggawe pratandha salib.

— Dhèwèké kandha: 'Aku percaya marang Gusti, nanging Gusti wis maringi akal supaya kita bisa nindakake apa waé miturut karsa kita.' Utawa kaya ngene: 'Aku iki dewa. Apa ora kacetha ing Kitab Suci: "*Kowe kabeh iku dewa, lan kowe kabeh anaké Sang Maha Luhur*"?'²²⁷ Nanging supaya dadi dewa kanthi sih, wong kudu nduwé sih saka Gusti, lan wong kaya ngono ora mikir bab iki. Dhèwèké nggawe dhèwèké dadi dewa kanthi pikirane dhéwé. Duwe Kasunyataning Gusti lan dadi dewa kanthi sih iku siji bab, nanging nggawe awaké dhéwé dadi dewa iku bab liya. Kekacauan ana ing kéné: wong nggawe awaké dhéwé dadi dewa, lan ing pungkasan tekan titik nalika dhèwèké dadi ateis.

Wektu bakal teka nalika saben wong bakal percaya

— Geronda, kepiye carane wong-wong sing percaya pungkasané dadi tanpa Gusti?

— Ana loro skenario sing bisa kelakon. Ing kasus kapisan, wong kuwi biyen bisa dadi wong percaya sing taat banget; kakuatan Ilahi wis pirang-pirang kaping makarya ing uripe, lan dheweke wis ngalami pirang-pirang prastawa mujijat sing cetha banget, nanging sakbanjure dheweke tekan titik nalika imane dadi mendhung. Iki kelakon yen, umpama, ana wong sing tanpa mikir kanthi becik, nyemplung ing tapa brata sing egois—tegesé, dhèwèké nyedhaki urip rohani kanthi cara sing garing lan mekanis lan kandha: 'Kepiye carané wong suci kuwi nglakoni tapa brata? Aku bakal nindakake uga.' Mula dhèwèké miwiti upaya sing sembrono. Nanging alon-alon — tanpa nyadari — rasa palsu wiwit ngrembaka ing batiné, yèn sanajan durung tekan tingkat sang wali kuwi, paling ora dhèwèké mesthi wis ana ing panggonan sing ora adoh saka kana. Lan dhèwèké terus ngupaya. Nanging sanadyan sih wis mbantu dheweke nganti titik kuwi, wiwit kuwi sih wiwit ninggalake dheweke. Amarga apa sing padha antarane sih Gusti Allah lan kesombongan? Mula saka kuwi, wong iku ora bisa maneh ngupaya kaya sadurunge, lan wiwit maksa awake dhewe. Nanging, paksaan dhiri iki nimbulaké rasa kuwatir ing atiné. Kabut kesombongan uga mudhun marang dhèwèké, nggawa dhèwèké menyang bingung. Lan, sanadyan kabèh sing wis digayuh, sanadyan ana pakaryané Rahmating Gusti lan prastawa mujijat, pikiran ora percaya alon-alon mlebu ing pikirane, lan dhèwèké wiwit ragu marang anané Gusti Allah.

Skenario kapindho yaiku nalika wong sing ora nduwé pendhidhikan kepéngin nyilem ing dogmatik. Wah, pancèn wis edan! Aku ora ngomong bab mung kenal sakedhap karo dogma tartamtu. Nanging sanajan wong sing wis sekolah kepéngin nyemplung ing bab dogmatika amarga sombong, sih rahmaté Gusti bakal ninggalake dheweke amarga kesombongané, lan sangsi bakal wiwit muncul ing atiné. Mesthi wae, aku ora nyebut wong-wong sing nduwé rasa ngajèni. Wong sing taat bisa uga ora nduwé pendhidhikan, nanging kanthi migunakaké akal lan miturut sepira sing bisa dipahami, sawisé ngenal dogma tartamtu, dhèwèké bisa mangertèni. Nanging yèn wong sing ora percaya marang urip rohani mlebu ing bab dogma, sanadyan biyèn dhèwèké nduwé iman sethithik, sawisé kuwi dhèwèké ora bakal nduwé iman manèh.

— Geronda, ora percaya wis dadi banget sumebar ing jaman kita.

— Ya, nanging asring katon manawa sanajan ing wong-wong sing kandha ora percaya marang Gusti, ana percikan iman sing ndhelik. Sawijining wektu, ana bocah lanang enom kandha marang aku: 'Aku ora percaya manawa Gusti ana.' — 'Mendekat sithik,' wangsulku. 'Kowe krungu manuk merpati sing nyanyi? Saka sapa

²²⁷ Mazmur 81:6.

manuk iku nampa kurnia iki?' Bocah miskin kuwi langsung kroso lembut atiné. Kekerasan ing ketidakpercayaane sirna, lan pasuryané owah. Ing wektu liyane, ana loro tamu teka ing selku. Umuré watara patang puluh lima taun, lan uripé banget donya. Kaya sing diomongake para biksu, 'Amarga urip iki sia-sia, kita nyerahake kabeh,' nanging loro wong iki, nalika isih enom, malah mutusake kebalikané: 'ora ana urip liyane.' Mula padha ninggalake sinau lan nyemplung ing urip donya. Padha wis tekan titik ing ngendi dadi reruntuhan, loro-lorone roh lan badan. Bapaké salah sijiné mati amarga sedhih. Sing sijiné mbuwang-mbuwang harta ibuné lan ndadèkaké ibuné kena penyakit jantung. Sawisé kita rembugan karo wong-wong mau, padha wiwit ndeleng kahanan kanthi béda lan padha nangis: 'Kita wis dadi ora ana gunané.' Aku maringi salah sijiné ikon kanggo ibuné. Aku kepengin menehi ikon marang siji maneh, nanging dhèwèké ora gelem nampa. 'Wènèhana aku,' kandhané, 'siji saka papan cilik sing kok gergaji kuwi.' 'Aku ora precaya marang Gusti, nanging aku precaya marang para wali.' Banjur aku mangsuli: 'Yen wong iku cermin utawa tutup kaleng, yen sinar srengenge ora nimpuh, ora bakal sumunar. Para wali sumunar amarga sinar sih kurnia Gusti, kaya lintang sing ngembarake cahyaning srengenge.'

Para mudha sing cilaka dipencuci otak déning manéka teori. Nalika nampani tamu ing kalivaku, aku weruh yèn biasané ana sawetara Marxis umur limang puluhan sing mlebu klompok para mudha lan nyuci otaké. Para Marxis ora pracaya, lan yen kowe nyoba mbuktekake anane Gusti Allah marang wong-wong mau, padha wiwit ngadili Panjenengané lan nglontarake pitakon marang kowe: 'Ngapa iki kaya ngene, lan ngapa kuwi kaya ngono?' Nabi Yesaya kandha yèn wong-wong sing ora kepéngin dislametaké ora bakal mangertèni.²²⁸ Nalika aku ngomong marang wong-wong mau: 'Apa kowe weruh lintang-lintang? Lintang-lintang kuwi ora dikencengi nganggo mur ing langit; ana sing nyekel ing cakrawala. Apa sing dipratandha para nabi bab Kristus wis kawujud.' Kita duwé akèh wong suci sing biyèn iku wong sing ora precaya banget, algojo, lan penyembah berhala, nanging sakbanjuré padha precaya marang Kristus lan maringi kesaksian imané liwat martir. Sawetara saka wong-wong mau ilatné dipotong supaya ora bisa ngomong bab Kristus, nanging sanajan ilatné wis dipotong, padha malah luwih apik ngomong! Saben dina Gréja ngéling-éling akèh sang-sang! Anané pancèn urip banget. Lan sanajan kita ora nggolèki, dhèwèké dhéwé sing nemokaké kita. Akèh askèt ing ara-ara samun, sing ora nduwé kalènder lan ora ngerti sang-sang sing diéling-éling Gréja, padha ndedonga: 'Sang-sang ing dina iki, ndongakna marang Gusti Allah kanggo kita.' Lan para wali padha muncul marang wong-wong mau lan mbabaraké jenengé; malah jenengé para wali kuwi angel diucapaké. Sawisé kuwi, para askét mriksa kalender lan padha nyadari yèn para wali sing muncul mau pancèn lagi dirayakaké ing dina kuwi.²²⁹ 'Kepiye panjenengan nerangake kuwi?' Sawisé kuwi, padha takon marang aku: 'Napa para wali padha menyang para biksu tinimbang mbantu wong sing butuh pitulungan?' — 'Kanca-kanca,' takon aku, 'apa kowe mabur mrana nganggo pesawat?' — 'Ora,' ujare, 'kita teka nganggo mobil.' — "Bener, lan nalika ing dalan kene, nalika kowe nyopir, kaping pira kapel sing kowe

²²⁸ Cf. Yesaya 6:9–10.

²²⁹ Ing tanggal 3 Juni 1979, Sang Sepuh Paisios lagi ndedonga nganggo rosary, kandha: "Para suci dina iki, ndedonga marang Gusti Allah kanggo kita": Dheweke ora kelingan dina raya santo sing endi, lan ora bisa nemokake kacamata kanggo ndeleng ing kalender wulan (mung sawetara dina sadurunge, Sang Sepuh wis pindhah menyang sel 'Panaguda' lan durung mbukak barang-barange). Banjur martir suci Lucillian, sing dina rayane dirayakake tanggal 3 Juni, muncul marang dheweke lan mbaleni jenenge sing angel kaping telu.

deleng?²³⁰ Kapel-kapel kuwi ora mung muncul dhéwé, kaya jamur sawisé udan. Para wali nulungi wong-wong, lan saka pangurmatan wong-wong mau mbangun kapel-kapel cilik iki lan nyalaké lampu ing njero. Wong-wong spiritual bakal munggah dhuwur sakwise padha ninggalaké bab-bab materi." Para materialis uga ora bali kosong—padha entuk bathi paling ora: contone, padha nggawe sawetara gelas lan nampa dhuwit sak suwene; yen padha nggawe luwih akeh, dhuwite uga luwih akeh. Kowe, nanging, mung sibuk propaganda lan mandheg ing kono: kowe ora entuk bathi saka endi wae. Kowe iku sing paling sedhih saka kabèh, amarga yèn kowe éntuk apa sing kowe karepaké, kabèh idéalmu mung bakal dadi sangsara amarga perbudakan Marxis.' Ing pungkasané, padha kandha marang aku: 'Kowe iku wong sing apik banget, wicaksana, adil...'

Ing kahanan apa waé, apa wong-wong péngin utawa ora, wayahe bakal teka nalika kabèh bakal pracaya, amarga padha bakal tekan dalan buntu. Banjur Kristus bakal campur tangan.

Bab 3.

Babagan carane Gusti nulungi ing ngendi ing ngendi kekuwatan manungsa ora cukup

Gusti Allah nulungi ing bab sing ora bisa digayuh nganggo cara manungsa

- Asap apa kuwi ing kana?
- Kita lagi ngobong sampah, Geronda.
- Kowé pancèn nyalaké geni ing angin kaya ngéné?
- Geronda, esuk iki udan...

— Sanajan udan lan banjir, yen angin kenceng sawisé kuwi, kabèh bakal garing kaya mesiu! Wah, omonganmu: 'Udan!' Apa kowé wis lali kepiye merga kelugumu dhéwé biyèn ana geni kobong ing kana? Yen ana wong sing wis tau keslèk ing genangan banyu sapisan, kudu luwih ngati-ati ing tembe. Gusti Allah nulungi ing panggonan sing pitulungané dibutuhaké, ing kono manungsa ora bisa nindakaké apa-apa kanthi upaya dhéwé. Nanging Panjenengané ora bakal nulungi kabodhoan kita. Kanthi mangkono, kita malah ndadèkaké para wali dadi bahan guyonan ing donya.

- Geronda, apa mesthi cetha nganti ngendi wong kudu tumindak kanthi manungsawi?

Ayo diwiwiti karo kasunyatan manawa iki wis cetha. Nanging sanajan ana wong sing gelem nindakake apa sing bisa lan gagal amarga ana alangan, Gusti Allah bakal nulungi nalika wektu butuh. Nanging yen dheweke duwe kekuwatan nanging ora gelem, Gusti Allah ora bakal nulungi. Contone, kowe diparingi dhawuh supaya ngunci lawang ing wayah bengi, nanging kowe kakehan males, kowe ora ngunci lan kandha yèn Gusti bakal njaga kowe. Kowe ora ngunci dudu amarga ngandel marang Gusti, nanging amarga kowe males. Nanging kepiye

²³⁰ Antarane wong Kristen sing taat ing Yunani, ana tradhisi sing nyebar babagan ngedegake gréja cilik ing pinggir dalan, biasané minangka rasa syukur marang Gusti Allah, Sang Ibumé Allah sing Paling Suci utawa para wali, utawa kanggo ngélingi wong sing ditresnani sing wis tilar donya amarga kacilakan dalan. — *Cathetan juru basa.*

Gusti bakal nulungi kowe? Apa pancen Gusti bakal nulungi wong sing males? Satemene, yen ana wong diparingi dhawuh kanggo ngunci lawang nanging ora ditindakake, wong iku pantes kena paukuman mung amarga ora manut kuwi.

Kita kudu nindakake apa sing bisa ditindakake manungsa, lan nyerahake marang Gusti apa sing ngluwihi kemampuan manungsa. Lan yen kowe nindakake luwih saka sing kowe bisa—ora amarga egois, nanging amarga katresnan marang Gusti, kanthi nyadari yen kowe durung ngentekake kabeh kekuwatan manungsa—maka Gusti bakal ndeleng iku uga. Semangat kaya ngono bakal nyenengake Panjenengané, lan Panjenengané bakal cepet nulungi. Kanggo nulungi kita, Gusti uga kepéngin kita ngupaya dhéwé. Contoné Nabi Nuh: dhèwèké nyambut gawe nganti satus taun mbangun prau. Padha motong kayu nganggo gergaji kayu: padha nemokake wit sing luwih atos tinimbang liyané lan digawe gergaji saka wit kuwi. Dadi, apa Gusti ora bisa nindakake apa-apa kanggo nyepetake pambangunan prau kasebut? [Gusti pancen bisa — nanging] sawisé maringi pitutur marang Nuh lan kanca-kancané carané mbangun prau, Gusti banjur maringi kekuwatan kanggo nindakake kuwi.²³¹ Mula saka iku, ayo padha nindakake apa sing bisa kita lakoni, supaya apa sing ora bisa kita lakoni, Gusti sing bakal nindakake.

Nalika ana sawijining wong teka marang aku ing kaliva lan takon: 'Ngapa para biksu lungguh ing kene tinimbang metu menyang donya kanggo mbantu wong?' — 'Yen padha metu menyang donya lan mbantu wong,' aku mangsuli, 'kowe bakal takon ngapa para biksu ngumbara ing donya.'²³² Mula ayo padha nindakake apa sing bisa, supaya Gusti bisa nindakake apa sing ora bisa kita lakoni. Saiki padha ora metu menyang donya, lan kowe takon kenapa padha ora metu." Banjur dhèwèké kandha marang aku: "Kenapa para biksu menyang dhokter? Kenapa ora mari déning Kristus lan Ibumé Gusti Allah?" — "Dhokter sing pracaya Yahudi," aku mangsuli, "wis takon aku pitakon sing persis padha." — "Dheweke dudu Yahudi," — salah siji saka wong-wong sing teka bareng karo dheweke mbela kancane. "Ora masalah yèn dheweke dudu Yahudi," aku mangsuli, "pitakonané pancèn murni Yahudi. Lan aku bakal mbaleni marang kowe jawaban sing tak wenehake marang wong Yahudi kuwi, amarga kahanané padha." "Kowe," ujarku marang dhèwèké wektu kuwi, "minangka wong Yahudi, mesthi wis ngapalaké Prajanjian Lawas. Nabi Yesaya nyritakaké carané Gusti maringi Raja Hizkia, sing pancèn wong sing becik banget, tambahan umur limolas taun. Gusti Allah ngutus nabi Yesaya marang raja, sing kandha marang dheweke: 'Gusti Allah bakal maringi kowe umur limolas taun maneh amarga kowe wis ngrusak panggonan-panggonan suci ing ngendi kurban marang berhala ditindakake. Bab borokmu (raja kuwi kena borok), Gusti Allah kandha supaya kowe ngolesake saputangan ara garing marang borokmu, lan kowe bakal mari!' Amarga Gusti Allah paring tambahan umur limolas taun urip marang raja, apa Panjenengané ora bisa uga nyembuhaké borok iki? [Mesthi bisa], nanging borok iki uga bisa mari mung nganggo sapasang ara garing." Mula saka iku, ayo aja njaluk marang Gusti Allah bab-bab sing bisa ditindakake déning manungsa. Ayo andhap asor ing ngarepé manungsa lan njaluk pitulungané.

Manungsa kudu tumindak kanthi manungsa nganti wates tartamtu, banjur nyerahake kabeh marang Gusti. Nyoba mbantu ing bab-bab sing ora bisa dirampungake kanthi cara manungsa iku egois. Aku kerep weruh yen kekerasan kaya ngono muncul amarga pangaribawa setan, kanthi tujuan supaya wong iku ora bisa tumindak. Aku duwe gambaran kasar nganti pira wong isa nulungi nganggo cara manungsa, lan kapan kudu nyerahake

²³¹ Delengen Kejadian 6:13 lan salajengipun.

²³² Delengen Yesaya 38:4 lan salajengipun.

kabeh marang Gusti. Mula, nalika aku weruh yen kahanan ora isa dirampungake nganggo cara manungsa, aku ngangkat tangan kanthi sedhih, nyalakake sawetara lilin, nyerahake kasulitan marang Gusti, lan langsung rampung. Gusti ngerti yèn aku ora nindakake iki amarga males tumindak kanthi cara manungsa.

Mula, nalika kita dijuluk pitulungan, kita kudu tumindak wicaksana lan nulungi sak isa. Lan ing panggonan sing kita ora bisa nulungi, paling ora kita bakal nulungi kanthi siji pandonga utawa kanthi nyerahake kabeh mung marang Gusti, sing uga dadi sawijining pandonga misterius.

Gusti Allah nggatekake kabeh kanggo kabecikan kita

Gusti iku gung luhung sacara kodrati, lan Panjenengané ngopeni kabèh kanggo kabecikan kita. Yèn kita nyuwun apa-apa marang Panjenengané, Panjenengané bakal maringi, yèn iku migunani kanggo kabecikan kita. Gusti kanthi loman maringi apa sing dibutuhake kanggo kaslametan jiwa lan pangreksan awak kita, lan berkahé bakal tetep ana ing kita. Lan yen Panjenengané ora maringi kita apa-apa — kanggo nguji kita utawa kanggo ngindhungi kita — mula ayo ora mung nampa kanthi kabungahan, nanging uga merenung supaya kita bisa entuk manfaat saka iku. Panjenengané ngerti kapan lan kepiye mbantu ciptaané; Panjenengané mbantu kanthi cara sing wis dingerteni déning Panjenengané ing wektu sing pas. Nanging, makhluk-makhluké sing ringkih asring kurang sabar; padha kepéngin nampa apa sing dijuluk pas wektu kuwi, kaya bocah cilik sing nyuwun marang ibuné roti bagel sing durung mateng lan ora bisa ngenteni nganti siap. Tugas kita yaiku nyuwun lan sabar, lan Ibu kita sing mulya, Theotokos sing Maha Suci, bakal maringi apa sing kita jaluk nalika wis siap.

— Geronda, ing kahanan apa para wali padha nulungi?

— Para wali nulungi nalika ana kabutuhan sing sejati, ora nalika kita mung nganggep ana kabutuhan. Kanthi tembung liya, para wali nulungi nalika iku kanggo kabecikan kita. Sampeyan ngerti? Contone, ana bocah sing nyuwun moped marang bapaké, nanging bapaké ora gelem tuku. 'Aku butuh moped,' bocah iku ngeluh, 'aku kesel mlaku, iki angel.' Nanging, bapaké ora tuku moped kanggo anaké amarga dhèwèké wedi anaké bakal kacilakan. 'Mengko tak tuku mobil kanggo kowe,' kandhané marang anaké, nyimpen dhuwit ing bank, lan nalika wis cukup, dhèwèké tuku mobil. Mangkono uga karo para wali: padha ngerti kapan kita butuh pitulungan.

— Geronda, kepiye carane kita ngalami sih rahmaté Gusti?

— Rahmaté Gusti iku panglipur ilahi sing dirasakaké ing jeroning ati. Gusti ngatur kabèh iki supaya kita ora nemokaké tentrem ing panglipur manungsa lan malah milih panglipur ilahi. Contone, wong Yunani ing Australia, nalika padha nemokake awake dhewe bener-bener piyambakan, luwih nyedhaki Gusti tinimbang wong-wong sing lunga menyang negara liya, umpama, Jerman, ing ngendi wong Yunani luwih cedhak karo tanah air lan dikelilingi kanca-kanca se-bangsa. Kanggo wong-wong sing lunga menyang Australia, kahanan angel kuwi pancen mbantu supaya padha nyekel Gusti. Kabeh padha lunga mung karo siji koper, nemokake awake dhewe adoh saka tanah air lan adoh saka kulawargane, nanging isih kudu golek gawean, guru kanggo anak-anake lan liya-liyane. Ora ana panggonan kanggo nyuwun pitulungan. Mula saka iku padha nyuwun pitulungan marang Gusti lan tetep mantep ing iman. Nanging ing Eropah, wong Yunani ora ngalami kasangsaran kaya ngono mula ora nempel banget marang Gusti.

"Nyuwun, lan kowe bakal diparingi"²³³

— Geronda, kenapa kita kudu nyuwun pitulungan marang Gusti, padahal Panjenengané wis ngerti kabutuhan kita?

— Amarga ana kabebasan. Lan, luwih saka kuwi, nalika kita ngrasakake lara kanggo tangga teparo lan nyuwun marang Gusti supaya nulungi, kuwi banget nyentuh atiné, amarga banjur Panjenengané tumindak tanpa nglanggar kabebasan karsa manungsa. Gusti pancèn kersa nulungi wong-wong sing nandhang sangsara. Nanging, supaya Panjenengané bisa nulungi wong-wong mau, ana wong sing kudu nyuwun marang Panjenengané supaya nindakake kuwi. Amarga yèn Gusti nulungi wong tanpa ana sing nyuwun marang Panjenengané, setan bakal mbantah lan kandha: 'Ngapa Panjenengan nulungi dhèwèké lan nglanggar kabebasan kersané manungsa? Dhèwèké iku wong dosa lan mulané kagungan kula.' Iki uga mbukak kamulyan rohani Gusti sing ageng, sing malah ora maringi setan hak kanggo mbantah. Mula saka iku, supaya bisa campur tangan, Gusti kepengin kita nyuwun marang Panjenengané supaya nindakake kuwi. Panjenengané kepengin banget langsung nulungi kita, asal iku kanggo kabecikan kita. Panjenengané kepengin mbantu makhluk-makhluké manut karo kabutuhané. Panjenengané tumindak sacara individu marang saben wong — kanthi cara sing paling migunani kanggo saben-saben.

Mula, supaya Gusti Allah lan para wali padha nulungi, wong kudu dhéwé kepengin lan nyuwun. Yèn ora, padha ora bakal nulungi. "*Kowe péngin mari?*"²³⁴ — Kristus takon marang wong lumpuh. Yen wong ora kepengin, Gusti ngajèni kersané. Lan yèn ana wong sing ora kepengin menyang swarga, Gusti ora meksa dhèwèké menyang kana, kajaba ing kahanan nalika wong kuwi, sawisé ana ing kabodhoan rohani, wis diperlakokaké ora adil; ing kahanan kaya ngono, dhèwèké nduwé hak nampa pitulungan Ilahi. Ing kabèh kahanan liyané, Gusti ora kepengin campur tangan. Apa ana wong sing nyuwun pitulungan? Gusti Allah lan para wali maringi pitulungan mau. Sadurunge kowe sempat kedip mripat, pitulungan mau wis diparingake. Lan kadhangkala kowe malah ora duwe wektu kedip mripat, amarga Gusti Allah cepet banget rawuh ing sisihmu.

'*Nyuwun, lan bakal diparingi...*', pangandikane Kitab Suci. Tanpa nyuwun pitulungan marang Gusti, kita bakal ngalami kegagalan total. Nanging yen kita nyuwun pitulungan ilahi, Kristus ngiket kita marang sihirahmaté nganggo tali cilik lan nyekel kita kanthi kenceng. Angin kenceng saiki saka siji sisih, saiki saka sisih liyane, nanging kita diiket lan ora ana ing bebaya. Nanging nalika wong ora nyadari sapa sing nyekel dheweke, dheweke mbukak tali ikatan, misahake awake dhewe saka Kristus, lan angin wiwit nyerang saka kabeh sisih, nyebabake dheweke nandhang sangsara.

Wigatenana yèn mung hawa napsu lan dosa kita sing pancèn kagungan kita dhéwé. Kabecikan apa waé sing kita lakoni asalé saka Gusti; kabodhoan apa waé sing kita tindakaké iku saka kita dhéwé.

Nalika Rahmat Ilahi ninggalake kita, iku wis rampung—kita ora bisa nindakake apa-apa maneh. Ing urip alamiah, nalika Gusti nyegah oksigen saka kita, kita langsung mati. Mangkono uga ing urip rohani: nalika Panjenengané narik Rahmat Ilahi saka kita sanadyan sethithik, iku wis rampung—kita bakal sirna. Sakwisé, nalika aku ndedonga, aku ngrasakake rasa kabungahan. Aku ngadeg pirang-pirang jam lan ora kroso kesel sakcil. Sajrone aku ndedonga, aku ngrasakake tentrem sing manis, sing ora bisa diungkapake nganggo tembung. Nanging sawisé sawetara wektu, ana pikiran manungsa sing mlebu ing pikiranku: 'Aku kélangan loro iga, lan

²³³ Matius 7:7.

²³⁴ Yohanes 5:6.

gampang kena pilek. Kanggo nyingkiri kelangan kahanan iki lan ngrasakake sak suwene isih ana, aku kudu lunga njupuk selimut anget lan nglilit awakku, yen ora aku bisa krasa adhem." Ora suwe sawise aku mikir kaya ngono, aku ambruk ing lantai. Aku ngglethak ing kana watara setengah jam, banjur bisa tangi, menyang selku lan ngglethak. Sadurunge kuwi, nalika aku nyilem luwih jero ing pandonga, aku krasa kaya ana ing awang-awang, entheng lan kebak kabungahan sing ora bisa diungkapake nganggo tembung. Nanging nalika aku mikir kaya ngono, aku tiba ing lantai. Yen aku mikir nganggo pikiran sombong lan, umpama, mikir: "Iki pitakonané: apa ana loro utawa telu wong liya sing ana ing kahanan sing padha karo aku?" — banjur aku mesthi bakal nyebabake cilaka gedhe kanggo awakku dhéwé. Pikiranku kuwi dudu pikiran setan. Aku mikir kaya manungsa mikir, kaya wong cacad mikir bab ngangkat kruké. Pikiran iki lumrah, nanging, kowe weruh, delengen apa sing kelakon marang aku merga kuwi!

Siji-sijine sing diduweni manungsa ya iku wataké, lan Gusti Allah nulungi manungsa manut wataké kuwi. Mulané aku kandha yèn kabèh berkah sing kita duwé iku peparang saka Gusti Allah. Karya kita ora ana gunane, lan kabecikan kita ora liya mung deretan nol sing terus-terusan. Mula saka iku, ayo padha tansah ngupaya nambah nol ing nol lan nyuwun marang Kristus supaya Panjenengané nyeleh angka siji ing wiwitan deretan iki. Kanthi mangkono kita bakal dadi sugih. Nanging yèn Kristus ora nyeleh angka siji ing wiwitan, kabèh pakaryan kita bakal sia-sia.

Rahmaté Gusti diturunaké lumantar andhap asor

— Geronda, aku nemu angel kanggo sabar.

— Apa kowe njaluk pitulungan marang Kristus, utawa kowe ngupaya dhewe? Apa kowe wis ngandhani Kristus bab kelemahanmu? Kowe ora ngendhegake awakmu, kowe ora njaluk pitulungan marang Kristus, banjur kowe kandha: 'Aku angel nglakoni tapa brata.' Yen kowe ngendhegake awakmu lan njaluk pitulungan sethithik marang Kristus, Panjenengané bakal nulungi kowe. Asring, upaya sing ditindakake wong iku mung kanggo kapentingan dhéwé, mulané Kristus ora nulungi. Buwang 'diri'mu, aja digatekake, lan Rahmaté Gusti bakal manggon ing jeroning atimu. Kita kepengin nggayuh kasucian kanthi cara gaib [tanpa usaha], nanging Gusti ora nulungi wong sing kahanane [spiritual] salah. Yen sanajan mung sethithik kapentingan pribadi nyelip, iku bakal ngalangi pitulungan Ilahi.

— Nanging yen aku gelem ngapikake awakku, apa Gusti ora bakal mbantu aku nyadari kelemahanku sing durung tak deleng dhéwé?

— Supaya Gusti nulungi, kowe kudu duwe kersa kanggo ngupaya. Kanthi 'kersa kanggo ngupaya', tegese wong kudu nglakoni upaya cilik kanggo ngatasi kelemahane. Nalika Gusti weruh sanadyan sethithik kersa sing tulus, Gusti bakal nulungi kanthi loman, paring Rahmate. Wong mlebu ing alirané Gusti.

— Geronda, nganti sepira Gusti Allah nulungi kita ing perjuangan rohani?

— Sajrone kita mbantu Panjenengané supaya Panjenengané mbantu kita. Nalika kowe nyuwun marang Gusti bab apa waé suwéné wektu dawa lan Panjenengané ora maringi pitulungané, mangertèna yèn sababé iku kesombonganmu. Yen kita duwe hawa napsu—umpamane, kesengsem panganan, lisan sing ora dijaga, nesu, iri ati lan sapiturute—lan ing wektu sing padha kita uga duwe kesombongan, Gusti ora bakal nulungi kita mbusak kabeh iku, amarga kita ngalangi Rahmating Gusti. Lan sanajan kita mung nduwé kecenderungan marang kesombongan, kita isih ngalangi Gusti supaya ora nulungi kita, sanajan kita usaha lan ndedonga luwih saka sing perlu. Ora mungkin Gusti ora nulungi yen ora ana wedi manawa wong kuwi bakal njupuk pujian kanggo awake

dhewe. Sakwise kecenderungan marang kesombongan sirna lan wong iku dadi waras rohani, Gusti bakal langsung nylametake wong iku saka nafsu sing nyiksa lan menehi ganjaran kanggo upaya 'luar biasa' sing wis ditindakake. Mula, supaya nampa pitulungan, kita kudu mbantu Gusti kanthi renungan sing andhap asor. Ayo padha ngendika: 'Dhuh Gustiku, kula punika tiyang ingkang mboten gadhah guna! Kula nyuwun pangapunten lan pitulungan dhumateng Panjenengan.' Bilih mekaten, Gusti badhe paring pitulungan, awit nyawa ingkang kanthi watak sae lan andhap asor sampun nyerah dhiri ing tanganipun Gusti, pantes nampi pitulunganing Gusti.

Kita kudu pracaya yèn Kristus lan Sang Putri Allah sing Maha Suci tansah nglindhungi lan nulungi kita, asal kita nduwèni sikap andhap asor. Gusti Allah kita ora tuli nganti ora bisa krungu kita, uga ora wuta nganti ora bisa ndeleng kita; Panjenengané ora kaya Baal.²³⁵

Bantuan ing wiwitan perjuangan spiritual

— Geronda, apa pancen Gusti Allah paling mbiyantu manungsa ing wiwitan perjuangan spiritualé?

— Inggih, Gusti Allah maringi pitulungan ageng marang manungsa nalika padha miwiti lumaku ing gesang rohani, kados para wong tuwa sing luwih ngreksa anak-anake nalika isih cilik. Nanging nalika anak-anake wis gedhe, para wong tuwa ora kuwatir banget, amarga anak-anake wiwit nganggo akal dhéwé. Ing wiwitan perjuangan rohani, manungsa rumangsa kanthi cetha sih rahmaté Gusti, nanging banjur Gusti mundur sethithik saka dhèwèké supaya dhèwèké bisa nglakoni perjuangan lan saya kuwat. Aku kelingan nandur sawetara tanduran tomat ing kebon sayurku. Ing wiwitan aku nyirami saben dina, nanging banjur aku mandheg lan mung nyirami nalika godhongé wiwit kuning. Tanpa banyu, tomat-tomat kuwi ngupaya, lan kanggo golek kelembapan, padha kapaksa ngulur oyoté jero menyang lemah. Wohé uga wiwit ngrembaka. Nanging yèn aku terus-terusan nyiram, mesthiné tomat-tomat kuwi mung thukul munggah, déné oyoté tetep ana ing lumahing lemah.

— Geronda, kowe ngomong yèn ing wiwitan perjuangan rohani, manungsa ngrasakaké Rahmaté Gusti, banjur Rahmaté Gusti mundur sethithik saka dhèwèké.

— Inggih. Gusti narik Rahmaté supaya manungsa bisa andhap asor lan nyadari pitulungané.

— Apa owah-owahan kaya ngono ora nyeri?

— Ora, amarga Gusti ora ninggalake wong sakabehe. Nalika wong miwiti makarya rohani, Gusti maringi dheweke, ya, ayo diomongake... sepotong coklat. Mula, sethithik demi sethithik, wong kuwi dadi biasa makarya lan mangan coklat. Nanging yen Gusti mandheg maringi wong panganan manis lan wong iku mandheg makarya, malah wiwit ngeluh: 'Wiwitané aku biyèn mangan coklat, nanging saiki — ora ana siji waé!... Aduh, apa cilaka sing nimpah aku!' — mula wong kaya ngono ora bakal makmur. Kanthi tembung liya, wong kuwi malah kudu bungah. Kita ora kena ngupaya pitulungan gampang saka Kristus, uga ora kena njaluk welas asih, amarga yen mangkono kita bakal tetep durung diuji lan durung dilatih. Lan ing tentara, sing bisa slamet yaiku wong-wong sing latihan kanthi apik. Yen wong nampa pitulungan tanpa wates, pungkasané dheweke tetep ora bisa apa-apa. Kasunyatan yèn Kristus ora tansah nulungi nggawe aku saya kagum. Aku krasa kaya murid saka guru-guru sing nuntut. Lulus ujian rohani iku angel: mbutuhake disiplin diri lan usaha terus-terusan, nanging kanthi cara iki wong bisa maju sacara rohani. Apa pancen angel banget kanggo Gusti Allah nulungi saben wong saben wektu? Mesthi ora, nanging pitulungan kaya ngono wae ora bakal maringi manfaat marang wong. Yen wong tuwa tanpa

²³⁵ Delengen 3 Raja 18:26.

kendhat maringi coklat marang anak sing dimanja, lan anaké dhéwé kepéngin terus-terusan dipangan tanpa kendhat, mula wong kaya ngono bakal gedhé dadi males, ora nduwé arah, lan ngenes. Kahanan sing padha uga ana ing urip rohani — yèn wong tansah nampa pitulungan Gusti tanpa ngupaya dhéwé, dhèwèké ora bakal nate nggayuh kamatangan rohani. Mula, sanadyan Gusti mbantu wong ing wiwitan urip rohani, sabanjuré Panjenengané mundur alon-alon supaya wong mau nyadari yèn dhèwèké kudu nindakake apa sing bisa dhéwé. Contone, nalika bocah cilik sinau mlaku: wong tuwa ora terus-terusan nyekel tangane, nanging ngeculake supaya nyoba mlaku dhewe. Lan pas arep tiba, wong tuwa langsung—whoosh!—nyekel dheweke! Banjur bocah iku nyadari yen kekuwatane mung cukup kanggo mlaku nalika nyekel barang liya. Nanging, yen bocah cilik mung mlaku nalika digandheng tangane, lan nalika ditinggal dhewekan ora nyekel apa-apa kanggo sinau mlaku dhewe lan alon-alon nguatake awake, nanging malah lungguh ing lantai, mula dheweke ora bakal tau bisa mlaku, amarga dheweke ora nindakake apa sing bisa ditindakake.

— Apa wong krasa yèn dhèwèké dhisik nampa pitulungan Ilahi, banjur kelangan kuwi?

— Yen wong ora merhatosake awake dhewe, dheweke ora ngrasakake apa-apa.

Kakuwatan ilahi iku maha kuwasa

— Geronda, akèh wong padha kuwatir: 'Kepiye carané manéka [kesulitan lan godaan] sing kedadeyan ing donya iki bakal rampung?'

— Rungokna apa sing bakal tak kandhakake: saiki iki, sanajan Gusti Allah kepengin ninggalake kita, Panjenengané ora bisa.

— Apa maksud Panjenengan, Geronda?

— Iki lho: wong tuwa, sawise maringi urip marang anak, luwih akeh padha ngupaya ngopeni, luwih gedhe katresnan lan pangopènané. Mangkono uga Gusti Allah — Panjenengané wis maringi urip marang kita; kanthi cara, Panjenengané nandhang sangsara kanggo nggedhekaké kita; Panjenengané, bisa diomongké, kesel nindakake kabèh sing wis ditindakake kanggo kita. Lan saiki Panjenengané ora bisa ninggalaké kita, sanajan Panjenengané kersa, amarga Panjenengané ngrasakaké lara kita, kanthi syarat yèn ing atiné kita isih ana sanajan sethithik katresnan. Yèn kita nduwé katresnan sethithik, kita ora bakal ditinggal ing swarga.

— Panjenengan ngendika, Geronda, manawa Gusti sing apik ora bakal ninggalake kita...

— Inggih. Gusti ora nate ninggalake kita; kita sing ninggalake Panjenengané. Yen ana wong sing ora urip rohani, mula dhèwèké ora nduwé hak nampa pitulungan Ilahi. Dhèwèké pantes nampa kuwi kanthi urip rohani lan tetep cedhak karo Gusti. Lan menawa ana apa-apa lan wong kaya ngono mati, dhèwèké wis siyap kanggo gesang sabanjuré, supaya éntuk kauntungan ing donya iki lan donya ngarep.

Manungsa utawa setan ora bisa ngalangi pitulunganing Gusti. Ora ana sing angel tumrap Gusti utawa tumrap wong suci. Siji-sijine alangan yaiku kurangé iman kita manungsa. Amarga kurang iman, kita nyegah kekuwatan ilahi ageng supaya ora nyedhak marang kita. Ana kakuwatan ageng banget sing cedhak karo kita, nanging unsur manungsa ing jeroning kita kuwat banget nganti kita ora bisa mangerteni prinsip ilahi sing ngluwahi kabèh kakuwatan manungsa ing saindenging jagad, amarga kakuwatan Gusti kuwat banget.

Asring kita lungguh nganggur pirang-pirang jam, nyoba golek dalan metu saka kahanan dhéwé lan ngetokake kabèh kakirangan kita ing pakaryan kuwi. Sirah kita krasa pecah lan mripat kita perih; kita ora bisa turu amarga dipunjajah pikiran-pikiran sing ngganggu. Lan pungkasane kita nemokake dalan metu, nanging sawisé kuwi Gusti Allah nemokake dalan metu sing luwih béda lan luwih apik kanggo kita—sing durung tau

kita pikirake—menehi kita mung sirah mumet lan wengi tanpa turu. Yen Gusti ora ana ing ngarep kita, sirah kita dadi kesel lan lara, sanajan pikiran kita pancen bener. Nanging pandonga, kanthi pracaya marang Gusti, mbalekake kekuwatan manungsa. Mula, ayo kita pasrahake marang Gusti kanthi yakin apa sing angel digayuh nganggo upaya manungsa. Ayo aja ngandelake upaya kita dhewe, nanging Gusti bakal nindakake apa sing paling migunani.

Saben arep nindakake apa wae, ucapna 'yen Gusti kersa', supaya apa sing kelakon marang wong sing yakin banget marang awake dhewe ora kelakon marang kowe. Dheweke arep kerja ing kebon anggur lan kandha marang bojone: 'Esuk sesuk aku bakal lunga menyang kebon anggur.' "Yen Gusti kersa, kowe bakal lunga," ujare bojone. "Apa Gusti kersa utawa ora, aku tetep lunga," balesé. Esuké, nalika isih peteng, dhèwèké metu saka omahé (), nanging ing dalan tiba udan deres banget nganti dhèwèké kudu mbalèk. Isih durung subuh. Dheweke ngetok lawang. "Sapa kuwi?" takon bojone. "Yen kersane Gusti," wangsulane, "aku iki, bojomu!"

Sikap Apik

— Geronda, apa sing bakal kelakon karo wong-wong sing duwe welas asih nanging ora duwe iman?

— Apa kowe mikir dheweke ora nduwé iman? Ya wis, ayo kita anggep kaya ngono. Nanging nalika isih cilik, apa ibuné ora maringi Komuni Suci marang dheweke? Lan sanajan ora, apa dheweke ora dibaptis, apa ora diolesi lenga suci? Apa dheweke ora lair saka wong tuwa Ortodoks lan ibu sing wis dibaptis? Sampeyan bakal weruh kepiye Gusti Allah bakal nulungi wong-wong sing atiné apikan iki: lumantar cobaan utawa lara, bencana utawa gempa bumi, kilat, guntur, banjir, siji tembung, utawa apa waé. Lan ing pungkasané, Gusti bakal nuntun wong-wong mau menyang Swarga. Asring, wong suci utawa malaikat malah bisa muncul marang wong kaya ngono, sanajan dheweke ora pantes nampa berkah gedhe kaya ngono. Kristus, sawise ngentekake kabèh cara liya, uga bisa nindakake iki. Nanging asring kedadeyan kaya ngene marang wong-wong iki: setan melu campur, ngapusi dheweke, lan akeh saka jiwa-jiwa sing cilaka iki kesasar, amarga setan wiwit kandha marang dheweke: 'Ah, kowe weruh, Gusti wis paring mreka ageng marang kowe amarga kowe bisa nylametake donya!' Lan wong sengsara kuwi, tinimbang ngrasa sedhih, tinimbang ngucap: 'Dhuh Gustiku, kepiye aku bisa matur nuwun marang Panjenengan?' Aku ora pantes nampa sih rahmat sing ageng kaya ngono," nanging malah nampa pikiran sing digawa setan lan banjur dadi sombong. Banjur setan teka maneh marang dheweke lan miwiti 'siaran': dheweke nuduhake para malaikat lan para wali lan kandha, 'Kowe bakal nylametake jagad raya.' Yen, nanging, wong kaya ngono kuwi sadar maneh, Gusti Allah bakal nulungi dheweke sepisan maneh.

Ing kahanan apa waé, aja nganti kita lali yèn kabèh kita nduwèni warisan, sawijining peparing saka Gusti. Mulané ana kabecikan ing jeroné saben manungsa. Nanging, setan ngrusak kabèh. Lan sawatara wong saiki, sanadyan wis mbelot saka Gréja, isih njaga warisan iki, kabecikan iki. Mula saka iku, Gusti Allah bakal nulungi wong-wong mau. Mula, nalika sampeyan ketemu wong sing wis keseret ing urip dosa, nanging isih welas asih—umpamane, sing weruh wong lara lan nandhang sangsara ing atine, utawa weruh wong mlarat banjur nulungi—elinga, Gusti Allah ora bakal ninggalake wong kuwi; Panjenengané bakal nulungi. Nanging yen kowe weruh ana wong sing wis mbalik saka Gusti iku kejem, ora welas asih, lan nyimpen hawa napsu liyane, mula kowe kudu ndedonga kanggo dheweke awan bengi, supaya Gusti ngutus 'pasukan pendaratan' menyang atine lan wong iku bisa tobat.

Pitutur Gusti ora bisa dipahami. Aku ngerti siji bab: wong-wong sing urip ing donya, sing durung nduwé kasempatan apik kanggo ngerti Gusti, sing wis kesasar déning ala, sing wis didorong marang ala—kabèh wong mau, yèn nduwé watak apik, bakal nyentuh welas asih Gusti, lan Gusti bakal nulungi. Panjenengané bakal

nggerakaké manéka cara supaya wong-wong kuwi bisa nemokaké dalané; Panjenengané ora bakal ninggalaké wong-wong mau. Panjenengané bakal nyusun kabèh supaya sanajan ing wayah pati padha ana ing kahanan sing becik.

Bagéan 5.

Bab Senjata Spiritual

Yen ana wong kang kuciwa karo kahanan donya saiki, yen ana wong kang ndedonga babagan iku, mula wong-wong nampa pitulungan, nalika karsa bebasé tetep utuh

Bab 1.

Babagan Pandonga, Senjata Agung

Akeh pandonga sing dibutuhake

Ing jaman biyen, wong donya bakal mikir luwih dhisik sadurunge tumindak apa wae. Nanging, yen wong spiritual kepengin nindakake soko, dheweke bakal mikir lan ndedonga. Saiki, malah wong 'spiritual' ora mung gagal ndedonga, nanging uga ora mikir. Biasane prakara kuwi ngrembug bab-bab serius, nanging padha nindakake eksperimen—lan marang sapa? Marang manungsa! Ing saben kahanan, sadurunge nindakake apa wae, ayo takon marang awak dhewe: 'Apa aku wis mikir tenanan bab iki? Apa aku wis ndedonga bab iki?' Yen nindakake apa wae tanpa mikir utawa ndedonga, wong kuwi tumindak kaya setan. Asring, akèh wong Kristen ngalangi campur tangané Gusti liwat tumindaké. Padha pracaya yèn bisa ngurusi tugas mau dhéwé, lan sanadyan wong sing ora precaya waé ngomong, 'Kanthi pitulungané Gusti,' wong-wong iki ora ngomong kaya ngono. Contone, ana wong sing kampanye nglawan karnaval,²³⁶ , padahal dheweke bisa ndedonga, lan Gusti bakal ngutus udan es sing nganti kabèh wong padha bubar lan kabèh pagelaran dibatalake. Utawa, umpama ana wong-wong sing nuduh uskup tartamtu bab apa wae; liyane ngajokake banding marang tuduhan kasebut menyang Dewan Negara, nanging padha ora mandheg ing kono: demonstrasi, keributan, artikel koran... Upaya manungsa ora ana enteke — wong-wong iki ora ngidini Gusti tumindak; padha ora nyuwun supaya Panjenengané mangsuli lumantar pandonga. Kabèh sing kliru lan ora bisa didandani maneh dibenerake lumantar andhap asor lan pandonga.

Saiki kita urip ing jaman Apokalipsis, lan ora perlu dadi nabi kanggo nyadari iki. Kabèh kedadeyan siji sawisé sijiné. Kita ora ngerti apa sing bakal kelakon ing ngarep; iki katon saka kahanan donya saiki. Mula saka

²³⁶ Iki nyebutake tradisi non-Kristen ing Yunani sing nganakake karnaval Shrovetide saben taun, sing diiringi pagelaran rame-rame lan pesta-pesta populer. — *Cathetan penerjemah*.

iku, saiki luwih saka biyen, kita kudu luwih ngandelake pandonga lan nglawan ala kanthi pandonga. Iki siji-sijine dalan metu. Ayo padha nyuwun marang Gusti supaya welas asih marang kabeh ciptaane, sanajan kita ora pantes nampa welas asih Panjenengané. Manungsa ora bakal bisa nggayuh pamahaman bebarengan. Saben uwong bakal nindakake apa wae sing cocog karo karepe. Apa sing diwahyukake Santo Kosmas saka Aetolia bakal kelakon:²³⁷ "Wong kudu mlaku adoh kanggo ketemu wong liya, lan sing slamet bakal mangan nganggo sendhok emas." Mesthi wae, ana sing mikir: 'Apa gunane ndedonga, yen ramalan kuwi pancen bakal kelakon?' Ya, Gusti ngerti manawa kedadayan bakal kelakon persis kaya ngono, nanging kita ndedonga supaya piala ora kakehan nyeri lan ora nyebar. Mula saka iku Injil kandha manawa demi wong pilihan, dina-dina bakal dipendhekake.²³⁸ Contone, ing perang, kakuwatan pandonga nggawe mujijat: luwih akèh wong sing slamet, déné jumlah korban malah suda. Wong-wong éntuk manfaat rohani saka kabèh iki; padha dadi wong pracaya lan owah dadi luwih apik.

Iki dudu bab sing bisa digoleki guyu. Iki pancen mujijat yèn donya durung ambruk. Muga-muga Gusti nyodoraké tangané — kabèh donya gumantung marang telu utawa papat wong; nasibé ana ing tangané sawatara wong edan. Kaya paribasan: 'Yèn jaran padha perang, pitik sing ketendhang.' Mangkono tenan kahanané. Nalika ana perselisihan antarané kakuwatan gedhé, ketidakadilan udan ing sirahé wong cilik sing apes. Sing gedhé padha nginjak-injak, déné sing cilik padha remuk. Kita butuh akèh pandonga supaya Gusti maringi pencerahan marang para panguwasa, amarga yèn padha kersa, padha bisa ngrusak donya. Nanging Gusti uga gampang banget maringi pencerahan sethithik marang wong-wong mau. Yèn Gusti maringi pencerahan marang siji wong waé, sing perlu mung wong kuwi nerbitaké dhawuh sing cocog, lan kabèh bakal owah.

Petisi ing pandonga

— Geronda, menawa kersa, saged paring ngertos kula bab ingkang khusus ingkang kedah dipun pandangate?

— Kaping pisan lan kang paling utama, ayo padha nyuwun supaya, lumantar pandonga kita, wong-wong sing saiki urip lan sing durung lair padha ngajeni Gusti Allah. Nalika aku ngendika ing pandongaku, 'Tuduhna sih-rahmat Panjenengan marang wong-wong sing ngerti Panjenengan,' aku nambahake: '...lan sing durung ngerti Panjenengan.' Lan aku malah ndedonga kaya ngene: 'Gusti, nylametake wong sing ora takwa.' (Gereja, mesthi wae, wis kanthi bener netepake panguwuh: 'Gusti, nylametake wong sing takwa,' amarga yen ora, wong sing ora takwa bisa krasa tersinggung nalika krungu yen ana pandonga kanggo dheweke.) Banjur, nalika imam ngendika: 'O para sing wis maringi dhawuh marang kita, sanadyan kita ora pantes, supaya ndedonga kanggo wong-wong mau,' aku nambahake: '...lan kanggo wong-wong sing ora maringi dhawuh marang kita,' amarga kita kudu

²³⁷ Santa Kosmas saka Aetolia, Martir Suci lan Padanané Para Rasul († 1779; pangeling-eling martiré tanggal 24 Agustus). Panjenengané urip ing abad kaping 18. Panjenengané nglampahi wektu suwé dadi biksu ing Gunung Athos. Sawisé nampa panggilan ilahi, panjenengané metu menyang donya lan ngumbara liwat kutha-kutha lan désa-désa ing Yunani sing diduduki Turki, mènèhi panginjilan. Panjenengané mulang Injil, mbukak sekolah, lan nentang Islamisasi wong Yunani. Dheweke nindakake pirang-pirang mujijat lan ninggalake akèh ramalan babagan masa depan kabèh manungsa. Dheweke kanthi pantes dianggep minangka nabi agung ing jaman modhèrn. Ing taun 2007, Penerbit 'Gunung Suci' nerbitake buku Athanasios Zoitakis *Urip lan Ramalan Cosmas saka Aetolia*. — *Cathetan juru basa*.

²³⁸ Delengen Matius 24:22; Markus 13:20.

ndedonga kanggo wong-wong sing wis nyuwun marang kita lan kanggo wong-wong sing ora nyuwun, kanggo wong-wong sing kita kenal lan sing ora kita kenal. Pira ewu wong sing kabutuhane luwih gedhe lan masalahé luwih abot tinimbang wong-wong sing wis nyuwun pandonga kita! Ayo uga padha ndedonga kanggo wong-wong sing diperlakokaké kanthi ora adil, supaya kabeneran katon; supaya wong-wong ing panjara diparingi pangapura, lan supaya sangsara sing wis dialami bisa dadi paedah kanggo kabecikane, lan supaya padha bisa owah dadi luwih becik.

Nalika aku nyelehake kayu ing geni, aku ndedonga: 'Panasi, Gusti Allah, wong-wong sing ora nduwé kehangatan.' Nalika aku ngobong layang-layang sing dikirim marang aku (sawisé maca, aku ngobong amarga isiné bab-bab sing ora kena dingerteni wong liya, utamané pangakuan dosa), aku kandha: 'Mugi Gusti nglebur kabèh kalepatané. Mugi Panjenengané maringi pitulungan supaya padha urip kanthi rohani lan ngsuwakaké.' Aku uga duwé kabiasaan nyuwun marang para wali supaya dadi perantara kanggo wong-wong sing nganggo jenengé, lan aku nyuwun marang kabèh wali supaya dadi perantara kanggo wong-wong sing ora duwé wali pelindung.²³⁹

— Geronda, endi sing luwih becik: nyuwun rahmaté Gusti Allah sacara umum, utawa, manut dhawuhé Sang Juruwilujeng, '*Nyuwuna, lan kowé bakal diparingi*' (²⁴⁰), nyuwun ing pandonga kanggo bab tartamtu?

— Ngedonga kanthi umum lan kandhaa: 'Gusti Yesus Kristus, paringana welas asih marang wong-wong sing nandhang sangsara ing badan lan jiwa.' Donga iki uga kalebu wong sing wis seda. Yen ana sedulur sing kelingan, ndongakna kanggo dheweke: 'Gusti Yesus Kristus, welasana abdi Panjenengan (jeneng)', banjur langsung pindhah menyang donga umum kanggo saindenging donya: 'Gusti, welasana donya Panjenengan kabèh.' Sampeyan bisa kelingan wong tartamtu sing butuh pitulungan, ndedonga cekak kanggo dheweke, banjur ngucapake pandonga 'Gusti Yesus Kristus, welasana kita' — kanthi raos sedhik kanggo kabeh wong, supaya... sepuh ora mangkat mung karo siji penumpang. Kita ora kena mung mikir siji wong, amarga yen ora, kita ora bakal bisa mbantu awake dhewe utawa wong liya liwat pandonga. Nalika kowe ndedonga, umpama kanggo wong sing kena kanker, ndedongaa kanggo kabèh wong sing kena kanker, lan tambahna pandonga kanggo sing wis seda. Utawa, yèn kowe weruh wong sing lagi kasangsaran, pangrasamu langsung nglumpuk marang kabèh wong sing lagi kasangsaran, lan ndedongaa kanggo wong-wong mau. Aku kelingan nalika isih cilik ndeleng wong gelandangan sing wis seda ing ambang lawang omah Turki, sepuluh meter saka omahku. Asmane Peter. Sawijining wanita Turki nemokake dheweke esuk lagi nggleleng cedhak serambi omahé, lan nalika nyoba nyenggol, dheweke weruh yèn wis seda. Aku isih kelingan nganti saiki. Lan pinten akèh 'Petrus' kaya ngono ing donya iki! Migunani kanggo wong sing ndedonga supaya nyuwun bab tartamtu lan mikirake sangsara tangga teparo, amarga kuwi ngundang lara ing ati. Banjur, karo lara ing ati, wong bali ndedonga saka bab tartamtu menyang bab umum, lan lumantar ndedonga saka jeroning ati malah luwih mbiyantu wong liya.

Apik kanggo biksu misahake pandongane dadi telung bagean: kanggo awake dhewe, kanggo sak donya, lan kanggo arwah sing wis seda. Nanging sanajan misah kaya ngono, sanajan katon padha, prihatin paling gedhe biksu yaiku kanggo awake dhewe, amarga dheweke mung duwe siji nyawa, dene ana milyaran nyawa sing isih urip lan sing wis seda.

²³⁹ Gereja Yunani ora nganggep ora pantes ng baptis wong sing duwé jeneng non-Kristen. Miturut adat sing wis ana, wong-wong kuwi ngrayakaké dina jenengé ing Minggu Para Wali. — *Cathetan penerjemah*.

²⁴⁰ Matius 7:7.

— Geronda, nalika aku lagi nglakoni patuh, biasane aku mung ndedonga kanggo awakku dhéwé.

— Kuwi salah. Yen kowe mung ndedonga kanggo awakmu dhéwé ing selmu, mung ndedonga kanggo awakmu dhéwé nalika tugas, kepiye atimu bisa kena rasa sedhih? Nalika katresnan, sedhih, lan pangorbanan muncul ing sawijining wong, kepedulian sing luwih dhuwur marang wong liya uga muncul, lan atine nemu legane saka iku.

Kanthi mangkono, wong ora lali ndedonga nalika makarya. Banjur wong-wong nampa pitulungan sejati, nanging sing ndedonga lan ngrasakake kabungahan rohani uga nampa pitulungan. Tindakna tugasmu lan ndedonga: 'Gusti Yesus Kristus, welasana kita,' supaya pandongamu bisa mbantu kabèh wong. 'Welasana kita' iki nyakup kabèh wong, kalebu limang utawa enem—pira waé—'wong agung' sing dadi penentu nasib donya kabèh. Nyambut gawe lan ndedonga kanggo wong-wong sing nyambut gawe. Donga iki mbiyantu loro-lorone, wong sing nyambut gawe sacara jasmani lan sing nyambut gawe sacara rohani. Amarga akèh wong sing nyambut gawe, lan luwih saka kuwi, padha nyambut gawe kanthi tekun. Sawetara nyambut gawe kanggo kabecikané Gréja lan nagara. Liyané nyambut gawe kanggo sing ala: padha ora turu sakwengi, mikir cara kanggo ngrusak donya. Kelompok katelu padha kumpul ing konferènsi lan nyoba golek cara supaya wong-wong mau ora nindakake ala. Kelompok kaping papat uga kerja awan bengi, tanpa turu, ngupaya golek solusi kanggo masalah manungsa ing saindenging jagad. Ndongakna supaya Gusti maringi pencerahan marang wong ala supaya padha nyuda tumindak ala, utawa supaya Gusti mbusak kabecikan sakabehe. Ndongakna uga supaya Gusti maringi pencerahan marang wong becik supaya padha bisa nulungi wong liya. Ndonga kanggo wong-wong sing kepengin makarya nanging amarga lara ora bisa; ndonga uga kanggo wong-wong sing waras nanging ora bisa golek gawean nalika padha butuh. Pikirna macem-macem kahanan lan ndonga kanggo wong-wong mau. Nalika pikiranmu ngrembug kabèh wong iki, atimu krasa lara lan ndongamu dadi tulus. Pira akèh wong sing butuh pandonga sajrone dina! Mula, aja mbuang wektu. Sawise miwiti ndedonga kanggo wong sing nyuwun (ora dadi masalah yèn, sanajan saktané ora pati butuh pandonga, dhèwèké pracaya yèn butuh), wong sing ndedonga banjur nambah mikiraké kabèh wong sing luwih butuh manèh. Lan banjur malah wong sing mikir yèn dhèwèké butuh pandonga uga nampa pitulungan, amarga dhèwèké dadi alesan pandonga wong liya kanggo akèh wong.

Bantuan sing diparingake liwat pandonga

— Geronda, Rasul Suci Yakobus kandha: '*Pandonga wong sing bener kuwat lan mujarab.*' Apa tegese 'kuat lan mujarab'?

— Wajib tumrap sing nyuwun pandonga wong liya uga nduwèni karsa mbiyantu dhiri, karsa slamet. Dhèwèké kudu ngupaya. Kanthi tembung liya, supaya nampa pitulungan saka pandonga wong sing bener, dhèwèké kudu nduwèni watak sing apik. Gusti krungu pandonga sing diatur saka jeroning ati; nanging wong sing dipandongaake uga kudu gelem nampa pitulungan kuwi. Yen ora gelem, sing ndedonga kudu nduwé kasuciané Paisios Agung supaya bisa nylametaké nyawane saka neraka.²⁴¹ Mula, ndedonga dhisik kanggo wong-wong sing wis condhong marang kaslametan.

²⁴¹ Uripé Sang Paissios Agung sing Kinormatan nyritakaké kedadeyan ing ngisor iki: sawijining novis sing ceroboh tiba ing dosa tartamtu amarga ora manut lan seda sadurungé nduwé kasempatan kanggo tobat. Sawisé pandhita tuwa mau ndedonga kanthi tekun, Gusti Allah maringi wahyu marang dhèwèké yèn nyawa novis mau bakal tetep ana ing neraka nganti Dina Penghakiman, ing dina kuwi dhèwèké bakal nampa ganjaran pungkasan sing pantes. Pandhita tuwa mau banjur ngadhep marang Sang Paissios sing kinormatan lan nyuwun

Nalika aku nyuwun marang Gusti kanggo maneka kabutuhan, aku kandha: "Gusti Allah, mugi pitulungan Panjenengan katon cetha, supaya wong-wong bisa entuk manfaat rohani saka iku. Nanging yen ora cetha, mula ora perlu kita dibantu." Akeh wong malah ora nyadari saka badai apa wae sing wis dibebasake Gusti marang kita; padha ora mikir maneh lan ora muji Gusti. Mula, ayo padha nyuwun supaya Kristus, Ibune Gusti, lan para wali nulungi wong-wong, nanging tulungane kudu nyata, supaya bisa migunani kanggo wong-wong. Ayo kita bayangake, umpama ana wong sing keslincet saka perancah, nanging Gusti ngatur kahanan supaya dheweke nyekel apa-apa ing panggonan sing saktenane ora ana sing bisa dicekel, lan dheweke slamet. Utawa ana wong sing tiba nanging ora tatu, utawa melu kacilakan mobil lan metu tanpa cilaka. Ing kabèh kahanan kuwi, kita kudu ndedonga supaya wong mau nyadari yèn dhèwèké slamet amarga Gusti Allah sing nulungi, lan sawisé nyadari kuwi, dhèwèké éntuk paédah rohani. Kanca kenalku tiba saka jembatan menyang kali lan slamet. 'Ya wis,' takonku marang dhèwèké, 'apa kowe mlumpat saka jembatan kanggo nyoba jerone?' Para wali padha nggendhong kita ing pangkuané. Aku maringi salib marang sawijining pemuda minangka berkah. Dheweke ngebut numpak motor lan bareng karo motoré mabur ngliwati taksi, ngglundhung ing udara, banjur terus ngebut ing dalan — tanpa tatu. Akeh wong sing kaslametaké saka pati sing mesthi, nanging sithik sing nyadari lan mbeneraké laku.

— Yen aku ndedonga kanggo wong, nanging dhèwèké dhéwé ora nyuwun pitulungan, apa dhèwèké bakal nampa?

— Gumantung marang akèh bab. Kaping pisan lan sing paling utama, yèn wong kuwi nduwèni niat apik nanging durung diparingi kasempatan sing cocog kanggo ngleksanani, mula dhèwèké pantes nampa pitulungan Ilahi. Sanajan wong liya ora ndedonga kanggo dhèwèké, wektu bakal lumaku, lan Gusti bakal maringi kasempatan sing cocog kanggo mbeneraké lakuné. Nanging yen padha njaluk pitulungan wiwit wiwitan, Gusti bakal campur tangan, lan padha bakal mbenerake laku lampah luwih cepet. Yen ora, bakal mbenerake laku lampah mengko. Lumantar pandonga, kita maringi Gusti hak kanggo campur tangan. Ora ana sangsi: yen wong njaluk pitulungan saka jero ati lan kanthi andhap asor kandha: 'Dongakna uga aku, Bapa,' banjur atimu krasa banget, lan kowe ora bakal bisa lali marang dheweke. Nanging yen dheweke ngomong lumrah wae: 'Dongakna, dongakna, mung donga sethithik,' kaya ngomong 'Halo!' — kepiye kowe bisa kelingan marang dheweke?

Nalika ana pandonga sing tulus lan kebak lara kanggo kabutuhan donya, wong-wong sing lagi nyuwun pitulungan marang Gusti ing wektu kuwi langsung nampa. Aku bisa nyebutake pirang-pirang conto sing cetha banget. Pirang-pirang taun kepungkur, ana sawijining priya, ing kahanan putus asa banget lan pikirane kabur, nyabrang tapel wates lan nemokake awake dhewe ing salah siji negara komunis. Ing kana, dhèwèké disangka mata-mata, ditangkep, dipukul lan dikirim menyang panjara. Ing panjara, dhèwèké ndedonga. Sawijining biksu sing tak kenal krungu kabèh kasangsarané lan ndedonga: 'Ya Gusti, aku nyuwun, bebasna dhèwèké! Gampang kanggo Panjenengan nindakake iki.' Dhèwèké dijupuk saka panjara kanggo dipriksa, lan sawisé dipriksa dhèwèké... nemokaké dhèwèké ana ing wilayah Yunani. Nalika penyidik kita takon marang dhèwèké, dhèwèké mangsuli: "Wong-wong mau nggebuk aku, nyekel aku ing panjara, lan nuntut aku ngakoni. Bab apa sing kelakon sawisé kuwi, aku ora éling. Aku malah ora ngerti kepiye aku bisa tekan pos tapel wates Yunani; aku ora ngerti kepiye kuwi bisa kelakon." Mangkono kuwate pandonga. Pandonga nggerakake Gusti Allah supaya paring welas asih.

dhèwèké supaya ndedonga marang Gusti Allah kanggo kaslametan almarhum. Sawisé pandonga sing khusyuk saka Sang Sing Mulya, Kristus mbebasaké nyawa novis sing ora tobat saka neraka.

Apik yen 'radio' kita tansah aktif, supaya kita bisa terus ngawasi sapa wae sing njaluk pitulungan. Ing tentara, ing kompi sinyal, kita ora mung ngawasi stasiun radio mungsuh; kita uga mbantu wong-wong kita dhewe. Kita bakal nguripake stasiun relay kanggo wong-wong sing adoh saka pusat lan ora duwe daya sing cukup; kita bakal nampa pesen-pesené lan nerusake. Tansah ana loro wong, lan kita makarya ing rong giliran ngoperasikake radio sedina muput, amarga yen mung ana siji operator radio, dheweke kudu istirahat lan wong sing butuh pitulungan ora bakal nampa pitulungan; pesen-pesené ora bakal tekan panggonané. Siji radio kaya iki, yen dioperasikake terus-terusan, bisa mbantu wong-wong sing pesen-pesené ora tekan markas. Kanthi cara sing padha, sapa waé sing wani nyedhaki Gusti lan ndedonga kanggo tanggané, iku ngaktifaké 'stasiun radio' perantaraé dhéwé antarané wong sing nyuwun tulung lan Gusti. Nanging yèn siji wong nyuwun tulung déné sing sijiné mateni 'stasiun radio'-é, apa sing bakal kelakon?..

Aregane pandonga ana ing kualitasé

— Geronda, nalika kita nyuwun bab sing serius, apa ora kuduné pandonga dibarengi karo puasa?

— Ora perlu disebutake maneh; iku pancen wigati. Puasa lan tapa brata iku syarat kanggo pandonga. Nanging supaya pandonga iku tulus, wong kudu ngrasakake lara atine kanggo wong liya. Amarga kanggo akèh wong Kristen jaman saiki, kepinginan supaya ora kuwatir wis dadi lumrah, dadi standar. Malah para pensiunan sing mung lungguh sedina muput ora nindakake apa-apa ora gelem nampani bocah sing ditinggal, amarga kuwi bakal marakake masalah. Padha luwih milih mangan sepotong roti, ngombe secangkir kopi, mlaku-mlaku, sowan wong lara ing rumah sakit sing ditemani perawat lan pangasuh, utawa menyang panggonan sing kabeh wis tertib, amarga kuwi luwih gampang. Kanthi tembung liya, kabeh kuwi bakal dadi kesenangan kanggo dheweke, lan ing wektu sing padha dheweke bakal nenangake nurani kanthi ngandhani awake dhewe yen wis nepaki tugase. Pira wong sing wis tak jaluk tulung kanggo bocah-bocah sing ditinggal! Nanging kabeh iku ora ana gunane.

Nalika ana ing Gunung Suci, padha nganakake arak-arakan kanggo ndedonga supaya udan, nanging tinimbang udan malah kobongan! Kowe ora bisa mèlu arak-arakan kaya dolan. Kudu ana sangsara. Mesthi ora ana godaan utawa kesulitan sing bakal tetep durung rampung yèn para biksu ndedonga saka jeroné ati? Nanging aku bisa weruh semangat apa sing nguwasani ing biara-biara, sanadyan wis ngalami pirang-pirang taun kang angel iki. 'Ayo padha bungah!' Nanging donya iki lagi kobong! Kita dijuluk ngadani doa wasiat, umpama, kanggo wong sing lara. Kita nyanyi: '*Aku angkat tanganku marang Panjenengan*' lan bungah. Ana wong sing lagi sekarat, nanging kita seneng-seneng wae lan kandha: 'Kita wis ngadani doa wasiat kanggo wong sing lara.' Doa wasiat kaya apa kuwi?! Kowe wis nyedhiyakake hiburan kanggo awakmu dhéwé! Ya, hiburan rohani. Lan kadhangkala kita ora ndedonga kanggo wong sing lara, sanajan imam ngumumake: 'Kanggo wong-wong sing lagi lara.' Nanging , pitulungan kita bakal luwih efektif yen kita ndedonga sethithik nganggo rosario. Aku ora ngajak mbusak pangibadah wengi perayaan sing ditemtokake dening paugeran greja, nanging ing kahanan kaya sing kasebut mau, kita kudu nyisakake wektu sethithik kanggo ndedonga paling ora siji utawa loro rosari kanthi doa: 'Gusti Yesus Kristus, welasana abdi Panjenengan.'

Kabèh dhasar dumunung ing kualitas pandonga. Pandonga kudu metu saka jero ati lan sumebar saka rasa sedhih. Kanggo Gusti, ora pati jumlahé nanging kualitas pandonga sing luwih penting. Ana akèh pandonga ing biara, nanging kuwi durung cukup; kudu ana kualitasé uga. Akeh wong ndonga pirang-pirang jam! Yen wae pandonga iki saka jeroning ati, donya mesthi wis owah suwé! Mula tujuane supaya ibadah ing gréja dilakoni saka jeroning ati.

Donga saka ati ora mung mbiyantu wong liya nanging uga awake dhewe, amarga iku ngrembakaake kabecikan batin ing jero ati kita. Nalika kita nyelehake awak ing panggonane wong liya, katresnan, welas asih, andhap asor lan rasa syukur marang Gusti—karo puji-pujian kang ora kendhat marang Panjenengané—kanthi alamiah muncul ing jeroning ati. Lan banjur, sawise dadi manèh ing paningal Gusti, pandonga kita kanggo tangga teparo bakal mbiyantu wong-wong mau.

"Lan wong-wong kang mbutuhake"²⁴²

— Geronda, aku kudu piye? Nalika ndedonga, atiku tetep adhem.

— Kuwi amarga pikiran ora ngirim pesen marang ati. Luwih saka kuwi, pandonga mbutuhake upaya; ora mungkin tekan kahanan ing kedhip mripat ing ngendi pikiran ora ngumbara babar pisan. Kasabaran iku penting. Kepiye carane ngetok lawang? Kita ngetok sapisan, banjur maneh, banjur ngenteni — lan lawang mbukak. Nanging kowe kepengin ngetok sepisan banjur mlebu langsung. Ora kaya ngono carane. Nalika kowe miwiti ndedonga, apa kowe ora krasa kepengin nindakake kuwi?

— Aku krasa butuh pitulungan, amarga aku krasa ringkih.

— Ah, saka kene pancen diwiwiti. Ketekunan iku penting ing pandonga. '*Lan padha butuh Panjenengané*,' kandha Injil bab loro muridé sing ketemu Gusti ing dalan menyang Emmaus. Kristus manggon karo wong-wong mau amarga, kanthi komuni [rohani] karo Panjenengané, padha nduwé hak kanggo kuwi. Padha nduwé andhap asor, prasaja, welas asih, lan wani — ing teges paling becik saka tembung mau. Padha nduwé kabèh sarat supaya Kristus manggon karo wong-wong mau, lan mulané Panjenengané nindakake kuwi.

Kita kudu ndedonga kanthi iman kanggo apa wae sing kita panyengi; kita kudu sabar, lan Gusti bakal ngandika. Amarga, kanthi ndedonga kanthi iman, sawijining wong ing sawijining teges meksa Gusti maringi apa sing dipanjatake, amarga iman kuwi. Mula, nalika nyuwun marang Gusti, *ayo 'aja gumregah'* lan kita bakal dirungokake. 'Gadhah iman lan aja ragu-ragu,'²⁴³ — pangandikane Gusti. Gusti ngerti kapan maringi apa sing kita panyengi, kanthi cara sing ora nimbulake cilaka rohani marang kita. Kadhangkala kita nyuwun marang Gusti, nanging kita kurang sabar lan dadi kuwatir. Kita bakal duwe alesan kanggo kuwatir yen Gusti kita ora kuwasa, nanging amarga kita duwe Gusti kang Maha Kuwasa, katresnané gedhé banget nganti Panjenengané maringi gizi marang kita nganggo Getihé, mula ora ana alesan kanggo kuwatir. Kadhangkala kita ora nyerahake panyelesaian masalah marang tangané Gusti, nanging tumindak manut cara manungsa. Nalika kita nyuwun marang Gusti, nanging iman kita goyang, lan—tanpa ngenteni Gusti mangsuli panyuwunan kita—kita nyoba kanthi cara manungsa kanggo nggayuh apa sing angel digayuh, iku kaya-kaya kita nyerahake petisi marang Gusti Sang Raja, nanging nalika Panjenengané ngulur tangané arep tumindak, kita narik bali petisi kita. Banjur kita nyuwun maneh marang Gusti, nanging iman kita goyah maneh; kita dadi kuwatir maneh lan mbaleni tumindak sing padha. Mangkono sangsara kita terus-terusan. Kanthi tembung liya, kita tumindak kaya wong sing nyerahake surat panyuwunan menyang kantor pamarentah, nanging ora suwe banjur ganti pikiran lan njupuk maneh. Banjur ganti pikiran maneh lan nyerahake maneh; sawise sawetara wektu, banjur njupuk maneh. Nanging, surat panyuwunan kuwi kudu tetep ana ing kono supaya gilirane teka.

²⁴² Lukas 24:29.

²⁴³ Delengen Matius 21:21.

Donga kanthi lara

— Geronda, kowe ndedonga piye kanggo kabutuhan tartamtu?

— Kunciné kabèh yaiku kudu ngrasakaké lara. Yèn ora ngrasakaké lara, kowé bisa nglakoni rosario pirang-pirang jam tanpa kendhat, nanging pandongamu ora bakal ngasilaké woh. Yèn wong ngrasakaké lara saka apa sing dipanjatké, sanajan mung sethithik ambegan dawa, iku wis dadi pandonga saka jeroné ati. Akeh wong, nalika dijaluk ndedonga kanggo wong liya, ora duwe wektu lan mung ngetokake ambegan dawa kanggo kabutuhan wong-wong mau. Aku ora ngomong manawa ora kena ndedonga, nanging yen kahanané pancèn ora ana wektu, mula ambegan kanggo lara wong liya iku dadi donga saka jeroning ati. Tegesé, saka segi kakuwatane, iku padha karo ndedonga pirang-pirang jam. Contoné, kowe maca layang, weruh ana kabutuhan, ambegan, banjur ndedonga. Oh, endah tenan iki! Kowé durung ngangkat telpon, durung nelpon nomer, nanging Gusti wis krungu kowé! Lan wong sing dadi sasaran pandonga kaya ngono kuwi ngerti tenan! Delengen wong sing kesurupan, ing endi waé, nalika aku ndedonga kanggo wong-wong mau, padha nyadari lan padha njerit!

Donga sejati ora nyenengake, ora 'nirwana'; diwiwiti saka lara. Lara kaya apa iki? Wong iku ngrasakake sangsara, ing teges paling jero. Dheweke lara, ngeluh, nandhang sangsara, apa wae sing dipanjatake. Apa kowe ngerti apa tegese 'nandhang sangsara'? Ya, padha nandhang sangsara amarga padha melu ngrasakake lara bebarengané manungsa utawa lara saka wong tartamtu. Amarga babagan melu ngrasakake iki, Gusti maringi ganjaran kabungahan ilahi. Mesthi wae, wong ora njaluk kabungahan ilahi; iku teka minangka akibat, amarga padha melu ngrasakake lara wong liya.

— Saka ngendi kudu diwiwiti?

— Siji wong krungu kabar, contone ana kacilakan. 'Ah!' — dheweke ngeluh, lan Gusti langsung maringi panglipur kanggo ngeluh cilik kuwi. Padha weruh wong liya sing nandhang lara lan langsung kroso welas asih, nemu panglipur saka panglipur ilahi Gusti, lan ora ketinggalan rasa pait saka lara kuwi. Banjur tanggane nampa pitulungan liwat pandonga. Utawa padha merenung: 'Gusti wis maringi kita akèh banget, nanging apa sing wis tak lakoni kanggo Panjenengané?' Ana sawijining priya sing ngendika marang aku tembung-tembung iki, sing nggawe kesan jero ing atiku: 'Nalika Sakramèn Ekaristi Ilahi dirayakaké, para Malaékat nutupi pasuryané, déné kita padha nampa Badané Kristus. Lan apa sing wis tak lakoni kanggo Kristus?' Mangkono, ing teges sing apik, jiwa nandhang sangsara.

— Geronda, kepiye carane wong sing ndedonga bisa ngerti manawa pandongane wis mbantu tanggane?

— Wong sing ndedonga bakal ngrasakake iki liwat panglipur ilahi sing dirasakake ing jeroné sawisé ndedonga kanthi tulus saka ati sing kebak sedhik. Nanging, sepisanan wong kudu ngrasakake laraé wong liya kaya déné laraé dhéwé, lan mung sawisé kuwi ndedonga kanthi tulus saka ati. Katresnan iku sipat ilahi; iku nyentuh ati wong liya. Mangkono uga ing rumah sakit — yen dhokter lan perawat tenan ngrasakake sangsara kanggo wong sing lara, iku obat paling mujarab sing diwenehake. Wong sing lara ngrasakake welas asih iki lan kroso yakin, aman, lan nyaman. Wong sing nandhang sangsara ora butuh akèh tembung utawa ceramah saka kita. Dheweke ngerti yèn kowe ngrasakake lara kanggo dheweke, lan kuwi mbantu. Lara iku kabèh. Yen kita ngrasakake lara kanggo wong liya, kita lali marang awak dhéwé lan kabutuhan kita.

Panglipur Ilahi

— Geronda, nalika aku nandhang sangsara kanggo wong liya, aku kebak kuwatir lan ora bisa ndedonga.

— Kecemasan iki nuduhaké yèn sipat manungsa ing jeronmu isih urip. Luwih aku ngrasakaké lara kanggo wong liya, luwih aku ndedonga lan bungah sacara rohani, amarga aku nyritakaké kabèh marang Kristus, lan Panjenengané sing ndandani kabèh. Lan aku weruh manawa, nalika taun-taun lumaku, kekuwatan jasmani saya suda, nanging kekuwatan rohani saya tambah, amarga katresnan, pangorbanan dhiri, lan sedhih marang sesama maringi kekuwatan rohani sing gedhe. Coba delengen: wingi bengi, nalika kowe padha nglakoni pangibadah wengi, aku ora duwe kakuatan akeh, nanging aku njupuk kekuwatan saka sangsara wong liya. Aku ngadeg sakwengi nganti Liturgi Ilahi, nampani jamaah.²⁴⁴ Banjur ing gréja aku ngadeg maneh, nanging sanadyan mangkono aku ora kroso kesel, amarga aku ngrasakaké lara kanggo wong-wong lan lara kuwi maringi aku kekuwatan. Mula kowe uga — ndedonga lan bungah. Gusti bakal ngatur kabèh.

Yen wong nyedhaki sangsara saka sudut pandang rohani, dheweke ora ngrasakake sedhih. Contone, wong-wong sing teka nyawang aku. Sepira jero aku ngrasakake lara atine! Aku ora ngrungokake kanthi setengah ati, mung nganggo setengah kuping; aku ngalami sangsara lan ngeluh, nanging saben ambegan aku nyerahake beban marang Gusti, lan Panjenengané maringi panglipur marang aku ing lara sing tak rasakake kanggo tanggane. Kanthi tembung liya, nalika aku nyedhaki lara wong liya kanthi cara rohani, panglipur ilahi teka, amarga yen ana pangarep-arep marang Gusti ing sajroning lara kuwi, ana uga panglipur ilahi ing kono. Kepiye maneh bisa nahan kabeh iki! Yen ora amarga panglipur iki, kepiye aku bisa urip karo kabeh sing kudu tak rungokake? Iku nyeri atiku, nanging aku uga mikirake paukuman ilahi sing ngenteni wong-wong sing nandhang sangsara. Kita ana ing tangané Gusti. Amarga ana kaadilan ilahi lan ganjaran ilahi, ora ana sing luput saka itungan. Sepira aboté sangsara sing dialami wong, kuwi persis sing bakal dibalèkaké marang dhèwèké. Gusti, nalika ndeleng akèh sangsara ing donya, malah sing ngluwihi pangrasa kita, tetep ora nyerah. 'Apa kowe nandhang sangsara luwih abot? Ing urip sing bakal teka, Aku bakal maringi luwih akeh,' pangandikane Gusti, lan Panjenengané krasa bungah amarga iku. Amarga yèn ora, kepiye Panjenengané, bisa diomongaké, tahan marang akèh banget ketidakadilan lan kejahatan? Nanging, kanthi éling ganjaran kanggo wong-wong sing nandhang sangsara, Panjenengané, bisa diomongaké, bisa nahan lara gedhé iki. Lan marang kita, sing ora bisa ndeleng kamulyan sing bakal ditampa tangga teparo kita, lan sing nandhang sangsara kanggo dheweke, Gusti maringi panglipur ilahi.

— Geronda, apa rasa prihatin marang sesama iki ora ngenteki tenaga?

— Ora. Yen wong nyedhaki saben masalah kanthi rohani, ora bakal ana kesel. Ing wiwitan, nalika krungu sangsara wong liya, wong krasa pait, nanging banjur, minangka ganjaran, teka panglipur ilahi, lan awaké ora rusak. Pahit sing muncul saka masalah donya nyebabake lara: pendarahan lambung lan sapiturute; nanging pati sing muncul saka lara kanggo wong liya ngemot balsam ilahi lan ora ngrusak awak.

Bebaya ora peka

— Geronda, kadhangkala wong awam njaluk aku ndonga supaya masalahé rampung. Aku ndonga, nanging aku ora ngrasakaké lara.

²⁴⁴ Sing diomongaké sang tuwa iku yaiku pangibadah wengi sing dianakaké tanggal 9 nganti 10 November 1993. Panjenengané nandhang lara kanker, nanging sanadyan mangkono, kanthi ngadeg lan nyandhak kursi, panjenengané maringi berkah marang watara telung puluh ewu umat sing teka ing dina iku.

— Ana loro sebab kanggo iki. Sing sepisanan ana gandhèngané karo bebaya, déné sing kapindho makili pendekatan spiritual marang masalah iki. Kasus kapisan yaiku nalika biksu lali marang wong-wong sing ditresnani, nanging uga ora mikiraké wong liya—tegesé, dhèwèké ora ndedonga kanggo wong-wong. Iki ala banget. Kanthi tembung liya, sawisé ninggalaké wong-wong sing kita tresnani, kita mlebu biara lan, lumantar wektu, lali marang wong-wong mau. Nanging mesthi luwih gampang lali marang wong liya sajrone proses kuwi. Ya, kita wis miwiti urip rohani, nanging kita durung miwiti melu ngrasakake sangsara wong liya sacara rohani. Kita ora ngembangake rohani supaya bisa ngrasakake kabutuhane, lan ana bebaya dadi ora peka amarga iku. Alon-alon, biksu dadi ora peduli, lan atiné dadi atos kaya watu. Ing kasus kapindho, wong sing ndedonga ngrasakake lara kanggo sak donya, nanging uga ngrasakake tentrem, amarga nyadari yèn wong-wong sing nandhang sangsara bakal nampa ganjaran saka Gusti lan bakal dadi martir. Pamikiran iki maringi dhèwèké kapastian jero; dhèwèké ngrasakake kabungahan batin. Ing kéné, atiné ora kaya watu, nanging kebak katresnan ilahi.

Yen para biksu ora ati-ati, atiné bisa dadi atos banget. Wong awam ndeleng kasangsaran lan cilaka tangga teparo banjur ngrasakaké welas. Kita ora weruh iki lan bisa tekan titik ngendi kita mung njaluk kanggo awake dhewe. Lan yen kita ora nglakoni seni alus kanggo ngrasakake sangsara wong liya lan ndedonga kanthi tulus kanggo wong-wong mau, kita bakal dadi atos atiné. Kita bakal tekan titik ngendi kita mung ngupaya kapentingan dhéwé, lan atiné bakal dadi atos kaya watu amarga ora peduli. Iki bertentangan karo Injil. Sang biarawan kudu nuduhaké welas asih, ngrasakaké lara wong liya, lan ndedonga kanggo kabèh wong. Iki ora ngganggu dhèwèké; malah, lumantar pandonga dhèwèké mbantu dhéwé lan wong liya.

— Geronda, sanadyan aku weruh kabèh kasangsaranku, aku luwih akèh ndedonga kanggo wong liya. Mbok menawa luwih becik aku ndedonga ora kanggo wong liya, nanging mung kanggo awakku dhéwé?

— Apa iku amarga andhap asor sing gedhe? Yen amarga andhap asor, banjur kandhaa marang Gusti kanthi andhap asor sing gedhe: 'Gusti Allah kawulo, Panjenengan boten pantes mirengaken kawulo kados kawulo saiki. Nanging apa boten bakal dadi ora adil yen wong liya kedah nandhang sangsara amarga kawulo? Wong pancèn, yèn aku ana ing kahanan rohani lan nduwé kawani ing pandonga, Panjenengan mesthi ngrungokaké aku lan nulungi wong-wong mau. Aku uga nduwé kaluputan sethithik marang sangsarané wong liya. Nanging apa sing wis keliru saka tanggane aku, ngapa dhèwèké kudu nandhang sangsara amarga aku? Aku nyuwun marang Panjenengan, tulung dhèwèké.'

Kanthi tembung liya, kabèh mau gumantung marang carane kita nempatake awaké dhéwé marang wong liya. Kowe ngrasa awakmu ora pantes, nanging nalika kowe weruh wong liya nandhang sangsara, kowe krasa kepéngin nulungi, kowe simpati, kowe ndedonga. Nalika aku weruh, umpama, wong wuta, aku kroso salah, amarga yen aku ana ing kahanan sih rohani, aku bisa marasaké dhèwèké. Gusti Allah wis maringi kita kasempatan kanggo dadi wong suci lan nindakake mujijat, kaya Panjenengané. Mula saka iku, kanthi ngakoni lara rohani kita dhéwé—apa gedhé utawa cilik—kita kanthi andhap asor nyuwun maraséhatan jasmani kanggo tangga teparo kita, sesama manungsa, nalika ngakoni yèn kita dhéwé salah amarga lara mau. Amarga yèn kita waras rohani, wong-wong mau mesthi wis mari suwé lan ora bakal nandhang sangsara. Kanthi ngadopsi sikap sing bener marang wong liya, nganggep awake dhewe salah kanggo kabèh sing kelakon ing donya, kita ndedonga: 'Gusti Yesus Kristus, welasana kita,' lan sakabehe donya nampa pitulungan. Lan bab kasangsaran kita dhewe—kita kudu ngrasakake lara amarga iku lan ngupaya welas asih Gusti. Nanging, mesthi wae, yen wong wis nggayuh kahanan rohani, dheweke ora njaluk apa-apa kanggo awake dhewe.

Aku weruh yèn asring kita salah paham tembung 'Gusti Yesus Kristus, welas asih marang aku' lan, amarga andhap asor palsu, ora ngucap 'welas asih marang kita'; kita ora ndedonga kanggo wong liya, nanging mung kanggo awak dhéwé. Mulane wong awam kadhangkala salah paham marang kita para biksu lan nesu, ngomong yèn kita egois lan mung mikir bab kaslametan dhéwé. 'Gusti Yesus Kristus, welas asih marang aku' dimaksudaké kanggo nyegah kita supaya ora tiba ing kesombongan. Siji pandonga saka wong andhap asor sing pracaya yèn dhèwèké iku sing paling ala saka kabèh nduwèni ganjaran luwih gedhé tinimbang sakabèhé Wigati Wengi sing ditindakaké kanthi ati sombong. Nalika kita ndonga kanthi sombong, kita padha ngina awak dhéwé.

Kahanan Kesiapsiagaan

Aja lali yèn kita saiki urip ing jaman kang angel, lan akèh pandonga sing dibutuhaké. Elinga kabutuhan gedhé sing dirasakaké wong-wong saiki; elinga semangat gedhé kanggo pandonga sing dituntut Gusti marang kita. Ndonga kanggo kabèh kahanan edan iki sing wis nyekel donya; ndonga supaya Kristus paring welas asih marang ciptaane, amarga iki lagi nyedhak karusakan. Mugi Panjenengané campur tangan kanthi cara ilahi ing jaman edan iki sing kita alami, amarga donya lagi digawa menyang kekacauan, menyang kahanan edan, menyang dalan buntu.

Gusti wis nelpon kita supaya ndedonga kanggo donya—donya sing kebak masalah! Wong mlarat, malah ora duwe wektu kanggo nglètakaké tandha salib! Yen kita para biksu ora ndedonga, marang sapa kita bakal nyerahake tugas iki? Ing jaman perang, prajurit tansah waspada: dheweke wis nganggo sepatu tempur, mung ngenteni dhawuh. Biksu uga kudu ana ing kahanan sing padha. Ah, yen aku dadi Maccabee!²⁴⁵ Aku bakal mundur menyang gunung kanggo ndedonga tanpa kendhat kanggo manungsa.

Liwat pandonga, kita kudu mbantu sak donya supaya setan ora bisa tumindak sak karepe. Setan saiki wis nduwé hak-hak tartamtu. Dudu amarga Gusti ngidini dhèwèké nindakake apa waé sing dikarepake; nanging amarga Gusti ora péngin nglanggar kabebasan manungsa. Mula saka iku, kita perlu mbantu donya liwat pandonga. Yen ana wong kang krasa sedhik amarga kahanan saiki ing donya, lan ana wong kang ndedonga bab iku, mula wong-wong bakal nampa pitulungan, nalika kersané bébas tetep utuh. Yen kanthi sih-rahmaté Gusti kowe bisa luwih maju sethithik, mula kita bakal nindakake bab istimewa babagan pandonga; kita bakal ngatur prakara iki kanthi becik. Sampeyan bakal dadi 'radar', amarga kahanan sing lagi kedadeyan ing sakupenge kita meksa kita nindakake kuwi. Kita bakal ngorganisasi brigade pandonga. Sampeyan bakal perang nganggo tasbih. Pandonga kudu diwenehake kanthi rasa lara. Apa sampeyan ngerti sepira kuwate kuwi?

Aku krasa banget lara atine nalika weruh para biksu tumindak ora lumantar Gusti, lumantar pandonga, nanging kanthi cara manungsa — ing bab-bab sing angel digayuh mung nganggo upaya manungsa. Gusti bisa ndandani kabèh. Kanthi laku spiritual sing bener, sapa wae bisa mbangun biara, nyedhiyakake kabèh sing dibutuhake, lan nulungi donya sakabehe mung lumantar pandonga. Kowe malah ora perlu kerja: cukup ndedonga. Sang biksu kudu nyoba aja nganti mumet mikirake kesulitan iki utawa iku — ora preduli apa iku bab pribadine dheweke, tangga teparo, utawa kahanan donya sacara umum. Dheweke kudu nyuwun marang Gusti

²⁴⁵ Julukan 'Maccabee' (tembung sing, kamungkinan gedhé, tegesé 'sing ngremuk mungsuh') diwènèhaké marang Yudas, pamimpin pemberontakan Yahudi taun 166 SM, lan sakbanjuré marang para penerusé. Pemberontakan iki ditujokake marang Antiochus IV Epiphanes, sing mimpin dinasti Seleukia. Para Maccabeus iku pejuang sing rela ngorbanake awake dhewe kanggo iman para leluhure lan kanggo kamardikan nasional Israel. (Delengen Kitab-Kitab Maccabeus.)

lan, lumantar Gusti, ngirim akèh kakuwatan ilahi menyang donya. Lha, sakjane, kanthi cara apa wae, iki tugase biksu, lan yen dheweke durung mangerteni iki, uripe ora ana tegesé pisan. Mula saka kuwi, biksu kudu ngerti manawa saben kuwatir sing ndadekake dheweke golek solusi manungsa kanggo macem-macem kesulitan, sing nyiksa lan marahi sirah mumet, iku asalé saka sing ala. Yen kowe nemokake awakmu kuwatir amarga pitakon sing ora bisa dirampungake kanthi cara manungsa, lan yen kowe ora nyerahake marang Gusti, mangka ngertia menawa iki tipuané Sing Jahat sing dirancang supaya kowe ninggalake pandonga, lumantar pandonga Gusti bisa ngirim ora mung kakuwatan Ilahi, nanging pirang-pirang kakuwatan ilahi, lan pitulungan sing diwenehake ora mung pitulungan ilahi, nanging uga mujijat saka Gusti. Wiwit kita wiwit kuwatir, kita ngalangi campur tangan Gusti ing apa sing kedadeyan. Kita luwih milih logika tinimbang Gusti, tinimbang kersaning Gusti; yen kita milih sing pungkasan, mesthi kita bakal pantes nampa pitulungan ilahi. Setan, kanthi licik nyolong katresnané sang biksu, ngupaya supaya dhèwèké tetep kabèkèk déning katresnan donya, pandhangan donya, lan pangabdian donya marang sesaminé, déné sang biksu bisa tumindak ing lingkup kepraboné; dhèwèké bisa makarya ing keahliané, yaiku dadi 'ahli komunikasi', amarga kuwi pancèn ketaatan sing wis dipercayakaké Gusti marang dhèwèké. Kabeh liyane, kabeh sing kita entuk liwat upaya manungsa, kalebu ing tingkat sing luwih asor.

Luwih becik sang biarawan nulungi wong liya lumantar pandonga tinimbang lumantar tembungé. Yen dhèwèké ora duwé kekuwatan kanggo nahan wong sing nindakake ala, tulungana saka adoh lumantar pandonga, merga yèn ora, dhèwèké bisa cilaka dhéwé. Siji pandonga sing tulus lan welas asih nduwèni daya luwih gedhé tinimbang sewu tembung nalika tembung ora bisa nggayuh wong liya. Wong padha kandha yèn aku mbantu wong-wong sing teka marang aku. Nanging aku nganggep sesajen sejati marang donya yaiku sakjam setengah nalika aku maca Mazmur. Aku nganggep kabèh liyané mung dolanan: wong-wong sengsara teka, ngluaraké lara atiné marang aku, lan ya, aku maringi pitutur. Mulane aku ora nganggep mbantu wong liya minangka kurban pribadiku: sing mbantu wong iku pandonga. Yen aku bisa nyawisake kabeh wektu kanggo pandonga, aku bakal luwih migunani kanggo donya. Ayo kita kira ing saben dina aku nampani rong atus wong karo sangsara-sangsara. Nanging apa pancen mung rong atus wong sing nandhang sangsara ing donya? Kanthi ora ketemu siji wong lan [ing wektu kuwi] ndedonga kanggo saindenging donya, aku ketemu karo saindenging donya. Lan mulane aku kandha marang wong-wong: 'Aku pengin ngomong karo Gusti bab kowe, dudu ngomong karo kowe bab Gusti. Kuwi luwih becik kanggo kowe, nanging kowe ora ngerti aku.'

Aja nganti kita lalai ing pandonga ing taun-taun kang angel iki. Pandonga iku pangayoman; pandonga iku sesambungan karo Gusti. Apa kowe kelingan apa sing ditulis Abba Isaac? 'Gusti Allah ora bakal nuntut kita amarga ora ndedonga, nanging amarga ora njaga sesambungan karo Kristus, lan amarga wis kadunungan dening setan.'²⁴⁶

²⁴⁶ "Ing dina iku Gusti Allah bakal ngadili kita adhedhasar mazmur, dudu amarga kita nglirwakake pandonga, nanging amarga kanthi nglirwakake iki kita maringi dalan marang setan." Cf. *Abba Isaac the Syrian*. Karya. Sergiev Posad, 1911. Wacana 71. kaca 362.

Bab 2.

Bab yèn biara iku bentengé Gréja

Biarawan iku mercusuar, sing teguh manunggal ing watu

— Geronda, apa panggilané biksu?

— Tugasé biksu yaiku dadi wadah Roh Suci. Dhèwèké kudu nggawe atiné sensitif kaya lembaran emas tipis. Kabèh tumindaké biksu iku katresnan, lan dhèwèké uga miwiti lelampahané amarga katresnan marang Gusti, sing nyakup katresnan marang sesama. Sang biarawan merenung bab kasangsaran manungsa; atiné kélangan lara, lan dhèwèké ndedonga tanpa kendhat lan kanthi tulus kanggo tentrem. Mangkono, sang biarawan paring welas asih marang donya lumantar pandonga. Ana sang biarawan sing nulungi wong luwih saka sak donya bisa mbantu wong-wong mau. Contone, wong awam bisa mbantu wong mlarat kanthi siji kilogram beras lan sawetara jeruk, lan sanajan mangkono asring diwenhake mung supaya dideleng wong liya, nalika ing wektu sing padha ngremehake wong-wong mau amarga kikir. Nanging sawijining biksu ndedonga lan lumantar iku, kanthi meneng, ngirim pitulungan ton-ton marang tanggane.

Sang biarawan ora nyusun program tumindak dhéwé, uga ora nggawé rencana donya kanggo pakaryan misi; dhèwèké maju tanpa rencana apa waé saka dhéwé, lan Gusti sing Maha Agung nglebokaké dhèwèké ing rencana ilahiné; lan yèn perlu, Panjenengané bisa, kanthi cara sing mung Panjenengané sing ngerti, ngutus dhèwèké ing misi apostolik. Gusti ora nuntut para biksu metu menyang donya lan nuntun wong-wong kanthi tangan. Gusti kersa para biksu, lumantar tuladha uripé dhéwé, maringi pepadhang marang wong-wong lan nuntun marang urip langgeng. Kanthi tembung liya, pangabdian biksu ora dumadi saka mbantu donya nalika tetep ana ing donya. Sang biarawan mundur adoh saka donya ora amarga dheweke sengit marang donya, nanging amarga dheweke tresna marang donya. Urip adoh saka donya, sang biarawan lumantar pandonga bakal nulungi donya ing bab-bab sing pitulungan manungsa ora mungkin, nanging mung campur tangan ilahi sing bisa nulungi. Mula saka iku, sang biarawan kudu tetep ana ing pangayoman sing ajeg karo Gusti Allah, nampa pitutur Panjenengané, lan nuduhake marang manungsa dalan menyang Panjenengané.

Sawetara wektu, aku ora bisa mangerteni carane umat Katolik mbenerake sawetara prakara. Nanging bubar iki, loro arsitek Katolik saka Roma teka ngunjungi aku ing selku, lan kebingunganku sirna. Dheweke ora ngerti apa iku Ortodoksi, nanging padha nduweni niat apik. "Ngapa," pitakoné marang aku, "para biksu padha lungguh ing kéné? Ngapa ora padha metu menyang donya kanggo nglayani masyarakat?" "Ya," wangsulanku, "apa ora kuduné mercusuar ngadeg ing tebing? Apa kowé arep kandha marang mercusuar supaya pindhah menyang kutha lan gabung karo lampu dalan ing pakaryané? Mercusuar nduwé panggilan dhéwé, lan lampu dalan uga nduwé panggilané dhéwé." "Biksu iku dudu bohlan sing ngglantung ing trotoar kutha, sumunar kanggo pejalan supaya ora kesandhung. Biksu iku mercusuar adoh, sing teguh mapan ing pucuk tebing, madhangi segara lan samodra kanthi padhange supaya kapal-kapal bisa ngetutake arah sing bener lan tekan Gusti Allah—tujuan pungkasané.

Warta sepi saka biksu

...Aku bakal ndedonga supaya kowe telu novis iki ora tau gedhe!... Supaya kowe tetep kaya saiki salawas-lawase: nganggo jilbab biru iki, awak sing cilik iki, umur kaya ngene iki! Apa kowe ngerti paedah meneng sing dipikolehi wong nalika ndeleng kowe? Saestu, ora gampang golek cah wadon enom sing becik ing donya saiki.

Umumé para wong wadon enom tumindak edan: rokok ana ing tangané, mlengos kaya ora ngerti sapa... Nanging ing kéné wong-wong weruh para dara sing wis nyawisaké dhiri marang Gusti, nyanyi ing gréja, padha bungah... 'Apa iki ta?' pitakoné wong-wong. Ana sing ora lumrah kedadéyan ing kéné. Apa kowé bisa ngomong yèn wong-wong kuwi bodho? Ora bisa. Apa kowé bisa ngomong yèn ana sing kurang? Ora, kabèh wis diduwèni. Dadi cetha, yèn pancèn ana kekuwatan sing luwih luhur sing makarya! Ya, ya, pancèn, apa kowé ngerti paédahé saka iki?..

Nalika wong donya—kalebu sing ora precaya—rawuh ing biara lan ndeleng biksu sejati, yen pikirané kabuka, padha dadi precaya. Akeh ilmuwan ateis, sing teka ing Gunung Suci mung kanggo wisata, wis ngowahi uripé. Wong-wong, kanthi makna positif, wiwit merenung lan nemokake urip rohani. Padha weruh para mudha sing seneng, sing wis nduwé kabèh kesempatan ing donya kanggo sukses, nanging wis ninggalaké kasugihan lan pangkat, lan saiki urip prasaja, nyawiji ing pandonga lan tapa brata. Sawisé ndeleng kabèh iki, wong-wong padha takon marang awaké dhéwé: 'Dadi piye?' Lha, yen Gusti pancen ana, yen ana urip sawise mati, yen ana sangsara ing neraka, kenapa aku urip kaya ngene iki?' Lan padha wiwit urip luwih sithik dosa utawa malah ngowahi uripe sakabehe. Aku ngerti siji kasus kaya ngono. Ana cah wadon umur rong puluh taun nyoba bunuh diri: dheweke ngiris pergelangan tangane, nanging kaslametake pas wektune. Banjur ana biksu sing nggawa dheweke menyang biara. Ing wiwitan, bocah wadon sing kasihan kuwi nesu marang kabèh, nanging sawisé kenal karo para biarawati ing kana, dheweke sadar lan kandha: 'Ing kéné aku weruh donya sing béda. Apa aku bisa tetep kéné karo sampeyan?'

Mangkono khotbah menengé sang biksu. Akeh sing mènèhi khotbah, nanging sithik sing maringi kapercayan marang wong liya, amarga uripé ora cocog karo omongané. Nanging sang biksu ora maringi khotbah banter sing dirancang supaya dirungokaké wong liya. Panjenengané kanthi meneng mènèhi khotbah Kristus lumantar uripé lan mbantu tanggané lumantar pandongaane. Dheweke nglakoni Injil liwat pengalaman, lan Rahmaté Gusti Allah ngetokaké dhèwèké. Mangkono, sang biarawan mènèhi panginjilan kanthi cara sing paling asli, lan iki pancèn sing digoleki donya, utamané saiki. Nalika sang biarawan ngomong, dhèwèké ora mung nyatakaké pikiran, nanging uga pengalaman. Nanging sanadyan mung pikiran sing diungkapaké sang biarawan, wis nggawa pepadhang.

— Nanging ana sawetara wong, Geronda, sing kandha yèn para mudha lanang utawa wadon mlebu biara amarga kuciwa, utawa amarga nduwèni cacat fisik, utawa amarga ora waras pikirane.

— Kayane wong-wong kuwi kelingan siji utawa loro kasus kaya ngono, banjur saiki, amarga niat ala utawa iri, padha ngina para biksu liyane, sing jumlahé 90 persen saka kabèh. Nanging, sawisé padha nyelidiki lan weruh yèn kahanané ora kaya ngono, padha bakal kandha yèn ana sing luwih luhur, yèn ana Gusti Allah.

Mula saka iku, sawijining biksu kudu tansah dadi tuladha sing becik tumrap donya: '*Mangkono padhangmu sumunar ing ngarepé manungsa*'.²⁴⁷ Biksu sejati iku padhang tumrap donya. Elinga apa sing ditulis Saint John Climacus? 'Padhangé para biksu iku para malaikat, lan padhangé para umat iku para biksu.'²⁴⁸ Bantuan saka biksu iku efektif nalika dhèwèké béda karo wong donya. Amarga apa sing mbantu wong donya, sing kasiksa déning bab-bab sia-sia, yaiku kasucian. Liwat kesederhanaané, iku mulang wong-wong mau supaya bisa mangertèni makna paling jero ing urip, supaya beban abot sing nindhes atiné bisa diangkat.

²⁴⁷ Mat. 5:16.

²⁴⁸ *St John Climacus. Tangga*. Sergiev Posad, 1908. Wulang 26 lan 31. kaca 181

Para biksu lan pambaruan donya

Para biksu iku tentara ajegé Kristus; mulané padha ora nampa dhuwit kanggo pangabdiané. Delengen, akèh wong ora bisa lali Gunung Athos. Ing panggonan liya, sanajan ing endi waé padha lunga, mesthi dijaluk dhuwit lan sapituruté, nanging ing Gunung Athos mung perlu njaluk ijin kanggo ngunjungi; sawisé kuwi padha bébas mlaku menyang endi waé sing dikarepake. Ora mbayar apa-apa kanggo panganan utawa panginepan. Wong-wong nemokaké bab sing béda banget ing Gunung Suci lan éntuk manfaat saka kono. Sakwisé, nalika aku manggon ing kaliva Salib Suci,²⁴⁹ ana wong teka marang aku kanggo njaluk pitutur babagan kasulitané. Kita ngobrol watara sakjam setengah. Nalika dhèwèké arep lunga, dhèwèké njupuk dhuwit kertas 500 drachma. "Iki apa?" takonku. "Mung sak kuwi regané," wangsulane, "kita mbayar dhokter kanggo konsultasi siji. Nyuwun pangapunten, mbok menawa aku kudu nambah sethithik?"

Sawisé kobongan paling anyar ing Gunung Suci, sawetara pejabat dhuwur saka EEC teka kanggo ndeleng apa sing dibutuhake lan maringi bantuan. Padha uga sowan marang aku ing selku. Nalika obrolan kita, aku kandha marang wong-wong mau: "Kita teka ing kene kanggo maringi, dudu kanggo njupuk." — "Iki pisanan kita krungu kuwi," pangakune, banjur langsung nyatet apa sing wis dirungokake ing buku cilik.²⁵⁰ Apa kita dadi biksu kanggo nampa barang-barang materi? Kita dadi biksu kanggo maringi panguripan rohani tanpa nampa barang materi minangka balesan. Kita kudu bébas saka urusan donya supaya bisa nyawisake awak kanggo bab-bab rohani. Amarga katresnan marang Kristus, kita mlayu menyang gunung kanggo mbebasake awak saka ikatan hawa napsu lan uga mbebasake wong liya saka iku.

Tugas kita yaiku njamin supaya lumantar pandonga lan tuladha kita, wong-wong nampa pitulungan lan lair maneh sacara rohani. Kanthi ninggalake donya lan mlebu biara, sawijining wong dadi 'bapak' utawa 'ibu'—yaiku bapak rohani utawa ibu rohani. Nalika sawijining wanita enom dadi biarawati, dhèwèké dipinang karo Kristus, dadi pangantené, lan mbantu wong supaya lair manèh sacara rohani minangka ibu rohani. Liwat pandongané, dhèwèké nyumbang, umpamané, kanggo mbentuk kulawarga Kristen sing kuwat. Nanging saliyané pandonga, ana wektu nalika wong-wong butuh pitulungan praktis. Saben biarawati sejati, saliyané ndedonga kanggo donya, uga mbantu lumantar lakuné, cara ngadhepi manéka masalah, utawa sawetara tembung sing diucapaké ing ruang panampung marang peziarah, supaya dhèwèké bisa mangertèni makna paling jero urip, utawa marang ibu, kanggo maringi dhukungan. Nanging, mesthi wae, yen sawijining biarawati dhéwé nggoleki kancané karo wong awam lan sapituruté, iki pancen ora bisa ditampa, amarga hawa donya bertentangan karo paugeran rohani, lan iki ndadekake kita, minangka biksu, ngrasakake sangsara. Upayakna, sak isa-isané, supaya ora dadi perhatian wong liya. Sawetara biksu seneng rawuh ing dina raya, sowan marang siji lan sijiné, lan nggawe kanca spiritual. Nanging aku, nalika kapeksa lunga menyang panggonan kanggo urusan spiritual, krasa kaya arep menyang pangorbanan; aku nganggep iku mbuang-mbuang wektu. Aku mbandhingake loro kahanan iki lan atiku lara.

— Geronda, apa sababé biarawati sing wis ora enom isih durung mateng rohani?

— Dhèwèké ora ngendhalèni dhiri lan ora nindakake praktik spiritual sing bener. Keseimbangan ala diwiwiti saka kéné. Ayo kita anggep yèn Kristus ora nimbali sapa waé saka kowé kabèh menyang urip monastik.

²⁴⁹ Elder Paisios manggon ing Hermitage Salib Suci wiwit taun 1969 nganti 1978.

²⁵⁰ Diarakaké ing Mei 1991.

Wadon enom kuwi mesthine bakal tetep ana ing donya, omah-omah lan dadi ibu. Banjur dudu dhèwèké sing nduwèni pangarep-arep marang wong liya, nanging wong liya sing nduwèni pangarep-arep marang dhèwèké. Dhèwèké mesthine bakal ngorbanaké dhiri lan, kanthi mangkono, bakal maringi akèh lan nampa akèh. Nanging ing biara, dhèwèké kudu dadi ibu rohani; panggilané luwih luhur tinimbang ibu. Nanging apa sing kelakon saiki? Dheweke mlebu biara nalika isih enom banget lan, amarga ora melu praktik spiritual sing perlu, dheweke nyimpen pamanggih yen dheweke isih bocah. Nanging dheweke kudu nyadari yen dheweke dudu bocah, supaya ora mikir kaya bocah: 'Kita duwe ibu, kita duwe omah, aku ora kuwatir apa-apa, lan aku ora peduli karo apa-apa.' Dheweke kudu nyawisake awake dhewe; liwat tumindake, dheweke kudu nyumbang kanggo lair maneh rohani para sedulur wadon sing luwih enom. Liwat patuhé—ing archondarion lan ing gréja—dheweke kudu mbantu para awam sing teka menyang biara. Ing kabèh bab, dheweke kudu ngorbanake awake dhewe, lan kanthi mangkono dheweke bakal nampa tanpa njaluk. Yen biarawati durung nduwèni sikap iki, kabèh bakal rusak. Dhèwèké tetep ing kahanan kurang berkembang lan mung kepéngin njupuk saka para junior lan senioré, tanpa maringi apa-apa saka dhèwèké dhéwé. Dhèwèké ngembangaké semangat rusak ing batiné lan ora bisa mateng, amarga ora maringi dhiri marang wong liya.

Aku weruh kahanan sawatara biksu ora ana bedane karo kahanan sawijining wong Bedouin sing tau tak temoni ing Sinai. Umure wis enem puluh lima taun, nanging dheweke kandha: 'Nanging aku ora duwe bapak: aku iki piatu tenan!' Wong umur enem puluh lima taun mesthine wis duwe putu. Wong loro utawa telu generasi wis kliwat, lan [kepriye isa] ngomong, 'Aku ora duwe bapak'—tegesé, golek katresnan bapak! Lan kita para biksu, amarga ora waspada, tetep dadi bocah—ing kono ana ala. Nanging, sawisé mikir apa sing bakal ditindakake ing donya ing umur kaya ngono, sawijining biarawati utawa biksu kuduné ngomong: 'Saiki aku ora kena ngupaya panglipur manungsa. Aku kudu ngorbanake awak dhéwé, tinimbang nuntut marang wong liya.' Umume wong teka ing biara nalika isih enom, nemokake wong tuwa rohani ing kana, lan bisa waé tetep ing kahanan kaya bocah, kanthi tuntutan bocah-bocah, padahal yèn padha tetep ing donya sekuler, mesthiné wis dadi wong tuwa dhéwé. Kanthi tembung liya, dheweke ora tau tenan metu saka masa kanak-kanak—dudu ing teges positif, nanging ing teges kekanak-kanakan lan keke-cilik. Wong malah bisa ndeleng iki: ana wong sing wis tuwa, nanging yen durung miwiti nganggo akal, dheweke seneng karo permen utawa kaos oblong. "Lan bapakku tuku jaket cilik kanggo aku," gumuné sawijining biksu sepuh saka Gunung Athos, nalika nampilaké swéter anget sing diwènèhaké marang dhèwèké déning panguwasa. Kaya bocah cilik sing ibuné tuku jaket nganggo epaulet!...

Ayo padha suci kaya bayi, nanging ora ing pikiran.²⁵¹ Yen ora, kepiye wani bisa mlebu ing urip kita? Kepiye wani bakal teka marang kita? Sang biarawan, supaya bisa sukses, kudu melunakake kekakuan ing jerone atine; tegesé, kudu nggawe atine rada luwih ibune. Nanging biarawati, supaya bisa sukses, perlu nduwé sethithik keberanian.

Andhap asor rohani kita ngganti wong liya

— Geronda, nalika ana wong mlebu biara nanging pola pikiré isih donya, karo pikiran donya isih nglayang ing atiné, kepiye carané dheweke bisa mbebasake awake dhéwé saka iki?

²⁵¹ Delengen 1 Kor. 14:20.

— Sawise mlebu biara, kowe kudu lali marang donya, nanging aja nganti lali yen kowe ana ing biara. Ing omah, ya, kowe bisa uga ora nemu kasempatan sing pas kanggo miwiti urip rohani, utawa nampa pangasuhan sing trep. Nanging saiki kowe kudu banget merhatiin: pangasuhan kaya apa sing bakal kowe tanpa ing kene, ing biara? Pangasuhan monastik. Biara iku panggonan suci. Donya iku bab sing beda. Yen kowe nyadari yen kowe ana ing panggonan suci, rasa andhap asor bakal teka kanthi alamiah. Nanging kepiye bisa teka yen wong kelangan jati dirine lan nganggep isih ana ing donya? Biarawati kudu tumindak alamiah, prasaja lan andhap asor, tinimbang nggambarke awake dhewe minangka wujud 'susah'. Iki njijiki lan nggawe wong ora kepengin.

Aku weruh manawa sawetara biarawati novis tumindak kaya wong donya. Padha mlengos kaya merak, kaya panganten ing donya sekuler, tinimbang dadi pangantené Kristus. Nanging ana uga sing mlaku kanthi andhap asor, lan aku bisa weruh ana sing suci ing jerone. Bedane adoh banget! Lan langsung cetha apa sejatine urip biara. Yen kowe ndeleng kuping gandum, kowe bakal weruh yen ora ana apa-apa ing kuping sing ngadeg tegak. Nanging kuping sing kebak wiji bakal mlengkung mudhun.

Biarawan sing duwé rasa ngajèni ngowahi wong-wong sing ndelengé. Mung dina iki, ana hieromonk sing teka sowan; aku wis kenal dhèwèké suwé. Dhèwèké ora ganteng—tegesé, dhèwèké ora nduwé kaéndahan saka njaba—nanging sanadyan mangkono, saben dhèwèké nampa Komuni Suci, aku weruh yèn pasuryané sumunar. Lan sanajan nalika dhèwèké ora nampa Komuni Suci, aku weruh padhang ing pasuryané—padhang rohani. Iku kaya aspal—sejatine sawijining jinis damar—nanging yèn kowe ndelok saka adoh ing mangsa panas, asring kinclong. Mangkono uga kéné: kowe weruh padhang ing pasuryané wong sing ora ayu. Mesthi wae, conto aspal iku ora pas banget, nanging apa ana perbandingan liya sing bisa ditemokake ing kene? Sing arep tak aturake yaiku manawa kahanan rohani wong maringi padhang ing njaba. Iki kaendahan rohani, sih, sih ilahi. Nanging sepira nggrantesake para pangemban jabatan suci liyane: ing njaba katon ganteng, nanging ing jero duwe semangat donya, digoyang dening angin donya! Sampeyan weruh ing ngarepmu wong sing pancen donyawati.

Saliyane jabatan suci, ora ana sing kasat mata saka rohani! Wajahé wong nggambarake kahanan rohanié. Iki sing diomongaké Kristus: "*Mripat iku lampu badan. Yen mripatmu resik, awakmu kabèh bakal kebak padhang.*"²⁵² Yen wong nduwèni kesederhanaan, nduwèni andhap asor, mula dhèwèké nduwèni pencerahan ilahi, lan padhang sumunar. Mangkono kuwi. Iki pancèn sing kudu digayuh déning wong biara.

— Geronda, Santo Nilus saka Calabria kandha yèn sawisé dadi biarawan, wong bakal dadi malaikat utawa setan.²⁵³ Dadi, apa ora ana tengah-tengahé?

— Wali iku ateges pakaryané biarawan marang dhiri dhéwé kudu ditindakake kanthi bener. Mula Gusti ngidini paukuman abot tumeka marang biarawan ing skema agung sing wis tiba ing dosa pati, supaya dhèwèké bisa mbayar kaluputané lumantar paukuman mau. Kadhangkala kita mikir yèn kita bakal nampa Rahmat liwat bab saka njaba, kanthi cara buatan utawa gaib. Nanging iki ora marakake rasa puas marang Gusti, uga ora marang batine wong mau, uga ora marang wong liya. Contone, ana sawetara biksu sing ngjahit skima sing amba lan dawa nganti tekan lemah, disulam nganggo salib abang, kembang mawar, ranting wungu, lan akèh huruf ing kono... Padha mbukak jubahé supaya kabèh 'kaéndahan' mau katon, kaya wong Farisi sing mbésakake pinggir sandhangané,²⁵⁴ , péngin nuduhaké sepira akèh dhèwèké ndedonga! Nanging jaman biyèn, skhimé biksu meh

²⁵² Mat. 6:22.

²⁵³ Delengen The Venerable Nilus of Calabria. Diterbitake dening Biara Suci Pengumuman Theotokos, Ormylia, 1991. kaca 252

²⁵⁴ Delengen Matius 23:5.

ora katon ing sangisoring jubahé, lan kuwi mung katon nalika mlaku. Akèh sing biyèn nganggo skéma cilik ing sangisoring jubahé lan mlaku-mlaku nganggo kuwi supaya ora ana sing katon. Nanging saiki padha mung pamer. Apa pancèn bakal nampa Kasunyatan saka skéma kanthi cara kaya ngono? Skéma sengit marang wong-wong kuwi, lan Kasunyatan mundur. Tujuane yaiku supaya sawijining biksu dadi Schemamonk Agung saka jero. Lan sapa waé sing dadi Schemamonk Agung saka jero bakal ndhelikaké skemané. Sing katon saka njaba ora nuntun marang pangowahan batin. Mula wong-wong tetep lumrah, lan pungkasané bakal krungu saka Kristus: 'Aku ora kenal kowe.'²⁵⁵

Biara nduwéni tujuan spiritual

Sang biarawan ngopeni kaslametané dhéwé lan kaslametané kabèh sing urip lan kabèh sing wis seda. Kanggo sang biarawan, katresnan sejati lan ilahi dumunung ing kasangsaran amarga kuwatir marang kaslametané nyawané dhéwé lan kaslametané donya kabèh. Nyawané sang biarawan, kang wis dipersembahaké marang Gusti, nyumbang marang kaslametan ora mung kulawargané dhéwé, nanging uga marang kaslametané bangsane. Mulane, ing Asia Minor, wis dadi adat lawas supaya saben kulawarga nduwé paling ora siji biksu, supaya dhèwèké bisa nyuwun pangapura kanggo kabèh wong. Ing Faras, nalika ana wong sing dadi biksu, ana pesta sing dianakaké kanggo kabèh désa. 'Dhèwèké,' ujare wong-wong, 'saiki uga bakal mbantu désa kita.'

Mesthi wae, sawijining biksu ora tau ngendika, 'Aku bakal nylametake donya.' Dhèwèké ndedonga kanggo kaslametan donya bebarengan karo ndedonga kanggo kaslametan dhèwèké dhéwé. Lan nalika Gusti sing Maha Apik, sawisé ngrungokaké pandongane, nulungi donya, biksu kuwi ora ngendika, 'Aku wis nylametake donya,' nanging luwih becik, 'Gusti wis nylametake donya.' Sang biarawan kudu nggayuh kahanan ing ngendi p e ndedonga: 'Gusti Allah, aja ndeleng aku, aja welas asih marang aku. Urusi donya; welas asihna marang donya.' Sang biarawan ndedonga kaya ngene ora amarga dhèwèké dhéwé ora butuh welas asihé Gusti Allah, nanging amarga dhèwèké nduwèni katresnan gedhé marang donya.

— Geronda, nganti sepira wong biara kudu lali marang awake dhewe nalika mbantu wong liya?

— Nganti sakwatesé dhèwèké weruh yèn kuwi migunani tumrap wong liya. Nanging yèn aku nyerahké awakku kabèh ing tangané wong awam, aku uga bakal dadi wong donya. Nalika sawijining biksu, konon kanggo mbantu wong donya, nindakake prakara-prakara sing ora pantes kanggo urip biksu, kuwi ora mbantu wong-wong mau. Contone, sawijining biksu bisa dadi sopir taksi sing apik banget. Dheweke ora bakal mènèhi biaya perjalanan, lan bakal ngobrol babagan rohani karo panumpangé... Nanging kuwi dudu panggilan biksu. Kadhangkala ana roh donya ing biksu, lan roh biksu ing wong awam. Lan mulane Kristus bakal ngendika ing gesang sing bakal teka: 'Kowe, copot sandhangan biksu; lan kowe, pasang sandhanganmu.' Wong awam sing kepengin gesang biksu iku disucèkaké. Nanging yèn biksu kepengin gesang donya, dhèwèké bakal nampa sangsara langgeng.

— Lan yen sawijining biksu wis nyetel atiné ing dalan sing salah, apa dhèwèké nyadari kuwi?

— Sanajan dhèwèké ora nyadari: yèn ana kaluputan ing sawijining bab, dhèwèké ora bakal nduwèni katentreman lan tentrem ing sajroning dhèwèké. Ing bab-bab sing ora pantes kanggo urip biksu, atiné biksu ora bakal nemu katentreman. Lan wiwit atiné kelangan katentreman, dhèwèké kudu nggoleki lan nemokaké sababé.

²⁵⁵ Matius 25:12.

Kancaku sing tau ngunjungi sawijining biara banjur kandha: "Ing kana pancen kaya bengkel tenan! Lan Ibu Superior – wataké unik tenan! Yen dhèwèké adol kancing ing Monastiraki²⁵⁶ ing Athena, mesthi dhèwèké bakal krasa pas tenan!" Dheweke pancen trampil tenan kanggo bab-bab kaya ngono!" Kanthi tembung liya, biara iku sawijining bengkel. Banjur dadi pabrik, banjur supermarket, banjur dadi pasar malam! Wong-wong donya sing mlarat ngarep-arep sing luwih luhur saka kita para biksu. Nanging supaya bisa nggayuh sing paling luhur, kita kudu nyingkiri kabeh kesenangan donya.

Biara nduwéni tujuan spiritual. Ing biara ora kena ana jejak donya, mung bab spiritual, supaya bisa ngisi jiwa manungsa karo kabungahan swarga. Ngapa kita kudu saingan karo wong awam ing bab-bab donya! Sakjane, saka endi wae kowe ndeleng, dheweke isih nduwé akèh kesempatan tinimbang kita. Nanging yèn sawijining komunitas biara urip kanthi spiritual, ya kowe ngerti dhéwé piye kuwi nggawe donya mandheg lan mikir! Nalika ana pangurmatan, ajrih marang Gusti, nalika ora ana logika donya utawa semangat dagang, iki nyentuh atiné wong awam. Nanging, sayangé, semangat dagang iku alon-alon mlebu ing urip biara nganti tekan sumsum balung. Ana sawijining biksu sing tau teka ngunjungi aku ing selku. Aku lagi nggawe rosari. "Kowe," ujare marang aku, "menehi rosari kaya ngene, sing ana telung puluh telu simpul, minangka berkah. Nanging aku isa adol siji rosari kaya ngene nganti limang atus drachma!" Lan aku, kaya kowe, ora mbuwang bahan apa-apa: sawise rampung ngiket, aku motong pucuké lan ngiket maneh sethithik supaya wolé ora kesia-sia. Lan tali sing sisa saka salib uga migunani—aku jahit maneh uga. Lan aku ora nganggo manik-manik. Untungku malah luwih gedhe tinimbang sampeyan!" — "Rungokna," wangsulanku, "kanggo apa sampeyan ora isin! Apa sampeyan ora nyadari yen semangat tukang dagang wis nyekel sampeyan? Aku wis dadi biksu wiwit taun 1950, nanging iki pisanan aku krungu omongan kaya ngono!"

— Geronda, sithik banget wong sing wis mateng rohani sing bisa mbantu donya!

— Ya, sayangé, wong kaya ngono arang banget! Lan apa sing bakal kelakon ing donya sawisé iki? Kowe ngerti pira kerepé aku nyuwun marang Gusti supaya paring pratandha marang wong sejati sing bisa nulungi donya? Cukup kanggo nyawa-nyawa sing cilaka iki yèn kowe krasa welas sethithik marang wong-wong mau lan ora nguntungaké awakmu dhéwé — wong-wong mau ora péngin apa-apa liyané saka kuwi! Ing donya njaba, wong-wong padha ana ing pasulayan terus-terusan lan ora krasa aman. Nalika padha teka ing sawijining biara sing urip manut dalan sing bener, padha nampa pitulungan amarga krasa tentrem, lan iki maringi kekuwatan kanggo nerusake perjuangan.

Ing jaman kang angel iki, manungsa butuh panguripan rohani tinimbang panguripan jasmani. Kanthi tembung liya, padha ora butuh roti (sanadyan, sayangé, ora suwé manèh malah ora bakal bisa mbantu wong nganggo roti), nanging dhukungan rohani.

Mula saka iku, ayo padha nyoba mbantu sak donya lumantar pandonga. Ayo padha mbantu, contone, sawijining kulawarga supaya ora pegat; ayo padha mbantu ibu supaya bisa ngopeni anak-anake sing apes kanthi becik; ayo padha ngupaya sing paling apik kanggo ndhukung wong-wong sing duwe rasa ngajeni.

²⁵⁶ Sawijining lingkungan ing Athena.

Kahanan spiritual — kekuwatan spiritual

Wis wayahe nyiapake nyawa kita saiki, amarga yen ana kedadeyan serius, aku ora ngerti apa akibaté. Oh, muga-muga Gusti ora ngidini dina-dina angel teka! Nanging yen teka, banjur gempa cilik siji, guncangan siji, bakal ngrusak kabèh persaudaraan, kabèh biara, amarga saben wong bakal padha nyoba nylametake awaké dhéwé, saben wong bakal mlayu menyang arahé dhéwé.

Supaya Gusti ora ninggalake kita, kita kudu tansah waspada banget. Ing atimu kudu ana bab spiritual. Yen kuwi ana, iku bakal maringi ajining dhiri marang kowe. Gempa bakal abot banget. Pira kaping aku wis ngomong karo kowe bab iki, lan tembung kasar apa wae sing wis kowe rungokake saka aku! Yen ana wong sing ngomong kaya ngono marang aku, mesthi aku bakal mikir tenanan, nguras otak: 'Ngapa iki diomongake marang aku? Apa sing dikarepake saka aku?' Aku mesthi ora bakal turu sedina wengi, utawa malah pirang-pirang wengi. Yen aku ora weruh yen taun-taun angel bakal teka, mesthi aku ora bakal ngrasakake iki nganti saktene ing ati. Nanging aku weruh yèn bakal ana wektu sing angel banget kanggo kowe. Saiki kowe durung paham marang aku, nanging mengko kowe bakal paham.

— Geronda, kepiye yen ana wong sing nemokake awake dhewe piyambak ing taun-taun angel iki? Apa sing kudu ditindakake nalika semana?

— Saiki, sing paling utama, dadi wong sing taat lan ngembangaké wicaksana; bab liyané bakal kita delok mengko. Mulané kita ngomong yèn, ing ndhuwur kabèh, kita kudu mbusak kakirangan kita. Yèn sawijining biksu nduwé kakirangan, apa sing kelakon bakal dadi abot banget kanggo ditanggung. Yen saiki wae dhèwèké ora tau wareg karo apa-apa, nganggep dhèwèké kaya manuk elang déné wong liya dianggep cacing, mula... Ayo padha ndandani dhiri, ndandani dhiri, supaya kita pantes nampa pitulunganing Gusti. Padha ngukuhaké dhiri luwih mantep manèh ing Gusti. Manggala sing luwih abot bakal teka. Wohé isih ijo, durung mateng... Apa kowe ngerti apa sing bakal kelakon karo biaramu nalika kowe wis mateng rohani? Dadi benteng! Lan ora mung nduweni makna lokal; pitulunganmu bakal nyebar luwih adoh. Yen ora, kowe dhewe bakal butuh pitulungan lan pangayoman saka manungsa. Lan nalika sawijining biara sing kebak para biarawati butuh wong awam, apa kowe ngerti sepira parah kahanane?

Pantesé biksu saiki urip rohani supaya siap ngliwati kasulitan. Dhèwèké kudu nyiapaké dhiri supaya kekurangan ora nyuda semangat; yèn ora, bisa waé nganti mbalèkaké Kristus. Wektu bakal teka nalika kali-kali garing, kabèh wong kasiksa déning ngelak, lan kabèh bakal nandhang sangsara. Kanggo kita para biksu, iki ora medeni banget. Nandhang lara haus? Ya, kita kuduné nandhang kuwi, amarga kita wis mlebu ing dalan iki, ngupaya nampa sangsara. 'Apa sing durung tak lakoni kanthi kersa minangka biksu,' bakal tak kandha wektu kuwi, 'saiki bakal tak lakoni kanthi ora kersa, supaya aku bisa mangerténi apa tegese dadi biksu. Aku matur nuwun marang Panjenengan, Gustiku!' Nanging donya iki, donya sengsara iki! Apa sing bisa diomongake, nalika wong-wong wis tekan nganti nggawe bom sing mateni manungsa nanging ora ngrusak bangunan! Yen Kristus ngendika yen siji nyawa regane padha karo sakabehe donya,²⁵⁷ nanging kanggo wong-wong bangunan luwih larang tinimbang sakabehe donya, kuwi medeni tenan!

— Geronda, aku krasa kuwatir lan wedi marang apa sing bakal teka.

— Rasa wedi iki mbantu kita nyekel marang Kristus. Iki ora ateges kita kudu bungah marang kabeh sing bakal teka. Kita kudu bungah amarga ana perjuangan heroik kanggo Kristus sing bakal teka. Kanthi tembung

²⁵⁷ Delengen Matius 16:26.

liya, kita ora ngadhepi perbudakan saka Hitler utawa Mussolini; kita bakal diuji kesetiaan kita marang Kristus. Kanggo menang, kita ora bakal nduwé bedhil mesin utawa bom atom paling modhèren. Saiki, perjuangané bakal bersifat rohani. Kita lagi ngadhepi perang karo setan dhewe. Nanging setan ora duwe kuwasa kajaba kita dhewe sing maringi. Apa sing kudu ditakuti? Yen iku Hitler utawa Mussolini, kahanane mesthi beda. Aja wedi. Ayo padha bungah amarga perang iki bakal bersifat rohani.

Yen kowe urip minangka biarawan, urip kaya bapak, lan kowe waspada, saben serangan mungsuh kowe pantes nampa campur tangan Ilahi. Yen ana wong-wong sing ndedonga, wong-wong andhap asor, kebak sedhih lan katresnan, kuwi pancen benteng rohani sejati, pangkalan strategis rohani. Yen ana loro—telu—jiwa ing biara sing mikirake sangsara wong liya lan ndedonga, dheweke dadi benteng rohani. Wong-wong sing rohani wis mateng kaya ngono ngiket kabeh pasukan mungsuh.

Donga, urip sing bener, lan tuladha pribadi

— Geronda, apa sikap sing bener sing kudu dijupuk lan diungkapake dening biksu babagan kahanan angel dina iki?

— Pandonga, urip sing bener, lan dadi tuladha pribadi kudu dadi sing utama. Lan nalika lan ing panggonan sing perlu, wong iku kudu ngomong lan nyatakake pendiriané.

— Dadi nalika ana kahanan tartamtu, apa biksu kudu ngomong?

— Mesthi! Sapa maneh sing bakal ngomong yen dudu biksu? Biksu ora ana sing kudu ditakuti. Liyane padha wedi kena sanksi entheng. Sapa sing bakal dadi sing pisanan mlebu perang yen dudu kita—wong-wong sing wis nyawisake awake dhewe kanggo Gusti Allah?

Ana pikiran sing kandha marang aku manawa Gusti ora bakal ninggalake kita, ora bakal! Kahanan bakal dadi cetha. Saiki, kaya-kaya akèh iwak sing kejiret ing jaring gedhé. Nanging jaringé wis bosok. Siji iwak ngglitik mrana, sijiné mriki, lan pungkasané jaringé bakal koyak. Jaringé koyak ora amarga iwaké gedhé, nanging amarga jaringé dhéwé wis bosok.

— Geronda, apa iwak-iwak kuwi wong Kristen?

— Ya, wong Kristen. Belut lan ula — kuwi liyané. Nanging kita uga bakal kudu tanggung jawab marang Gusti kanggo apa sing kedadeyan. Saiki aku ngomong terus terang bab kabèh iki; aku ora bisa meneng manèh.

— Dadi, apa sing kudu kita lakoni, Geronda?

— Sepisan lan sing paling utama, kita kudu ngurusi awak dhéwé dhisik. Amarga, minangka biksu, aku ngadhepi tugas iki: mbasmi semangat manungsa pribadiku, ngatur awak dhéwé dhisik, supaya aku bisa dadi wong rohani; merga yèn ora, urip biksuku ora ana tegesé. Sawisé kuwi, yèn perlu, kita bakal ngomong kanthi serius, lan Gusti bakal nulungi kita supaya prakara iki entuk pungkasan sing becik.

— Nanging ana sawetara wong, Geronda, sing kandha menawa menang lan ndedonga luwih becik.

— Nalika kabeh ing sakupenge kowe kobong, kowe ora bisa tetep acuh tak acuh! Kowe kudu memadamake geni. Loro iku ora ngidini kowe menang bae. Mesthi wae, sing paling utama yaiku nyoba urip sak spiritual mungkin. Nanging yen, ing bab serius, perlu ngungkapake panemumu, mula kowe kudu ngomong apa wae sing diilhami Gusti supaya kowe ngomong.

Urip kanthi andhap asor, prasaja, lan rohani — supaya ing wektu angel kowe ora kapaksa kompromi. Saliyane, cobanen nampa para wanita enom menyang biara sing nuduhake potensi kanggo urip monastik, supaya padha bisa dadi biarawati sejati. Sawise wong wis dadi biksu sing becik, dheweke bakal ngerti nganti pira

dheweke kudu nyawisake awake dhewe kanggo ngatasi masalah tartamtu. Padha ngerti apa sing kudu ditindakake lan apa sing ora, lan padha ngerti carane tumindak. Nanging yen padha durung dadi biarawati sing becik, mula kabeh dadi amburadul. Apa kowe ngerti iki? Yen kowe dadi biarawati sejati, kowe bakal tumindak kanthi wicaksana. Nanging yen kowe ora dadi biarawati sejati, nalika ngutus salah siji kowe kanggo ngurusi urusan, kita kudu nerangake kanthi cetha: 'Elinga, aja ngomong apa-apa sing ora perlu bab iki, lan aja nganti bocor bab kuwi,' yen ora, dheweke bisa wae ngomong omong kosong. Nanging kahanan kaya ngono iku durung maju. Kepiye kowe bakal ngadhepi kabeh sing bakal teka ing ngarep kita?

Mula saka iku, wong-wong sing duwé bakat kanggo urip monastik kudu ngupaya dadi biarawati sejati, lan ngerti nganti pira kudu ngomong, apa sing kudu diomongake, lan apa sing kudu ditindakake ing wektu angel. Banjur dheweke ora bakal nglanggar wates patuh, amarga rohane bakal selaras karo rohane Ibu Superior. Yen perlu, Ibu Superior mung bakal menehi pratandha, lan padha bakal mangertos, amarga padha ana ing gelombang sing padha karo dhèwèké. Ora bisa liya. Amarga yèn kowé ora sinau bab iki, wong liya bisa nyetel ing gelombang sing padha. Dhèwèké bakal ngandhani kowé bab-bab sing ora pantes dirungokaké; kowé ora bakal ngenali dhèwèké, lan dhèwèké bakal nyebabaké karusakan sing ora sithik.

Monastisisme ana ing bebaya

Donya saiki kobong, dene monastisisme saya kelangan kekuwatan, ambruk lan kelangan ajine. Yen unsur spiritual lunga saka monastisisme, mula ora ana apa-apa sing bakal tinggal. Ing Gunung Suci, ana peziarah takon marang sawijining biksu: 'Rungokna, apa ora ana semangat tapa brata ing kene?' — 'Saiki,' biksu mau nerangake marang peziarah, 'iki jaman anyar. Cara-cara lawas wis liwat jamané.' Ya wis, ayo nganggep yèn dhèwèké edan. Mbok menawa ana limang utawa sepuluh wong kaya dheweke sing rada edan, nanging yen padha ngomong omong kosong kaya ngono, ya kudune dikurung ing menara! Dheweke ora nduwe hak ngelantur, ngina urip monastik jaman saiki lan nyesatake wong! Lha, ana uga sing mung golek alesan kanggo nindakake kuwi.

Kowe bakal weruh: sethithik demi sethithik, ing sawetara biara, supaya ora ketahuan, padha bakal mbusak maca Bapa-Bapa Suci. Padha bakal maca buku-buku babagan sosiologi, konon amarga migunani ing jaman saiki. Ya, ya, iki sing bakal kita tuju! Lan umat awam sing kasihan teka ing biara suci kanggo njaluk pitulungan... Kaya wong sing taat dianggep hina ing donya sekuler, mangkono uga biksu sing becik bakal enggal dianggep hina. Lan cilaka tenan kanggo kita yen ngremehake bebaya roh donya; amarga mengko, ing mangsa cedhak, nalika ana wong enom teka menyang biara kepengin urip kanthi bener, miturut tata monastik, wong liya bakal kandha marang dheweke: 'Kowe apa ing kene?' Ndeleng biksu sing ora béda karo wong awam, wong-wong dadi kuciwa karo urip biksuan. Akeh sing teka marang aku lan crita kepiye padha godha déning sawatara biara. Saiki kepiye carané tak lurusaké pikirané?

Roh donya wis mlebu jero urip biksu, lan kejahatan ora mandheg. Para biksu kudu mbuktekake yèn dhèwèké pancèn biksu, dudu wong sekuler. Kita wis kelangan kesederhanaan sing dadi ciri generasi sadurunge. Para biksu enom saiki dipandu dening logika donya lan pangasuhan donya: padha ngupaya supaya ora kelangan reputasi lan asring ngarahake awake dhewe marang paugeran masyarakat sekuler. Nanging mung sawetara taun

kepungkur, isih bisa diamati ing komunitas monastik kahanan sing diterangake ing 'Lavsaika'.²⁵⁸ Sawetara mlebu biara amarga semangat ilahi, liyane amarga tobat. Kahanan sing ndadekake padha mlebu biara béda-béda: ana sing mlebu sawisé bojone seda, déné liyane mlebu sawisé tobat saka urip donyaé biyèn. Uga ana sing kesurupan ing biara: padha teka njaluk tulung, mari amarga pandonga para bapak, banjur manggon lan ngucapake sumpah biara. Lan yen sawisé kuwi padha nindakake kaluputan, roh najis bakal mlebu maneh. Mula ana uga sing kesurupan ing papan urip bebarengan. Ana uga wong-wong sing kesasar, ana wong bodho suci kanggo Gusti Kristus, lan ana biksu sing nduwèni karunia pandelengan adoh lan karunia marasaké. Ana manéka warna banget! Nanging saiki kowé ora bakal nemokaké wong pandelengan adoh, ora ana sing nindakake mujijat, ora ana sing kesurupan, ora ana wong bodho suci kanggo Gusti Kristus. Kita nduwé kabodhoan suci sing béda—kabodhoan donya iki. Kita wis ngutamaké akal dhéwé, lan iki wis ngrusak pikiran kita. Akeh logika donya wis nyusup marang kita, lan kelimpahan logika iki wis ngrusak kabèh. Lan sing paling parah, kita ora nyadari kuwi.

Para biksu ing sawetara biara, sawise ngisi uripe saiki karo akèh kemewahan, malah ndadekake uripe dadi beban. Padha kakehan keganggu karo barang-barang sing sejatine ora dibutuhake, nalika nglirwakake bab-bab rohani sing kudune digarap. Yen para enom, nalika mlebu biara, malah ngganti kegelisahan donya karo semangat lembaga sekuler, dheweke ora bakal nemu tentrem. Banjur, kanggo nglipur awaké dhéwé, padha kepéngin mèlu 'wisata rohani' lan dolan. Malah ana sing kandha, 'Nanging aku péngin liburan,' padahal biksu kuduné metu saka selé mung kanthi ati abot.

Aku nesu banget karo akèh bab, mulané tembung pait iki mili saka atiku. Aku krasa lara: soale biyen para biksu miskin ora duwe buku rohani utawa pangerten apa wae babagan urip biksual, nanging padha bisa makmur. Telung puluh persen saka sing mlebu biara iku biksu sejati, dene liyane teka durung terasah: kumpulan campuran saka maneka latar, nanging padha bisa makmur. Ana wong sing teka menyang biara tanpa pangerten babagan urusan rohani, manggon ing kana sasi siji utawa loro, lan sanajan kepala biara ora ngerti sapa dheweke. Banjur, sawise mutusake dadi biksu, dheweke menyang bapak rohani, ngakoni, lan tetep manggon ing biara. Ora ana siji wae sing ngerti wong kaya apa dheweke, saka ngendi asalé, utawa apa sing nggawa dheweke menyang biara. Nanging, sanadyan kabèh kesulitan sing diadhepi, dheweke tuwuh sacara rohani lan makmur. Sawetara malah ora bisa maca lan nulis. Dheweke ngrungokake bacaan ing ruang makan lan Sinaksarium ing gereja, lan ora ana liyane; malah kadhangkala dheweke ora ngerti kuwi. Uga padha ora ngerti kidungan: nalika ibadah padha ngucapake Doa Yesus, nanging niyaté apik. Lan sanadyan kabèh kuwi, padha nggayuh kematangan rohani. Padha tekan kahanan rohani, déné saiki ana sekolah Minggu, buku-buku rohani lan akèh kahanan sing nguntungaké, nanging kabèh bahan mentah kuwi malah mubadzir! Ternyata wong sing ora sekolah nduwé pangembangan rohani sing kuwat banget, déné wong sing sekolah lan beradab ora nduwé apa-apa! Tegesé, kaya-kaya ana lahan sing wis digarap; wis ditanduri, nanging ora ana siji wiji sing kecambah! Apa iki ora nyedhihaké? Kowe piye?

Nanging, yen kita ora waspada, urip monastik ora bakal ajeg; malah bakal rusak total. Nanging masa depan, mesthi wae, ana ing tangané Kristus lan Indhungé Gusti Allah sing Maha Suci. Panjenengané, Gusti Putri kita sing becik, bakal nggawa sapu, ngresiki rereged saka biara-biara suci Panjenengané lan mbalèkaké katertiban manèh. Kita kudu nyadari yèn kabèh iki bakal sirna tanpa tilas; nanging yèn kita ora urip kanthi bener, kanthi

²⁵⁸ 'Lavsaik' — hagiografi para asket Mesir lan Palestina. Buku iki kamungkinan disusun ing pertengahan abad kaping lima déning Palladius, Uskup Helenopolis ing Bithynia, sing nyembahaké marang bangsawan Bizantium Lavs. Karya iki banjur dikenal nganggo jenengé.

cara monastik, kita bakal ngadeg ing ngarsané Gusti minangka wong kang nduwé utang. Kita dadi biarawan kanggo nylametake nyawa kita, lan uga kanggo mbantu masyarakat lumantar pandonga. Mula saka iku, aja lali apa sing wis dadi sumpah kita marang Kristus, lan apa sing kudu ditanggung dening wong-wong ing donya sing durung nampa kaluhuran iki—kaluhuran panggilan menyang tatanan malaikat.

Kita kudu ninggalake warisan ing mburine kita

— Geronda, akèh wong saiki nyandhak pangarep-arep marang biara. Tanggung jawab iki abot banget tumrap aku.

— Ya, akèh sing kandha yèn siji-sijiné dalan metu saiki yaiku ana sawatara wong suci, kaya Santa Kosmas saka Aetolia, lan padha lunga menyang manéka nagari kanggo mènèhi piwulang lan padhangaké donya. Biara iku pusat spiritual. Yen biara-biara ora mbantu Pemberontakan 1821, mesthi ora bakal ana Pemberontakan. Lan nalika pendudukan Jerman, biara-biara ora nyerah lan menehi kontribusi kanggo perjuangan kamardikan. Mula saka iku para bandit²⁵⁹ ngrusakake biara-biara mau. Kebanyakan biara ora kobongaké déning wong Jerman; nanging dirusak déning wong-wongé dhéwé, bandit Yunani. Wong Jerman ngumumaké: 'Yen amunisi lan senjata ditemokaké ing biara, kita bakal ngobongé.' Para bandit, sing kepengin katon polos lan nyalahake Nazi kanggo karusakan biara-biara, mlebu ing biara, nyelehake sawetara klip peluru lawas lan siji utawa loro bedhil sing rusak, banjur nglaporake marang pasukan pendhudhuk yen bandit konon ndhelik ing biara kuwi. Para fasis banjur nindakake razia, nemokake amunisi lan ngobong biara. Lan kanthi cara iki para perampok bisa ngobong pirang-pirang biara, amarga padha wedi marang biara-biara kuwi. "Yen biara-biara isih ana," ujare, "kita ora bakal entuk apa-apa, sanajan kita bisa ngadegake rezim ateis. Mending kobongké waé." Lan pancèn padha nindakake kuwi.

Saiki, wong-wong padha menyang biara golek ragi. Nanging ragi apa sing ana, yen biara-biara kuwi dhewe lagi amburadul kaya ngono? Wong-wong kuwi malah ora bakal nemu ragi ing kana. Mula saka iku, ayo padha nyoba nyimpen sithik ragi kanggo taun-taun angel sing bakal teka.

Saiki, wong-wong sing nyawiji marang dukun lan sapiturute padha teka menyang biara kanggo njaluk pitulungan. Mengko, wong-wong sing kesel amarga dosa bakal teka. Nganti kesel banget, nganti yèn kowe ngutus wong-wong mau kanggo mabuk utawa nindakake dosa, padha ora gelem. Ing taun-taun kang angel iki, Gusti Allah nelpon wong-wong menyang urip biksu liwat undhangan pribadi. Generasi iki miwiti lelampahan biksu kanthi pangarep-arep lan cita-cita paling apik, nanging setan ndadekake kabeh bahan mentah iki dadi ora ana gunane. Generasi sabanjure bakal beda. Akeh wong sing ora cocog urip biksu uga bakal teka menyang biara. Padha bakal tekan kahanan nganti kapeksa dadi biksu. Padha bakal kesel lan tatu amarga donya. Pasangan sing wis omah-omah bakal pegatan (karo utawa tanpa restu Gréja) lan mlebu biara. Para mudha sing wis kesel karo urip donya uga bakal mlebu biara: ana sing kanggo nylametake nyawane, ana uga sing golek tentrem sakedhik kanggo awake dhewe. Wong-wong sing kepengin omah-omah nanging wedi kanggo nyerahake uripe marang wong liya uga bakal dadi biksu. Kanthi tembung liya, ing taun-taun sing bakal teka, loro-lorone sing lara jiwa lan sing mung ora duwe tekad kanggo miwiti kulawarga bisa mlebu urip monastik. "Apa sing bakal tak temokake ing omah-omah? Kepiye carane aku bakal urip?" pikirane. "Luwih becik aku dadi biksu." Kanthi tembung liya, dheweke bakal nganggep urip monastik minangka cara sing nyenengake kanggo ngliwati wektu. Sepira kasilane

²⁵⁹ Istilah 'bandit' nuduhake unit bersenjata Partai Komunis Yunani nalika taun-taun pendudukan fasis. — *Cathetan penerjemah.*

iku prakara liya. Wong-wong sing mlebu biara ora bakal dadi wong sing tobat; kahanane bakal meksa dheweke dadi biksu. Motivasi ora bakal suci. Ing kono ana bebaya. Nalika wong ninggalake donya kanggo urip biksu, kahanane beda banget. Jiwa-jiwa malang iki bakal butuh pitulungan sing akèh; padha bakal kelingan rasa nikmat donya, mula setan bakal nglawan kanthi sengit. Setan ora nglawan kita kaya ngono; dhèwèké nyoba ngalangi upaya spiritual kita lan nyurung kita menyang putus asa, supaya sing teka sawisé kita ora nemokake ragi.

Kanthi kabèh iki aku kepéngin ngomong yèn saiki kita kudu kasil, supaya kita bisa ana ing posisi kanggo mbantu wong-wong mau. Ayo padha ninggalaké warisan bapaké. Kita nduwé 'kabungahan rohani'—nanging kita durung nduwé kabungahan swarga. Kita bungah nalika tonsur, ordinasi, Jaga Wengi Sakabehe, nyanyian 'Rabi, Gusti...', ayunan lentera... Nanging kabungahan iki dudu kabungahan swarga; iku kabungahan daging saka ati — kanthi teges positif. Kabungahan swarga iku bab sing luwih dhuwur, sing ora bisa diungkapake. Nalika wong wiwit ngrasakake sethithik bab swarga, atine mlumpat lan bungah. Kanggo nerusake kabungahan swarga marang generasi sabanjure, kita kudu ngalami dhewe.

Bab 3.

Bab makna paling jero urip

Ayo padha nyiapake kanggo gesang sing bakal teka

— Geronda, sawijining pemuda wis ilang, ninggalaké cathetan kanggo wong tuwané sing kandha yèn dhèwèké péngin bunuh diri amarga dirasa ora ganteng, lan yèn wong tuwané sing kudu disalahaké kanggo iki...

— Wong-wong durung mangerteni makna paling jero saka urip. Padha ora pracaya ana urip sabanjure. Kabeh sangsara asalé saka kéné. 'Aku diperlakokaké ora adil,' kandha wong, 'wong liya seneng, nanging aku ora.' Wong-wong ora wareg karo apa sing diduwèni; egoisme mlebu, lan padha nandhang sangsara. Gusti Allah nresnani kabèh manungsa. Kanggo saben wong, Panjenengané wis maringi apa sing becik kanggo dhèwèké: dhuwuré, kawani, kaéndahan, utawa liya-liyané. Panjenengané wis maringi marang manungsa apa sing bisa mbantu supaya padha slamet, yèn padha migunakaké kanthi becik. Nanging donya iki kasiksa déning pitakon: 'Ngapa aku kaya ngéné, lan dhèwèké kaya ngono?' Nanging kasunyatané, kowé nduwé siji bab, lan dhèwèké nduwé liyané. Ana sawijining wong bodho suci saka Rumania, sing manggon ing Gunung Suci demi Kristus, nyritakaké marang wong sing kaserang pikiran kaya ngono: 'Ana kodhok ndeleng lembu lan kandha, "Aku uga pengin dadi lembu!" Kodhok kuwi ngembung, ngembung, lan pungkasané pecah. Wongé Gusti Allah wis nyiptakaké sawatara dadi kodhok lan liyané dadi lembu. Lan apa sing ditindakake kodhok kuwi? Dhèwèké kepéngin dadi lembu! Ya, dhèwèké pecah!" Muga-muga kabèh wong padha bungah karo cara Sang Pencipta wis nyiptakaké dhèwèké.

Menawa ana wong sing migunakaké kasempatan becik sing diparingi kanggo pracaya marang Gusti Allah lan gesang langgeng sing bakal teka—tegesé, nalika dhèwèké mangertèni makna paling jero saka gesang lan, sawisé tobat, mbangun manèh uripé—panglipur Ilahi lan Rahmaté Gusti Allah bakal langsung rawuh, lan Rahmat kuwi bakal ngowahi dhèwèké, mbusak kabèh kakirangan sing diwarisaké. Akeh wong dosa sing tobat kanthi andhap asor nindakake pakaryan luhur, nampa sih rahmat, dadi wong suci, lan saiki kita ngajeni kanthi pangajab lan nyuwun pandonga. Nanging sadurunge padha duwe akeh hawa napsu, kalebu sing diturunake.

Contone, Sang Musa si Moor sing kinurmatan. Sawise dadi perampok sing haus getih lan duwe niat ala sing wis ana wiwit lair, nalika dhèwèké wiwit pracaya marang Gusti, dhèwèké langsung tobat, miwiti nglakoni tapa brata, kabèh hawa napsuné sirna, lan Rahmaté Gusti nyawiji marang dhèwèké. Dheweke malah diparingi karunia ramalan, lan pangertosan rohanié ngluwihi malah pangertosan rohanié Arsenius Agung,²⁶⁰ sing asalé saka kulawarga Romawi kelas dhuwur, duwé kabecikan warisan lan pinter banget babagan bab-bab ing njaba.

— Dadi, Geronda, apa sejatine makna urip iki?

— Apa iku? Iku kanggo nyiapake awake dhewe kanggo Tanah Air kita, kanggo swarga, kanggo Paradiso. Intine ana ing wong sing nyekel makna paling jero saka urip iki, yaiku kaslametan jiwa. Kanthi pracaya marang Gusti Allah lan urip sing bakal teka, wong nyadari yen urip sementara iki mung sedhela, lan nyiapake 'paspor'-e kanggo urip sing bakal teka. Kita lali yèn kabèh kita wis ditakdiraké lunga. Kita ora bisa ngakar ing kéné. Urip iki ora dimaksudaké kanggo diuripaké kanthi nganggur, nanging kanggo ngliwati ujian lan nerusaké urip ing donya liya. Mula saka iku, kita kudu netepake tujuan ing ngisor iki: nyiapake awake dhewe supaya nalika Gusti nelpon kita, kita bisa lunga kanthi ati sing resik, mabur menyang Kristus lan ana ing ngarsane salawas-lawase. Nalika Kristus mberkahi limang roti lan maringi mangan marang ewonan wong, wong-wong mau langsung kandha: 'Dheweke bakal dadi raja sing apik!' Wong-wong padha mangan limang roti lan loro iwak mau lan kebak semangat. Nanging, Kristus ngandhani supaya padha ora kuwatir babagan panganan iki, amarga kita ora bakal tetep ing kene. Ing urip iki, saben kita diuji: apa kita urip manut apa sing dadi karsa Gusti.

— Geronda, apa sing kudu tansah dieling-eling déning manungsa supaya bisa nindakake kersaning Gusti?

— Wong kudu tetep ngarahaké pikirane marang Gusti, éling marang tujuan mlebu ing urip iki. Kita ora teka ing kéné kanggo kesusu mikiraké kabèh sing ana ing sangisore srengéngé lan mung nyenengi urip cilik sing nyaman. Kita teka kanggo nyiapake urip sing bakal teka. Mula, pikiran kita kudu tansah fokus marang urip mbesuk kuwi lan marang apa wae sing bisa mbantu kita nggayuhé. Kanthi nyedhaki kabèh kanthi katresnan, lan ngupaya kanthi katresnan lan andhap asor, manungsa bakal mangerténi makna urip rohani. Urip rohani iku kawani tanpa wates, sawijining pesta rohani. Apa kowe ngerti apa iku pesta? Pahaman makna paling jero saka monastisisme; entuk kaluhuran rohani lan kepekaan para Bapa Suci. Lan kabèh wong wajib mangerténi makna paling jero saka urip (ora mung urip monastik, nanging urip sacara umum). Yen padha nindakake kuwi, perselisihan cilik, peperangan, lan wujud liya saka egoisme bakal sirna sakabehe. Amarga ana ganjaran ilahi, ayo padha mikirake carane nglumpukake sithik 'dhuwit' kanggo gesang sing bakal teka, tinimbang mikirake carane tumindak kanthi ajining diri ing gesang iki lan nampa kamulyan manungsa saka wong liya.

Nalika sawijining wong urip ing donya nyata, dhèwèké bungah ing kabèh bab. Ing kasunyatan yèn dhèwèké isih urip. Ing kasunyatan yèn dhèwèké bakal mati. Dhèwèké ora bungah amarga kesel karo urip; ora, dhèwèké bungah amarga bakal mati lan menyang Kristus.

— Geronda, apa dhèwèké bungah amarga ora nolak apa sing diidini Gusti Allah?

²⁶⁰ Sing Mulya Arsenius Agung (354–447) asalé saka Roma. Dhèwèké misuwur amarga kabijaksanaan lan kabecikané. Dhèwèké diparingi gelar 'Bapaké Para Raja' amarga Kaisar Theodosius nyerahaké pangopènan loro anaké marang dhèwèké. Ing taun 394, sawisé nampa wahyu ilahi, piyambakipun ninggalaké donya lan mundur menyang ara-ara gersang Mesir. Sanadyan biyèn urip ing kraton, St. Arsenius nerusaké asketisisme monastik kanthi keteguhan lan pangorbanan dhiri sing ageng.

— Panjenengané bungah amarga panjenengané weruh yèn urip iki mung sementara, déné urip liyané langgeng. Panjenengané ora kesel karo urip, nanging, mikir, 'Apa sing ngentèni kita? Apa kita ora bakal lunga?'—panjenengané nyiapaké dhiri kanggo menyang kana, nyadari yèn iki takdiré, makna urip.

Contone, para wanita sing makarya ing sistem kesejahteraan sosial. Padha duwe ati apikan: padha kesusu-kesusu, kasihan, nganti ngentekake awak kanggo wong liya. Padha psikolog terlatih, nanging kadhangkala cara sing dikarepake kanggo mbantu wong liya ora mujudake asil. Contone, dheweke menyang nglipur priya sing sikile wis diamputasi, lan priya kuwi kandha marang dheweke: 'Kowe teka kene nganggo loro sikil lan ngucapake "sugeng sonten" marang aku, nanging aku mung nduwé siji sikil.' Apa sing isa diomongake marang dhèwèké? Kepiye dhèwèké isa mbantu nganggo psikologi? Yen wong iki gagal mangertèni makna paling jero ing urip, mula ora ana sing isa mbantu dhèwèké. Dheweke kudu nyadari yèn cacat iki, sing diparingi déning Gusti, bakal—yen dheweke ora ngeluh—nampa ganjaran swarga sing wis diklumpukaké ing urip sabanjuré. Sawisé nyadari iki, dheweke kudu bungah. Sanajan wong liya kabèh mlaku nganggo papat sikil, dheweke kudu kandha: 'Aku matur nuwun, ya Gusti, amarga aku bisa mlaku nganggo siji.' Nanging, amarga ndeleng urip kanthi cara non-spiritual, para jiwa kasihan iki lunga kanggo nglipur wong liya lan ora ngerti apa sing kudu diomongake. Contone, 'penglipur sosial' kaya ngono lunga kanggo ngurangi sangsara wanita umur telung puluh lima taun sing kena kanker, , sing nduwé telung anak. Apa sing bakal diomongake marang dhèwèké? Yen ibu iki ora bisa nyekel makna paling jero saka urip, dheweke bakal putus asa mikir apa sing bakal kelakon karo anak-anake. Lan psikologé dhéwé, sing teka kanggo nglipur dheweke, bakal tiba ing putus asa sing padha yen dheweke ora mangerteni bab sing luwih dhuwur, sing luwih jero sacara rohani. Lha, tanpa dhisik nemokake keseimbangan spiritualé dhéwé, dhèwèké ora bakal bisa mbantu tanggané kanthi becik supaya panglipur ilahi bisa teka marang wong-wong mau. Mula, para psikolog kasihan iki ora mung kesel sacara fisik, nanging uga dadi kuciwa amarga ndeleng yèn dhèwèké ora bisa maringi pitulungan nyata marang wong liya. Kanthi tembung liya, dhèwèké dadi kesel kaping pindhho.

Kita kudu ngakoni kabecikan minangka kabutuhan

Manungsa kudu ngakoni kabecikan minangka kabutuhan, yen ora bakal nandhang sangsara. Lan ngomong manawa ora saben wong bisa ngakoni kabecikan minangka kabutuhan iku ora bener. Aku ora bisa mbenerake pandangan kaya ngono. Malah bocah umur limang taun uga bisa ngakoni kabecikan minangka kabutuhan. Contone, ayo dianggep ana bocah cilik sing lagi demam. Wong tuwane nelson dhokter, sing kandha: "Cekel bocah kuwi kenceng" — lan — bang! — disuntik. Sawisé kuwi, bocah cilik kuwi, sakweruh dhèk dokter langsung nangis lan mlayu. Nanging yèn dhèk dhisik diomongké: "Ngrungokna, kowé lagi lara; kowé demam. Kowé ora isa sekolah utawa dolanan. Delengen, bocah-bocah liyané padha dolanan ing kana. Nanging yen dhisik padha kandha marang bocah cilik kuwi: "Ngrungokna, kowe lagi lara; kowe demam. Kowe ora iso sekolah utawa dolanan. Delengen, bocah-bocah liyane padha dolanan ing kana. Nanging yen kowe ngidini dokter nyuntik kowe sethithik, panasmu bakal mudhun lan banjur kowe uga bakal iso dolanan," mula bocah cilik kuwi bakal langsung merem lan ngulurake tangane sing cilik marang dokter kanggo disuntik. Sing arep tak kandhakake yaiku yen bocah cilik wae iso mangerteni pentinge bab sing apik, sepira luwih gampang maneh kanggo wong diwasa?

Yen wong wis mangerteni apa sing bener lan apa sing salah, iku wis rampung—urusané rampung. Contone aku kandha marang kowe: 'Aku bakal mbuwang kowe saka jendhela.' Kowe ngerti apa tegese kuwi. Malah wong sing nduwé cacat intelektual uga ngerti yèn yèn tiba saka jendhela ing lantai paling dhuwur, sikilé bakal patah.

Dhèwèké ngerti apa kuwi jurang lan apa kuwi lemah rata, apa sing apik lan apa sing ala. Wong diwasa sing wis maca Bapa-Bapa Suci lan Injil ngerti apa sing bener lan apa sing salah. Wiwit wektu kuwi, kowé kudu ngganti tumindakmu. Nanging asring, nalika kowe kandha marang wong-wong tartamtu: "Ngapa kowe nindakake iki? Apa kowe ora nyadari yèn iki salah?" — padha mangsuli: "Ya, sayangé, pancèn aku kaya ngéné. Lan ngapa aku kaya ngéné? Soalé biyèn aku uga wis kaya ngéné..." — "Aduh, lali waé bab biyèn kowe kaya apa! Saiki aku ngandhani kowe iki, kowe arep ngapa supaya kabeh dadi bener?" Yen dheweke ora bisa mikir jernih, kuwi prakara liya; banjur dheweke duwe alesan. Nanging mung bayi sing bakal nyekel arang tinimbang permen amarga dheweke ora bisa mikir jernih.

— Geronda, ibumu iku wong sing banget sensitif; dhèwèké tresna marang kowe. Kepiye carané dhèwèké ngopeni kowe kanthi ketat wiwit isih bayi?

— Wiwit isih cilik, manungsa bisa mbantu awake dhewe kanggo nyekel makna paling jero ing urip lan nemokake kabungahan sejati. Nalika aku isih cilik lan biyasané mlayu bareng kanca-kanca lanang liyané, aku sok ninggalaké wong-wong mau. Wong-wong mau ora gelem aku mlayu; padha ngoyak aku lan nggodha aku, nyebut aku 'imigran' utawa 'pengungsi'. Aku mulih marang Ibu karo nangis. 'Ngapa kowe nangis?' dhèwèké takon. 'Para bocah lanang ora ngidini aku mlayu bareng karo dheweke,' wangsulanku. 'Kowe kepengin mlayu? Iki ana pekarangan – ayo, mlayu. Ngapa kowe kepengin mlayu ing dalan? Supaya wong-wong ndelok kowe lan kandha "apik tenan"? Ing kono ana rasa bangga.' Wektu liyane, aku kepengin main bal, nanging para bocah lanang maneh ngoyak aku. Aku nangis maneh lan menyang Bu. "Ana apa? Kok kowe nangis maneh?" pitakoné Bu. "Bocah-bocah lanang ora gelem takajak main bal!" ujarku. "Kita nduwé pekarangan gedhé, lan kowe nduwé bal – main ing kéné. Apa kowe péngin wong liya ndelok lan muji kowe? Kuwi ana rasa bangga." Lha banjur aku nyadari yèn ibuku bener. Lan alon-alon, aku ilang kepéngin mlayu-mlayu lan main bal mung supaya didelok wong, merga aku nyadari yèn kuwi ndadekake rasa bangga. 'Bener,' pikirku, 'kabeh iki omong kosong tenan! Ibu bener.' Lan sawisé kuwi, nalika weruh bocah-bocah liyané padha mlayu-mlayu, nendhang bal lan padha pamer, aku ora peduli. Aku ngguyu lan kandha, "Apa sing padha ditindakake kuwi?" — sanajan wektu kuwi aku isih cilik: aku ana ing kelas telu sekolah dasar. Sawisé kuwi, aku urip kaya wong biasa. Lan saiki, yen ana sing takon marang aku: 'Apa sing bakal sampeyan pilih: munggah tanpa sepatu ngliwati duri menyang pucuk Gunung Athos ing wulan Agustus, utawa menyang sawijining upacara sing bakal ngagem sampeyan jubah lan maringi sampeyan pakurmatan?' — Aku bakal milih munggah Gunung Athos tanpa sepatu. Ora amarga andhap asor, nanging amarga kuwi sing tak senengi.

Wong sing sombong ora nampa dhukungan saka keluargané nalika isih cilik. Pamikiran donya ngganggu atiné. Yen ana wong sing nglirowakaké bab iki, yen wong tuwa ora nulungi anaké nalika isih cilik, mula kahanan iki bakal dadi permanen. Beda karo muji bocah sethithik supaya ora nyerah; nanging ngebesarké egoné iku liya manèh. Ayo dianggep ana bocah sing kesandung nalika maca geguritan lan saiki krasa kuciwa. Ibune, weruh kahanan iki, kandha marang dheweke: "Ora apa-apa, ora apa-apa. Kowé wis maca kanthi apik." Nanging, yen dheweke wis maca geguritan kanthi apik lan ibune miwiti muji dheweke ing ngarep wong liya: "Wah, pinter tenan kowé! Kowé maca luwih apik tinimbang bocah-bocah liyané! Anakku sing paling apik saka kabeh!" — kuwi salah. Mangkono carane wong tuwa asring nggedhekake rasa bangga ing anak-anake. Utawa, umpama, ana bocah sing nakal ing sekolah lan gurune wis ngomel marang dheweke. Dheweke mulih lan ngeluh marang bapake: "Gurune ngomel aku ora adil." Yen bapak lan ibu mbelani anaké lan malah ngomong babagan guru ing ngarepé anaké, kandha: 'Aku bakal mbales! Keberaniané ngapa, anakku dhéwé!..' — banjur anaké mengko bakal pracaya yèn kabèh polahé kuwi bener, lan pungkasané nyiksa atiné dhéwé merga bab-bab sing sepele. Kunci

saka kabèh iku supaya bocah bisa mangertèni sawatara bab nalika isih ana ing omahé wong tuwa. Yèn sawijining wong nyerep makna paling jero urip wiwit isih enom, kabèh bakal dadi tertata. Yèn ora, dhèwèké bakal éntuk kabungahan saka bab sing ora langgeng, saka pujian manungsa, sing sejatiné ora marakaké tentrem, lan dhèwèké bakal tetep dadi wong sing ora langgeng.

Ayo padha mbantu donya lumantar tobat

— Geronda, apa sing paling bisa mbantu donya saiki?

— Yen tobat diwulangaké marang donya saiki, kuwi waé wis bakal mbiyantu. Kanggo entuk manfaat saka iki, ayo padha maca akèh-akèhé riwayat para wali sing bisa, utamané sing nekanaké tobat. Njaluk tobat marang Gusti iku padha karo njaluk pencerahan. Kanthi ngupaya tobat lan tobat kanthi luwih tulus, kita mesthi bakal nduwèni andhap asor sing luwih gedhé. Lan banjur, minangka kabutuhan, sih rahmat Gusti sing ageng bakal rawuh, pencerahan saka Gusti. Kanthi tetep nindakake tobat, sawijining wong njaga sih rahmat Gusti. Wong-wong iku, sak tenane, apik. Delengen mayoritas: padha ora marani pangakuan dosa, ora nampa Komuni Suci, padha ana ing kabodhoan ageng; nanging, ing sisih liya, padha teka marang aku lan nyuwun pitulungan. Ana piwulang sing bisa dijupuk saka kéné.

— Geronda, apa bisa cobaan dadi kesempatan kanggo wong supaya luwih cedhak marang Gusti Allah?

— Kanggo wong-wong sing nduwé watak sing apik, cobaan iku migunani. Wong-wong sing ora nduwé watak kaya ngono wiwit nyalahké Gusti, ngujaké Panjenengané, lan golek alesan kanggo dhéwé. Masalahe, wong-wong ora ngakoni, 'Aku wis dosa,' nanging padha kasangsaran. Sétan nduwé kakuwatan gedhé ing donya. Kita wis maringi dhèwèké kakuwatan sing kakehan. Kepiye manungsa modhèren iki wis dadi! Masalahe, amarga ora ana tobat, dheweke nyegah Gusti Allah tumindak lan nulungi. Yen ana tobat, kabeh bakal dadi becik. Badai ngenteni kita, badai! Mugi Gusti Allah ngulurkake tangané! Ayo padha ndedonga supaya saindenging donya padha tobat. Ayo uga ndedonga kanggo wong-wong sing sengaja ngrusak Gréja lan ora nduwé niat kanggo mbeneraké, supaya Gusti paring pangapuran lan banjur nggawa menyang donya sing luwih becik.

Ayo padha mbantu donya, sak isa-isané, supaya padha tobat, supaya bisa nampa berkah saka Gusti. Tobat lan pangakuan — kuwi sing dibutuhake saiki. Pituturku sing ora owah marang wong-wong yaiku iki: tobat lan padha pangaku dosa, supaya setan kelangan kakuwasané, lan kowe ora kena pengaruh jahat saka njaba. Supaya wong-wong ngerti lan tobat, padha butuh pangeling. Contone, ana wong ngakoni wis nindakake zinah. Sang pendengar pengakuan maca pandonga pangapura marang dheweke, menchi paukuman pangapuran, banjur mung mandheg ngono. Nanging pangakun kudu mbantu dheweke nyadari manawa ala iku ora mung ana ing zinahé dhéwé. Sing taubat kudu nyadari manawa kanthi nindakake kuwi, dheweke wis dadi penjahat lan ngrusak loro kulawarga. Nanging sawetara pangakun ora nyilem luwih jero dhéwé lan ora nyengkuyung wong kanggo merenung.

— Geronda, ana wong-wong sing apik, nanging arang banget teka ing gréja lan ora rutin melu Sakramen Gréja...

— Ana kahanan nalika wong ora kerep menyang gréja, nanging nduwèni kesalehan lan kabecikan, mula Gusti Allah nemokaké panggonan kanggo Diri-Nya lan manggon ing sajroning atiné. Yèn wong-wong iki mèlu urip sakramèn gréja, urip rohanié bakal mekar banget. Ana uga wong liya sing teka ing gréja, mlebu pangakuan dosa, nampa Komuni Suci, lan nindakake kabèh sing dibutuhaké; nanging Gusti ora nemokaké papan ing atiné kanggo manggon, amarga padha kurang andhap asor, welas asih, lan tobat sejati. Kanggo nggayuh kahanan

rahmat sing bener, pangakuan dosa marang bapa rohani waé ora cukup. Uga kudu ana tobat. Lan saben pandonga kudu diwiwiti kanthi pangakuan marang Gusti. Ora kanthi nangis terus-terusan: 'Aku iki siji-sijine, iki lan kuwi, jinis liyane...' — banjur nerusake rutinitas sing padha. Kuwi dudu ngalami dosa kanthi sejati. Kanthi ngalami kanthi sejati, wong bakal dadi luwih becik, sanajan mung sethithik.

Apa kowe kelingan carane prasaja wong Israel ndedonga? "*Mungguh, ya Gusti, kenapa Panjenengan turu?*"²⁶¹ tegesé, "Bangun, ya Gusti, kenapa Panjenengan turu?" Lan Gusti mangsuli, "*Aku bakal mungguh... kuwat lan mabuk anggur, lan aku bakal nggebuk mungsuh-mungsuhku...*"²⁶² Kanthi prasaja, kanthi andhap asor, nanging uga kanthi wani padha kandha: "Gusti, saiki apa sing bakal kita kandhakake marang wong-wong kafir? Panjenengan wis nylametake kita ing Segara Abang, nanging apa sing ngenteni kita saiki? Pati ing ara-ara samun utawa ambruk amarga pedhang suku manca? Aja nganti kowe dadi bahan guyonan!"²⁶³ Nanging aja nganti kita mikir mbukak cangkem kanggo ngucapake kaya: "Kenapa Panjenengan turu, Gusti, lan ora ndeleng?" — amarga kanggo kuwi kita bisa kena tamparan ing sirah. Kuwi bakal dadi ora isin. Bangsa Israel ngucapake tembung-tembung iki kanthi andhap asor lan prasaja. Padha ora nyalahake Gusti, uga ora kandha marang Panjenengané: 'Ngapa Panjenengan nindakake iki?' — nanging padha tobat lan nyuwun: 'Kita pantes nampa paukuman sing luwih abot, nanging saiki apa sing bakal kita kandhakake marang wong-wong kafir?' Lan apa kowe weruh? Padha langsung nyurung Gusti supaya paring welas asih. Apa kowe ngerti iki? Ana pangakuan kasalahan, tobat, lan Gusti Allah campur tangan lan 'nggebuk mungsuh-mungsuh...' Nanging yen kita uga nemokake awake dhewe ing kahanan angel lan gagal tumindak kanthi rohani, banjur wong-wong ing donya iki bakal kandha marang kita: 'Ya, endi pandongamu? Kowe ngomong kowe ndonga, toh. Apa sing salah karo kowe?' Lan mula kita dadi bahan guyonan.

Tobat mbantu ngilangi kejahatan

Nalika nyuwun pangapura donya, ayo padha ngetung awaké dhéwé kalebu sing salah. Ing pandonga, kita ora kena kandha: 'Tulung donya, donya sing dosa.' Telung mudha ing Kitab Suci lair ing pembuangan Babilonia, nanging padha ora kandha: 'Apa salah kita?' — Nanging padha ngakoni ing ngarsané Gusti: 'Kita nampa paukuman sing pantes; kita pantes nampa luwih saka iki.' Padha ngomong kaya-kaya sadurungé panangkepan Babilonia, padha kalebu wong-wong sing wis nglanggar dhawuh Gusti, kaya-kaya padha melu dosa, sanajan sejatine ora ana gandhèngané, amarga durung lair ing taun-taun kuwi. Donga ing pawon Babilonia nyentuh atiku. "*Panjenengan adil ing kabèh sing wis Panjenengan tindakake marang kita... Amarga kita wis dosa lan nglanggar... Lan saiki kita ora duwe tembung maneh... Aja ninggalake kita nganti pungkasan... Lan aja nahan sih-rahmat Panjenengan marang kita, amarga Abraham, ingkang Panjenengan tresnani...*" Tegese: "Panjenengan ngukum kita kanthi adil, ya Gusti, amarga kita wis dosa. Nanging amarga Abraham piyambak, ingkang Panjenengan tresnani amarga piyambakipun boten dosa, aja ninggalake kita." Padha ngetung awake

²⁶¹ Mazmur 43:24.

²⁶² Mazmur 77:65–66.

²⁶³ Delengen Kaluwihane 32:12; Ulangan 9:28; Mazmur 78:10.

dhéwé kalebu wong dosa lan pracaya marang tembungé dhéwé. Mula pawon geni mau dadi adhem, déné wong-wong kafir sing teka ndelok kobongan mau kobong déning geni.²⁶⁴

Tanpa nindakake karya batin kaya ngono, wong bakal wiwit tansah golek alesan kanggo awake dhewe. 'Setan sing nuntun aku tumindak dosa,' utawa 'Adam sing kudu disalahake,' utawa 'Hawa sing kudu disalahake, dudu aku.' Sawijining 'teolog profesional' tau kandha marang aku: 'Nanging kenapa kita kudu nandhang sangsara saiki amarga Hawa?' — 'Masku sayang,' aku mangsuli, 'apa kuwi ngalangi kowe supaya ora slamet? Kenapa kowe terus-terusan ngomongake Adam sing malang lan Hawa sing nandhang sangsara suwé? Siji pelanggaran waé — lan kudu kasiksa ing neraka nganti atusan taun! Nanging Kristus rawuh marang kita lan nylametaké kita.' — "Yen kowe dosa pitung puluh kaping pitu," Panjenengané kandha, "lan kowe tobat, Aku bakal ngapura kowe."²⁶⁵ Kita wis dosa ewonan kaping, nanging salawase kita tobat kanthi tulus, Kristus ngapura kita. Nanging isih waé kita tetep ngomong yèn Adam lan Hawa sing kudu disalahaké? Lan delengen: ora ana siji wae sing diparingi jeneng Hawa. Ayo padha maringi jeneng 'Hawa' marang wong anyar nalika pangcukuran rambute, utawa paling ora 'Zoe'²⁶⁶ yen jeneng Hawa krasa abot banget. Amarga pancen ora adil yen nglakoni marang Hawa kaya ngene! Dheweke iku leluhur kita kabeh, dheweke ibu saka donya sakabehe, nanging kita malah ora gelem krungu jenenge! Lan sejatine, setan sing dikutuk Gusti Allah. "Ular iku licik."²⁶⁷ Setan mlebu ing ula kanggo ngapusi manungsa. Coba delengen piye padha nyalahake kabeh marang Hawa. Padha kandha yèn dhèwèké sing ngrusak kita, yèn ora amarga durung manuté dhèwèké, saiki kita mesthi urip ing Swarga — lan ora bakal sedhih. Nanging yen kita uga krungu saka Kristus: 'Kowe mung nggawe siji kesalahan — saiki kowe lunga menyang neraka nganti pirang-pirang abad!' Ya wis, ayo padha nyoba kuwi!... Donya iki pancen ora ngucapake syukur, sak tenane!...

Nanging, pangapuran iku bab sing ageng. Kita durung nyadari yèn lumantar pangapuran, sawijining wong bisa ngganti putusané Gusti. Kasunyatan yèn wong nduwèni kuwasa kaya ngono iku dudu guyonan. Kowé nindakake ala? Gusti maringi cubitan alus. Kowé kandha, 'Aku wis dosa'? Gusti ngowahi murkané dadi welas asih lan maringi berkah marang kowé. Kanthi tembung liya, nalika bocah sing ora nurut sadar, tobat lan ngrasakake pangapuran, Bapaké kanthi tresna nyium lan nglipur dhèwèké. Bangsa Israel, sing wis nyimpang saka dhawuh Gusti, nglampahi pitung puluh lima taun ing tawanan Babilonia. Nanging ing pungkasan, nalika padha tobat, Koresus dadi raja; saka dheweke bisa diomongake yen dheweke tumindak luwih becik tinimbang para putra Israel sing wis nginjak-injak papan-papan suci pangorbanan. Gusti Allah ngowahi cara mikir Koresus lan ndadekake dheweke dadi wong pracaya marang Gusti Allah ing Swarga. Mula Kores maringi kamardikan marang wong Israel, maringi dhuwit lan kayu kanggo mbangun Bait Suci, mbangun tembok ngubengi Yerusalem kanggo wong-wong mau, lan nuduhake kabecikan lan pangurmatan sing, yen aku kena ngomong,

²⁶⁴ Delengen Dan. 3:1–100.

²⁶⁵ Cf. Mat. 18:22.

²⁶⁶ Zōē (Basa Yunani) — gesang. Cf.: Kejadian 3:20.

²⁶⁷ Delengen Kejadian 3:1.

malah wong Israel dhéwé durung tau nindakake.²⁶⁸ Lan kabèh iki amarga wong-wong padha tobat lan owah.²⁶⁹ Delengen kepiye tobat mbantu ngilangi kejahatan!

Kowe pancen kudu maca kabèh Kitab-Kitab Maccabees. Kuwi kitab-kitab sing luar biasa kuwate. Pira kuwi piwulang raja! Ngetapaké wong Yahudi ing sangisore sikilé gajah! Padha nunjuk panguwasa, ngrampungaké kabèh persiapan kanggo palaksanaan, supaya limang atus gajah padha nesu; padha diwènèhi anggur kenceng sing dicampur kemenyan kanggo ngombe, lan padha ngentèni raja miwiti palaksanaan. Nanging raja wis lali maréntah sing wis diwènèhaké marang wong-wong mau. Panguwasa gajah nyedhak marang raja lan kandha: 'Duh Sang Prabu, kita padha ngenteni panjenengan. Gajah-gajah, wong Yahudi – kabèh wis siap. Lan para tamu wis ora sabar.' – 'Lan sapa sing maringi dhawuh kowe nindakake kabèh iki?' – mangsuli raja. Sorak-sorai, ancaman!.. Lan iki ora kedadeyan mung sepisan, nanging kaping telu.²⁷⁰ Pangeran lali marang prentah sing wis diwenehake dhéwé? Iki dudu bab sing guyonan. Lan ora mung lali, sawisé kuwi dhèwèké ngganti sikapé marang wong Yahudi sakabèhé. Iki dhasar saka kabèh iki: supaya donya bisa tobat.

— Geronda, apa ana manfaat saka organisasi internasional sing macem-macem sing darmabakti kanggo perjuangan tentrem donya? Apa padha mbantu njaga tentrem iku?

— Gumantung marang akèh bab. Ana sing nyiyapaké kabèh iki kanthi niat apik. Nanging kadhangkala kowe nemoni 'campuran' sing aneh! Ana dukun, wong sing nyembah geni, lan Protestan — campuran sing nganti mbledhos mripatmu! Lan padha perang 'kanggo tentrem ing saindenging jagad!' Apa gunané? Mugi Gusti ngapura aku, nanging 'campuran' iki digawé déning setan. Yen organisasiné dhéwé wis dosa, tentrem kaya apa sing bakal ana! Kepiye tentrem bisa teka yèn manungsa durung rukun karo Gusti? Mung nalika wong wis rukun karo Gusti, tentrem teka—ing batin lan ing njaba. Nanging supaya wong bisa rukun karo Gusti, dhèwèké kudu eling. Dhèwèké kudu tobat lan urip manut dhawuh Gusti. Banjur sih rahmat lan tentremé Gusti ngakar ing sajroning atiné. Lan banjur dhèwèké bisa mbantu njaga supaya tentrem tetep lestari ing sakupengé.

²⁶⁸ Delengen 2 Esdras 1:1 lan salajengipun.

²⁶⁹ Delengen 1 Esdras 8:88–92.

²⁷⁰ Delengen 3 Maccabees 5:1–35.